J.W. GOETHE
AFINITĂȚILE ELECTIVE

JOHAN WOLFGANG von **GOETHE** - poet, romancier, dramaturg şi filozof al naturii, cea mai proeminentă personalitate a culturii germane clasice, autorul unei vaste opere, reunind 133 de volume în ediția de la Weimar.

Se naşte în 1794 la Frankfurt pe Main, într-o familie burgheză înstărită (abia după 1782 poartă particula nobiliară *von),* bucurîndu-se de o copilărie fericită, bogată în evenimente şi stimulări intelectuale. Urmează studii de drept la Leipzig şi Strasbourg. Anii tinereții sale coincid cu perioada de afirmare a mişcării *Sturm und Drang* (Furtună şi avînt), la care contribuie prin drama *Gotz von BerUchingen* (1773) şi prin romanul epistolar *Suferințele tînărului Werther* (1774). Din 1775 se mută la Weimar dînd curs unei invitații a ducelui Karl August, unde va rămîne pînă la sfîrşitul vieții, ocupînd diferite funcții şi demnități. Aici se îndrăgosteşte de Charlotte von Stein, care îi inspiră cele mai frumoase poezii ale sale şi căreia îi adresează peste 1500 de scrisori. Deşi a fost doar una din numeroasele figuri feminine care l-au inspirat, influența ei a fost hotărîtoare în evoluția poetului spre clasicism. Contactul direct cu cultura antică şi renascentistă din timpul călătoriei în Italia (1786-88) îşi află expresia artistică nemijlocită în dramele *Ifigenia în Tauridia* (1787) şi *Torquato Tasso* (1790) şi în ciclul de poezii *Elegii romane* (1795). în 1794 începe prietenia sa cu Schiller, nespus de rodnică sub semnul colaborării celor doi titani atît în „anul baladelor" (1797) cît şi la revistele vremii. După moartea lui Schiller (1805), Goethe scrie romanul *Afinitățile elective* (1809).

Scris la maturitate (1809), romanul s-a născut sub impulsul unei iubiri (nemărturisite) pentru o tînără de optsprezece ani. Pe de altă parte, atît titlul cît şi schema subiectului i-au fost inspirate lui Goethe de o noțiune din ştiințele naturii, *attractiones electivae,* pusă în circulație de chimistul suedez Torben Bergman. Prin aceasta se înțelege că anumite elemente chimice prinse într-un aliaj, în momentul apropierii lor de alte materiale, se pot desprinde din legăturile existente pentru a se uni „electiv" cu noile elemente.

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO CP. 2-l24 Bucureşti, ROMĂNIA
J.W. GOETHE
Die Wahlverwandtschaften
în *Goethes Werke*
Traducere din limba germana EUGEN FILOTTI
Coperta colecției DONE STAN
Pe copertă
FREDERIK BAZILLE Reuniune de familie (detaliu)
© RAO International Publushing Company 2001 pentru versiunea în limba română
Tiparul executat de
ALFOLDI NYOMDA AG
Debrecen, Ungaria
Februarie 2001 ISBN 973-576-36l-3

AFINITĂŢILE ELECTIVE

PARTEA ÎNTÎI

Capitolul I

Eduard - aşa îl vom numi pe un bogat baron în floarea vîrstei - Eduard petrecuse în pepiniera sa ceasul cel mai frumos al unei după-amieze de aprilie, altoind mlădițe proaspăt primite pe trunchiul unor pomi tineri. Tocmai îşi terminase treaba; îşi aşeza sculele în tocul lor şi contempla cu mulțumire rezultatul muncii, cînd grădinarul se apropie şi se delecta observînd sîtguința şi interesul arătat de stăpînul său.

- N-ai văzut-o pe soția mea? întrebă Eduard, dînd să plece mai departe.

- E dincolo, la noile lucrări, răspunse grădinarul. Coliba de muşchi care a pus să fie clădită lîngă peretele de stîncă din fața castelului e gata astăzi. Totul a ieşit foarte frumos şi va plăcea negreşit înălțimii voastre. Ai de acolo o vedere minunată: dedesubt satul, puțin mai în dreapta biserica, a cărei turlă aproape c-o depăşeşti cu privirea; de cealaltă parte, castelul şi grădinile.

- Prea bine, zise Eduard, i-am putut vedea pe oameni lucrînd la cîțiva paşi de aici.

- Apoi, urmă grădinarul, în dreapta se deschide valea şi ajungi cu ochii, peste bogatele pajişti presărate cu copaci, pînă în depărtările senine. Cărarea ce urcă pe stînci e foarte frumos croită. Doamna noastră se pricepe; oamenii lucrează cu plăcere sub îndrumarea ei.

- Du-te după ea, făcu Eduard, şi roag-o să mă aştepte. Spune-i că doresc să văd noua creație şi să mă bucur de privelişte.

Grădinarul se depărta în grabă, iar Eduard îl urmă curînd.

Cobori terasele, cercetă în tăcere serele şi răsadnițele, pînă ce ajunse la marginea apei, iar apoi, peste un podeț, în locul unde cărarea spre noile amenajări se împărțea în două. O lăsă pe cea dintîi care, trecînd prin cimitir, ducea destul de drept spre peretele de stîncă şi apucă pe cealaltă, care urca şerpuind lin, puțin mai departe, în stînga, printre tufe mititele; acolo unde amîndouă drumurile se întîlneau, el poposi pentru o clipă pe o bancă bine aşezată, ca apoi să pornească la urcuşul propriu-zis,

urmînd cărarea îngustă, cînd mai mult, cînd mai puțin povîmită, străbătînd scări şi terase pînă se văzu la coliba de muşchi.

La intrare, Charlotte îl întîmpină pe soțul ei, punîndu-l să se aşeze în aşa fel încît să poată îmbrățişa, dintr-o privire, prin uşă şi prin fereastră, ca într-un cadru, diferitele privelişti pe care le oferea peisajul. Eduard le contemplă cu plăcere, exprimîndu-şi nădejdea că primăvara va înviora totul în chip şi mai îmbelşugat

— Un singur lucru aş vrea să observ, adăugă el, coliba mi se pare cam îngusta.

— Pentru noi doi e totuşi destul de spațioasă, răspunse Charlotte.

- Vezi bine, spuse Eduard, poate că mai e loc şi pentru un al treilea.

- De ce nu? replică Charlotte, şi chiar pentru un al patrulea. Pentru o societate mai mare, vom avea grijă să pregătim alte locuri.

— Cum sîntem singuri aici şi netulburați de nimeni, spuse Eduard, şi ne găsim amîndoi într-o dispoziție liniştită şi senină, trebuie să-ți mărturisesc că încă de cîtăva vreme mă frămîntă un gînd pe care trebuie şi doresc să ți-l împărtăşesc, fără a găsi prilejul s-o fac.

- Am observat ceva, răspunse Charlotte.

- Şi trebuie să recunosc, urmă Eduard, că de nu m-ar zori trecerea de mîine dimineață a poştaşului, de n-am fi siliți să luăm o hotărîre chiar astăzi, aş fi tăcut poate mai multă vreme.

— Despre ce este vorba? întrebă Charlotte, întîmpinîndu-i cu amabilitate dorința.

— Despre prietenul nostru, căpitanul, răspunse Eduard. Cunoşti trista situație în care se găseşte, ca atîția alții, fără vreo vină proprie. Ce dureros trebuie să fie pentru un om cu cunoştințele, talentele şi capacitățile lui să se vadă lipsit de lucru şi... nu vreau să mai ascund ceea ce doresc pentru el; aş ține să-l luăm pentru cîtăva vreme la noi.

- Iată un lucru care cere să fie bine chibzuit şi privit din mai multe puncte de vedere, spuse Charlotte.

- Sînt gata să-ți împărtăşesc părerile mele, îi replică Eduard. Ultima lui scrisoare e pătrunsă de expresia ascunsă a celei mai adînci descurajări; nu că ar duce lipsă de ceva: căci ştie să se restrîngă şi am avut grijă de cele trebuitoare; nu e nici stingheritor pentru el să primească ceva de la mine, căci toată viața noastră ne-am îndatorat atît de mult unul față de altul, încît nu putem calcula care din noi e creditorul sau debitorul; adevăratul

lui chin e că nu are o ocupație. Singura lui plăcere, ba chiar pasiune, este să-şi folosească zi de zi şi ceas cu ceas, spre binele altora, numeroasele însuşiri. Şi cum să stea cu mîinile în sîn sau să studieze mai departe, să dobîndească noi îndemînări, cînd nu le poate folosi nici pe cele pe care le posedă pe deplin? Pe scurt, draga mea, e o situație penibilă, al cărei chin îl simte îndoit şi întreit în singurătatea lui.

- Credeam totuşi, spuse Charlotte, că a primit propuneri din diferite locuri. Am scris eu însămi în interesul lui multor prieteni şi prietene, toți oameni de inimă, şi, pe cît ştiu, lucrul n-a rămas fără efect.

- E adevărat, replică Eduard; dar tocmai aceste ocazii, aceste propuneri îi pricinuiesc noi griji, o nouă nelinişte. Nici una dintre aceste situații nu-i este pe plac. Nu i se cere să lucreze, ci să-şi jertfească timpul, părerile, felul de a fi - şi asta îi e cu neputința. Cu cît reflectez mai mult asupra acestor lucruri, cu cît le simt mai limpede, cu atît devine mai vie dorința mea de a-l vedea aici.

- E prea frumos şi amabil din partea ta să chibzuieşti cu atîta simpatie asupra situației prietenului tău, spuse Charlotte; îngăduie-mi totuşi să te invit să te gîndeşti şi la tine, şi la noi.

— M-am gîndit, răspunse Eduard. Nu putem să ne aşteptam decît la avantaje şi la plăcere de pe urma prezenței lui. Nici nu vreau să pomenesc de cheltuială, care va fi în orice caz neînsemnată pentru mine dacă el se va muta la noi; mai ales cînd mă gîndesc la faptul că prezența lui nu ne va stingheri cîtuşi de puțin. Va putea locui în aripa dreaptă a castelului, şi tot restul se va aranja. Ce mare serviciu îi vom face prin aceasta şi cîtă plăcere, ba chiar cît folos va rezulta pentru noi din compania lui! Doream de mult o măsurătoare a moşiei şi a împrejurimilor; se va îngriji de ea şi o va conduce. Ştiu că intenția ta este să administrăm pe viitor singuri moşiile, de îndată ce termenul arendaşilor actuali va fi expirat. Ce delicată e o treabă ca asta! Cîte cunoştințe prealabile vom putea dobîndi cu ajutorul lui! Simt prea bine că duc lipsă de un om de acest soi. Sătenii au cunoştințele trebuitoare, dar spusele lor sînt confuze şi lipsite de onestitate. Cei cu studii de la oraşe şi din academii sînt desigur mai clari şi mai ordonați în judecată, le lipseşte însă cunoştința nemijlocită a lucrurilor. De la prietenul meu pot aştepta şi una şi alta; apoi vor mai rezulta zeci de alte consecințe pe care mi le pot închipui cu plăcere, care te privesc şi pe tine şi de pe urma cărora prevăd mult bine. îți mulțumesc că m-ai ascultat atît de amabil; vorbeşte acum şi tu foarte deschis şi amănunțit şi spune-mi tot

ce ai de spus; n-am să te întrerup.

- Prea bine, spuse Charlotte, voi începe, aşadar, îndată cu o observaţie generală. Bărbaţii se gîndesc mai mult la cazul particular, la prezent, şi aceasta pe bună dreptate, fiindcă ei sînt chemaţi să săvîrşească, să acţioneze; femeile, dimpotrivă, cugetă mai mult asupra înlănţuirii dintre lucruri în viaţă, şi aceasta cu tot atîta dreptate, fiindcă soarta lor, soarta familiilor lor este legată de această înlănţuire şi fiindcă tocmai această coerenţă le este cerută. Să aruncăm, de aceea, o privire asupra vieţii noastre prezente, asupra celei trecute, şi vei recunoaşte că invitarea la noi a căpitanului nu s-ar potrivi întru totul cu principiile, planurile, aranjamentele noastre. Cu cîtă plăcere mă gîndesc la începuturile legăturii dintre noi! Tineri, ne iubeam amîndoi cu multă căldură; am fost despărţiţi: tu de mine, pentru că tatăl tău,

din pofta veşnic nepotolită de avere, te-a însurat cu o femeie bogată, destul de vîrstnică; eu de tine, pentru că am fost silită să-mi acord mîna, fără perspective deosebite, unui bărbat cu stare, pe care nu-l iubeam, dar îl respectam. Am devenit iarăşi liberi; tu mai întîi, bătrinica ta lăsîndu-te stăpîn pe o mare avere; eu mai tîrziu, tocmai în vremea cînd te-ai înapoiat din călătoriile tale. Astfel ne-am regăsit! Ne-am bucurat de aducerea aminte, am ţinut la ea, puteam să trăim împreună netulburaţi. Ai stăruit să ne căsătorim; n-am consimţit numaidecît: căci, numărînd amîndoi cam aceiaşi ani, eu, ca femeie, am îmbătrînit desigur mai mult decît tine care eşti bărbat. Pînă la urmă n-am vrut să-ţi refuz ceea ce păreai să consideri drept unica ta fericire. Voiai să te recreezi lîngă mine, după toate frămîntările pe care le cunoscuseşi la curte, în armată, în călătorii, să-ţi vii în fire, să guşti viaţa; dar numai şi numai cu mine. Singura mea fiică am dat-o la pension, unde primeşte cu siguranţă o educaţie mai complexă decît s-ar fi putut dacă rămînea la ţară. Şi nu numai pe ea am dus-o acolo, ci şi pe Ottilie, iubita mea nepoată, care, îndrumată de mine, s-ar fi format poate mai bine aici, ca ajutor al meu la conducerea casei. Toate acestea au fost făcute cu învoirea ta, numai ca să trăim pentru noi, numai ca să ne putem bucura netulburaţi de fericirea rivniă cu atîta ardoare încă de timpuriu şi dobîndită, în sfîrşit, atît de tîrziu. De aici a început şederea noastră la ţară. Eu am luat asupra mea rosturile din interior, tu pe cele de afară şi tot ce priveşte ansamblul. Sînt hotărîtă să vin întru totul în întîmpinarea dorinţelor tale, să trăiesc numai pen-

tru tine; să încercăm astfel, cel puțin cîtăva vreme, să vedem în ce măsură reuşim să ne mulțumim unul cu celălalt.

— întrucît legătura între lucruri, după cum ai spus, este, de fapt, elementul vostru, al femeilor, ar trebui, firește, fie să nu vă auzim vorbind întruna, fie să ne hotărîm să vă dăm dreptate, răspunse Eduard, şi îți voi şi da dreptate pînă-n ziua de azi. Aranjamentele făcute pînă acum în vederea traiului nostru sînt bune; să nu clădim însă mai departe pe ele şi să nu se dezvolte din ele nimic mai mult? Oare ceea ce creez eu în grădină şi tu în parc să nu rămînă făcut decît pentru pustnici?

12

J.W. GOETHE

— Foarte bine! replică Charlotte, foarte bine! Numai să nu introducem stingheritor, ceva străin. Dă-ți seama că proiectele noastre, şi în ceea ce priveşte distracția, se refereau întrucîtva numai la conviețuirea noastră în doi. Voiai mai întîi să-mi împărtăşeşti într-o succesiune ordonată jurnalele tale de călătorie, să rinduieşti cu acest prilej multe din hîrtiile care țin de ele şi să alcătuieşti, cu participarea mea, cu ajutorul meu, din aceste caiete şi file neprețuite, dar încurcate, un întreg plăcut pentru noi şi pentru alții. Ți-am făgăduit că te voi ajuta la transcriere şi ne gîndeam că va fi atît de comod, de frumos, de plăcut, de intim să străbatem în amintire lumea pe care nu ne-a fost dat s-o vedem împreună. Făcusem chiar începutul. Apoi, ai reluat flautul, mă acompaniezi cînd eu cînt la clavecin, şi nu ducem lipsă de vizite din vecinătate sau în vecinătate. Eu, cel puțin, mi-am combinat din toate acestea prima vară cu adevărat fericită pe care m-am gîndit vreodată s-o gust în viața mea

- Orice aş face, răspunse Eduard frecîndu-se pe frunte, cînd ascult tot ce-mi repeți cu atîta dragoste şi înțelegere, nu pot izgoni gîndul că prin prezența căpitanului nimic n-ar fi tulburat, ci mai degrabă totul ar fi grăbit şi reînsuflețit. Şi el a luat parte la unele din peregrinările mele; şi el şi-a făcut multe însemnări, şi adesea în sens diferit; le-am putea folosi împreună şi abia atunci ar ieşi din ele un tot destul de atrăgător.

- Dă-mi voie să-ți mărturisesc sincer, ripostă Charlotte cu oarecare nerăbdare, că sentimentul meu contrazice acest proiect, că o presimțire tainică nu-mi vesteşte nimic bun.

- în felul acesta, spuse Eduard, voi femeile ați fi probabil de neînvins: mai întîi înțelegătoare, încît să nu vă putem contrazice, drăgăstoase, încît să ne lăsam cu plăcere în voia voastră, sensibile, încît să nu vă putem face să suferiți; pline de presimțiri, încît

să ne speriem.

-Nu sînt superstiţioasă, răspunse Charlotte, şi n-aş pune preţ pe aceste presentimente sumbre, dacă ele n-ar fi decît atît; ele sînt însă, în cea mai mare parte, amintiri inconştiente ale întîmplărilor fericite şi nefericite pe care le-am trăit de pe urma unor acţiuni ale noastre sau ale altora. Nimic nu e mai plin de

riscuri în orice situaţie decît intervenţia unui al treilea. Am văzut prieteni, fraţi, îndrăgostiţi, soţi ale căror relaţii au fost total schimbate, a căror situaţie a fost complet răsturnată prin venirea, întâmplătoare sau voită, a unei noi persoane.

- Asta, replică Eduard, se poate întîmpla prea bine la oameni care îşi duc viaţa cu ochii închişi, nu la unii care, luminaţi prin experienţă, sînt mai conştienţi de sine.

- Conştiinţa, preaiubitul meu, răspunse Charlotte, nu este o armă suficientă, ba adesea una primejdioasă pentru acela care o are şi din toate acestea reiese cel puţin că nu trebuie cu nici un preţ să ne pripim. Mai acordă-mi cîteva zile; nu hotărî!

- Aşa cum stau lucrurile, replică Eduard, ne vom pripi oricum, chiar şi peste cîteva zile. Am invocat, pe rînd, fiecare, motivele ce pledează pentru şi contra; în joc e hotărirea, pe aceasta ar fi desigur cel mai bun lucru s-o încredinţăm sorţilor.

- Ştiu, ripostă Charlotte, că în cazuri îndoielnice îţi place să pariezi sau să dai cu zarurile; într-o treabă atît de serioasă însă, aş privi acest lucru ca pe o nelegiuire.

- Atunci ce să-i scriu căpitanului? exclamă Eduard, căci trebuie să mă apuc îndată de aceasta.

- O scrisoare calmă, chibzuită, consolatoare, spuse Charlotte.

- Asta ar fi tot una cu a nu-i scrie deloc, răspunse Eduard.

- Şi totuşi, în unele cazuri, ripostă Charlotte, este necesar şi prietenesc să scrii nimicuri, mai bine decît să nu scrii deloc.

Capitolul II

Eduard se afla singur în camera lui, şi într-adevăr, reamintirea, prin glasul lui Charlotte, a desfăşurării vieţii sale, evocarea situaţiei lor reciproce, a proiectelor lor, excitase plăcut firea lui vioaie. Se simţise atît de fericit în apropierea, în compania ei, încît ticluise în gînd o scrisoare prietenoasă, plină de simpatie, dar calmă şi lipsită de orice indicaţie concretă către căpitan. Cînd

de persoane tinere; dacă primele pagini ale scrisorilor şi

rapoartelor ei lunare nu sînt, de fiecare dată, decît imnuri despre perfecțiunea acestui copil, imnuri pe care eu ştiu foarte bine să le traduc apoi în proză - în schimb cele raportate de ea la urmă, despre Ottilie, sînt totdeauna doar scuze pentru faptul că o fată, care altfel creşte atît de frumos, nu vrea să se dezvolte şi nu arată nici o aptitudine şi nici un talent. Nici puținul pe care-l mai adaugă nu reprezintă vreo enigmă pentru mine, întrucît recunosc în această dragă copilă întregul caracter al maică-sii, cea mai scumpă prietenă a mea, care s-a dezvoltat alături de mine şi din a cărei fiică, dacă aş fi educatoare sau supraveghetoare, aş putea cu siguranță să formez o făptură minunată. Cum însă acestea nu cadrează cu planul nostru şi cum nu e bine să tot schimbi şi să îndrepți ceva în condițiile tale de viața, să tot cauți a atrage spre tine ceva nou, prefer să suport această situație, ba chiar învinq senzația neplăcută de a vedea că fiica mea, care ştie prea bine că biata Ottilie atîmă cu totul de noi, se foloseşte cu trufie împotriva ei de avantajele de care dispune, zădărnicind oarecum prin aceasta buna noastră acțiune. Dar cine e format în aşa fel încît să nu pună uneori în valoare împotriva altora, cu cruzime, avantajele sale? Cine stă atît de sus, încît să nu sufere uneori sub o asemenea apăsare? Prin aceste încercări valoarea lui Ottilie creşte; dar, de cînd înțeleg foarte limpede penibila ei situație, mi-am dat osteneala să-i găsesc loc în altă parte. Aştept din ceas în ceas răspunsul şi atunci nu voi şovăi. Aşa stau lucrurile cu mine, scumpul meu. Vezi că purtăm, fiecare de partea lui, aceleaşi griji într-o inimă fidelă şi prietenoasă. Să le împărtăşim, căci ele nu sînt potrivnice.

- Ce oameni ciudați sîntem, spuse Eduard zîmbind. E de ajuns să izbutim a ține departe de noi obiectul grijilor noastre, ca să şi credem că totul s-a aranjat. în ansamblu, sîntem capabili să renunțăm la multe lucruri, dar a ne devota într-un caz particular este o cerință la înălțimea căreia ne arătăm rar. Aşa era maică-mea. Cît timp am trăit la ea, ca bărbat sau ca tînăr, nu era în stare să învingă grijile momfentului. Daca întîrziam la o plimbare călare, trebuia să mi se fi întîmplat o nenorocire; dacă mă

uda pînă la piele un ropot de ploaie mă aşteptau cu siguranță frigurile. Am plecat în călătorie, m-am depărtat de ea, şi de atunci se pare că abia îi mai aparțin. Privind lucrurile mai de aproape, urmă el, ne purtăm amîndoi în chip necugetat şi iresponsabil, lăsînd două firi dintre cele mai nobile, atît de apropiate de inimile

noastre, să trăiască în jale şi apăsare, numai ca să nu ne expunem nici unei primejdii. Daca aceasta nu se cheamă egoism, ce oare merită acest nume? Ia-o pe Ottilie, lasă-mi-l pe căpitan şi, în numele lui Dumnezeu, să facem încercarea!

- Ar merita poate să îndrăznim, spuse Charlotte îngîndurată, dacă primejdia ar exista numai pentru noi. Crezi însă că ar fi recomandabil să-i vedem reuniți pe căpitan şi pe Ottilie sub acelaşi acoperiş, pe un bărbat cam de vîrsta ta, vîrstă la care - ca să-ți spun în fața un lucru măgulitor — bărbatul abia devine capabil şi vrednic de iubire, şi pe o fata cu frumoasele însuşiri ale lui Ottilie?

- Nu văd totuşi prea bine, replică Eduard, cum de o poți aşeza atît de sus pe Ottilie! Mi-o explic numai prin faptul că a preluat afecțiunea ta pentru mama ei. Că-i drăguță e adevărat şi-mi aduc aminte că anul trecut, cînd ne-am întors din călătorie şi am întîlnit-o împreună cu tine la mătuşa ta, căpitanul mi-a atras atenția asupra ei. Da, e drăguță, are mai ales ochi frumoşi; totuşi n-aş putea spune că a făcut o cît de mică impresie asupra mea.

- Asta e spre lauda ta, spuse Charlotte, căci am fost de față; şi cu toate că e mult mai tînără decît mine, prezența prietenei mai în vîrstă a avut totuşi atîta farmec pentru tine, încît ai trecut cu vederea frumusețea înfloritoare, promițătoare a celeilalte. Intră şi asta în felul tău de a fi; de aceea mi-e atît de plăcut să împart viața cu tine.

Pe cît de sincer părea să vorbească Charlotte, ea totuşi ascundea ceva. Anume că i-l prezentase atunci intenționat lui Ottilie pe Eduard, tocmai întors din călătorie, pentru a procura iubitei ei pupile această strălucita partida; căci nu se mai gîndea la ea însăşi în ceea ce-l privea pe Eduard. Căpitanul se simțise Şi el îndemnat să atragă atenția lui Eduard; dar acesta, care păstra cu tenacitate în inimă iubirea sa din prima tinerețe pentru

Charlotte, nu se uită nici la dreapta, nici la stînga, fiind doar fericit să simtă că-i era, în sfîrşit, cu putința să se bucure de un bun dorit cu atîta aprindere şi pe care un şir de împrejurări părea să i-l fi refuzat pentru totdeauna.

Cei doi soți erau tocmai pe punctul să coboare pe noile cărări spre castel, cînd un servitor urcă grăbit spre ei, strigînd încă de jos:

- Poftiți repede, înălțimea voastră! Domnul Mittler a sosit val-vîrtej la castel. Ne-a adunat pe toți în grabă, poruncindu-ne să vă

căutăm şi să vă întrebăm dacă e vreo nevoie. „Daca e nevoie, a mai strigat el după noi, auziți? Dar repede, repede!"

- Ce caraghios! exclama Eduard; dar nu soseşte oare tocmai la timp, Charlotte?... întoarce-te iute! porunci el servitorului; spune-i că e nevoie, mare nevoie! Să descalece. Aveți grijă de calul lui, conduceți-l pe el în salon, serviți-i o gustare; sosim îndată. Să mergem pe drumul cel mai scurt, spuse el către soția sa şi apucă pe cărarea ce trecea prin cimitir şi pe care obişnuia s-o evite.

Dar mare-i fu mirarea văzînd că, şi aici, Charlotte avusese grijă să nu jignească simțirea. Cruțînd pe cît era cu putință monumentele vechi, ea se pricepuse să niveleze şi să rînduiască totul în aşa chip, încît apărea ca un spațiu armonios asupra căruia privirea şi imaginația stăruiau cu plăcere.

Chiar şi pietrele cele mai vechi fuseseră cinstite cum trebuie. Erau aşezate, după ani, lîngă zid, încastrate în el sau fixate în alt fel; însuşi soclul înalt al bisericii era împestrițat şi decorat cu ele. Eduard avu o stranie surpriză cînd intră pe mica poartă; o strînse de mînă pe Charlotte şi în ochi i se ivi o lacrimă.

Dar nebunul lor oaspete o goni îndată. Căci el nu se astîmpărase în castel, ci străbătuse satul în galop pînă la poarta cimitirului, unde se opri, strigînd prietenilor săi:

- Sper că nu vă bateți joc de mine! Daca e cu adevărat nevoie, rămîn să prînzesc aici. Nu mă rețineți degeaba; mai am multa treabă astăzi.

- De vreme ce te-ai ostenit pînă aici, îi răspunse Eduard cu glas tare, poți intra de-a binelea, cu cal cu tot; ne întîlnim într-un

loc serios, şi priveşte cît de frumos a împodobit Charlotte acest lăcaş al doliului.

— Nu intru aici nici călare, nici în caleaşca, nici pe jos. Cei de aici odihnesc în pace; n-am nici o treabă cu ei. Destul că va trebui să rabd odată să fiu adus aici cu picioarele înainte. Ei, e vorba de ceva serios?

— Da, strigă Charlotte, foarte serios! Pentru prima oară noii căsătoriți care sîntem se găsesc într-un impas şi într-o încurcătură, din care nu ştiu cum să iasă.

— Nu-mi faceți impresia asta, replica el, dar sînt gata s-o cred. Dacă vă bateți joc de mine, vă voi lăsa pe viitor în plata Domnului. Urmați-mă repede; un mic popas va prinde bine calului meu.

Curînd cei trei se aflară reuniți în sală; masa fu servită şi

Mittler povesti despre faptele şi intenţiile lui din acea zi. Acest bărbat bizar fusese preot şi, desfăşurînd o activitate neobosita, se distinsese în funcţia lui prin aceea că se pricepuse să calmeze şi să aplaneze, atît în sînul căsniciilor cît şi între vecini, toate conflictele, mai întîi ale unor locuitori izolaţi, apoi ale unor comunităţi întregi şi ale mai multor moşieri. Cît timp îşi exercitase funcţia, nici un cuplu nu divorţase, iar instanţele ţării nu fuseseră incomodate cu nici un fel de diferende şi procese venite din ţinutul lui. îşi dăduse seama curînd cît de necesară îi era ştiinţa dreptului. îşi concentrase toate studiile asupra ei şi, în scurt timp, ajunsese în stare să se măsoare cu cei mai dibaci avocaţi. Cercul lui de acţiune se lărgise în chip uriaş; şi el era pe punctul de a fi transferat în oraşul de reşedinţă - pentru a desăvîrşi de sus în jos ceea ce începuse de jos în sus - cînd cîştigă o sumă apreciabila la loterie, îşi cumpără o moşie mediocră, o arendă şi făcu din ea punctul central al activităţii sale, luînd hotărărea fermă, sau, mai degrabă, urmînd vechea sa deprindere şi înclinaţie de a nu zăbovi în nici o casă unde n-ar fi un conflict de aplanat sau un ajutor de dat. Cei care aveau superstiţia tălmăcirii numelor susţineau că numele de Mittler, adică „Mijlocitorul", l-ar fi silit să îmbrăţişeze această îndeletnicire mai ciudată decît oricare alta.

20

J.W. GOETHE

Tocmai se servea desertul, cînd oaspetele îşi îndemnă cu seriozitate gazdele să nu mai întîrzie cu destăinuirile lor, întrucît era silit să plece îndată după cafea. Cei doi soţi îşi făcură amănunţit mărturisirile; dar de îndată ce află despre ce era vorba, el se ridică brusc şi încruntat de la masă, se repezi la fereastră şi porunci să i se înşeueze calul.

- Ori nu mă cunoaşteţi, exclamă el, ori nu mă înţelegeţi, ori sînteţi foarte răutăcioşi. Există oare vreo ceartă aici? E nevoie aici de vreun ajutor? Vă închipuiţi cumva că mă aflu pe lume ca să dau sfaturi? Asta e cea mai neroadă meserie cu care se poate îndeletnici cineva. Să se sfătuiască fiecare singur şi să facă ceea ce nu poate evita. Dacă lucrul îi iese bine, să se felicite pentru înţelepciunea şi norocul său; dacă se termină rău, îi stau la dispoziţie. Cine vrea să scape de rău ştie totdeauna ce vrea; cine doreşte ceva mai bun decît ceea ce are, acela e orb de-a binelea. Da, da! - rîdeţi voi - el se joacă de-a baba-oarba şi poate nimereşte, de ce? Faceţi ce vreţi: e totuna! Primiţi-i la voi pe aceşti prieteni, renunţaţi la ei: totuna. Am văzut eşuînd lucrurile cele

mai cuminți şi reuşind cele mai neghioabe. Nu vă spargeți capul şi dacă într-un fel sau altul lucrurile ies prost, nu vi-l spargeți nici atunci. Trimiteți doar după mine şi veți fi ajutați. Pînă atunci, rămîn supusul vostru servitor!

Şi cu acestea, el se avîntă pe cal fără a mai aştepta cafeaua.

- Poți vedea din asta, spuse Charlotte, cît de puțin foloseşte

un al treilea atunci cînd între două persoane străns legate lucrurile

nu sînt pe deplin echilibrate. în clipa de față sîntem, dacă e cu

putința, şi mai încurcați, şi mai nesiguri decît înainte.

Cei doi soți ar fi mai oscilat probabil cîtăva vreme, dacă n-ar fi sosit o scrisoare a căpitanului ca răspuns la ultima misivă a lui Eduard. Se hotărise să accepte una din slujbele ce i se oferiseră, cu toate că ea nu-i era nicidecum pe plac. Urma să împartă viața plicticoasă a unor oameni distinşi şi bogați, care-şi puneau în el încrederea că are s-o alunge.

Eduard înțelese foarte limpede întreaga stare de lucruri, zugrăvind-o în culori şi mai vii.

- Putem oare să-l lăsăm pe prietenul nostru într-o asemenea situație? strigă el. Nu poți fi atît de crudă, Charlotte!

— Omul acela ciudat, Mittler al nostru, răspunse Charlotte, are la urma urmei, dreptate. Toate acțiunile de acest fel sînt hazardate. Nimeni nu e în stare să prevadă ce poate ieşi din ele. Asemenea noi împrejurări pot fi bogate în roade fericite sau nenorocite, fără ca să ne putem atribui vreun merit sau vreo vină deosebită în aceasta. Nu mă simt destul de tare să-ți rezist mai departe. Să facem deci încercarea. Tot ce te rog este ca ea să fie privita ca fiind doar de scurtă durată. Dă-mi voie să intervin pentru el mai activ decît pînă acum, să folosesc şi să pun în acțiune cu zel influența şi legăturile mele pentru a-i putea procura un post care să-i poată da o oarecare mulțumire, potrivit firii sale.

Eduard îşi asigură în chipul cel mai grațios soția de recunoştința sa cea mai vie. Alergă cu cugetul liber şi vesel să adreseze propuneri scrise prietenului său. Charlotte trebui să-şi adauge cu mîna ei într-un post-scriptum aprobarea şi să-şi unească rugămințile prieteneşti cu ale lui. Ea scrise cu o pană dibace, într-o formă grațioasă şi amabilă, dar totuşi cu un fel de grabă ce nu-i intra în obicei; şi, lucru ce nu i se întîmpla ades, ea mînji la urmă hîrtia cu o pată de cerneală care o irită şi nu făcu altceva decît să devină mai mare cînd încercă să o şteargă.

Eduard glumi pe socoteala acestui lucru şi, pentru că mai rămăsese loc, adăugă un al doilea post-scriptum; prietenul putea să-şi dea seama, după acest semn, de nerăbdarea cu care era aşteptat şi să-şi potrivească după graba cu care fusese întocmită scrisoarea repeziciunea călătoriei.

Mesagerul plecă şi Eduard socoti că nu putea să-şi exprime mai convingător recunoştinţa decît insistînd mereu şi mereu pe lîngă Charlotte să trimită de îndată pentru a o aduce pe Ottilie de la pension.

Ea îi ceru îngăduinţa să amîne asta şi apoi reuşi ca în seara aceea să-i trezească lui Eduard pofta de un divertisment muzical. Charlotte cînta foarte bine la clavecin; Eduard nu chiar cu aceeaşi dibăcie, din flaut; căci, deşi îşi dăduse în răstimpuri multă silinţă, nu era înzestrat cu răbdarea şi cu străduinţa cerute

pentru dezvoltarea unui asemenea talent. De aceea el îşi execută în chip foarte inegal partitura: unele pasaje bine, doar poate prea repede; la altele, în schimb, întîrzia pentru că nu era stăpîn pe ele; şi astfel ar fi fost greu pentru oricare altul să reuşească a duce la capăt cu el un duet. Dar Charlotte ştia să se acomodeze; se oprea şi se lăsa iarăşi antrenată de el, îndeplinind astfel îndoita sarcină a unui bun capelmaistru şi a unei înţelepte stăpîne a casei, care se pricep totdeauna să păstreze măsura în ansamblu, chiar dacă pasajele separate nu rămîn totdeauna în tact.

Capitolul III

Căpitanul sosi. Trimisese înainte o scrisoare foarte cumpănită, care o liniştise cu totul pe Charlotte. O atît de mare limpezime a conştiinţei de sine, o atît de mare claritate despre propria lui situaţie, despre aceea a prietenilor săi deschideau o perspectivă senină şi veselă.

Conversaţiile din primele ceasuri, cum se întîmplă de obicei între prieteni care nu s-au văzut o bucată de vreme, fură vioaie, ba aproape istovitoare. Către seară, Charlotte luă iniţiativa unei plimbări la noile amenajări. Căpitanul se delecta mult în acele locuri şi observă fiece privelişte frumoasă care se deschisese şi care putea fi gustată abia datorita cărărilor nou-croite. Avea un ochi încercat şi totodată uşor de mulţumit; şi cu toate că îşi dădea bine seama de ceea ce ar fi fost de dorit el nu strică totuşi, cum se întîmplă adesea, buna dispoziţie a persoanelor care îl plimbau pe proprietatea lor, pretinzîndu-le mai mult decît

îngăduiau împrejurările, sau chiar amintind de vreun lucru mai desăvîrşit văzut de el în altă parte.

Cînd ajunseră la coliba de muşchi, o găsiră împodobită în chipul cel mai vesel, ce-i drept, doar cu flori artificiale şi cu merişori, dar printre care erau amestecate mănunchiuri atît de frumoase de grîu natural şi de alte roade ale cîmpului sau

livezilor, încît întregul decor făcea cinste simțului artistic al celei care îl poruncise.

- Cu toate că bărbatului meu nu-i place să i se serbeze ziua de naştere sau cea onomastica, nu-mi va lua totuşi astăzi în nume de rău că închin aceste cîteva cununi unei întreite sărbători.

- întreită? exclamă Eduard.

- Desigur! răspunse Charlotte: sosirea prietenului nostru o considerăm cu drept cuvînt o sărbătoare; şi apoi nu v-ați gîndit, poate, nici unul nici celălalt că astăzi e ziua voastră onomastică. Nu purtați oare amîndoi numele de Otto?

Cei doi prieteni îşi dădură mîna deasupra micii mese.

- îți aminteşti, spuse Eduard, acel gest de prietenie din tinerețea noastră. în copilărie ne chema pe amîndoi aşa; dar cînd ne-am aflat împreună la internat şi s-au iscat unele confuzii din cauza aceasta, i-am cedat de buna voie acest simpatic nume laconic.

- Fapt prin care n-ai fost chiar atît de generos, spuse căpitanul, căci îmi aduc bine aminte că numele de Eduard îți plăcea mai mult, după cum şi sună deosebit de frumos cînd e rostit de buze plăcute.

Şedeau acum toți trei în jurul aceleiaşi măsuțe, lîngă care Charlotte vorbise cu atîta aprindere împotriva sosirii oaspetelui lor. în mulțumirea lui, Eduard nu voi să amintească soției sale acele ceasuri; dar nu se putu abține să spună:

- Ar fi loc şi pentru o a patra persoană.

în acel moment, comun de vînătoare răsunară dinspre castel, ca pentru a confirma şi întări bunele sentimente şi urările prietenilor aflați laolaltă. Ascultară în tăcere, reculegîndu-se fiecare şi simțind îndoit fericirea proprie într-o atît de frumoasa reunire.

Eduard întrerupse cel dintîi această pauză, ridicîndu-se şi ieşind din coliba de muşchi.

- Să-l ducem îndată pe prietenul nostru pînă sus pe culme, spuse către el Charlotte, ca să nu creadă că numai această cale îngustă constituie moştenirea şi locul nostru de şedere; prive-

liştea devine mai largă acolo sus şi simți cum îți creşte inima în piept de plăcere.

24

J.W. GOETHE

- Atunci va trebui să mai urcăm, de această dată pe vechea cărare, care e cam anevoioasă; sper însă că data viitoare treptele şi potecile mele vor conduce mai uşor pînă în vîrf.

Şi astfel ajunseră, peste stînci, prin tufăriş şi mărăciniş, pînă pe ultima înălțime, care nu forma un platou, ci o coamă continuă şi roditoare. în spate, satul şi castelul nu se mai vedeau. în vale se zăreau iazuri întinse; dincolo, dealuri păduroase, de-a lungul cărora acestea se desfăşurau; în sfîrşit, stînci povîmite, care mărgineau vertical, cu precizie, ultima oglindă de apă, reflectîndu-şi formele lor impunătoare pe suprafața acesteia. Acolo, în ripă, unde un pîrîu năvalnic se prăvălea în iazuri, se afla pe jumătate ascunsă o moară, care, împreună cu împrejurimile ei, apărea ca un prietenos loc de odihnă. în vastul semicerc îmbrățişat cu privirea, alternau în chip variat şesuri şi coline, desişuri şi păduri, a căror verdeață tînară promitea pentru mai tîrziu un tablou dintre cele mai bogate. în unele locuri privirea era reținută de grupuri răzlețe de copaci. Deosebit de avantajos se detaşa, la picioarele prietenilor ce contemplau peisajul, un pilc de plopi şi de platani, apropiat de marginea iazului din mijloc. Erau în plină creştere, proaspeți, sănătoşi avîntîndu-se în sus şi lărgindu-şi coroanele.

Eduard atrase atenția prietenului său mai ales asupra acestui grup de copaci.

- Pe ăştia, exclamă el, i-am plantat eu însumi în tinerețe. Erau tulpini tinere, pe care le-am salvat atunci cînd tatăl meu a pus să fie dezrădăcinate cu prilejul amenajării unei noi porțiuni a marii grădini a castelului.

Se întoarseră mulțumiți şi voioşi. Oaspetele fu găzduit într-un apartament spațios şi plăcut din aripa dreaptă a castelului, unde îşi rîndui foarte curând cărțile, hîrtiile şi instrumentele, pentru a-şi urma activitatea obişnuita. Dar, în primele zile, Eduard nu-i dădu pace; îl plimbă peste tot, cînd călare, cînd pe jos, spre a-l familiariza cu regiunea, cu moşia, împărtăşindu-i în acelaşi timp dorințele pe care le nutrea de multă vreme în cugetul său, în vederea unei mai bune cunoaşteri a acesteia şi a unei exploatări mai avantajoase.

AFINITĂȚILE ELECTIVE

25

- Primul lucru care ar trebui făcut, spuse căpitanul, ar fi să întocmesc, cu busola, un plan al regiunii. Este o treabă uşoară şi amuzantă, şi chiar dacă nu oferă precizia cea mai mare, ea rămîne totuşi utilă şi, pentru început, îmbucurătoare; de asemenea poate fi îndeplinită fără prea multe ajutoare şi cu certitudinea deplină de a fi dusă la bun sfîrşit. Dacă te vei gîndi mai tîrziu la o măsurătoare mai precisă, vom găsi un leac şi pentru aceasta.

Căpitanul era foarte exersat în acest mod de ridicare a planurilor. Adusese cu el instrumentele necesare şi se apucă îndată de lucru. îl instrui pe Eduard şi pe cîțiva paznici şi săteni care urmau să-l ajute la această treabă. Zilele erau prielnice; serile şi primele ceasuri ale dimineții le foloseau pentru a desena şi haşura. Curind conturul fu tras cu tuş, şi întreaga hartă colorată; iar Eduard văzu proprietățile sale răsărind cu deplină claritate de pe hîrtie, ca o nouă creație. Avea impresia că face abia acum cunoştință cu ele, şi abia acum ele păreau să-i aparțină cu adevărat.

Li se oferi astfel prilejul să discute despre ținut, despre amenajări, care, constatau ei, puteau fi realizate mult mai bine după un asemenea plan general, decît făcînd diferite experiențe izolate asupra naturii, pe temeiul unor impresii întîmplătoare.

- Trebuie să explicăm aceasta soției mele, spuse Eduard.

- Să nu faci asta! răspunse căpitanul, căruia nu-i plăcea să opună convingerilor altora pe ale sale, întrucît experiența îl învățase că părerile oamenilor sînt cu mult prea diverse pentru a putea fi făcute să coincidă, chiar şi prin cele mai raționale argumente. Să nu faci asta! strigă el: ai putea uşor s-o derutezi, căci, asemenea tuturor acelora ce se îndeletnicesc cu astfel de treburi numai ca diletanți, ea ține mai mult la propria ei acțiune decît la rezultat. Oamenii aceştia pipăie natura, au predilecție pentru cutare sau cutare locşor; nu îndrăznesc să înlăture cutare sau cutare obstacol, nu sînt destul de cutezători ca să jertfească un lucru; nu-şi pot imagina dinainte ce va rezulta; încearcă, lucrul reuşeşte sau dă greş; ei schimbă, schimbă poate ceea ce ar trebui să lase neschimbat şi lasă neschimbat ceea ce ar trebui să schimbe şi, astfel, totul rămîne, pînă la urmă, o adunătură care atrage şi amuză, dar nu satisface.

- Recunoaşte sincer, spuse Eduard, că nu eşti mulțumit cu amenajările ei.

- Dacă execuția ar epuiza ideea, care e foarte bună, n-ar fi nimic de observat. S-a trudit să ajungă pînă sus printre stînci, iar acum îi chinuieşte, dacă vrei, pe toți aceia pe care-i face să urce pe culme. Nu poți umbla în voie nici unul lîngă altul, nici unul după altul. Ritmul paşilor este întrerupt în fiece clipă; şi cîte altele ar mai fi de obiectat!

- Dar ar fi fost oare uşor ca lucrurile să fie făcute altminteri? întrebă Eduard.

- Foarte uşor, răspunse căpitanul: ar fi fost de-ajuns să se spargă colțul de stîncă, de altfel neînsemnat, fiindcă e alcătuit din bucăți mici, şi s-ar fi obținut o cotitură frumos arcuită pentru urcuş şi totodată bolovani de prisos cu care s-ar fi putut împlini locurile unde drumul ar fi ieşit prea îngust şi ciuntit. Dar toate astea rămîn între noi: altminteri ea ar fi dezorientată şi s-ar amari. De asemenea, tot ce a fost făcut trebuie păstrat. De ar fi vorba să se mai cheltuiască bani şi muncă, s-ar mai putea face diferite amenajări şi realiza multe lucruri plăcute, de la coliba de muşchi în sus şi pînă peste culme.

Dacă, în acest chip, cei doi prieteni erau destul de ocupați cu cele prezente, nu le lipseau nici amintirile vii şi plăcute din zile apuse, amintiri la împrospătarea cărora obişnuia să ia parte şi Charlotte. îşi propuseră, de asemenea, de îndată ce lucrurile cele mai urgente aveau să fie terminate, să reia jurnalele de călătorie şi să evoce şi în acest mod trecutul.

De altminteri, Eduard avea mai puține subiecte de conversație cînd se afla singur cu Charlotte, mai ales de cînd avea pe inimă criticile ce i se păreau atît de îndreptățite, privind felul în care ea amenajase parcul. Multă vreme el îi ascunse cele ce-i fuseseră spuse confidențial de căpitan; dar, la urma, cînd o văzu pe soția sa ocupîndu-se din nou să înjghebeze prin mici trepte şi potecuțe o urcare anevoioasă de la coliba de muşchi pînă pe cuhne, el nu se mai putu reține şi, după cîteva ocolişuri, o puse în cunoştința noilor convingeri pe care le dobîndise.

AFINITĂȚILE ELECTIVE

27

Charlotte rămase consternată. Era destul de ageră pentru a-şi da seama de îndată că ceilalți aveau dreptate; dar cele făcute contraziceau acea părere şi rămîneau făcute de-a binelea; ea le găsise potrivite, le găsise de dorit; chiar şi cele criticate îi erau dragi în toate amănuntele lor, se împotrivi propriei convingeri, îşi apără mica ei creație; avea necaz pe bărbați, care se grăbeau să făurească proiecte mari, dorind de îndată să facă, dintr-o glumă,

dintr-o distracție, o mare operă, fără a se gîndi la cheltuielile pe care un plan lărgit le atrage inevitabil după el. Era agitată, jignită, supărată, nu putea nici să renunțe la ce era vechi, nici să respingă cu totul noul; dar, hotărîtă cum era, opri imediat lucrarea, rezervîndu-şi timpul necesar spre a chibzui asupra problemei şi a o lăsa să se maturizeze în mintea ei.

Fiind lipsită acum şi de aceasta activitate distractivă, în vreme ce bărbații, tot mai uniți, îşi vedeau de îndeletnicirile lor şi îngrijeau cu rîvnă îndeosebi grădinile şi serele, continuînd în interval obişnuitele exerciții cavalereşti: vînătoarea, cumpăratul şi schimbul de cai, dresarea lor pentru şa şi ham, Charlotte se simți din zi în zi mai singuratica. îşi purta cu mai mult zel corespondența, aceasta şi în favoarea căpitanului, şi totuşi îi rămîneau multe ore de solitudine. Cu atît mai plăcute şi mai distractive fură pentru ea rapoartele pe care le primi de la pension.

O scrisoare amănunțită a directoarei, care stăruia, ca de obicei, cu vădită plăcere asupra progreselor fiicei lui Charlotte, era însoțită de un scurt post-scriptum precum şi de un adaos scris de un asistent din institut; le reproducem pe amîndouă.

Post-scriptum al directoarei

„Despre Ottilie, preastimată doamnă, aş avea, de fapt, să repet numai cele cuprinse în dările mele de seamă precedente. N-aş şti de ce s-o dojenesc şi totuşi nu pot fi mulțumită de ea. E, ca totdeauna, modestă şi amabilă față de alții; dar această rezervă, această serviabilitate nu reuşesc să-mi placă. înălțimea voastră i-a trimis deunăzi bani şi diferite obiecte. De bani nu s-a atins; obiectele zac şi ele intacte. îşi ține, fireşte, lucrurile personale foarte curat şi în stare bună, şi pare că-şi schimbă rochiile numai

în acest scop. Tot astfel, nu pot să aduc laude marii ei cumpătări la mîncat şi băut. La mesele noastre nu domneşte un mare belşug, dar nimic nu-mi place mai mult decît să văd copiii săturîndu-se cu mîncăruri gustoase şi sănătoase. Ceea ce e adus pe masă şi servit cu chibzuință şi convingere trebuie să fie consumat în întregime. Nu izbutesc niciodată s-o determin pe Ottilie la aceasta. îşi găseşte totdeauna de lucru pentru a îndrepta o omisiune a servitoarelor, numai ca să sară unul din felurile de mîncare sau desertul. La toate acestea trebuie luat însă în considerare faptul ca, după cum am aflat abia tîrziu, ea suferă uneori de dureri de cap în partea stingă, ele sînt, ce-i drept, trecătoare, dar de bună seamă chinuitoare şi serioase. Mă mărginesc la atît

cu privire la această copilă atît de frumoasă şi gingaşă."

Adaos al asistentului

„Excelenta noastră directoare îmi arată de obicei scrisorile în care împărtăşeşte părinților şi superiorilor observațiile ei despre eleve. Pe cele adresate domniei voastre le citesc totdeauna cu îndoită atenție, cu îndoită plăcere: căci, dacă avem a vă felicita pentru o fiică ce întruneşte toate acele strălucite însuşiri prin care te ridici în lume, eu unul trebuie să vă socot nu mai puțin fericită că, în persoana pupilei domniei voastre vă este dăruită o copilă născută spre binele, spre mulțumirea altora şi, negreşit, şi spre propria ei fericire. Ottilie este aproape singura noastră elevă în privința căreia nu mă pot pune de acord cu atît de respectata noastră directoare. Nu-i iau cîtuşi de puțin în nume de rău acestei femei active că pretinde ca fructele solicitudinii ei să fie limpede vizibile la exterior; dar există şi fructe închise, care sînt de fapt cele cu adevărat pline de miez şi care mai curînd sau mai tîrziu se dezvoltă în chip minunat. Acestei categorii îi aparține de fapt pupila domniei voastre. De cînd îi dau lecții, o văd mereu mergînd, cu un pas egal, încet-încet, înainte, nicicînd îndărăt. Dacă la un copil este necesar să începi cu începutul, acest lucru i se aplică, fără doar şi poate, ei. Ceea ce nu decurge dintr-o expunere anterioară este de neînțeles pentru ea. Stă inca-

pabilă, ba chiar îndărătnic de mută în fața unui lucru uşor de priceput, care în ochii ei nu are legătură cu nimic. Dacă însă găseşti verigile intermediare şi reuşeşti să i le lămureşti, lucrul cel mai greu îi apare lesne de înțeles.

Prin această progresare lentă, ea ramîne în urma colegelor ei care, dispunînd de cu totul alte facultăți, gonesc totdeauna înainte, prind şi reține cu uşurință totul, chiar şi ce e fără şir, şi-l aplică tot atît de uşor. Astfel, ea nu învață şi nu e capabilă de absolut nimic la o predare grăbită, cum este cazul cu unele cursuri ale unor profesori excelenți, dar repeziți şi nerăbdători. S-au ridicat plîngeri privind scrisul ei şi incapacitatea de a prinde regulile gramaticii. Am cercetat mai îndeaproape aceste plîngeri: e adevărat, scrie încet şi țeapăn, dacă vreți, dar nu şovăitor şi inform. A înțeles uşor tot ce i-am explicat pas cu pas despre limba franceză, care, ce-i drept, nu e specialitatea mea. Este, fireşte, un lucru ciudat: ştie multe şi le ştie foarte bine; dar, dacă o întrebi, pare să nu ştie nimic. Pentru a încheia cu o remarcă generală, aş vrea să spun că ea nu învață ca una care vrea să fie

educată, ci ca una care vrea să educe; nu ca elevă, ci ca viitoare învățătoare. Va părea poate curios domniei voastre că eu însumi, ca educator şi profesor, nu găsesc o laudă mai mare pentru cineva decît aceea de a-l declara de o seamă cu mine. înțelegerea mai deplină de care dispune domnia voastră, ca şi cunoaşterea mai adîncă a oamenilor şi a lumii vor şti să rețină ce e mai bun din cuvintele mele modeste şi bine intenționate. Vă veți convinge că şi din partea acestui copil se poate spera multă bucurie. Mă recomand bunăvoinței domniei voastre şi solicit permisiunea de a scrie din nou, de îndată ce voi socoti că scrisoarea mea poate să conțină ceva însemnat şi plăcut."

Charlotte se bucură de această filă. Cuprinsul ei se apropia mult de ideile pe care le nutrea despre Ottilie; totodată ea nu-şi putu opri un zîmbet, întrucît interesul arătat de profesor părea mai plin de tandrețe decît acela pe care-l trezeşte descoperirea calităților unui elev. Cu judecata ei calmă şi lipsită de prejudecăți, ea admise şi existența unei atare relații, pe lîngă

atîtea altele; aprecia simpatia arătată de acest bărbat înțelegător pentru Ottilie: căci învățase îndeajuns în viața ei să priceapă cît de mult trebuie prețuit orice ataşament adevărat, într-o lume în care indiferenta şi repulsia sînt de fapt la ele acasă.

Capitolul IV

Planul topografic în care moşia cu împrejurimile ei era reprezentată la o scară destul de mare, în chip caracteristic şi uşor de sesizat, prin tuşuri şi culori, şi căruia căpitanul ştiuse să-i dea o bază sigură, cu ajutorul cîtorva măsurători trigonometrice, fu gata curînd: căci cu greu s-ar fi găsit cineva care să aibă mai puțină nevoie de somn decît acest bărbat activ, după cum şi zilele lui erau închinate totdeauna țelului imediat; de aceea nu era seară în care cîte un lucru să nu fi fost adus la îndeplinire.

- Să ne apucăm acum de rest, de descrierea moşiei, cu privire la care trebuie să se găsească aici destule lucruri pregătitoare; vor rezulta, ulterior, din ea, proiecte de arendare şi altele, spuse el prietenului său. Un singur lucru însă trebuie să-l stabilim şi să-l înțelegem bine: a separa de viața personală tot ce este ocupație propriu-zisă. Ocupația cere seriozitate şi rigoare, viața, capriciu; ocupația reclamă cea mai strictă consecvență, viața are adesea nevoie de inconsecvență; aceasta e chiar plăcută şi înveselitoare. Dacă eşti sigur în cea dintîi, poți fi cu atît mai liber în cea de-a doua, în timp ce, prin amestecarea amîndurora, siguranța va fi

tîrîtă cu sine şi privată de libertate.

Eduard simți o uşoară mustrare în aceste propuneri. Deşi nu era dezordonat în felul lui, nu ajungea niciodată să-şi claseze hîrtiile după natura lor. Ceea ce trebuia aranjat cu alții şi ceea ce nu atîrna decît de el însuşi nu era despărțit, după cum nu despărțea îndeajuns nici afacerile sau ocupațiile de amuzamente şi distracții. Acum lucrul devenea simplu, întrucît un prieten lua

asupra sa această osteneala, un al doilea eu efectua separația de care unitatea propriului eu nu e totdeauna capabilă.

Ei înjghebară în aripa castelului unde locuia căpitanul un depozit pentru ceea ce era de actualitate, o arhivă pentru cele vechi; adunară aici toate documentele, actele, scrisorile din diferite locuri de păstrare: cămări, dulapuri, lăzi şi, în cel mai scurt timp tot maldărul de hîrtii fu pus într-o ordine care te umplea de satisfacție, clasate pe rubrici în rafturi etichetate. Datele trebuitoare fură găsite în mai deplină măsură decît speraseră. în această treabă fură mult ajutați de un bătrîn secretar, care, tot în timpul zilei şi o parte din noapte, nu s-a dezlipit de pupitrul său şi de care Eduard fusese pînă atunci totdeauna nemulțumit.

- Nu-l mai recunosc, spuse Eduard către prietenul său, întratît e de harnic şi de folositor acest om.

- Asta se datorează faptului că nu-i dam nici o sarcină nouă atîta timp cît n-a terminat-o pe cea veche, după cum îi vine la îndemînă, răspunse căpitanul; în felul acesta el face, precum vezi, foarte multă treabă; de îndată ce-l scoți din ale lui, nu mai e în stare de nimic.

Petrecîndu-şi astfel zilele împreună, seara, cei doi prieteni nu neglijau s-o viziteze în chip regulat pe Charlotte. Dacă nu se găseau acolo, după cum era cazul adesea, oaspeți din localitățile şi moşiile învecinate, conversația şi lectura erau consacrate de cele mai multe ori unor subiecte de natură să sporească bunăstarea, avantajele şi tihna acelei societăți burgheze.

Charlotte, deprinsă şi aşa să guste clipa prezentă, se simțea ea însăşi stimulată văzîndu-l mulțumit pe soțul ei. Felurite amenajări domestice, pe care le dorise de mult, dar nu ştiuse prea bine să le pornească, fura înfăptuite prin activitatea căpitanului. Farmacia de casă, care pînă atunci se compusese doar din puține leacuri, fu îmbogățita; şi, cu ajutorul unor cărți uşor de priceput Şi a unor discuții, Charlotte se văzu în măsură să-şi arate mai

des Si în chip eficace firea ei activă şi caritabilă.

Chibzuind între ei asupra unor accidente banale şi totuşi prea adesea neaşteptate, dispuseră să se procure tot ce putea fi nece-

sar pentru salvarea celor înecați; aceasta cu atît mai mult cu cît, din cauza apropierii atîtor iazuri, nuri, stăvilare, accidentele de acest soi nu erau rare. Căpitanul se ocupă foarte amănunțit de acest capitol şi lui Eduard îi scăpă observația că un asemenea caz făcuse epocă în chipul cel mai straniu în viața prietenului său. Dar cînd acesta păstră tăcerea, căutînd parcă să evite o amintire tristă, Eduard se opri de asemenea, după cum şi Charlotte, care nu era mai puțin informată, în linii generale, despre acest caz, alunecă peste acele reflecții ale soțului ei.

- Se cuvine să luăm toate aceste măsuri de prevedere, spuse într-o seară căpitanul; ne mai lipseşte însă esențialul, un bărbat destoinic care să se priceapă a le mînui pe toate. Aş putea să propun pentru aceasta pe un felcer pe care-l cunosc şi care ar putea fi angajat acum în condiții acceptabile; e un om foarte priceput în meseria lui şi mi-a folosit adesea chiar mie în tratarea unor boli interne acute, mai mult decît un medic renumit; iar ajutorul imediat este, doar totdeauna, lucrul de care ducem lipsă cel mai mult la țară.

Acest om fu angajat de îndată şi amîndoi soții se bucurară că găsiseră prilejul să folosească în scopuri dintre cele mai utile unele sume ce le rămîneau la dispoziție pentru capriciile lor.

Astfel Charlotte folosi cunoştințele ei şi activitatea căpitanului şi după ideile proprii, începînd să se simtă pe deplin mulțumită cu prezența lui şi liniştită în privința tuturor urmărilor pe care aceasta putea să le aibă. Se pregătea de obicei să-i pună diferite întrebări şi, cum ținea la viață, căuta să înlăture tot ce putea fi dăunător, tot ce putea provoca moartea. Glazura de plumb a oalelor, cocleala vaselor de aramă îi pricinuiseră multe griji. Ea dori să fie lămurită asupra lor şi, în chip firesc, se făcu simțită nevoia de a recurge la noțiunile de bază ale fizicii şi chimiei.

Un prilej întîmplător, dar totdeauna bine venit, pentru asemenea discuții îl oferea înclinația lui Eduard de a face lecturi cînd se adunau cu toții. Avea o voce joasă, foarte armonioasă şi fusese mai înainte prețuit pentru recitarea vioaie şi plină de simțire a unor lucrări poetice şi oratorice. Acum îl preocupau alte

subiecte, citea celorlalți din alte scrieri şi, de la o vreme, de preferință, tocmai din lucrări al căror conținut privea fizica, chimia, tehnica.

Una dintre particularitățile lui, pe care însă o împărtăşea poate cu mai mulți oameni, era aceea că nu putea suferi ca altcineva să i se uite în carte în timp ce citea. Pe vremuri, cînd cineva citea în fața altora poeme, drame, povestiri, urmarea firească a dorinței vii de a surprinde, pe care el o simțea la fel ca şi poetul, actorul, povestitorul era tendința de a face pauze, de a trezi aşteptări; era, desigur, cu totul contrar acestui efect urmărit de el ca un al treilea să caute a i-o lua înainte cu privirea. Eduard obişnuia, de aceea, să se aşeze totdeauna, în asemenea cazuri, în aşa fel încît să nu aibă pe nimeni la spate. Acum, cînd se găseau în trei, această precauție era de prisos; şi, întrucît de astă dată nu era vorba de excitarea sentimentului, de surprinderea imaginației, nu se gîndea nici el să se ferească în chip deosebit.

Doar într-o seară, cînd se aşezase fără băgare de seamă, el fu izbit de faptul că Charlotte îşi arunca privirea în carte. Vechea sa nerăbdare se trezi, făcîndu-l să-i reproşeze oarecum neamabil acest fapt:

- Ar fi mai bine să ne lepădăm o dată pentru totdeauna de asemenea deprinderi rele, ca de atîtea alte lucruri supărătoare pentru societate. Atunci cînd citesc cuiva dintr-o carte oare nu e ca şi cum i-aş expune ceva? Cele scrise, cele tipărite iau locul propriei mele minți, propriei mele inimi; şi m-aş sili oare să vorbesc, dacă în fața frunții mele, a pieptului meu ar fi aşezată o mică fereastră; astfel încît acela căruia doresc să-i împărtăşesc rînd pe rînd gîndurile mele, să-i ofer unul cîte unul simțămintele mele, să poată şti totdeauna cu mult înainte unde vreau să ajung? Cînd cineva mi se uită în carte, mă simt totdeauna ca şi cum aş fi rupt în două.

Charlotte, a cărei abilitate se dovedea atît în cercuri mai mari, cît şi în cele restrînse, mai ales prin aceea că ştia să înlăture orice ieşire neplăcută, violentă, sau poate numai aprinsă, să întrerupă o convorbire care se prelungea ori să anime

una care lîncezea, nu fu părăsită nici de data aceasta de fericitul ei dar:

- îmi vei ierta cu siguranță greşeala, dacă îți voi mărturisi ceea

ce mi s-a întîmplat în clipa aceasta. Te-am auzit citind despre înrudiri, afinități şi m-am gîndit atunci imediat la rudele mele, la cîțiva veri care îmi dau de furcă tocmai acum. Atenția mea se întoarce la cele citite de tine; aud că este vorba de lucruri cu totul neînsuflețite şi îmi arunc ochii în cartea ta ca să mă orientez.

- Este o vorbire în parabole, care te-a sedus şi te-a încurcat, spuse Eduard. Aici este vorba, fireşte, numai despre pămînturi şi minerale, dar omul e un adevărat Narcis: îi place să se oglindească pe sine peste tot; ceea ce este amalgamul de argint viu pentru oglindă, crede a fi el pentru întregul univers.

- Aşa e! interveni căpitanul; aşa tratează el tot ce găseşte în afara lui; înțelepciunea ca şi nerozia lui, voința ca şi arbitrarul lui le împrumută animalelor, plantelor, elementelor şi zeilor.

- întrucît nu vreau să vă depărtez prea mult de ceea ce vă interesează pentru moment, n-ați fi dispuşi să mă învățați, doar pe scurt, ce trebuie înțeles, de fapt, aici, prin afinități elective? spuse Charlotte.

- O voi face cu plăcere, răspunse căpitanul, către care se întorsese Charlotte; fireşte, doar cît pot eu de bine, după cum am citit acum vreo zece ani. N-aş şti să spun dacă în lumea ştiințifica se mai gîndeşte în acelaşi fel despre aceste lucruri, dacă explicațiile mele se potrivesc cu teoriile mai noi.

- E destul de rău, exclamă Eduard, că în ziua de azi nu mai poți învăța nimic pentru toată viața. înaintaşii noştri se puteau ține de învățătura pe care o primiseră în tinerețe; noi însă trebuie să ne înnoim cunoştințele la fiecare cinci ani, dacă nu vrem să fim cu totul demodați.

- Noi, femeile, spuse Charlotte, nu sîntem atît de exigente în această privință; şi, ca să fiu sinceră, ceea ce mă interesează de fapt este înțelesul cuvîntului, căci nimic nu te face mai ridicol în societate decît folosirea greşită a unui cuvînt străin, a unui termen de specialitate. De aceea, nu vreau decît să ştiu în ce sens

se foloseşte această expresie, tocmai în aceste materii. Legătura lor ştiințifică, o putem lăsa în seama învățaților, care de altfel, după cum am putut să observ, se vor pune cu greu de acord vreodată.

- Dar de unde să pornim ca să ajungem cît mai repede în miezul lucrului? îl întrebă Eduard, după o pauză, pe căpitan, care, chibzuind puțin, răspunse curind:

- Dacă îmi este îngăduit să iau lucrurile, aparent, de foarte departe, vom ajunge repede la punctul dorit.

- Fii sigur de întreaga mea atenție, spuse Charlotte, punîn-du-

şi deoparte lucrul de mînă.

Şi astfel căpitanul începu:

- La toate substanţele naturii pe care le percepem cu simţurile, observăm mai întîi că au o relaţie cu ele însele. Pare, fireşte, ciudat, să rostim ceva ce se înţelege de la sine, dar numai înţelegîndu-ne pe deplin asupra celor cunoscute, putem păşi împreună mai departe, spre cele necunoscute.

- Aş crede, îl întrerupse Eduard, că am uşura lucrul, atît pentru ea cît şi pentru noi, folosind exemple. închipuieşte-ţi doar apa, uleiul, argintul viu şi vei găsi o unitate, o coeziune între părţile lor. Ele nu părăsesc această uniune decît prin forţă sau din alte cauze determinate. Dacă acestea sînt înlăturate, corpurile se unesc îndată din nou.

- Aşadar, adăugă căpitanul, îmi pot permite să amintesc doar în treacăt un punct însemnat, anume că această relaţie pură, devenită posibilă prin fluiditate, se manifestă hotărît şi totdeauna prin forma sferică. Picătura de apă în cădere este rotundă; despre mărgeluşele de argint viu aţi vorbit chiar dumneavoastră; ba, plumbul topit lăsat să pice, dacă are timp să se întărească pe deplin, ia forma unei bile.

- Dă-mi voie s-o iau înainte, spuse Charlotte; poate nimeresc unde vrei să ajungi. Aşa cum fiecare lucru are o relaţie cu sine însuşi, el trebuie să se afle într-un raport şi cu celelalte.

- Şi acest raport, continuă imediat Eduard, va fi diferit, potrivit cu diversitatea substanţelor. Uneori ele se vor întîlni ca prieteni şi vechi cunoscuţi, care se apropie repede, se unesc fără

a schimba nimic unul la celălalt, aşa cum vinul se amestecă cu apa. In schimb, altele vor rămîne străine una lîngă alta, fără a se uni cîtuşi de puţin, nici chiar prin amestecare sau frecare mecanică; aşa cum uleiul şi apa, bine strecurate ca să se poată amesteca, se separă din nou într-o clipă.

- Nu lipseşte mult, spuse Charlotte, ca să descoperim, sub aceste forme simple, oamenii pe care i-am cunoscut; îndeosebi însă ne vin în minte aici cercurile în care am trăit. Dar asemănarea cea mai mare cu aceste substanţe neînsufleţite o au masele ce stau faţă în faţă în lume: tagmele, profesiile, nobilimea şi starea a treia, soldatul şi civilul.

- Şi totuşi, replică Eduard, după cum acestea pot fi unite prin

moravuri şi legi, tot astfel există şi în lumea noastră chimică verigi intermediare pentru a uni ceea ce se respinge reciproc.

- Astfel, interveni căpitanul, legăm prin sare alcalină uleiul cu apa.

- Mai rar, te rog, cu expunerea dumitale, spuse Charlotte, ca să pot arăta că țin pasul. Nu cumva am şi ajuns aici la afinități?

- Foarte just, răspunse căpitanul, şi le vom cunoaşte îndată, în toată puterea şi caracterul care le e propriu. Despre substanțele care, atunci cînd se întîlnesc, se prind repede între ele şi se determină reciproc spunem că prezintă o afinitate. Această afinitate este destul de izbitoare la cele alcaline şi acide care, deşi sînt opuse una alteia, şi poate tocmai din cauză că sînt opuse, se caută şi se prind în chipul cel mai hotarît, se modifică şi formează împreună un corp nou. Să ne gîndim numai la var, care manifestă o mare înclinație pentru acizi, o pronunțată poftă de unire cu ei. De îndată ce cabinetul nostru chimic va sosi, vă vom arăta diferite experiențe care sînt foarte distractive şi dau o noțiune mai clară decît vorbele, numele şi termenii de specialitate.

- Dă-mi voie să-ți mărturisesc, spuse Charlotte, că, dacă numeşti afinitate raportul ce există între aceste ciudate substanțe ale dumitale, ele îmi apar ca avînd nu atît o afinitate de sînge, cît una de spirit şi de suflet. Tocmai în acest chip pot lua naştere între oameni prietenii cu adevărat însemnate: căci însuşiri opuse

fac cu putință o unire mai intimă. Voi aştepta, aşadar, să văd ce anume îmi veți arăta din aceste efecte misterioase. Nu vreau, adăugă ea întorcîndu-se spre Eduard, să te mai tulbur în lectură şi, fiind acum cu mult mai bine lămurită, o voi asculta cu atenție.

- De vreme ce ne-ai stîmit, îi replică Eduard, nu vei scăpa atît de uşor, căci, de fapt, cazurile complicate sînt cele mai interesante. Abia la acestea afli gradele de afinitate, relațiile mai strînse, mai puternice, mai depărtate, mai slabe; afinitățile devin interesante abia cînd determină separații.

- Oare acest trist cuvînt care, din păcate, se aude atît de des în lume, exclamă Charlotte, există şi în ştiințele naturii?

- Negreşit, răspunse Eduard. A fost chiar un titlu de cinste semnificativ al chimiştilor faptul că erau numiți „artişti separatori".

- Să reluăm deci îndată firul celor indicate şi discutate înainte, spuse căpitanul. De pildă, ceea ce numim piatră de var este un pămînt calcaros mai mult sau mai puțin pur, intim legat cu un acid delicat, pe care îl cunoaştem în formă gazoasă. Dacă punem

o bucată a acestei pietre în acid sulfuric diluat, acesta absoarbe varul şi apare cu el ca ghips, în timp ce acel acid delicat, aerian, evadează. Aici s-a produs o separație, o nouă combinație, şi ne simțim, de acum înainte, îndreptățiți să folosim chiar termenul de afinitate electivă, fiindcă lucrurile arată cu adevărat ca şi cum o legătură ar fi fost preferată celeilalte, ca şi cum una ar fi fost aleasă mai curînd decît cealaltă.

- Iartă-mă, spuse Charlotte, aşa cum îl iert şi eu pe naturalist; dar n-aş vedea niciodată aici o alegere, ci, mai degrabă, o necesitate naturală, şi chiar nici atît, căci, la urma urmei, nu este vorba decît de efectul ocaziei. Ocazia face relațiile aşa cum îi face pe hoți; şi dacă e vorba de corpurile dumitale naturale, alegerea îmi pare să stea doar în mîinile chimistului, care pune în contact aceste substanțe. Dar, o dată ce se găsesc laolaltă, Dumnezeu să le aibă în paza. In cazul de față mi-e milă de bietul acid aerian, care e iarăşi silit să hoinărească în infinit.

- Nu atîrnă decît de el, ripostă căpitanul, ca să se unească cu apa şi să servească atît celor sănătoşi, sub formă de izvor mineral, cît şi celor bolnavi, ca răcoritor.

- Ghipsului puțin îi pasă, spuse Charlotte; e gata acum, e un corp, e căpătuit, în timp ce substanța cealaltă, care a fost izgonită, poate să mai sufere mult pînă să găsească un adăpost

- Sau mă-nşel amarnic, spuse Eduard zîmbind, sau se ascunde sub cuvintele tale o mică viclenie. Recunoaşte-ți şiretlicul. Te pomeneşti că, în ochii tăi, eu sînt varul, care, prins de căpitan ca de acidul sulfuric, este sustras grațioasei tale companii şi prefăcut într-un ghips refractar.

- Dacă asemenea reflecții îți sînt dictate de conştiință, răspunse Charlotte, n-am de ce să-mi fac griji. Aceste exprimări alegorice sînt drăguțe şi distractive; şi cui nu-i place să se joace cu analogii? Dar omul este totuşi situat cu multe trepte mai sus decît acele elemente, şi, dacă a fost aici cam darnic în cuvinte frumoase ca elecțiune şi afinitate electivă, el ar face bine să reintre în sine însuşi şi să chibzuiască bine cu acest prilej asupra valorii unor astfel de expresii. îmi sînt, din păcate, cunoscute destule cazuri în care legătura strînsă şi aparent indisolubilă dintre două ființe a fost nimicită prin intervenția întîmplătoare a unei a treia şi în care una din cele două ființe, atît de frumos unite

între ele pînă atunci, s-a văzut izgonită în lumea largă.

- în această privință, chimiştii sînt mult mai galanți, spuse Eduard: ei asociază un al patrulea element, pentru ca nici unul să nu ramînă stingher.

- Aşa este! interveni căpitanul; aceste cazuri sînt fără îndoială cele mai interesante şi mai remarcabile: în ele, atracția, afinitatea, această părăsire, această unire, parcă în cruciş, pot fi cu adevărat înfățişate; patru substanțe, unite pînă acum două cîte două, fiind puse în contact, părăsesc legătura lor veche şi se unesc în chip nou. în această abandonare şi apucare, în această fugă şi căutare credem a vedea cu adevărat o determinație superioară; atribuim unor astfel de substanțe un fel de violență şi de alegere şi considerăm expresia ştiințifică de afinități elective pe deplin justificată.

- Descrie-mi un astfel de caz, spuse Charlotte.

- Pentru a lămuri asemenea lucruri n-ar trebui să ne mărginim la cuvinte, răspunse căpitanul. După cum am spus, de îndată

ce voi putea să vă arăt chiar experimentele, totul va deveni mai evident şi mai plăcut. Acum, aş fi silit să vă plictisesc cu termeni de specialitate îngrozitori, care tot nu v-ar da o imagine. Trebuie să avem în fața ochilor aceste substanțe în aparență moarte, dar, lăuntric, totdeauna gata de acțiune, să privim cu interes cum se caută, se atrag, se apucă, se distrug, se înghit, se absorb între ele şi apoi, după ce s-au unit intim, reapar într-o formă schimbată nouă, neaşteptată: abia atunci le atribuim o viață veşnică, ba chiar o sensibilitate şi inteligență, fiindcă simțurile noastre abia dacă ni se par suficiente pentru a le observa bine, iar rațiunea noastră abia îndestulătoare spre a le înțelege.

- Nu tăgăduiesc, spuse Eduard, că ciudații termeni de specialitate trebuie să apară dificili, ba chiar ridicoli celui ce nu e familiarizat cu ei prin aspecte sensibile, prin noțiuni. Deocamdată am putea să exprimăm însă, cu destul de multă uşurință, prin litere relația despre care a fost vorba aici.

- Dacă nu socotiți prea pedant, răspunse căpitanul, pot, fireşte, să explic lucrurile pe scurt cu ajutorul literelor. închipuiți-vă un A care este intim cu un B, neputînd fi separat de el prin oricîte mijloace şi prin oricîtă forță; închipuiți-vă un C care stă în aceeaşi relație cu un D; puneți acum ambele perechi în contact: A se va arunca spre D, iar C spre B, fără să se poată spune care l-a părăsit cel dintîi pe celălalt, care s-a unit cel dintîi cu celălalt.

- Ei bine, interveni Eduard, pînă ce vom vedea toate acestea cu ochii, să privim această formulă ca un mod de exprimare alegoric, din care să tragem o învățătură pentru folosința noastră nemijlocită. Tu, Charlotte, reprezinți A-ul, iar eu sînt B-ul tău, căci, la drept vorbind, eu nu depind decît de tine şi te urmez aşa cum B îl urmează pe A. C-ul este, cum nu se poate mai limpede, căpitanul, care, de astă dată, mă răpeşte în oarecare măsură ție. Este deci just, dacă nu vrei să te pierzi în incertitudine, să ți se asigure un D, şi acesta este fără nici o îndoială amabila domnişoară Ottilie, de venirea căreia nu-ți mai este îngăduit să te aperi.

40

J.W. GOETHE

AFINITĂȚILE ELECTIVE

41

- Bine! spuse Charlotte; chiar dacă, pe cît mi se pare, exemplul nu se potriveşte cu totul cazului nostru, consider totuşi ca o fericire că sîntem astăzi pe deplin de acord şi că aceste afinități naturale şi elective grăbesc între noi confidențele. Vreau, aşadar, să mărturisesc că, începînd de azi după-amiază, sînt hotărîtă s-o chem aici pe Ottilie, deoarece credincioasa mea chelăreasă şi menajeră de pînă acum mă va părăsi, căci se mărită. Aceasta în ce mă priveşte pe mine şi nevoile mele; ceea ce mă determina, de dragul lui Ottilie, ne vei citi tu. Nu-mi voi arunca privirea peste umărul tău pe foaie, căci conținutul ei îmi este, fireşte, cunoscut. Dar citeşte numai, citeşte!

Cu aceste cuvinte ea scoase la iveala o scrisoare şi o întinse lui Eduard.

Capitolul V

Scrisoarea directoarei

„înălțimea voastră îmi va ierta faptul că scriu astăzi foarte concis: căci, după terminarea examenului public asupra celor realizate de noi în anul trecut cu elevele noastre, sînt datoare să comunic tuturor părinților şi superiorilor rezultatele. Cred, de asemenea, că-mi este îngăduit să fiu concisă, pentru că sînt în măsură să spun mult în puține cuvinte.

Fiica domniei voastre s-a dovedit prima în toate privințele. Certificatele alăturate, propria ei scrisoare, care conține descrierea premiilor ce i-au fost acordate şi exprimă totodată satisfacția pe care o simte fața de o reuşită atît de fericită, vă vor aduce linişte şi bucurie. Cea pe care o simt eu este oarecum micşorată, întrucît prevăd că nu vom mai avea multă vreme motiv să reținem

la noi o fată atît de avansată. Mă recomand bunăvoinței domniei voastre şi îmi voi lua libertatea să vă împărtăşesc în curînd gîndurile mele cu privire la ceea ce mi se pare cel mai

avantajos pentru ea. Despre Ottilie vă scrie amabilul meu asistent."

Scrisoarea asistentului

„Respectata noastră directoare mă însărcinează a vă scrie despre Ottilie; pe de o parte pentru că, potrivit felului ei de a gîndi, i-ar fi penibil să vă raporteze ceea ce este de raportat, iar pe de alta, pentru că are nevoie ea însăşi de o scuză pe care preferă s-o prezinte prin gura mea.

Cum ştiu prea bine cît de puțin e în stare minunata Ottilie să-şi exprime fondul ei lăuntric şi aptitudinile, mi-a fost oarecum teamă de examenul public, cu atît mai mult cu cît, în genere, o pregătire anume pentru el nu este posibilă şi, chiar dacă ar fi posibilă după modul obişnuit, o pregătire a lui Ottilie doar pentru aparența ar fi exclusă. Rezultatul n-a făcut decît să justifice întru totul îngrijorarea mea: ea n-a primit nici un premiu şi se numără chiar printre acelea care n-au obținut certificatul de promovare. De ce aş insista? La scris, celelalte nu aveau litere atît de bine formate, în schimb trăsăturile erau mult mai libere. La aritmetică, toate erau mai iuți, iar la probleme grele, pe care ea le rezolvă mai bine, nu s-a ajuns cu prilejul examinării. La franceza, au întrecut-o în fluența vorbirii şi a expunerilor multe altele. La istorie, numele şi datele nu-i veneau îndată în minte; la geografie, s-a observat lipsa ei de atenție față de diviziunile politice. Pentru execuția muzicală a puținelor şi modestelor ei melodii n-a găsit nici timpul, nici liniştea necesară. La desen, ar fi cucerit cu siguranța premiul: contururile ei erau pure, iar execuția foarte îngrijită şi în acelaşi timp spirituală. Din păcate, concepuse un proiect prea vast şi nu reuşise să termine.

După ce elevele se retrăseseră, iar examinatorii deliberau între ei, permițîndu-ne şi nouă, profesorilor, să plasăm cel puțin cîte un cuvînt, am observat foarte curînd că despre Ottilie nu se vorbea deloc, sau, dacă totuşi se întîmpla să se vorbească, aceasta se făcea dacă nu cu dezaprobare, în orice caz, cu indiferență.

Nădăjduisem să trezesc puțină bunăvoință prin descrierea

fățișă a felului ei de a fi şi am încercat s-o fac cu un zel îndoit: întîi pentru că puteam să vorbesc potrivit convingerii mele şi în al doilea rînd pentru că, în anii tinereții, mă găsisem în aceeaşi tristă situație. Am fost ascultat cu atenție, dar cînd am terminat, preşedintele comisiei de examinare îmi spuse amabil, dar laconic:

«Aptitudinile se consideră date, ele trebuie să se transforme în îndemînare. Acesta este scopul oricărei educații, aceasta este intenția declarată, neta, a părinților şi superiorilor, intenția tacită şi semiconştientă a copiilor înşişi. Acesta este şi obiectul examenului, prin care se apreciază în acelaşi timp profesorii şi elevii. Ceea ce auzim de la dumneata ne fac să nutrim speranțe bune în privința acestei copile, şi eşti fără îndoială vrednic de laudă pentru faptul că observi cu atenție aptitudinile elevelor. Transformă aceste aptitudini, pînă la anul, în împliniri, şi nu vei fi lipsit de aprobarea noastră, nici dumneata, nici eleva dumitale favorită.»

Mă şi resemnasem la cele ce au urmat, dar nu mă temusem de ceva şi mai rău, care s-a petrecut curînd după aceea. Excelenta noastră directoare, care, ca un bun păstor, nu doreşte să-şi piardă sau, cum era cazul aici, să-şi vadă neîncununată vreuna din oițele sale, nu putu să-şi ascundă nemulțumirea, după ce examinatorii plecaseră, şi-i spuse lui Ottilie, care stătea foarte liniştită lîngă fereastră, în timp ce celelalte se bucurau de premiile lor: «Dar spune-mi, pentru numele lui Dumnezeu, cum poți să pari atît de proastă cînd de fapt nu eşti?» Ottilie răspunse foarte liniştita: «Iertați-mă, scumpă maică, m-au apucat tocmai astăzi, iarăşi, durerile mele de cap, şi încă destul de tare.» «Asta nu poate nimeni s-o ştie!» riposta femeia aceasta, altfel atît de compătimitoare, întorcîndu-i supărată spatele.

Şi e adevărat: nimeni nu poate să ştie acest lucru; căci Ottilie nu se schimbă la față şi nici n-am văzut ca ea să-şi fi ridicat vreodată mîna la tîmplă.

Dar asta n-a fost tot. Fiica domniei voastre, mult stimată doamnă, care de obicei este vioaie şi sincera, era astăzi, sub efectul triumfului ei, exuberantă şi trufaşa. Zburda prin cameră cu

premiile şi certificatele ei, fluturîndu-le şi în fața ochilor lui Ottilie. «Ți-a mers rău astăzi!» exclama ea. Foarte calmă, Ottilie răspunse: «Nu este încă ultima zi de examen.» «Nu face nimic; ai să rămîi totdeauna cea din urmă!» strigă domnişoara şi se depărta săltînd.

Ottilie părea calmă pentru oricare altul, dar pentru mine nu. O vie mişcare lăuntrica, neplăcută pentru ea şi căreia îi rezista, se manifestă printr-o culoare inegala a feței. Obrazul stîng se

înroşeşte o clipa, pe cînd cel drept păleşte. Am văzut acest semn şi nu mi-am putut reține simpatia. Am luat-o deoparte pe directoarea noastră şi am vorbit serios cu ea despre acest lucru. Preabuna femeie îşi recunoscu greşeala. Ne-am sfătuit, am discutat îndelung şi, fără a mă întinde mai mult, țin să prezint înălțimii voastre hotărîrea şi rugămintea noastră de-a o lua pentru cîtăva vreme pe Ottilie la domnia voastră. Motivele vi le veți explica cel mai bine singură. Dacă vă veți decide la acest lucru, vă voi spune mai mult despre modul în care trebuie tratată această bună copilă. Iar atunci cînd fiica domniei voastre ne va părăsi, cum este de presupus, o vom vedea cu bucurie pe Ottilie întorcîndu-se.

încă un lucru, pe care aş putea să-l uit mai tîrziu; n-am văzut-o niciodată pe Ottilie cerind sau solicitînd stăruitor ceva. In schimb, deşi rar, se ivesc cazuri în care ea caută să refuze ceva ce i se cere. Şi face aceasta cu un gest care, pentru cel ce i-a prins sensul, este irezistibil. Ea îşi împreună palmele, le ridică în sus şi le apropie de piept, aplecîndu-se doar puțin înainte şi îndreptind o asemenea privire spre cel ce stăruie pe lîngă ea, încît acesta renunță bucuros la tot ce ar putea cere sau dori. Dacă vedeți vreodată acest gest, preastimată doamnă, ceea ce, cu modul domniei voastre de a o trata, nu este probabil, amintiți-vă de mine şi cruțați-o pe Ottilie."

Eduard dăduse citire acestei scrisori nu fără a zîmbi şi a clătina din cap. Nu lipsiră, fireşte, nici observațiile despre acele persoane şi despre starea lucrurilor.

- Destul! strigă Eduard în cele din urmă. S-a hotărît, vine! Eşti astfel asigurată, draga mea, şi ne putem permite să prezen-

tăm şi propunerea noastră. Devine extrem de necesar ca eu să mă mut lîngă căpitan, în aripa dreaptă. Atît seara cît şi dimineața oferă timpul cel mai potrivit pentru a lucra împreună. în schimb vei dispune, în partea ta, pentru tine şi Ottilie, de cele mai frumoase încăperi.

Charlotte se învoi, iar Eduard descrise viitorul lor fel de trai. Printre altele, el exclamă:

- E foarte prevenitor din partea nepoatei tale că are puțină durere de cap în partea stîngă; eu o am uneori în partea dreaptă. Dacă se va nimeri s-o avem în acelaşi timp şi să fim aşezați unul

în fața altuia, eu sprijinit pe cotul drept, ea pe cel stîng, şi cu capetele culcate pe palmă în direcții opuse, vor rezulta două pandanturi plăcute.

Căpitanul găsi acest lucru cam primejdios; Eduard însă exclamă:

- Fereşte-te, dragă prietene, de D! Ce s-ar face B dacă C i-ar fi răpit?

- O, ripostă Charlotte, îmi place să cred că răspunsul se înțelege de la sine.

- Fireşte, strigă Eduard: s-ar întoarce la A-ul lui, la alfa şi omega lui!

După care sări în picioare şi o strînse tare pe Charlotte la piept.

Capitolul VI

O trăsură care o aducea pe Ottilie oprise la scară. Charlotte îi ieşi în întîmpinare; amabila copilă se grăbi să se apropie, se aruncă la picioarele ei şi-i cuprinse genunchii cu brațele.

- De ce această umilire? spuse Charlotte, care se simți cam stingherită şi voi s-o ridice.

- N-o înțeleg ca pe o umilire, răspunse Ottilie, rămînînd în poziția dinainte. îmi place doar să-mi aduc aminte de vremea

cînd nu ajungeam mai sus de genunchii dumitale, fiind de pe atunci atît de sigură de dragostea ce-o nutreşti pentru mine.

Se ridică în picioare şi Charlotte o îmbrățişa cu căldură. Fu prezentată bărbaților şi tratată de îndată cu deosebită atenție, ca o invitată. Frumusețea e pretutindeni un oaspete bine venit. Părea atentă la conversație, fără a participa însă la ea.

în dimineața următoare, Eduard îi spuse lui Charlotte:

- E o fată plăcută, amuzantă.

- Amuzantă? ripostă Charlotte cu un zîmbet; dar încă nici n-a deschis gura.

- Aşa? răspunse Eduard, părînd a ezita. Ce lucru uimitor! Charlotte dădu celei nou-venite doar puține indicații asupra

felului cum trebuiau conduse treburile casnice. Ottilie înțelesese repede întreaga rinduială, ba, mai mult încă, o simțise. Pricepea uşor ce avea de făcut pentru toți şi pentru fiecare în parte. Totul fu executat punctual. Ştia să dispună fără a părea să poruncească, iar acolo unde cîte unul zăbovea, se grăbea să facă ea însăşi treaba.

De îndată ce îşi dădu seama cît timp liber îi rămînea, o rugă pe Charlotte să-i dea voie să-şi fixeze orele de învățătură, care fură de atunci respectate cu exactitate. Executa temele într-un

chip despre care Charlotte fusese informată de către asistent. Fu lăsată în voia ei. Numai cîteodată Charlotte căuta s-o stimuleze. Astfel, îi strecura uneori pene uzate pentru a o deprinde să scrie cu o trăsătură mai liberă; dar şi pe acestea Ottilie le ascuțea repede, din nou, cu cuțitul.

Cele două femei se înțeleseră să vorbească franțuzeşte cînd erau singure; şi Charlotte persistă, cu atît mai mult cu cît Ottilie era mai vorbăreață în această limbă străina, căci exersarea ei îi fusese impusă ca o datorie. Atunci spunea adeseori, mai mult Parcă decît ar fi dorit. în chip deosebit se delecta Charlotte cu o descriere întîmplătoare, ce-i drept exactă, dar binevoitoare, a întregului pension. Ottilie deveni pentru ea o plăcută companie, făcînd-o să spere că va găsi cîndva în ea o prietenă de nădejde.

între timp, Charlotte reluă hîrtiile mai vechi ce se refereau ta Ottilie, pentru a-şi reaminti aprecierile directoarei şi ale asis-

tentului ei asupra bunei copile şi a le compara cu însăşi personalitatea ei. Căci Charlotte era de părere că nu poți să te familiarizezi destul de repede cu caracterul oamenilor cu care urmează să trăieşti, pentru a şti ce poți aştepta de la ei, ce poți educa în ei, sau ce trebuie o dată pentru totdeauna să le îngădui sau să le ierți.

Cu toate că această cercetare n-o făcu să găsească nimic nou, multe trasaturi cunoscute cîştigară în însemnătate şi deveniră mai izbitoare pentru ea. Astfel, de pildă, cumpătarea lui Ottilie la mîncat şi băut era cu adevărat de natură să-i dea griji.

Ceea ce le preocupă în primul rînd pe cele două femei fu ținuta. Charlotte pretinse lui Ottilie să apară în rochii mai bogate şi mai alese. Fără zăbavă, buna şi sîrguitoarea copilă îşi croi singură stofele primite în dar mai înainte şi se pricepu, cu puțin ajutor din partea altora, să şi le potrivească repede şi cum nu se poate mai grațios. Noile toalete la modă îi puseră mai mult în valoare statura, deoarece, prin faptul că aspectul plăcut al unei persoane se răsfrînge şi asupra veşmintelor, ai mereu impresia că o vezi sub un chip nou, mai atrăgător, atunci cînd îşi împrumută farmecul unei găteli noi.

în acest fel, ea deveni pentru cei doi bărbați, încă de la început şi apoi din ce în ce mai mult - ca să spunem lucrurilor pe nume - o adevărată desfătare a ochilor. Căci, dacă smaraldul face bine văzului prin culoarea lui minunată, ba exercită o putere

tămăduitoare asupra acestui nobil simţ, frumuseţea omeneasca acţionează cu o forţă încă mult mai mare asupra simţirii exterioare şi lăuntrice. Acela care o zăreşte nu poate încerca, sufleteşte, nimic rău; el se simte în armonie cu sine însuşi şi cu lumea.

Societatea cîştigase, de aceea, în mai multe privinţe prin sosirea lui Ottilie. Cei doi prieteni respectau tot mai regulat orele, ba chiar minutele reuniunilor. Nu se făceau aşteptaţi mai mult decît era îngăduit nici pentru masă, nici pentru ceai, nici pentru plimbare. Nu se ridicau cu atîta grabă de la masă, mai ales seara Charlotte observă prea bine acest lucru şi nu scăpă din ochi pe nici unul din ei. Căuta să descopere dacă iniţiativa aparţinea unuia mai mult decît celuilalt, dar nu putea să observe nici o deosebire. Amîndoi se arătau în general mai sociabili. în con-

versaţiile lor, păreau să chibzuiască ce anume ar fi potrivit pentru a trezi interesul lui Ottilie, ce ar corespunde mai bine înţelegerii şi cunoştinţelor ei. Cînd făceau o lectură sau povesteau, se opreau pînă cînd ea se întorcea. Deveniră -aai blînzi şi, în general, mai comunicativi.

Ca răspuns la aceasta, zelul lui Ottilie creştea zi de zi. Cu cît ajungea să cunoască mai bine casa, oamenii, situaţia, cu atît mai sprinten intervenea, cu atît mai repede înţelegea fiecare privire, fiecare mişcare, o jumătate de cuvînt, un sunet. Atenţia ei calmă rămînea totdeauna egală sieşi, ca şi mobilitatea ei măsurată. Ea se aşeza, se scula, ieşea, venea, căuta, aducea, se reaşeza fără nici un semn de agitaţie; era o veşnică schimbare, o veşnică şi plăcută mişcare. La aceasta se adăuga faptul că mersul ei nu se auzea niciodată, atît de uşor călca.

Această amabilă serviabilitate a lui Ottilie o bucura mult pe Charlotte. Un singur lucru, care nu-i părea cu totul potrivit, nu-l ascunse însă lui Ottilie.

- Este una din atenţiile cele mai vrednice de laudă, îi spuse ea într-o zi, faptul că atunci cînd cineva scapă un lucru din mînă ne aplecăm şi căutăm repede să-l ridicăm. Ne recunoaştem, parcă, prin aceasta, datori să-l servim; numai că, într-o societate mai largă, trebuie să chibzuim cui anume îi arătăm o atare deferentă. Faţă de femei nu vreau să-ţi prescriu nici o regulă în această privinţă. Eşti tînără. Faţă de cele mai sus-puse şi de cele mai în vîrstă e o datorie; faţă de cele de o seamă cu tine, o politeţe; faţă de cele mai tinere şi de condiţie mai umilă, te arăţi prin aceasta umană şi bună; nu-i stă însă bine unei femei să arate această supunere şi serviabilitate faţă de bărbaţi.

- Voi căuta să mă dezvăț, răspunse Ottilie. îmi vei ierta însă această purtare nepotrivită, dacă îți voi spune cum am ajuns s-o adopt. Ni s-a predat istoria; n-am reținut din ea atît cît s-ar fi cuvenit, căci nu ştiam la ce mi-ar putea servi. Doar întîmplări !Zolate mi-au rămas întipărite în minte; de pildă următoarea: Cînd Carol I al Angliei stătea în fața aşa-zişilor săi judecători, Măciulia de aur a bastonaşului pe care-l purta căzu jos. Obişnuit Ca> la asemenea prilejuri, toată lumea să sară spre a-l servi, el

păru să se uite în jurul lui şi să aştepte ca, şi de astă dată, cineva să-i facă acest mic serviciu. Nimeni nu se mişcă; el se aplecă singur să ridice măciulia. Acest lucru mi s-a părut atît de dureros, nu ştiu dacă pe bună dreptate, încît, din clipa aceea, nu pot să văd ceva căzut din mîna cuiva fără să mă aplec ca să-l ridic. Cum însă faptul acesta poate să nu fie totdeauna potrivit, iar eu, continuă ea zîmbind, nu pot povesti de fiecare data istorioara mea, voi căuta să mă rețin mai mult pe viitor.

între timp, frumoasele înfăptuiri la care cei doi prieteni se simțeau chemați îşi urmau neîntrerupt cursul. Ba, zilnic, ei găseau prilejuri de a chibzui asupra unui lucru nou şi de a-l întreprinde.

Cînd, într-o zi, trecură împreună prin sat, ei observară cu neplăcere cît de mult se găsea acesta, în privința ordinii şi a curățeniei, în urma acelor sate în care locuitorii sînt stimulați să se îngrijească atît de una cît şi de cealaltă, prin valoarea deosebită a locului.

- îți aduci aminte, spuse căpitanul, cum, în timpul călătoriei noastre prin Elveția, ne-am exprimat dorința de a înfrumuseța cu adevărat un aşa-zis parc cîmpenesc, amenajînd un sat situat la fel cu acesta, nu după felul elvețian de a construi, ci după rînduiala şi curățenia elvețiană, care favorizează atît de mult folosința.

- Aici, de pildă, răspunse Eduard, lucrul ar putea fi făcut. Colina castelului se pierde spre poale într-un unghi proeminent; satul este construit destul de regulat, în semicerc, în partea cealaltă; între ele curge pîrîul, împotriva revărsării căruia unul vrea să se apere prin bolovani, altul prin stîlpi şi, iarăşi, altul prin bîrne, iar vecinul prin grinzi, nici unul ajutîndu-l prin aceasta pe celălalt, ba aducîndu-şi pagube şi sieşi şi celorlalți. Aşa şi drumul, cu traseul lui stîngaci, ba urcă, ba coboară, ba trece prin

apă, ba peste pietre. Dacă oamenii ar pune mîna cu toții, n-ar fi nevoie de o cheltuială prea mare pentru a ridica aici un parapet în semicerc, a înălța în spatele lui drumul pînă la nivelul caselor, a crea spațiul cel mai frumos, a face să domnească curățenia şi

a înlătura dintr-o dată, printr-o lucrare concepută amplu, toate masurile mărunte, insuficiente.

- Hai să încercam, spuse căpitanul, îmbrățișînd cu privirea toată poziția şi apreciind-o cu repeziciune.

- Nu-mi place să am de-a face cu tîrgoveții şi țăranii, dacă nu pot să le poruncesc pur şi simplu, replica Eduard.

- Nu greşeşti pe de-a-ntregul, răspunse căpitanul, căci şi mie asemenea treburi mi-au pricinuit multe necazuri în viața. Ce greu îi e omului să cîntărească just ce trebuie jertfit în schimbul a ceea ce e de cîştigat! Ce greu e să doreşti scopul şi să nu refuzi mijloacele! Mulți confunda chiar mijloacele cu scopul, bucurîndu-se de cele dintîi fără a-l avea în vedere pe cel din urmă. Pentru fiecare rău se caută remediul doar în locul unde s-a ivit, şi oamenii nu se preocupă de punctul din care el izvorăşte de fapt şi de unde acționează. De aceea e atît de greu să te sfătuieşti, mai ales cu mulțimea, care, în treburile zilnice, e destul de rezonabilă, dar vede rareori mai departe decît ziua de mîine. Dacă se mai adaugă şi faptul ca, într-o lucrare de interes comun, unul urmează să piardă, iar celălalt să cîştige, este limpede că nu se poate realiza absolut nimic prin bunăvoință. Tot ce priveşte binele cu adevărat comun trebuie promovat prin autoritatea suverană neîngrădită.

Pe cînd stăteau şi vorbeau, se apropie de ei, cerşind, un om ce părea mai mult obraznic decît nevoiaş. Eduard, căruia nu-i plăcea să fie întrerupt şi inoportunat, îl ocări, după ce îl respinsese zadarnic de cîteva ori în chip mai calm; cînd însă bădăranul se depărta cu paşi mici, mîrîind, ba ocărind la rindul lui şi invocînd drepturile cerşetorului, căruia ți-e permis să-i refuzi o Pomană, dar nu şi să-l jigneşti, întrucît se află şi el, la fel ca oricare altul, sub ocrotirea lui Dumnezeu şi a stăpînirii, Eduard îşi ieşi cu totul din sărite.

Pentru a-l domoli, căpitanul îi spuse:

- Să privim această înfîmplare ca pe un îndemn de a extinde Poliția noastră rurală şi asupra acestui lucru. Pomenile trebuiesc [111] adevăr făcute, e însă mai bine să nu le faci tu însuți, mai ales

S-ar cuveni să fim moderați şi statornici în toate, deci şi

în binefacere. Un dar exagerat de generos ademeneşte cerşetorii, în loc de a-i ține la distanța; dimpotrivă, în călătorie, cînd treci în goana cailor, poți să te arăți unui sărac pe un drum sub chipul norocului întîmplător, aruncîndu-i un dar neaşteptat. Pentru noi, poziția satului şi a castelului face foarte lesnicios un asemenea aranjament; am reflectat încă mai înainte asupra lui. La un capăt al satului se află hanul, la celălalt locuieşte o pereche de bătrini cumsecade; în amîndouă locurile trebuie să depui o mică sumă de bani. Nu acela ce intră în sat, ci acela ce iese din el va căpăta o pomană; şi întrucît cele două case se găsesc şi una şi alta pe drumurile ce duc la castel, toți cei care ar voi să urce pînă acolo vor fi îndreptați spre aceste două locuri.

- Vino, spuse Eduard, vom pune îndată la cale acest lucru; amănuntele vor putea fi stabilite mai tîrziu.

Merseră la hangiu şi la bătrina pereche şi treaba fu aranjată.

- Ştiu prea bine, spuse Eduard, pe cînd urcau împreună din nou dealul castelului, că totul în lume atîrnă de o idee bine gîndită şi de o hotărîre fermă. Ai apreciat astfel foarte just amenajările din parc ale soției mele şi mi-ai făcut şi mie, în vederea ameliorării lor, o sugestie, pe care nici nu vreau să tăgăduiesc că i-am comunicat-o îndată.

- Am bănuit acest lucru, răspunse căpitanul, dar fără să-l şi aprob. Ai dezorientat-o; a lăsat totul baltă şi e în dezacord cu noi, doar în ce priveşte această afacere, căci evită să vorbească despre ea şi nu ne-a mai invitat la coliba de muşchi, cu toate că în orele de răgaz se suie acolo împreună cu Ottilie.

- Nu trebuie să ne lăsăm intimidați de aceasta, ripostă Eduard. Dacă sînt convins despre un lucru că e bun şi că ar putea şi ar trebui să fie făcut, nu mă potolesc pînă ce nu-l văd îndeplinit. Doar sîntem destul de deştepți ca să pornim o treabă. Să aducem în discuție, la reuniunea de seară, descrierile de parcuri englezeşti, însoțite de gravuri şi, după aceea, planul moşiei întocmit de tine. Să abordăm la început chestiunea ipotetic şi mai mult în glumă, seriozitatea va veni de la sine.

După această înțelegere, fură deschise cărțile în care se vedea desenat de fiecare dată planul unei regiuni şi aspectul ei

peisagistic în starea lui naturală primitivă; pe alte foi se găseau reprezentate schimbările pe care arta le adusese pentru a pun ; în valoare şi a spori tot ce era bun în el. De aici, trecerea la moşia proprie, la împrejurimile proprii şi la ceea ce putea fi

îmbunătățit era foarte uşoară.

Pornind acum de la planul schițat de căpitan, îşi găsiră o ocupație plăcută, numai că nu izbuteau cu totul să se desprindă de acea prima idee care călăuzise lucrările începute de Charlotte. Descoperiseră însă un urcuş mai lesnicios spre culme; voiau să ridice mai sus, pe povîrniş, în fața unei pădurici pline de farmec un pavilion de agrement care, față de castel, trebuia orientat într-un anume fel: de la ferestrele acestuia, el urma să poată fi îmbrățişat cu privirea, iar dinspre el, ochii să poată aluneca peste castel şi peste grădini.

Căpitanul chibzuise şi măsurase bine totul şi aduse în discuție acel drum al satului, parapetul de lîngă pîrîu, umplutura aceea de pămînt.

- Construind un drum comod spre culme, spuse el, cîştig tocmai atîta piatra cîtă îmi trebuie pentru parapet. De îndată ce o lucrare se angrenează cu alta, se execută amîndouă mai ieftin şi mai repede.

- Aici însă, spuse Charlotte, intervine o problema care mă priveşte. Trebuie neapărat să se facă mai întîi un calcul precis şi, cînd vom şti cit anume este necesar pentru o astfel de amenajare, suma va trebui împărțita, dacă nu pe săptămîni, cel puțin pe luni. Eu sînt aceea care deschid baierele pungii; voi achita notele de plată şi socotelile le voi ține eu însămi.

- Pari să nu ai prea multă încredere în noi, spuse Eduard.

■ - Nu multă, cînd e vorba de treburi în care poate interveni bunul plac. Pe acesta ne pricepem să-l stăpînim mai bine decît voi.

Aranjamentul era făcut, munca fu începută repede, căpitanul se afla veşnic de față şi Charlotte era acum aproape zilnic martora spiritului său serios şi hotărît. O cunoscu şi el mai îndeaproape, şi le veni amîndurora uşor să colaboreze pentru o realizare comună.

52

J.W. GOETHE

AFINITĂȚILE ELECTIVE

53

Cu ocupațiile e ca şi cu dansul: persoanele care țin pasul una cu alta îşi devin în mod necesar indispensabile una celeilalte; o bunăvoință reciprocă trebuie inevitabil să izvorască de aici, şi dovada sigură că, de cînd îl cunoscuse mai bine, Charlotte nutrea cu adevărat simpatie pentru căpitan, era faptul că îl lăsă cu deplină linişte şi fără cel mai mic sentiment neplăcut să distrugă

un frumos loc de odihnă, pe care ea îl alesese şi-l decorase în chip deosebit cu prilejul primelor ei amenajări, dar care acum stătea în calea planurilor lui.

Capitolul VII

întîlnirea lui Charlotte şi a căpitanului într-o ocupație comună avu ca urmare o mai mare apropiere a lui Eduard de Ottilie. în favoarea ei pleda, de altminteri, de cîtăva vreme, o tăcută, prietenoasă înclinație a inimii sale. Era serviabilă şi prevenitoare față de oricine: amoral lui propriu îi spunea însă că ea manifestă aceste dispoziții cu deosebire față de el. Nu încăpea totuşi îndoială: ea observase exact, de pe acum, ce feluri de mîncare îi plăceau şi cum trebuiau să fie gătite şi nu-i scăpase nici cît zahăr obişnuia el să pună în ceai sau alte amănunte de acest soi. Era deosebit de grijulie să-l ferească de orice curent de aer, față de care el arăta o sensibilitate excesivă, ajungînd, de aceea, uneori, în contradicție cu soția sa, pentru care încăperile nu erau niciodată destul de aerisite. Tot astfel, era pricepută în îngrijirea livezii şi a grădinii de flori. Căuta să sprijine ceea ce dorea el, să împiedice ceea ce îl putea nemulțumi, astfel încît, în scurt timp, îi deveni indispensabilă, ca un spirit protector şi el începu să-i resimtă apăsător absența. La aceasta se adaugă faptul că ea părea mai vorbăreață şi mai deschisă de îndată ce se întîlneau singuri.

înaintînd în vîrstă Eduard păstrase totdeauna ceva copilăresc, ceea ce convenea în chip deosebit tinereții lui Ottilie. îşi

aminteau cu plăcere de vremurile dinainte în care se văzuseră; aceste amintiri mergeau pînă la începuturile înclinației lui Eduard pentru Charlotte. Ottilie pretindea a-şi aduce aminte de ei doi ca de cea mai frumoasă pereche de la Curte; şi cînd Eduard tăgădui că ea ar putea avea asemenea amintiri din cea mai fragedă tinerețe, Ottilie afirmă că păstrează încă foarte vie în memorie îndeosebi o întîmplare: odată, cînd el intrase, ea îşi ascunsese capul în poala lui Charlotte, nu de teamă, ci dintr-un sentiment de copilărească surprindere. Ar fi putut să adauge: pentru că îi făcuse o impresie atît de vie, pentru că îi plăcuse.

în aceste împrejurări, multe treburi, pe care cei doi prieteni le întreprinseseră mai înainte împreună, începuseră oarecum să treneze, astfel încît ei socotiră necesar să-şi formeze din nou o vedere generală, să conceapă unele memorii, să scrie scrisori. îşi dădură, de aceea, întîlnire în cancelaria lor, unde îl găsiră pe bătrînul copist stînd degeaba. Se apucară de treabă şi îi dădură curînd de lucra, fără să observe că îl încărcau cu unele sarcini pe

care înainte erau deprinşi să le îndeplinească singuri. Căpitanul nu ajungea să întocmească nici chiar primul memoriu, după cum nici măcar prima scrisoare nu voia să-i reuşească lui Eduard. Se chinuiră cîtva timp cu ciornele şi transcrierea lor, pînă ce, în sfîrşit, Eduard, care înainta cel mai greu, întrebă cît e ceasul.

Se dovedi atunci că, pentru prima oară de mulți ani încoace, căpitanul uitase să întoarcă cronometrai său cu secundar; şi se Părea că amîndoi, dacă nu simțiră, bănuiră cel puțin că începea să nu le pese de vreme.

în timp ce rivna bărbaților slăbea întrucîtva, activitatea femeilor, dimpotrivă, sporea. în genere, de altminteri, modul obişnuit de trai al unei familii, care rezultă din persoanele date Si din împrejurări determinate, primeşte în sine, ca un recipient, Şi cîte o înclinație extraordinară, o pasiune născîndă, şi poate trece destul timp pînă cînd acest ingredient nou provoacă o fermentație vizibilă şi se revarsă spumegînd peste margini.

La prietenii noştri, înclinațiile reciproce care se înfiripau aveau cel mai plăcut efect. Sufletele se deschideau şi o bunăvoință

generală izvora din acelea particulare. Fiecare în parte se simțea fericit şi se bucura de fericirea celuilalt.

O asemenea stare înalță spiritul, lărgind inima, şi tot ce face şi îşi propune omul are o tendință spre nemărginit. Astfel şi prietenii nu mai rămîneau închişi în locuința lor. Plimbările se prelungeau tot mai departe şi cînd, în cursul lor, Eduard alerga înainte cu Ottilie pentru a alege cărările, deschizînd drum, căpitanul împreună cu Charlotte, angajați într-o conversație serioasa, zăbovind cu interes la cîte un locşor nou descoperit, în fața unei privelişti neaşteptate, păşeau tihniți pe urmele acestor înaintaşi mai sprinteni.

într-o zi, plimbarea lor îi duse, prin poarta aripii drepte a castelului, în jos, spre han, apoi peste pod, către iazuri; înaintară de-a lungul acestora pe drumul urmat de obicei, pînă în punctul unde malul, încins de o măgură acoperită de tufişuri, iar apoi de stînci, nu mai era practicabil.

Dar Eduard, căruia regiunea îi era cunoscută din peregrinările sale vînătoreşti, pătrunse cu Ottilie mai departe, pe o cărare de mărăciniş, ştiind bine că vechea moară ascunsă printre stînci nu poate fi departe. însă cărarea, prea puțin umblata, se pierdu

curind, şi ei se găsiră rătăciți în tufărişul des, printre pietre acoperite de muşchi; dar nu pentru multă vreme, căci vuietul roților le vesti îndată apropierea locului căutat

Inaintînd pe o faleză, zăriră în vale, în fața lor, vechea şi ciudata construcție de lemn, umbrită de stînci povîrnite şi de copaci înalți. Se hotărîră, aşadar, să coboare peste muşchi şi grohotiş pînă acolo; Eduard mergea în fața; şi cînd privea în sus şi o zarea pe Ottilie, care, păşind uşor din piatră în piatră, cu cel mai grațios echilibru, îl urma fără teama sau sfială, îi părea că vede plutind deasupra lui o făptură cerească. Iar cînd, uneori, în cîte un loc nesigur, ea îi apuca mîna întinsă, ba chiar se sprijinea pe umărul lui, el nu putea să-şi ascundă că cea care-l atingea era cea mai gingaşă făptură femeiască. Aproape că ar fi dorit ca ea să se poticnească, să alunece, pentru ca s-o poată prinde în brațe, s-o strîngă la inima lui. Dar n-ar fi făcut cu nici un preț acest lucru

şi numai pentru un singur motiv: se temea să n-o jignească, să n-o vatăme.

înțelesul acestor cuvinte îl vom afla îndată. Căci atunci cînd ajunse în vale şi se găsi aşezat în fața ei, la masa rustică de sub copacii înalți, şi cînd prietenoasa morăriță fusese trimisă după lapte, iar primitorul morar plecă în întîmpinarea lui Charlotte şi a căpitanului, Eduard începu să vorbească cu oarecare şovăială:

- Am o rugăminte, dragă Ottilie: iartă-mi-o, chiar dacă mi-o refuzi. Nu faci şi nici n-ai nevoie să faci un secret din faptul că porți pe piept, sub veşmîntul dumitale, o miniatură. E portretul tatălui dumitale, acel bărbat de treabă, pe care abia l-ai cunoscut şi care, în toate privințele, merită un loc lîngă inima dumitale. Dar iartă-mă dacă îți spun că portretul acesta e nepotrivit de mare, iar metalul şi sticla lui îmi dau mii de emoții atunci cînd ridici la piept un copil, sau cînd porți ceva în brațe, cînd caleaşca se zdruncină, cînd ne croim drum prin tufăriş ca adineauri, coborînd de pe stîncă. Mă înfioară gîndul că vreo izbitură neprevăzută, vreo cădere, vreo atingere ar putea să fie vătămătoare şi fatală pentru dumneata. Fă-o de dragul meu, îndepărtează portretul; nu din amintirea, nu din camera dumitale; dăruieşte-i chiar locul cel mai frumos, cel mai sfînt din încăperea în care locuieşti: dar înlătură-l de pe pieptul dumitale, înlătură un obiect, a cărui apropiere îmi pare, poate dintr-o frică exagerată, atît de primejdioasă.

Ottilie tăcea şi, cît vorbi el, privi în gol; apoi, fără grabă şi fără şovăială, cu ochii îndreptați mai mult spre cer decît spre Eduard, desfăcu lanțul, scoase portretul, şi-l apăsă pe frunte şi îl întinse

prietenului.

- Pastraţi-mi-l pînă ce vom ajunge acasă. Nu ştiu cum aş putea să vă arăt mai bine cît de mult preţuiesc amabila grijă ce-mi Purtaţi.

Prietenul nu îndrăzni să-şi apropie portretul de buze, dar apucă mîna ei şi şi-o apăsă pe ochi. Erau poate cele mai fru-Tioase mîini care se strinseseră vreodată. Eduard se simţea ca şi cum o piatră i s-ar fi luat de pe inimă, ca şi cum un perete despărţitor dintre el şi Ottilie ar fi fost culcat la pămînt.

Călăuziţi de morar, Charlotte şi căpitanul coboriră pe o cărare mai lesnicioasă. Se salutară, se bucurară, se înviorară. Nu voiau să se întoarcă pe acelaşi drum, şi Eduard propuse o cărare stîncoasă din cealaltă parte a pîrîului, de unde, pe cînd o străbă-teau cam anevoie, iazurile se zăriră din nou. Acum trecură pe rînd prin desişuri şi luminişuri, zărind către şes sate, tîrguri, gos-podării cu împrejurimi verzi şi mănoase iar în apropiere o fermă dată cu arendă, aşezată discret pe deal, în mijlocul pădurii. Marea bogăţie a ţinutului se arătă în toată strălucirea ei, privită atît din faţă cît şi de pe colina din spate, care suia lin, ducînd la o pădurice vesela, iar la ieşirea din aceasta, pe stînca din faţa castelului.

Ce bucuroşi se simţiră văzîndu-se acolo oarecum pe neaşteptate. Făcuseră ocolul unui mic univers; stăteau chiar pe locul unde urma să fie ridicată noua clădire şi îşi aruncară din nou privirile spre ferestrele locuinţei lor.

Coboriră pînă la coliba de muşchi şi poposiră pentru prima oară acolo tuspatru. Nimic mai natural decît faptul că-şi exprimară unanim dorinţa ca drumul, pe care îl parcurseseră încet şi nu fără greutăţi, să fie trasat şi amenajat astfel încît să poată fi străbătut în grup, mergînd agale şi comod. Fiecare făcu propuneri şi socotiră că dramul, care le ceruse cîteva ceasuri, va trebui, o dată ce avea să fie bine croit, să ducă îndărăt, la castel, într-un ceas. Se şi gîndeau la un pod, mai în jos de moară, acolo unde pîrîul se varsă în iazuri, care să scurteze drumul şi să înfru-museţeze peisajul, cînd Charlotte puse oarecare frină imaginaţiei lor inventive, amintind de cheltuielile ce ar fi necesare pentru o atare acţiune.

- Se poate găsi leac şi pentru asta, replică Eduard. N-avem

decît să vindem ferma aceea din pădure, care pare atît de frumos aşezată şi aduce atît de puţin cîştig, şi să întrebuinţăm preţul obţinut pentru a face aceste amenajări; astfel, vom consuma în chip plăcut, în plimbări de neprețuit, dobînzile unui capital bine plasat, în timp ce, acum, cu greu obţinem de pe urma acelei gospodării, la încheierea socotelilor anuale, un venit sărăcăcios.

Charlotte însăşi, ca bună gospodină ce era, nu avu mult de obiectat împotriva acestei propuneri. Treaba fusese discutată şi mai înainte. Acum căpitanul căută să facă un plan pentru parcelarea terenurilor între lucrătorii din pădure. Eduard însă dorea să vadă procedîndu-se mai repede şi mai comod. Arendaşul actual, care şi făcuse oferta, avea să dobîndească proprietatea fermei, s-o plătească în rate. Şi, pe măsura achitării acestora, urmau să fie întreprinse, rînd pe rînd, amenajările plănuite.

Un aranjament atît de raţional şi de prudent nu putea decît să întîmpine o aprobare deplină, şi întreaga societate vedea de pe acum în gînd şerpuirea noilor drumuri, pe care şi în apropierea cărora spera să măi descopere încă locuri de odihnă şi privelişti dintre cele mai plăcute.

Pentru a-şi reprezenta totul mai amănunţit, ei examinară de îndată, seara, acasă, noul plan. Revăzură drumul parcurs şi chipul în care el putea fi trasat mai avantajos în unele locuri. Toate proiectele anterioare fură iarăşi discutate şi combinate cu ideile cele mai proaspete; locul unde avea să fie construită noua casă din faţa castelului fu aprobat încă o dată, iar circuitul dramurilor fu încheiat acolo.

Ottilie păstrase tăcerea faţă de toate acestea cînd, în cele din urmă, Eduard întoarse spre ea planul care stătuse întins pînă atunci în faţa lui Charlotte, invitînd-o în acelaşi timp să-şi spună părerea; şi cum ea şovăi o clipă, el o îndemnă afectuos să nu stăruie în această tăcere, căci nimic nu era definitiv, totul fiind încă în devenire.

i — Dacă ar fi după mine, spuse Ottilie punînd degetul pe cea mai înaltă suprafaţă plană a colinei, aş clădi casa aici. E drept că de acolo nu s-ar vedea castelul, fiindcă ar fi mascat de pădurice; în schimb însă te-ai afla ca într-o lume diferită şi nouă, întrucît satul şi toate locuinţele ar fi, în acelaşi timp, ascunse şi ele. Vederea asupra iazurilor, spre moară, spre dealuri, spre munţi, spre cîmpie este extaordinar de frumoasă; am observat acest lucra în trecere.

— Are dreptate! strigă Eduard; cum de nu ne-a trecut prin minte acest lucra? Nu-i aşa, Ottilie, că-i ideea ta?

El luă un creion şi trasă apăsat şi grosolan, un dreptunghi lunguieț pe culmea colinei.

Căpitanul simți ca o împunsătură în inimă, căci îi displăcea să vadă desfigurat în acest chip un plan îngrijit şi curat; dar îşi reveni după o uşoară dezaprobare şi acceptă ideea.

- Ottilie are dreptate, spuse el. Nu facem oare cu plăcere cîte o lungă plimbare pentru a bea o cafea sau a ne delecta cu un peşte, pe care acasă nu l-am fi găsit atît de gustos? Pretindem variațiune şi obiecte cu care nu sîntem deprinşi. Bătrînii au clădit cu socoteală castelul în acest loc, căci este situat la adăpost de vînturi şi aproape de toate trebuințele zilnice; o clădire destinată mai mult reuniunilor de societate decît locuirii va fi, dimpotrivă, foarte nimerită acolo şi va oferi în anotimpul frumos ceasurile cele mai plăcute.

Cu cît soluția fu discutată mai mult, cu atît ea păru mai favorabilă, şi Eduard nu-şi putea ascunde triumful că ideea plecase de la Ottilie. Era atît de mîndru de ea ca şi cînd invenția ar fi fost a lui.

Capitolul VIII

Dis-de-dimineață căpitanul se grăbi să cerceteze locul, făcu întîi o schiță fugitivă, iar cînd societatea îşi reînnoi, la fața locului, hotărirea, făcu un plan precis împreună cu devizul şi cu tot ce trebuia. Pregătirile necesare nu suferiră amînare. Afacerea cu vînzarea fermei fu şi ea reluată îndată. Bărbații găsiră un nou prilej de activitate comună.

Căpitanul atrase atenția lui Eduard că ar fi o amabilitate, ba chiar o datorie să serbeze ziua de naştere a lui Charlotte prin aşezarea pietrei fundamentale. Nu fu nevoie de multă stăruință pentru a învinge vechea aversiune a lui Eduard față de asemenea serbări, căci îi veni repede în minte să celebreze, de aseme-

nea, în chip foarte solemn, ziua de naştere a lui Ottilie, care cădea mai tîrziu.

Charlotte, în ochii căreia noile lucrări şi tot ce era în legătură cu ele prezentau însemnătatea, seriozitatea, ba aproape un caracter problematic, îşi impunea să controleze încă o dată, pentru sine, devizele, împărțirea timpului şi a banilor. Cu toții se vedeau mai rar ziua şi se regăseau cu o atît mai vie dorință seara.

între timp, Ottilie luase pe deplin conducerea menajului; şi

cum ar fi putut fi altfel, cu purtarea ei liniştită şi sigură? De altfel toată firea ei era orientată mai mult spre casă şi spre treburile domestice decît spre lume şi viaţa în aer liber. Eduard observă curînd că ea lua parte de fapt numai din amabilitate la plimbările prin împrejurimi, că rămînea seara mai multa vreme afara numai din obligaţia de a se arăta sociabilă, găsind, ce-i drept, uneori un pretext de activitate casnică pentru a se întoarce înăuntru. El se pricepu, de aceea, în scurt timp, să organizeze în aşa fel plimbările în comun, încît să fie din nou acasă cu toţii înainte de apusul soarelui, şi începu, lucru la care renunţase multă vreme, să citească celorlalţi, cu glas tare, poezii, mai ales dintre acelea în recitarea cărora putea fi pusă expresia unei iubiri pure, dar pasionate.

De obicei, şedeau seara în jurul unei mici mese, fiecare la locul său tradiţional: Charlotte pe sofa, Ottilie pe un taburet în faţa ei, bărbaţii ocupînd celelalte două laturi. Ottilie era aşezată la dreapta lui Eduard, direcţie în care el împingea şi lampa cînd citea. Atunci Ottilie se muta mai aproape pentru a se uita în carte, căci ea se încredea mai mult în ochii ei decît în buze străine; iar Eduard îşi împingea şi el scaunul spre ea, pentru a-i înlesni lucrul acesta cît mai mult; făcea chiar, uneori, pauze mai lungi decît ar fi fost necesar, ca să nu întoarcă foaia înainte de a fi ajuns şi ea la capătul ei.

Charlotte şi căpitanul le observau bine jocul şi se priveau Uneori zîmbind; dar amîndoi fură surprinşi de un alt semn prin care se dezvăluia, întîmplător, înclinaţia ascunsă a lui Ottilie.

într-o seară, care fusese în parte pierdută pentru mica socie-tate, din cauza unei vizite plictisitoare, Eduard făcu celorlalţi

propunerea să mai rămînă împreună. Se simţea dispus să-şi reia flautul, care nu-i mai era de mult în atenţie. Charlotte căută sonatele pe care obişnuiau să le cînte împreună şi, cum nu reuşea să le găsească, Ottilie recunoscu, după o oarecare şovăială, că le luase cu ea în camera ei.

- Şi poţi, vrei să mă acompaniezi la clavecin? exclamă Eduard, căruia îi străluceau ochii de bucurie.

- Cred că are să meargă, răspunse Ottilie.

Aduse notele şi se aşează la clavecin. Cei doi ascultători îşi încordară atenţia şi fura surprinşi de chipul desăvîrşit în care

Ottilie studiase pentru ea însăşi piesa muzicală, dar şi mai surprinşi de dibăcia cu care ştia să o adapteze la felul de a cînta al lui Eduard. „Ştia s-o adapteze" nu e expresia justa, căci, dacă atîrna de îndemînarea şi libera voința a lui Charlotte să încetinească aici, sau să țină mai încolo pasul, de dragul soțului ei, care uneori şovăia, alteori o lua grăbit înainte, Ottilie, care auzise sonata cîntată de cîteva ori de cei doi, părea s-o fi studiat numai în sensul în care o executa el. îşi însuşise în aşa măsură lipsurile lui, încît din aceasta rezulta iarăşi un fel de întreg viu, care, deşi nu se mişca în tact, suna totuşi extrem de plăcut şi de armonios. Compozitorul însuşi s-ar fi bucurat să audă opera lui deformată cu atîta dragoste.

Charlotte şi căpitanul asistau în tăcere la această scenă bizara, neaşteptata, cu sentimentul ce-l încerci adesea cînd observi acțiuni copilăreşti pe care, din pricina urmărilor lor îngrijorătoare nu poți să le aprobi cu totul, dar nici să le blamezi, ba chiar îți vine, poate, să le invidiezi. Căci, la drept vorbind, înclinația lor reciprocă era în creştere, la fel cu a celorlalți doi, şi poate chiar mai primejdioasa, prin faptul că şi unul şi altul erau mai serioşi, mai siguri de ei înşişi, mai capabili de a se stăpîni.

Căpitanul începea să simtă că o deprindere irezistibilă amenința să-l înlănțuie de Charlotte. Reuşi să-şi impună a evita orele la care Charlotte obişnuia să vină la locul noilor lucrări, prin aceea că se scula dis-de-dimineață, rînduia totul, retrăgîndu-se apoi, ca să lucreze în aripa castelului unde locuia. în primele zile, Charlotte socoti acest lucru întîmplător; îl căută pe căpitan în

toate locurile posibile; apoi simți că-l înțelege şi-l stimă cu atît mai mult.

Dacă evita să fie acum singur cu Charlotte, căpitanul era cu atît mai zelos să anime şi să grăbească amenajările în vederea serbării srtălucitoare a zilei ei de naştere, ce se apropia: căci, în timp ce făcea să înainteze din vale, din spatele satului, drumul cel comod, el punea să se lucreze şi de sus, sub cuvînt că extrage piatră, şi rinduise şi calculase totul în aşa fel, încît cele două părți ale drumului să se întîlnească abia în noaptea din ajun. Pentru noua casă de pe culme, scobitura pivniței se şi afla pregătită, mai mult tăiată în stîncă decît săpata în pămînt, şi o frumoasă piatra de temelie, cu compartimente şi plăci de acoperire era gata cioplită.

Activitatea exterioară, toate aceste mici intenții amabile, tăinuite, ca şi sentimentele lor lăuntrice, mai mult sau mai puțin înăbuşite, nu lăsau deloc conversația să se anime, atunci cînd

micul grup se găsea laolaltă, aşa că Eduard, care avea senzaţia că ceva lipseşte, îl invită într-o seară pe căpitan să-şi aducă vioara şi s-o acompanieze pe Charlotte la clavecin. Căpitanul nu fu în stare să reziste dorinţei generale şi, astfel, ei doi executară împreună, cu sentiment, plăcere şi fantezie, una dintre cele mai grele piese muzicale, spre cea mai mare desfătare a lor înşişi şi a perechii ce-i asculta. îşi promiseră să reînceapă mai des şi să exerseze mai mult în comun.

- Cîntă mai bine decît noi, Ottilie, spuse Eduard. Să-i admirăm, dar să ne bucurăm totuşi cîntînd şi noi împreună.

Capitolul IX

Aniversarea sosise şi totul fusese terminat: întregul parapet care tivea şi înălţa drumul satului în partea dinspre apa, la fel şi drumul ce trecea pe lîngă biserică, de unde urma o vreme linia cărării făcute de Charlotte, urcînd apoi, şerpuitor, peste stînci şi

lăsînd coliba de muşchi întîi pe stînga, deasupra lui, iar apoi, după o întorsătură completă, pe stînga dedesubtul lui, pentru a ajunge, astfel, treptat, pe culme.

O societate numeroasă sosise în ziua aceea. Toată lumea merse la biserică, unde găsi adunată întreaga comunitate în veşminte de sărbătoare. După serviciul divin, băieţii, tinerii şi bărbaţii porniră în frunte, cum era rînduit; urmau stăpînii castelului împreună cu oaspeţii şi suita lor; fetiţele, fetele şi nevestele încheiau cortegiul.

La cotitura drumului fusese amenajat un loc stîncos mai înalt; acolo căpitanul îi invită pe Charlotte şi pe oaspeţi să se odihnească. De aici cuprindeau cu privirea întregul drum, ceata de bărbaţi care urcase pînă sus, femeile ce veneau în urmă şi care se perindau chiar acum prin faţa lor. Pe vremea splendidă ce domnea, priveliştea era încîntătoare. Charlotte se simţi surprinsă, mişcată, şi strînse călduros mîna căpitanului.

Păşiră pe urmele mulţimii care înainta încet şi începuse să formeze un cerc în jurul locului unde avea să fie ridicata casa. Stăpînul clădirii cu ai săi, precum şi oaspeţii cei mai distinşi, fura invitaţi să coboare în adîncitura unde piatra de temelie, sprijinită pe o muchie, era pregătită pentru a fi lăsată în jos. Un zidar, frumos gătit, cu mistria într-o mină şi ciocanul într-alta, ţinu o plăcuta cuvîntare, în versuri, pe care n-o putem reda, în proză, decît în chip nedesăvîrşit.

„Trei lucruri, începu el, trebuie luate în seama la o clădire: să fie aşezata în locul potrivit, să aibă temelii solide, să fie desăvîrşit executata. Primul lucru este de fapt treaba stăpînului: căci, după cum în oraş doar principele şi comuna pot hotărî în ce loc să se clădească, tot astfel la țară este privilegiul stăpînului de a spune: aici se va ridica locuința mea şi numai aici."

La aceste cuvinte, Eduard şi Ottilie nu îndrăzniră să schimbe vreo privire, cu toate că stăteau față-n față şi apropiați unul de altul.

„Al treilea lucru, desăvîrşirea, cade în grija multor breslaşi: da, puțini sînt aceia ce nu-şi găsesc aici întrebuințarea. Doar al doilea lucru, fundația, este sarcina zidarului şi, ca s-o spunem

fără înconjur, partea cea mai însemnată a întregii lucrări. E o sarcină serioasă şi invitația noastră este plină şi ea de seriozitate, căci această solemnitate este celebrată în adînc. înăuntrul acestei înguste săpaturi, ne onorați ca martori ai tainicei noastre săvîrşiri. Vom aşeza îndată aceasta piatră bine cioplită, şi în curînd pereții de pămînt, pe care îi împodobesc astăzi atîtea persoane arătoase şi demne, nu vor mai fi accesibili: vor fi acoperiți.

Această piatră de temelie, care marchează prin colțul ei colțul drept al clădirii, prin unghiurile ei drepte regularitatea acesteia, prin fețele ei urmînd firul cu plumb şi cumpăna, poziția perpendiculară şi orizontală a tuturor zidurilor şi pereților, am putea s-o aşezăm fără grijă, căci stabilitatea i-ar fi asigurată de propria ei greutate. Dar nici aici nu va lipsi varul şi mortarul căci, după cum acei oameni înclinați prin natura unul spre altul sînt şi mai nedespărțiți cînd îi uneşte legea, aşa şi pietrele, care s-ar îmbina fie şi numai prin forma lor, sînt şi mai bine unite prin aceşti lianți; apoi, cum nu se cuvine să rămîi inactiv printre cei ce lucrează, nu vă veți da înapoi şi ne veți fi părtaşi la muncă şi aici."

întinse apoi mistria spre Charlotte, care o folosi ca să arunce var sub piatra. Şi alți cîțiva fură poftiți să facă la fel şi numaidecît piatra fu lăsată la pămînt; apoi ciocanul fu îndată înmînat lui Charlotte şi celorlalți, pentru a consacra răspicat, prin cîte trei lovituri, uniunea dintre piatra şi sol.

„Munca zidarului, urmă vorbitorul, executată, ce-i drept, acum sub cerul liber, se desfăşoară dacă nu totdeauna în taină, totuşi spre taină. Temelia, executată după regula, se acoperă, şi chiar în ce priveşte zidurile, pe care le ridicăm la vedere, abia dacă cineva îşi aduce aminte de noi la sfîrşit. Mai mult bat la ochi lucrările pietrarului şi cioplitorului, iar noi sîntem chiar nevoiți să

încuviințam ca tencuitorul să şteargă cu totul urma niîinilor noastre şi să-şi însuşească opera noastră, acoperind-o, netezind-o şi colorind-o. Cine trebuie deci să aibă grijă mai mult decît zidarul ca lucrul ieşit din mîna lui să-l mulțumească pe el •nsuşi prin faptul că e făcut cum se cuvine? Cine are mai mult temei decît el să-şi hrănească conştiința de sine? Cînd casa este

ridicata, terenul nivelat şi pietruit, cînd fațada este acoperită cu ornamente, privirea lui pătrunde totuşi, prin toate învelişurile şi recunoaşte încă acele încheieturi regulate şi îngrijite, cărora întregul îşi datorează existența şi trăinicia.

Dar, după cum omul care a săvîrşit o nelegiuire trebuie să se teamă că, în ciuda oricăror încercări de-a o ascunde, ea v;i ieşi totuşi la lumină, tot astfel cel care a făcut în taină binele tre buie să se aştepte ca şi acesta să iasă, împotriva voinței sale, la iveala. Iată de ce facem din această piatra de temelie, în acelaşi timp o piatră comemorativă. în cele cîteva adînciturі cioplite în ea, vom îngropa felurite obiecte menite să rămînă mărturie pentru urmaşii îndepărtați. Aceste cutii de tablă, lipite cu cositor, conțin informații scrise; plăcile acestea de metal sînt gravate cu tot soiul de fapte memorabile; în aceste sticle frumoase îngropăm ce mai bun vin vechi, însemnînd şi vîrsta lui; nu lipsesc nici felurite monezi bătute anul acesta: pe toate le datorăm dărniciei stăpînului clădirii. Şi încă mai e loc destul pentru cazul că vreun oaspete sau privitor ar dori să transmită vreun obiect posterității."

După o scurtă pauza, calfa de zidar se uită în jurul ei; dar, cum se întîmplă de obicei în asemenea cazuri, nimeni nu era pregătit, fiecare era surprins, pînă ce, în sfîrşit, un tînăr ofițer vioi se hotărî şi spuse:

- Dacă e vorba să contribui cu un lucru ce n-a fost încă depus în acest tezaur, trebuie să-mi tai cîțiva nasturi de la uniforma, care merită, desigur, să fie şi ei transmişi posterității.

Zis şi făcut! Acum le veniră multora idei asemănătoare. Femeile nu întîrziară să depună cîte unul din micii lor piepteni; flacoane mici cu săruri parfumate şi alte podoabe nu fura cruțate. Numai Ottilie şovăi pînă cînd Eduard o smulse, printr-o vorbă amabilă, din contemplarea tuturor obiectelor oferite drept contribuție şi depuse în scobiturile pietrei. Ea îşi desprinse atunci de

la gît lanțul de aur de care fusese atîrnat portretul tatălui său şi-' aşează cu un gest domol peste celelalte giuvaere; după care Eduard dispuse, cu o oarecare grabă, să se procedeze de îndată

la aplicarea capacului bine ajustat peste deschizătura şi la fixarea lui cu tencuială.

Tînărul zidar, care se arătase cel mai activ în această treabă, reluă poza de orator şi urmă:

„Aşezăm pe vecie această piatră de temelie spre a chezăşui cea mai îndelungată folosința stăpînilor de fața şi viitori ai acestei case. îngropînd însă aici un fel de comoară, ne gîndim totodată, cu prilejul celei mai temeinice dintre lucrări, la vremelnicia lucrurilor omeneşti: ne gîndim la o posibilitate ca acest capac bine pecetluit să fie din nou ridicat, lucru ce s-ar putea întîmplă doar daca tot ce nici n-am ajuns încă să clădim ar fi nimicit.

Dar tocmai pentru ca această clădire să fie înălțată, înapoi gîndul din viitor! înapoi la prezent! Acum, după ce vom încheia serbarea de azi, ne apucăm îndată de lucru, pentru ca nici unul din breslaşii ce vor duce mai departe munca, deasupra temeliilor noastre, să nu fie nevoit a sta degeaba, pentru ca să se înalțe clădirea şi să fie isprăvită grabnic, iar din ferestrele ei, inexistente încă, stăpînul casei şi ai săi, împreună cu oaspeții să-şi plimbe cu bucurie privirea asupra ținutului. Drept care, beau în sănătatea lor şi a tuturor celor de față!"

Şi, cu aceasta, el goli dintr-o înghițitura o cupa de cristal frumos şlefuită şi o aruncă în sus; căci e semnul unei bucurii nemăsurate să distrugi vasul de care te-ai folosit într-o împrejurare veselă. De asta data însă lucrurile se petrecură altfel: cupa nu mai căzu pe pămînt, şi asta fără nici o minune.

într-adevăr, pentru a înainta construcția, în colțul opus, locul fusese săpat în întregime şi se începuse chiar înălțarea zidurilor, ridicîndu-se, pentru aceasta, schela la înălțimea trebuitoare.

Dacă, pentru această solemnitate, eşafodajul fusese anume acoperit cu scînduri şi o mulțime de spectatori căpătaseră învoire să urce pe el lucrul se făcuse spre folosul muncitorilor. Cupa zbura pînă acolo sus şi fu prinsă de un om, care văzu în această întîmplare un semn bun pentru el. O arătă de jur-împrejur fără s~o lase din mînă, şi se văzură, gravate pe ea, într-o prea grațioasa înlănțuire, literele E şi O: era unul din paharele ce fuseseră fabricate pentru Eduard în tinerețea lui.

67

Schelăria se golise din nou şi cei mai sprinteni dintre oaspeți se urcară pe ea ca să-şi arunce ochii împrejur; nu se găseau destule laude pentru frumoasa privelişte ce se oferea în toate direcțiile: căci ce nu descoperă acela ce stă pe un loc înalt, doar cu un cat mai sus decît alții? Spre interiorul ținutului ieşeau la iveală cîteva sate noi; panglica argintie a riului se vedea desluşit; ba cineva pretindea că zăreşte chiar turlele capitalei. în partea din spate, după dealurile păduroase, se ridicau vîrfurile albastre ale unor munți depărtați, iar regiunea din apropiere putea fi cuprinsă în întregime.

- Ar mai trebui doar ca cele trei iazuri să fie unite într-un lac; atunci ochiul ar găsi aici tot ce e măreț şi tot ce-şi poate dori, spuse unul.

- Asta s-ar putea face, spuse căpitanul, căci ele formau încă în vremea de demult un lac de munte.

- Rog însă numai să fie cruțat pilcul meu de platani şi de plopi, care stă atît de frumos lîngă iazul din mijloc, spuse Eduard. Vezi - se întoarse el către Ottilie, făcînd-o să înainteze cîțiva paşi şi arătînd spre vale - aceşti copaci i-am plantat eu însumi.

- De cînd stau oare acolo? întrebă Ottilie.

- Cam de pe vremea de cînd eşti pe lume, răspunse Eduard. Da, scumpa mea copilă, plantam pe timpul cînd mai erai încă în legăn.

întreaga sociatate se întoarse la castel. După încheierea mesei, fură poftiți la o plimbare prin sat, pentru a inspecta şi acolo noile amenajări. Din îndemnul căpitanului, locuitorii se adunaseră în fața caselor, nu stăteau în rînduri, ci grupați natural, pe familii parte ocupîndu-se cu treburile de la sfîrşitul zilei, parte odihnindu-se pe noile bănci. Acceptaseră ca pe o plăcută datorie să împrospăteze, cel puțin duminica şi în zilele de sărbătoare, această curățenie şi această rînduială.

O intimitate dublată de afecțiune, aşa cum se născuse între prietenii noştri, nu poate fi întreruptă decît în chip neplăcut de o societate mai numeroasă. Toți patru fură mulțumiți să se retragă singuri în marele salon; dar acest sentiment de linişte casnică fu

oarecum tulburat de faptul că o scrisoare ce fusese înmuiată lui Eduard anunța oaspeți noi pentru a doua zi.

- Cum bănuisem, strigă Eduard lui Charlotte, contele nu se lasă aşteptat: soseşte mîine.

- Atunci nici baroana nu poate fi departe, răspunse Charlotte.

- Fireşte că nu! adăugă Eduard; va sosi şi ea, pe un traseu

aparte. Ne roagă să-i găzduim peste noapte şi doresc să-şi continue poimîine călătoria împreună.

- Trebuie deci să ne facem din timp pregătirile, Ottilie! spuse Charlotte.

- Cum porunceşti să-i instalăm? întrebă Ottilie. Charlotte îi dădu indicații generale şi Ottilie se îndepărta. Căpitanul se interesă de relațiile dintre cele două persoane,

pe care nu le cunoştea decît foarte vag. Odinioară, cînd fiecare din ei era căsătorit, se îndrăgostiseră pătimaş unul de altul. Două căsnicii nu puteau fi tulburate fără a face vîlvă; se gîndiră la divorț. Pentru baroană acesta devenise posibil, pentru conte nu. Se văzură nevoiți să se separe de ochii lumii, dar legătura continuă; şi dacă iarna nu puteau fi împreună în oraşul de reşedința, îşi găseau o compensație vara, în diverse călătorii de plăcere şi la băi. Erau amîndoi puțin mai în vîrstă decît Eduard şi Charlotte şi legați cu toții printr-o strinsă prietenie, din vremea petrecută, cu ani în urmă, la Curte. Păstraseră totdeauna bune relații, cu toate că Eduard şi Charlotte nu aprobau neapărat totul la prietenii lor. Numai că, de astă dată, sosirea lor apărea cu totul nedorită lui Charlotte şi, dacă ar fi căutat atent cauza, ar fi văzut că, de fapt, era la mijloc grija pentru Ottilie. Buna şi curata copilă nu trebuia să aibă atît de timpuriu în fața ochilor un asemenea exemplu.

- Ar mai fi putut rămîne fiecare acasă cîteva zile, pînă cînd ^ fi isprăvit cu vînzarea fermei din pădure, spuse Eduard toceai cînd intra din nou Ottilie. Proiectul contractului e gata; una din copii o am aici, ne lipseşte însă cealaltă şi bătrinul nostru secretar e foarte bolnav.

Căpitanul se oferi să copieze actul; Charlotte de asemenea; dar împotriva acestui lucru erau de făcut unele obiecțiuni.

- Dați-mi-l mie! strigă cu oarecare precipitare Ottilie.

- N-ai s-o scoți la capăt, spuse Charlotte.

- E drept că ar trebui să-l am poimîine dimineață şi e mult de scris, zise Eduard.

- Va fi gata, strigă Ottilie, care ținea de-acum în mînă hîrtia. în dimineața următoare, pe cînd căutau să zărească din timp,

de la catul de sus, sosirea oaspeților cărora voiau să le iasă fără greş în întîmpinare, Eduard spuse:

- Dar cel ce se-apropie, călare, atît de încet, acolo, pe drum, cine-o fi?

- Căpitanul descrise mai amănunțit înfățişarea călărețului.

- Atunci tot el e, spuse Eduard; căci amănuntele, pe care le vezi mai desluşit decît mine, se potrivesc perfect cu întregul pe care-l zăresc foarte bine. Este Mittler. Dar ce l-o fi făcînd să călărească încet, atît de încet?

Personajul se apropie; era cu adevărat Mittler. îl primiră amabil cînd urcă agale scara.

- De ce n-ai venit ieri? îi strigă Eduard.

- Nu-mi plac serbările zgomotoase, ripostă celălalt. Astăzi însă, după ce-au trecut, vin să serbez în linişte, cu voi, aniversarea prietenei mele.

- Cum de poți dispune de atîta timp? întrebă în glumă Eduard.

- Vizita mea, dacă are vreun preț pentru voi, o datorați unei reflecții pe care am făcut-o ieri. M-am bucurat din inimă, o jumătate de zi, într-o casă în care mijlocisem pacea şi am auzit atunci că aici se serbează o zi de naştere. „S-ar putea privi, la urma urmei, ca egoism, mi-am spus eu în gînd, faptul că nu înțelegi să te bucuri decît împreună cu aceia pe care i-ai convins să facă pace. De ce nu te-ai bucura o dată şi cu prietenii care ocrotesc şi întrețin pacea?" Zis şi făcut! Iată-mă aici, aşa cum îmi propusesem.

- Ieri ai fi dat de o societate mare, spuse Charlotte; astăzi nu găseşti decît una mică. îi vei vedea pe conte şi pe baroană, care şi ei ți-au mai dat de furcă.

Din mijlocul celor patru prieteni, care-l înconjuraseră pe acest ciudat bărbat ca pe un oaspete bine venit, el țîşni cu iuțeală, întunecat, căutîndu-şi îndată pălăria şi cravaşa

- Parcă m-ar urmări totdeauna o zodie rea, de îndată ce vreau şi eu să mă odihnesc o dată şi să mă simt bine! Dar cine mă pune să-mi lepăd caracterul? N-ar fi trebuit să vin, şi acum iată-mă izgonit. Căci cu oamenii aceia nu vreau să rămîn sub acelaşi acoperiş; şi fiți cu băgare de seamă; ei n-aduc decît nenorociri! Firea lor e ca o plămadă care molipseşte totul.

încercară să-l îmbuneze, dar în zadar.

- Cel ce aduce atingere căsătoriei, exclamă el, cel ce subminează, cu vorba sau chiar cu fapta, acest fundament al oricărei societăți morale, acela va avea de-a face cu mine; sau, dacă nu izbutesc să-i pun friu, nu vreau să ştiu de el. Căsătoria este începutul şi culmea oricărei civilizații. Ea îl îmblînzeşte pe

sălbatic, iar omul cel mai cultivat n-are prilej mai bun de a-şi dovedi blîndeţea. Ea trebuie să fie indisolubilă, căci aduce atîta fericire, încît orice nefericire izolată nici nu trage în cumpăna. Şi cum poate fi vorba de nefericire? Nerăbdarea e aceea care pune din cînd în cînd stăpînire pe om; şi atunci el găseşte de cuviinţă să se considere nefericit. Dar e de ajuns să lase acel moment să treacă şi se va considera fericit că un lucru care a dăinuit atît de mult mai dăinuie încă. Pentru despărţire nu există nici un temei suficient. Condiţia umană se situează la o asemenea altitudine în ce priveşte suferinţele şi bucuriile, încît nici nu se poate calcula cît se îndatorează doi soţi unul faţă de altul. E o datorie fără margini pe care numai veşnicia o poate stinge. Lucrul poate fi uneori incomod, sînt gata să recunosc, dar aşa şi trebuie. Nu sîntem oare căsătoriţi şi cu conştiinţa, de care am vrea de multe ori să ne dezbărăm, căci e mai incomodă decît poate vreodată deveni un soţ sau o soţie?

El spuse toate astea cu aprindere şi ar mai fi urmat o bună vreme să vorbească, dacă poştalionii n-ar fi vestit, sunînd din

corn, ca soseau stăpînii lor, ale căror căleşti intrară în acelaşi timp în curtea castelului, din direcţii diferite, ca şi cum totul ar fi fost dinainte minuţios calculat. Cînd cei din casa alergară să-i întîmpine, Mittler se ascunse, ceru să i se aducă murgul la hanul din sat, încalecă şi porni mohorît mai departe.

Capitolul X

Oaspeţii fură primiţi cu urări de bun-sosit şi conduşi în casă; se bucurară că păşesc iarăşi prin încăperile în care petrecuseră odinioară atîtea zile frumoase şi pe care nu le mai văzuseră de multă vreme. Nespus de plăcută fu prezenţa lor si pentru prieteni. Contele şi baroana s-ar fi putut număra printre acele nobile şi frumoase persoane pe care, la o vîrstă mijlocie, aproape că le întîlneşti cu mai multă bucurie decît în tinereţe, căci, deşi le lipseşte poate ceva din strălucirea juvenilă, ele trezesc totuşi, o dată cu simpatia, o netăgăduită încredere. Şi această pereche se acomoda cît se poate de bine oriunde. Degajarea cu care primeau şi tratau situaţiile vieţii, veselia şi vizibila lor spontaneitate se transmiteau îndată celorlalţi şi o înaltă demnitate învăluia totul, fără să se observe vreo constrîngere.

Această influenţă se făcu simţită imediat în sînul grupului.

Nou-veniții, descinşi direct din lumea mare, cum se putea vedea după îmbrăcăminte, după accesorii, ca şi după tot ce-i înconjura, formau oarecum cu prietenii noştri, cu viața lor rustică şi ascuns pătimaşă, un contrast, care dispăru însă foarte curînd, căci amintirile vechi se contopiră cu simpatia actuală şi o conversație animată, pornită rapid, îi legă repede pe toți.

Nu trecu însă mult şi o separare se şi produse. Doamnele se retraseră în aripa în care locuiau, unde se distrară îndeajuns făcîndu-şi tot felul de confidențe şi prinzînd să treacă în revistă ultimele modele şi croieli pentru rochiile de dimineață, pălării şi alte găteli, în timp ce bărbații se ocupară de noile berline, de

prezentarea de cai, începînd pe loc să se tocmească şi să facă schimburi.

Abia la masă se întîlniră din nou cu toții. îşi schimbaseră hainele, şi perechea sosită apăru şi de astă dată în cea mai favorabilă lumină. Tot ce purtau cei doi era nou şi făcea impresia că nu a mai fost văzut nicăieri, ăvînd totuşi de pe acum aerul de a fi devenit obişnuit şi comod prin folosință.

Conversația fu vioaie şi variată, căci în prezența unor asemenea persoane interesul pare să se îndrepte spre totul şi nimic. Foloseau limba franceză pentru ca servitorii să nu înțeleagă ce se spune, iar discuțiile alunecau cu dezinvoltură şi deliciu de la întîmplări din lumea înaltă la altele, din păturile de mijloc. Asupra unui singur punct conversația se opri mai mult decît ar fi fost firesc, atunci cînd Charlotte se interesă despre o prietenă din copilărie şi află cu oarecare surprindere că divorțul ei avea să fie pronunțat în curînd.

- E neplăcut, spuse Charlotte, ca atunci cînd socoteşti că prietenii absenți sînt o dată pentru totdeauna în siguranță şi că o prietenă pe care o iubeşti e căpătuită, să afli iarăşi, pe negîndite, că soarta ei este în cumpănă şi că viața ei va trebui să urmeze cărări noi, poate la fel de nesigure.

— La drept vorbind, draga mea, răspunse contele, vina e a noastră dacă sîntem surprinşi în acest chip. Ne place să ne reprezentăm lucrurile pămînteşti şi îndeosebi legăturile matrimoniale ca foarte trainice; iar în ce priveşte ultimul punct, comediile, pe care le vedem reluate neîncetat, ne duc la astfel de închipuiri care nu coincid cu mersul lumii. în comedie vedem căsătoria înfățişată ca țintă supremă a unei dorințe, a cărei împlinire este amînată prin piedicile ivite în cursul mai multor acte şi, în clipa cînd această țintă este atinsă, cortina cade şi satisfacția momentului se prelungeşte în sufletul nostru. în lume

lucrurile se petrec altfel; aici jocul continuă după cortină şi, cînd Ceasta se ridică iarăşi, ai prefera să nu mai vezi şi nici să nu mai [a]uzi ceva din el.

72

J.W. GOETHE

AFINITĂȚILE ELECTIVE

73

— Chiar aşa rău nu pot sta lucrurile, spuse Charlotte zîmbind, fiindcă vedem că şi persoane care au coborît de pe această scenă ar fi foarte dispuse să joace iarăşi un rol pe ea.

- La asta nu se poate replica, spuse contele. Oamenii îşi asumă cu plăcere un rol nou; cunoscînd bine lumea, ne dăm seama că şi în căsătorie numai această durata eternă, categorică, în mijlocul atîtor lucruri schimbătoare, e aceea care poartă în sine ceva nepotrivit. Unul dintre prietenii mei a cărui bună dispoziție se manifesta mai ales în propuneri pentru legi, afirmă că fiecare căsătorie n-ar trebui încheiată decît pe cinci ani. Acesta, susținea el, e un număr nepereche, frumos şi sacru, iar un atare răstimp ar fi tocmai îndestulător pentru ca doi soți să se cunoască între ei, să aducă pe lume copii, să se certe şi, ce e mai frumos, să se reîmpace. De obicei, el exclama: „Ce fericit s-ar scurge prima perioadă! Doi, trei ani, cel puțin, ar trece în chip plăcut. Pe urmă, unul din parteneri ar ține desigur să vadă legătura durînd mai mult, amabilitatea ar creşte pe măsură ce s-ar apropia termenul rezilierii. Partenerul indiferent, ba chiar nemulțumit, ar fi îmbunat şi cîştigat printr-o asemenea purtare. Aşa cum uiți de trecerea orelor cînd te afli într-o bună companie, acea pereche ar uita că vremea se scurge şi s-ar găsi extrem de agreabil surprinsă observînd, abia după expirarea termenului, că el a şi fost, tacit, amînat."

Oricît de cuviincios şi de vesel sunau aceste cuvinte şi cu :oate că, după cum simțea bine Charlotte, se putea da acestei : ;lume o tălmăcire profund morală, asemenea declarații nu-i erau plăcute, mai ales din grijă pentru Ottilie. Ştia prea bine că nimic nu e mai primejdios decît o conversație din cale-afară de liberă, care tratează o situație condamnabilă sau pe jumătate condamnabila ca pe una obişnuită, normală, ba chiar demnă de laudă; şi în această categorie intră negreşit tot ce aduce o atingere legăturii conjugale. Căuta de aceea, cu dibăcia ei obişnuită, să abată conversația de la această temă; cum totuşi nu izbuti, îi păru rău că Ottilie organizase totul atît de bine încît să nu fie obligată să se scoale de la masă. Calmă şi atenta, copila se înțelegea cu

majordomul prin semne şi priviri, astfel că tot ser-

viciul mergea de minune, cu toate că livreaua era purtată de cîţiva servitori noi şi neîndemînatici.

Şi astfel contele, nesimţind diversiunea lui Charlotte, continuă şă-şi exprime părerea despre acest subiect. Pe el, care în general nu obişnuia să devină cît de cît supărător în conversaţie, această problemă îl apăsa prea mult pe suflet, iar greutăţile întîmpinate în despărţirea de soţia lui îl făceau să fie amar faţă de tot ce privea legătura conjugală, pe care totuşi o dorea atît de arzător cu baroana.

- Prietenul acela, urmă el, mai formula alt proiect de lege. „O căsnicie să fie considerată indisolubila numai atunci cînd ori amîndouă părţile, ori cel puţin una din ele, e căsătorită pentru a treia oară. Căci o asemenea persoană recunoaşte fără putinţă de tăgadă că, pentru ea, căsătoria este indispensabilă. într-un asemenea caz, e cunoscută totodată şi comportarea ei din căsătoriile anterioare precum şi dacă are ciudăţenii din acelea care să ducă mai des la despărţire decît relele însuşiri. Este deci nevoie ca fiecare parte să ia informaţii despre cealaltă, fiind cu băgare de seamă atît faţă de cei căsătoriţi cît şi faţă de cei necăsătoriţi, căci nu se ştie cum se pot prezenta cazurile."

- Aceasta ar spori, fireşte, mult interesul societăţii, spuse Eduard căci într-adevăr, astăzi, dacă sîntem căsătoriţi, nimeni nu mai întreabă nici de virtuţile, nici de cusururile noastre.

- într-o asemenea rînduială, interveni baroana zîmbind, scumpii noştri amfitrioni ar fi şi depăşit cu succes două trepte şi s-ar putea pregăti pentru cea de-a treia.

- La ei lucrurile au reuşit, spuse contele; aici moartea a făcut de bunăvoie ceea ce consistoriile nu obişnuiesc să facă decît în silă.

- Să-i lăsam pe morţi să se odihnească, riposta Charlotte cu o privire pe jumătate serioasă.

- De ce? interveni contele, din moment ce ne putem aduce aminte de ei cu toata cinstea? Au fost destul de modeşti să se Mulţumească numai cu cîţiva ani, în schimbul binelui pe care, &[1] atîtea sensuri, l-au lăsat în urma lor.

74

J.W. GOETHE

AFINITĂŢILE ELECTIVE

75

- Numai de n-ar trebui, în asemenea cazuri, să se aducă drept jertfă cei mai buni ani ai vieţii, spuse baroana cu un oftat

înăbuşit.

- E adevărat, reluă contele; am avea de ce şă desperăm dacă îndeobşte în lume n-ar fi atît de puține lucrurile care să aibă urmările dorite. Copiii nu împlinesc ceea ce promit; tinerii, foarte rar, şi, dacă îşi țin cuvîntul, atunci lumea e aceea ce nu şi-l ține față de ei.

Charlotte, mulțumită de a vedea conversația luînd o altă întorsătură, spuse cu veselie:

- Ei da! trebuie şi aşa să ne deprindem destul de timpuriu a ne bucura de ce e bun doar cu porția şi cu bucata.

- Desigur, răspunse contele, ați avut parte amîndoi de vremuri frumoase. Cînd îmi aduc aminte de anii cînd dumneata şi Eduard formați cea mai frumoasă pereche de la Curte! Astăzi, nici vorbă de timpuri atît de strălucite, sau de figuri atît de radioase. Cînd dansați împreună ochii tuturora erau îndreptați spre voi; şi cît de solicitați erați amîndoi, în vreme ce n-aveați ochi decît unul pentru altul!

- întrucît atîtea lucruri s-au schimbat, spuse Charlotte, cred că putem să ascultăm cu modestie aprecierile frumoase.

- Adesea l-am dezaprobat în taină pe Eduard, spuse contele, pentru că n-a fost mai perseverent; căci, pînă la urmă, ciudații lui părinți ar fi cedat, şi a cîştiga zece ani de tinerețe nu este o nimica toata.

- Trebuie să-i iau apărarea, interveni baroana. Nici Charlotte nu era cu totul fără vină, cu totul lipsită de cochetărie şi, cu toate că îl iubea pe Eduard din adîncul inimii, alegîndu-şi-l în taină ca soț, am fost martora felului cum îl chinuia deseori, astfel încît a fost uşor de împins la nenorocita hotărire de a pleca în călătorie, de a se depărta, de a se deprinde să trăiască fără ea.

Eduard făcu baroanei din cap un semn de aprobare şi-i păru recunoscător pentru intervenția ei.

- Şi acum, urmă ea, trebuie să adaug un cuvînt pentru dezvinovățirea lui Charlotte: bărbatul, care o curta pe-atunci se remarcase de mult prin înclinația pentru ea şi, cînd îl cunoşteai mai

bine, era, cu siguranță, mai amabil decît vreți să admiteți voi ceilalți.

- Scumpă prietenă, răspunse contele cam aprins, să recunoaştem că el nu-ți era cu totul indiferent şi că, de fapt, Charlotte avea mai mult temei să se teamă de dumneata decît de vreo alta. După părerea mea, este o trăsătură foarte frumoasă a femeilor aceea că păstrează atîta timp afecțiunea lor pentru un bărbat, fără s-o lase să fie tulburată sau suprimată de nici un fel

de despărțire.

- Această frumoasă însuşire, replică baroana, bărbații o au în şi mai mare măsură. Cel puțin în ce te priveşte, scumpul meu conte, am observat că nimeni n-are mai multă putere asupra dumitale decît o femeie pentru care ai avut odinioară o înclinație. Astfel, te-am văzut, la rugămintea uneia, dîndu-ți mai multă osteneală să dobîndeşti ceva pentru ea decît ar fi obținut poate de la dumneata prietena din acel moment.

- Un asemenea reproş poate fi acceptat bucuros, răspunse contele; dar, în ce-l priveşte pe primul bărbat al lui Charlotte, nu-l puteam suferi tocmai pentru că mi-a răzlețit frumoasa pereche: o pereche cu adevărat predestinată, care, odată unită, n-avea nici să se teamă de acel termen fatal de cinci ani, nici să se gîndească la o a doua sau chiar la o a treia căsătorie.

- Vom încerca, spuse Charlotte, să recîştigăm timpul pierdut.

- Atunci va trebui să nu zăboviți, spuse contele. Căsătoriile dumneavoastră dintîi, continuă el cu oarecare vehemență, au fost, s-o spunem deschis, de-a dreptul detestabile; şi, din păcate, căsătoriile au, în genere - îngăduiți-mi o expresie mai violentă - ceva neghiob: ele strică relațiile cele mai tandre şi, de fapt, totul nu se datorează decît greoaiei securități pe care o urmăreşte cel Puțin una din părți. Totul se înțelege de la sine şi soții par a se fi Unit doar pentru ca, de atunci încolo, fiecare în parte să-şi vadă de drumul lui.

în acel moment, Charlotte, care voia să pună capăt o dată Pentru totdeauna acestei conversații, recurse la o întorsătură •ndrăzneață, care îi reuşi. Discuția deveni mai generală, cei doi ^ți şi căpitanul avură putința să ia parte la ea; chiar şi lui Ottilie

i se dădu prilejul să vorbească, şi desertul fu gustat în cea mai bună dispoziție, lucru la care contribuiră cum nu se poate mai bine bogăția fructelor prezentate în coşulețe grațioase şi belşugul pestriț de flori împărțite cu gust în vase de preț.

Se vorbi şi despre noile amenajări din parc, care fură vizitate îndată după masă. Ottilie se retrase sub pretextul ocupațiilor ei casnice; de fapt însă, ea reluă transcrierea documentului. Contele se întreținu cu căpitanul; mai tîrziu, Charlotte li se alătură. Cînd ajunseră pe culme, iar căpitanul alergă cu amabilitate pentru a aduce de jos planul, contele îi spuse lui Charlotte:

- Bărbatul acesta îmi place extraordinar de mult. E foarte instruit şi are logică în tot ce spune. Tot aşa activitatea lui pare foarte serioasă şi susținută. Ceea ce face el aici ar avea, într-un cerc mai înalt, o însemnătate considerabilă.

Charlotte ascultă laudele la adresa căpitanului cu o intimă mulțumire. Se stăpîni însă şi confirmă cu calm şi claritate cele spuse. Dar care nu-i fu surprinderea cînd contele urmă:

- Această cunoştință se nimereşte bine. Cunosc un post pentru care acest om e cu totul potrivit şi, recomandîndu-l, pot în acelaşi timp să-l fac fericit pe el şi să îndatorez un prieten suspus.

Fu ca şi cum un trăsnet ar fi lovit-o peCharlotte. Contele nu observă nimic, căci femeile, deprinse să se stăpînească fără încetare, păstrează chiar şi în cazurile cele mai extraordinare un fel de cumpăt aparent. Ea nu-i mai auzi însă cuvintele, cînd contele adăugă:

- Cînd am ajuns la o convingere, nu zăbovesc mult. Mi-arn şi compus în minte scrisoarea şi sînt grăbit s-o scriu. îmi veți procura un curier călare pe care să-l pot trimite încă în seara asta

Charlotte simțea o sfîşiere lăuntrică. Surprinsă de aceste propuneri precum şi de ea însăşi, nu putea scoate o vorbă. Din fericire, contele urmă să vorbească despre proiectele sale cu privire la căpitan, ale căror avantaje nu puteau să nu devină pentru Charlotte tot mai evidente. în acel moment, căpitanul reveni şi-şi desfăşură sulul în fața contelui. Dar ea, cu ce privire schimbată se uită la prietenul pe care urma să-l piardă! Cu un salut

abia schițat, se întoarse şi se grăbi să coboare spre coliba de muşchi. încă la jumătatea drumului o înecară lacrimile, apoi se aruncă în încăperea strimta a micului ermitaj şi căzu pradă cu totul unei dureri, unei patimi, unei disperări în privința cărora, cîteva clipe mai-nainte, nu avusese nici cea mai mică bănuială.

Pe de altă parte, Eduard se plimbase cu baroana în lungul iazurilor. Femeie perspicace căreia îi plăcea să fie informată despre toate, ea observă curînd, în cursul unei conversații fin iscoditoare, că Eduard se pierdea în laude la adresa lui Ottilie; şi se pricepu să-i dezlege încetul cu încetul limba, în chip atît de natural, încît, pînă la urmă, nu-i rămase nici o îndoială că nu era vorba doar de o pasiune crescîndă, ci de una ajunsa cu adevărat la plenitudine.

Femeile măritate, chiar dacă nu se iubesc una pe alta, sînt totuşi solidare, mai ales împotriva fetelor tinere. Urmările acestei înclinații apărură de îndată limpede minții ei experimentate. La

aceasta se adăugă faptul că, încă în dimineața acelei zile, vorbise cu Charlotte despre Ottilie, dezaprobase şederea la țară a acestei copile, mai ales ținînd seama de firea ei reținuta, şi propusese s-o ducă pe Ottilie în oraş la o prietenă care cheltuia mult pentru educația singurei ei fiice, căutîndu-i doar o tovarăşă blinda; aceasta avea să fie privita ca o a doua fiică şi să se bucure de aceleaşi avantaje.

Acum însă, privirea aruncata în sufletul lui Eduard schimbă această simplă sugestie a baroanei, în intenție ferma, şi cu cît lucrul i se limpezea mai bine înainte, cu atît mai mult măgulea ea exterior dorințele lui Eduard. Căci nimeni nu era mai stăpîn Pe sine decît această femeie, şi controlul pe care-l exercităm ^upra noastră în ocazii extraordinare ne deprinde să tratăm cu Prefăcătorie chiar şi un caz din cele mai comune, ne dispune, ca unii ce avem atîta putere asupra noastră, să extindem aceasta dominație şi asupra celorlalți, spre a compensa într-un fel, prin succese exterioare, ceea ce ne lipseşte lăuntric.

La această stare de spirit se adaugă, de obicei, un fel de °ucurie răutăcioasă, tainică în fața orbirii celorlalți, în fața Conştientei care îi face să cadă în cursa. Ne bucurăm nu numai

de succesul imediat, ci, în acelaşi timp, de jena ce-i va cuprinde, pe neaşteptate, mai tîrziu. Şi astfel, baroana fu destul de răutăcioasă ca să-l invite pe Eduard împreună cu Charlotte la culesul viilor pe domeniile ei, iar la întrebarea lui Eduard, care dorea să ştie dacă le e îngăduit s-o aducă şi pe Ottilie, să răspundă într-un chip pe care acesta îl putea interpreta, după plac, în favoarea sa.

Eduard se şi apucase să vorbească plin de încîntare despre acel minunat ținut, cu marele riu, dealurile, stîncile şi podgoriile lui, despre vechi castele şi plimbări cu barca, despre plăcerile culesului, ale tescuitului şi toate celelalte, bucurîndu-se dinainte, cu voce tare, în inocența inimii sale, de impresia pe care scene de acest fel aveau s-o facă asupra sufletului tînăr al lui Ottilie. în acea clipă o văzură pe Ottilie apropiindu-se, şi baroana se grăbi să-i ceară lui Eduard să nu scape cumva vreo vorbă despre această călătorie proiectată pentru toamnă, căci, de obicei, lucrurile de care te bucuri cu atîta timp înainte nu se împlinesc. Eduard îi făgădui, dar o sili să meargă mai repede în întîmpinarea lui Ottilie, ba, la urmă, i-o luă cîțiva paşi înainte, în graba lui de a ajunge la draga copilă. O bucurie adîncă iradia din toată făptura lui. îisărută mîna în care îi puse un buchet de flori de

cîmp, pe care le culesese în drum. în fața acestui spectacol, baroana se simți aproape cuprinsă de amărăciune. Căci, dacă nu putea aproba ceea ce era vinovat în această pasiune, era cu atît mai puțin în stare să asocieze ceea ce era amabil şi atrăgător în purtarea lui Eduard cu fata aceea neînsemnată şi fără experiența.

Cînd se regăsiră toți la cină, o dispoziție cu totul nouă se răspîndise în sînul grupului. Contele, care întocmise scrisoarea şi expediase curierul încă înainte ca lumea să se aşeze la masă, se întreținea cu căpitanul pe care, în seara aceea, îl luase lîngă el, descosîndu-l din ce în ce mai mult, cu tact şi pătrundere. Baroana, aşezată la dreapta contelui, găsea puțină distracție în acea parte, şi tot atît de puțină la Eduard; acesta, mai întîi însetat, apoi animat, nu cruța vinul şi conversa însuflețit cu Ottilie pe care o atrăsese lîngă el, în timp ce lui Charlotte, stînd lîngă căpitan în partea cealaltă, îi era greu, aproape cu neputință, să-şi ascundă mişcările inimii.

Baroana avu tot răgazul să-i studieze. Remarcă tulburarea lui Charlotte şi, întrucît nu avea în minte decît relațiile lui Eduard cu Ottilie, se convinse uşor că şi Charlotte era preocupată şi supărata de purtarea soțului ei; chibzui, aşadar, asupra celei mai bune căi de a-şi atinge scopurile.

După cină continuă să domnească o oarecare dezbinare printre comeseni. Contele, care voia să-l cerceteze pe căpitan mai temeinic, trebui, în fața acestui om atît de calm, cîtuşi de puțin vanitos şi în genere laconic, să recurgă la fel de fel de ocolişuri pentru a afla ceea ce dorea. Umblau împreună încoace şi-ncolo, într-o parte a salonului, în vreme ce Eduard, înviorat de vin şi de speranță, glumea cu Ottilie lîngă o fereastră, iar Charlotte şi baroana se plimbau alături, mute, în partea cealaltă a salonului. Tăcerea lor, ca şi faptul că nu-şi găseau nici un rost, duseră în cele din urmă la o stagnare generală. Femeile se retraseră în aripa lor, bărbații în cealaltă, şi astfel ziua aceea păru încheiată.

Capitolul XI

Eduard îl însoți pe conte pînă în camera lui şi se lăsă uşor ademenit, luat cu vorba, să mai rămînă o vreme cu el. Contele se pierdea în vremurile trecute, evocînd însuflețit frumusețea lui Charlotte, pe care o descrise cu mult foc, ca un adevărat cunoscător.

- Un picior frumos, spuse el, este un mare dar al naturii! Farmecul acesta e indestructibil. Am observat-o astăzi pe cînd

Umbla; îți vine încă şi acum să-i săruți pantoful şi să reînnoieşti omagiul, ce-i drept, cam barbar, dar adînc simțit al sarmaților care nu cunosc nimic mai bun, pentru a-şi arăta iubirea şi adorația față de o persoană, decît să închine pentru ea bînd din Pantoful ei.

Vîrful piciorului nu rămase singurul obiect de elogii între cei ^oi confidenți. Trecură de la persoana ei la vechi istorii şi aventuri, ajungînd la piedicile puse odinioară întîlnirilor dintre cei doi

îndrăgostiți, la osteneala ce şi-o dăduseră aceştia, la artificiile pe care le inventaseră doar pentru a-şi putea spune că se iubesc.

- îți aduci aminte, urmă contele, de aventurile din care, cu altruismul prieteniei, te-am ajutat să ieşi atunci cînd preaînalții noştri stăpînitori au venit să-şi viziteze unchiul, adunîndu-se cu toții în vastul castel? Petrecusem ziua în festivități şi veşminte de gală; o parte a nopții, cel puțin, urma să se scurgă schimbînd liber vorbe drăgăstoase.

- Ținuseşi bine minte drumul spre camerele doamnelor de onoare, spuse Eduard. Am ajuns la iubita mea cu bine.

- Care, reluă contele, se gîndise mai mult la convenienţe decît la mulțumirea mea şi păstrase lîngă ea o foarte urîtă păzitoare de virtute; astfel încît, în timp ce vă amuzați de minune cu vorbe şi priviri dulci, eu am avut parte de o soartă nespus de neplăcută.

- Chiar ieri, răspunse Eduard, cînd v-ați anunțat sosirea, mi-am amintit împreună cu soția mea de această istorie şi mai ales de retragerea noastră. Am greşit drumul, nimerind în anticamera gărzii. Cum ştiam foarte bine să ne descurcăm mai departe, crezurăm că vom putea trece fără nici o piedică prin fața acestui post, la fel ca prin fața celorlalte. Dar, care nu ne fu mirarea cînd deschiserăm uşa! Drumul era barat cu saltele, pe care dormeau uriaşii, culcați pe mai multe rînduri. Singurul om treaz în post ne privi uimit; noi însă, cu curajul şi neastîmpărul tinereții, trecurăm foarte liniştiți peste cizmele întinse, fără ca măcar unul dintre aceşti sforăitori fii ai lui Enac să se fi deşteptat.

- Aveam mare poftă să mă poticnesc ca să se iste zgomot, spuse contele; ce ciudată înviere am fi văzut!

în clipa aceea, orologiul castelului bătu ora douăsprezece.

- E tocmai miezul nopții, spuse contele zîmbind, şi momentul potrivit Trebuie sa-ți cer un serviciu, draga baroane: condu-mă astăzi, aşa cum te-am condus eu atunci; am făgăduit baroanei să-i mai fac o vizită. N-am stat de vorba singuri toată ziua, nu ne-am văzut de atîta vreme şi nimic nu e mai firesc decît să-ți fie dor de un ceas de intimitate. Arată-mi drumul pînă acolo, pe cel de

întoarcere voi şti să-l găsesc singur, şi în orice caz nu va trebui să mă împiedic în cizme.

AFINITĂȚILE ELECTIVE

81

- îmi voi împlini cu multa plăcere această datorie de ospitalitate, răspunse Eduard; atît numai că cele trei doamne sînt împreună în cealaltă aripă. Cine ştie dacă nu le vom găsi încă laolaltă, sau ce alte complicații vom stîrni, care pot lua o întorsătură neprevăzută.

- Nici o grijă, spuse contele, baroana mă aşteaptă. La ora asta, e cu siguranță în camera ei, şi singură.

- De altfel e foarte simplu, relua Eduard.

Apucă un sfeşnic şi coborî, luminînd drumul contelui, o scară secretă ce ducea la un coridor lung. La capătul lui, Eduard deschise o mică uşă. Urcară o scara în spirală; sus, pe un palier îngust, Eduard făcu semn contelui, trecîndu-i sfeşnicul, spre o uşă tapetată din dreapta, care se deschise la prima încercare, primindu-l pe conte şi lăsîndu-l în urmă pe Eduard, în beznă.

O altă uşă, în stînga, ducea spre camera de culcare a lui Charlotte. Eduard auzi voci şi trase cu urechea. Charlotte stătea de vorbă cu camerista ei:

- Ottilie s-a culcat?

- Nu, răspunse cealaltă; e încă jos şi scrie.

- Aprinde arunci lampa de noapte, spuse Charlotte, şi du-te la tine în cameră. E tîrziu. Luminarea o voi stinge eu însămi şi mă voi culca singura.

Eduard auzi cu încîntare că Ottilie mai scria. „Lucrează pentru mine!" gîndi el triumfător. Adîncit în el însuşi, pe întuneric, o vedea şezînd şi scriind; i se părea că se apropie de ea, că o vede întorcîndu-se spre el; simțea o dorință irezistibilă de a fi încă o dată lîngă ea. Din locul unde se afla, nici un drum însă nu ducea la mezaninul unde locuia ea. Se găsea însă nemijlocit lîngă uşa soției sale. O ciudata confuzie se produse în sufletul lui; încerca să deschidă uşa; o găsi încuiată, bătu uşor în ea, dar Charlotte nu auzi.

Ea se plimba în lung şi în lat, agitata, în camera vecină cu •atacul, care era mai spațioasă. îşi repeta iarăşi şi iarăşi ceea ce frămîntase destul de des în gînd, de cînd cu acea propunere neaşteptată a contelui. îl vedea aievea parca pe căpitan. El umplea încă toată casa, însufleția încă plimbările; şi avea să Plece, toate acestea aveau să devină pustii! îşi spunea tot ce-şi

poate spune cineva, ba găsea chiar de pe acum, aşa cum facem de obicei, o oarecare mîngîiere la gîndul că şi asemenea dureri se potolesc cu vremea. Blestema timpul lung de care ai nevoie spre a le potoli; blestema vremea morții, cînd ele se vor fi potolit, în cele din urmă, refugiul în plîns fu cu atît mai bine venit cu cît era rar la ea. Se trînti pe sofa şi se lăsă cu totul prada durerii. Cît despre Eduard, el nu se putu depărta de uşă; bătu încă o dată şi a treia oară, puțin mai tare, astfel încît Charlotte auzi foarte clar bătăile în tăcerea nopții şi se ridică speriată. Primul ei gînd fu acela că putea, că trebuia să fie căpitanul; al doilea, că acest lucru era cu neputință. Crezu într-o iluzie; dar auzise bătăile, dorea, se temea să le fi auzit. Trecu în camera de culcare, se apropie încet de uşa tapetată care era încuiată. Se mustră pentru teama ei. „S-ar putea prea bine ca baroana să aibă nevoie de ceva!" îşi spuse ea şi întrebă stăpînită şi calmă:

- E cineva acolo?

- Un glas scăzut răspunse: eu sînt.

- Cine? întrebă Charlotte, care nu putea distinge timbrul. Vedea în fața ei figura căpitanului.

Glasul îi răsună puțin mai tare în ureche:

- Eduard.

Deschise şi-l avu în față pe soțul ei. Acesta o salută cu o glumă. Ea găsi putința să urmeze pe acelaşi ton. El învălui această vizită enigmatică în explicații la fel de enigmatice.

- Trebuie să-ți mărturisesc însă acum, spuse el în sfîrşit, adevăratul motiv al venirii mele: am făcut legămîntul că-ți voi săruta, încă în astă-seară, pantoful.

- E mult de cînd ideea asta nu ți-a mai venit, zise Charlotte.

- Cu atît mai rău, răspunse Eduard, şi cu atît mai bine! Charlotte se aşezase pe un fotoliu pentru a feri de privirile

lui uşorul ei veşmînt de noapte. Eduard i se aruncă la picioare, şi ea nu-l putu împiedica să-i sărute pantoful, iar cînd acesta îi rămase în mînă, să-i apuce piciorul şi să-l strîngăcu tandrețe la piept.

Charlotte era dintre acele femei care, moderate prin natura, păstrează în căsătorie, fără premeditare şi efort, o purtare de iubite. Niciodată nu-l aținta pe soțul ei, ba abia dacă venea în

întîmpinarea dorinței sale; dar fără răceală şi acea austeritate ce respinge, ea semăna totdeauna cu o mireasă iubitoare, care

încă mai încearcă o sfială intimă, chiar în fața a ceea ce este permis. Aşa o găsi Eduard în seara aceea şi asta dintr-un dublu motiv. Cît de fierbinte ar fi dorit ea ca soțul ei să fie departe! Căci năluca prietenului părea să-i facă mustrări. Dar ceea ce ar fi trebuit să-l depărteze pe Eduard nu făcea decît să-l atragă şi mai mult. O anumită emoție era vizibilă la ea. Plînsese, şi, dacă ființele slabe pierd îndeobşte prin aceasta ceva din farmecul lor, cele pe care le ştim în general tari şi stăpîne pe sine cîştigă nespus de mult Eduard era atît de amabil, de prietenos, de stăruitor, o ruga să-i îngăduie să rămînă la ea; nu pretindea; cînd serios, cînd glumeț, căuta s-o convingă; nu se gîndea la faptul că avea drepturi şi, în cele din urmă, stinse cu neastîmpăr luminarea.

în licărirea slabă a lămpii de noapte, înclinația tainică, imaginația, îşi reluară îndată drepturile asupra realității. Eduard n-o avea în brațe decît pe Ottilie; în fața sufletului lui Charlotte plutea, cînd mai aproape, cînd mai departe, căpitanul, şi astfel, printr-un fel de miracol, ceea ce lipsea şi ceea ce era de față se întrețeseau cu un farmec voluptuos.

Şi totuşi prezentul nu-şi lasă răpite nemăsuratele drepturi. Eduard şi Charlotte petrecură o parte a nopții cu tot felul de conversații şi glume, care fură cu atît mai libere cu cît, din nefericire, nu porneau din toată inima. Dar cînd Eduard se deşteptă a doua zi cu capul pe pieptul soției sale, i se păru că zorile pătrundeau bănuitor pe fereastră şi că soarele lumina o nelegiuire; se strecură tiptil afară, iar ea se găsi, cu destula surprindere, singură, atunci cînd se deştepta.

Capitolul XII **j**

i

Cînd grupul se strînse din nou la micul dejun, un observator j [ate]nt ar fi putut ghici după comportarea fiecăruia diversitatea j ■ şi sentimentelor. Contele şi baroana se întîlniră cu f

vesela mulțumire pe care o încearcă doi amanți care, după ce au îndurat o lungă despărțire, s-au încredințat din nou de înclinația lor reciprocă; în schimb, Charlotte şi Eduard îi întîmpinară pe căpitan şi pe Ottilie cu un fel de jenă şi de căință. Căci iubirea este astfel făcută încît îşi recunoaşte drepturi numai sieşi, toate celelalte drepturi dispărînd în fața ei. Ottilie era de o voioşie copilărească; în felul ei, putea fi găsită expansivă.

Căpitanul părea serios; în cursul convorbirii cu contele, în care acesta redeşteptase în el tot ce zăcuse şi dormise o vreme, el ajunsese să simtă prea bine că nu-şi împlinea aici adevărata vocație şi că de fapt îşi irosea timpul într-o semitrîndăvie.

Abia se depărtaseră cei doi oaspeți, că se ivi o nouă vizită bine venită pentru Charlotte, care dorea să iasă din ea însăşi, să se distreze; inoportună pentru Eduard, care simțea un îndoit imbold de a se ocupa de Ottilie, nedorită şi pentru Ottilie, care încă nu terminase copia atît de necesară pentru dimineața următoare. Astfel încît, de îndată ce, într-un tîrziu, străinii plecară, ea se retrase în grabă în camera ei.

Se lăsase seara. Eduard, Charlotte şi căpitanul care îi însoțiseră pe jos o bucată de drum pe străini, înainte ca aceştia să se suie în trăsură, se învoiră să mai facă o plimbare spre iazuri. Sosise o barcă pe care Eduard o comandase cu mari cheltuieli de departe. Voiau să vadă dacă era uşor de mînuit şi de cîrmit.

Barca era legată la malul iazului din mijloc, nu departe de cîțiva stejari bătrîni pe care îi şi avuseseră în vedere în planurile viitoarelor amenajări. Aici urma să fie construit un debarcader, **iar** sub copaci avea să fie ridicată, ca loc de odihnă, o mica lucrare de arhitectură, spre care aveau să se îndrepte cei ce treceau iazul.

- Dar, pe malul celălalt, care ar fi locul cel mai potrivit pentru debarcader? întrebă Eduard. Eu l-aş vedea lîngă platanii mei-

- Ei sînt şi aşa prea spre dreapta, spuse căpitanul. Dacă acostezi mai jos eşti mai aproape de castel; dar mai trebuie chibzuit.

Căpitanul se şi afla în partea de dinapoi a bărcii şi apucase o vîslă. Charlotte se instala şi ea, urmată de Eduard care a

cealaltă vîslă; dar, tocmai cînd era pe punctul să împingă barca de la mal, el îşi aminti de Ottilie, se gîndi că această plimbare pe apă îl va întîrzia, îl va readuce cine ştie cînd. Se hotărî într-o clipă, sări înapoi pe mal, întinse căpitanului a doua vîslă şi, scuzîndu-se grăbit, porni în fugă spre casă.

Acolo află că Ottilie se încuiase în cameră, că scria. O dată cu sentimentul plăcut de a şti că lucra pentru el, el încercă neplăcerea cea mai vie fiindcă n-o vedea aievea. Nerăbdarea lui creştea cu fiecare clipă. Străbătea marele salon încoace şi încolo, încercă de toate, dar nimic nu reuşea să-i rețină atenția. Voia s-o vadă pe ea, s-o vadă singură, înainte de întoarcerea lui Charlotte şi a căpitanului. Se făcu noapte, luminările fură aprinse.

în sfîrşit Ottilie intră, strălucind de devotament. Sentimentul de a fi făcut ceva pentru prietenul ei îi ridicase întreaga fiinţă deasupra ei însăşi. Puse originalul şi copia în faţa lui Eduard, pe masă.

- Vrei să colaţionăm? zise zîmbind.

Eduard nu ştia ce să răspundă. Se uita la ea, se uita la copie. Primele pagini erau scrise cu cea mai mare grijă, cu o delicată scriitură femeiască; după aceea, trăsăturile păreau să se schimbe, să devină mai uşoare şi mai libere. Dar care nu-i fu mirarea cînd parcurse cu ochii ultimele pagini!

- Pentru Dumnezeu, exclamă el, ce înseamnă asta? E scrisul meu!

O privi pe Ottilie şi apoi din nou filele; îndeosebi sfîrşitul arăta cu totul ca şi cum ar fi fost scris de el însuşi. Ottilie tăcea, dar îl privea în ochi cu cea mai mare mulţumire. Eduard ridică braţele:

- Mă iubeşti, exclamă el, Ottilie, tu mă iubeşti!

Şi rămaseră îmbrăţişaţi. Care din ei îl înlănţuise mai întîi pe celălalt ar fi fost cu neputinţă de desluşit.

Din clipa aceea, lumea se schimbase pentru Eduard: el nu ^ai era, lumea nu mai era ceea ce fusese. Cei doi stăteau faţă-n

; el îi ţinea mîinile, se uitau unul în ochii celuilalt gata să se b nou.

86

J.W. GOETHE

AFINITĂŢILE ELECTIVE

87

Charlotte intră cu căpitanul. La scuzele lor pentru prelungita zăbavă, Eduard avu un zîmbet ascuns. „O, cit de devreme sosiţi! Mult prea devreme!" îşi zise el.

Se aşezară la masă. Se făcură aprecieri despre persoanele venite în vizită în ziua aceea. Eduard, în agitaţia lui afectuoasă vorbea de bine pe fiecare, totdeauna cu menajamente, aprobîndu-i. Charlotte, care nu era cu totul de părerea lui, băgă de seamă această dispoziţie şi-l tachina pentru faptul că el, care judeca totdeauna cu o limbă ascuţită pe oaspeţii ce plecau, era în acea zi atît de blînd şi de indulgent

Cu aprindere şi profundă convingere Eduard exclamă:

- E de ajuns să iubeşti din adîncul inimii o singură fiinţă, pentru ca toate celelalte să-ţi pară demne de a fi iubite!

Ottilie lăsă ochii în jos, iar Charlotte îşi pironi privirea în gol. Căpitanul interveni spunînd:

— Cam tot aşa stau lucrurile şi cu simţămintele de stimă şi de

respect. Nu recunoaştem ceea ce e vrednic de prețuire în lume decît atunci cînd găsim prilejul de a exersa aceste simțăminte asupra unui anume obiect.

Charlotte căută să se retragă curind în camera ei de culcare pentru a se lăsa în voia amintirii celor petrecute în seara aceea, între ea şi căpitan.

Cînd Eduard, sărind pe mal, împinsese barca de la țărm şi încredințase pe soția şi pe prietenul său elementului cel nestatornic, Charlotte îl văzu pe bărbatul pentru care suferise deja atît de mult în taină, şezînd în amurg în fața ei, cîrmuind barca după placul lui, prin simpla mînuire a două vîsle. încercă o adîncă tristețe, pe care rar o mai simțise. Urmele şerpuite ale bărcii, plescăitul vîslelor, adierea vîntului mîngîind luciul apei, foşnetul trestiilor, ultimele plutiri ale păsărilor, licărul primelor stele şi reflexele lor, totul avea ceva spectral în această tăcere universală- I se părea că prietenul o ducea foarte departe, ca s-o coboare p^e țărm şi s-o lase singură. Un zbucium ciudat îi răscolea sufletul, şi ea nu putea plînge.

Căpitanul îi descria, în acest timp, cum vor trebui, dup* intenția lui, să fie făcute amenajările. Lăuda calitățile bărcii, care

putea fi condusă şi cîrmuită uşor doar cu două vîsle, de o singură persoană. Avea să învețe eă însăşi acest lucru; e o senzație plăcută să pluteşti, uneori, singur pe apă şi să-ți fii singur luntraş şi cîrmaci.

La aceste cuvinte, inima prietenei fu izbită de simțămîntul despărțirii apropiate. „Spune oare toate astea dinadins? se întrebă în gînd. A şi aflat cele puse la cale, le bănuieşte numai, sau spune aceste lucruri din întîmplare, vestindu-mi fără să ştie soarta ce mă aşteaptă?" O adîncă melancolie, un fel de nerăbdare o cuprinse; îl rugă să tragă la măi cît mai curînd şi să se înapoieze cu ea la castel.

Era pentru căpitan prima dată cînd naviga pe iazuri şi cu toate că, în general, le cercetase adîncimea, nu cunoştea totuşi fiecare porțiune. începea să se întunece; el îşi îndreptă cursa în direcția unde bănuia că se află un loc comod pentru debarcare şi de unde, după cum ştia, cărarea spre castel nu era departe. Dar şi din aceasta orientare fu abătut întrucîtva, cînd Charlotte îşi repetă cu un fel de teamă dorința de a se vedea curînd pe uscat. Căpitanul se apropie cu noi eforturi de mal, dar, din nefericire, se simți reținut la oarecare depărtare de el; se împotmolise şi strădaniile sale de a se desprinde rămaseră zadarnice. Ce era de făcut? Nu-i rămînea decît să coboare în apă, care era destul de

puțin adîncă, Şi s-o poarte pe prietena lui în brațe pînă la mal. Destul de puternic spre a nu se clătina sau a-i pricinui vreo grijă, el îşi duse cu succes pe uscat scumpa povară; şi totuşi ea îşi petrecuse înfricoşată brațele în jurul girului său. El o ținea tare $i o strîngea la piept. Abia pe un taluz cu iarbă o lăsă jos, nu fără [e]moție şi tulburare. Mai era atîrnată de gîtul lui; o strînse din nou h brațe şi o sărută cu aprindere pe buze; în aceeaşi clipa însă el [1] se arunca la picioare, apăsîndu-şi gura pe mîna ei şi exclamînd:

- Charlotte, mă vei ierta oare?

Sărutul pe care prietenul îndrăznise să i-l dea şi pe care ea [a]Proape că-l întorsese o făcu pe Charlotte să-şi vină în fire. îi [st]rînse mîna, dar nu-l ridica. Aplecîndu-se însă spre el şi Pinîndu-i o mînă pe umăr, exclamă:

J.W. GOETHE

AFINITĂȚILE ELECTIVE

89

— Ne e cu neputință să împiedicăm această clipă de a începe o epocă în viața noastră: dar numai noi o putem face demnă de ceea ce sîntem. Trebuie să pleci, dragă prietene, şi vei pleca. Contele face demersuri să-ți îmbunătățească soarta; asta mă bucură şi mă doare. Voiam să tăinuiesc totul pînă cînd ar fi fost sigur; momentul mă sileşte să dezvălui acest secret. Nu pot să te iert, nu pot să mă iert pe mine, decît în măsura în care vom avea curajul să ne schimbăm situația, de vreme ce nu atîrnă de noi să ne schimbăm simțămintele.

îl ridică, îi apucă brațul pentru a se sprijini pe el, şi astfel ajunseră în tăcere la castel.

Acum însă, ea se afla în camera ei de culcare, unde trebuia să se simtă şi să se considere soția lui Eduard. în mijlocul acestor dispute lăuntrice îi veni în ajutor caracterul ei ferm, călit în numeroasele experiențe ale vieții. Deprinsă totdeauna să fie conştientă de sine, să-şi poruncească sieşi, nu-i fu greu nici acum să se apropie prin reflecții serioase de echilibrul dorit; ba ajunse chiar să zîmbească amintindu-şi de ciudata vizită nocturnă. Dar imediat fu cuprinsă de un straniu presentiment, de un fior de teamă şi de bucurie, care se topi în dorințe şi speranțe pioase. Plină de emoție, îngenunche, repetînd jurămîntul pe care-l făcuse lui Eduard în fața altarului. Prietenia, afecțiunea, renunțarea treceau prin fața ei în imagini senine. Se simți restabilită lăuntric. Curînd o dulce oboseală puse stăpînire pe ea şi, liniştită, adormi.

Capitolul XIII

Eduard, în ceea ce-l priveşte, se află într-o dispoziție cu totul diferită. Se gîndeşte atît de puțin la somn, încît nici nu-i trece prin minte să se dezbrace. Sărută de o mie de ori copia documentului, începutul în care se recunoaşte scrisul de o copilărească timiditate al lui Ottilie; sfîrşitul abia dacă îndrăzneşte să-l sărute, deoarece crede a vedea propriul său scris. , A

de-ar putea fi acesta un alt fel de document!" îşi spune el în taină; şi totuşi reprezintă pentru el, chiar şi aşa, cea mai frumoasă chezăşie că dorința cea mai scumpă îi este împlinită. Doar documentul va rămîne în mîinile lui, şi oare nu-l va păstra el neîncetat lîngă inimă, deşi profanat prin semnătura unui al treilea?!

Luna, în descreştere, se înalță din spatele pădurii. Căldura nopții îl atrage pe Eduard în aer liber; el rătăceşte încoace şi încolo, este cel mai agitat şi cel mai fericit dintre toți muritorii. Hoinăreşte prin grădini, ele i se par prea strimte; aleargă pe cîmp, acesta i se pare prea întins. Se simte atras îndărăt, la castel; se afla sub ferestrele lui Ottilie. Acolo se aşază pe scara unei terase. „Ziduri şi zăvoare ne despart acum, îşi spune el, dar inimile noastre nu sînt despărțite. Dacă ar fi în fața mea, ar cădea în brațele mele, iar eu în ale ei, şi ce ne trebuie mai mult decît această certitudine!" Totul în jur era calm, nici o boare nu adia; domnea o linişte atît de deplină, încît putea percepe munca neobosită a unor vietăți care scurmau sub pămînt şi pentru care zi şi noapte sînt totuna. Lăsat cu totul în voia visurilor sale fericite, adormi în sfîrşit, şi nu se trezi înainte de a se fi ivit soarele, cu măreția privirii lui, împrăştiind primele neguri.

Era, la acel ceas, primul om trezit de pe proprietățile sale. Lucrătorii îi păreau să întîrzie prea mult. Sosiră; i se părură prea puțini, iar munca prevăzută pentru acea zi prea neînsemnată față de dorințele sale. Ceru să i se tocmească mai mulți lucrători; îi fură făgăduiți şi aduşi în cursul zilei. Dar nici aceştia nu-i par de ajuns ca să-şi poată vedea degrabă executate proiectele. Nu se mai bucură să înfăptuiască, vrea ca totul să şi fie terminat; şi pentru cine? Drumurile trebuie să fie netezite pentru ca Ottilie să poată lesne umbla pe ele; băncile să fie aşezate în locul potrivit, pentru ca Ottilie să se poată odihni acolo. La noua casă, anima de asemenea cît poate lucrările: trebuie să fie inaugurata la aniversarea lui Ottilie. în simțămintele ca şi în acțiunile lui Eduard nu mai există nici o măsură. Conştiința de a iubi şi de a fi iubit îl avîntă spre nemărginit. Cît de schimbat e în ochii lui tuturor încăperilor, al tuturor împrejurimilor! Nu se mai

regăseşte în propria lui casă. Prezența lui Ottilie absoarbe pentru el tot restul; e cu totul cufundat în ea; nici o altă considerație nu i se iveşte în față; nu mai simte nici un îndemn al conştiinței; tot ce era stăpînit în firea lui izbucneşte, întreaga lui ființă se revarsă spre Ottilie.

Căpitanul observă această fierbere plină de pasiune şi vrea să-i preîntîmpine urmările funeste. Toate lucrările de amenajare, a căror terminare e grăbită acum peste măsură dintr-un impuls orb, fuseseră calculate de el în vederea unei vieți în comun tihnite şi amabile. Rezolvase vînzarea fermei din pădure, prima plată fusese primită şi, potrivit înțelegerii, Charlotte o luase în păstrare în casa ei de bani. Dar chiar din prima săptămînă ea se vede nevoită să nu piardă din vedere şi să-şi folosească mai mult decît oricînd seriozitatea, răbdarea şi spiritul de ordine: căci, cu această grabă excesivă, sumele disponibile nu vor ajunge multă vreme.

Se începuseră multe şi erau multe de făcut. Cum s-o lase pe Charlotte în această situație? Se sfătuiesc şi cad de acord că este mai bine să grăbească ei înşişi lucrările plănuite, să facă un împrumut în acest scop şi să afecteze pentru achitarea acestuia ratele rămase din prețul de vînzare al fermei. Lucrul putea fi făcut aproape fără pierderi, prin cesiunea privilegiului; aveau astfel mîinile mai libere, realizau mai mult deodată şi ajungeau sigur la capăt curind, căci totul era deja în plină desfăşurare, iar lucrători erau destui la număr. Eduard consimți bucuros, căci proiectul se potrivea intențiilor lui.

în adîncul inimii, Charlotte stăruie însă în ceea ce a chibzuit şi şi-a propus, iar prietenul ei i se alătură bărbăteşte cu acelaşi gînd. Dar tocmai prin aceasta intimitatea lor nu face decît să crească. Ei îşi explică reciproc pasiunea lui Eduard, se sfătuiesc asupra ei. Charlotte o atrage pe Ottilie mai aproape de sine, o observă mai serios, şi cu cît a devenit mai conştientă de mişcările propriei ei inimi, cu atît pătrunde mai adînc cu privirea în inima fetei. Şi nu vede altă scăpare decît îndepărtarea ei.

îi apare acum ca o fericită potrivire faptul că Luciane a cules elogii atît de remarcabile la pension, căci sora bunicii ei, informată despre acest succes, doreşte s-o ia la ea pentru totdeauna, s-o aibă lîngă ea, s-o introducă în lume. Ottilie s-ar putea

reîntoarce la pension; căpitanul ar pleca asigurat de o situație bună, şi totul ar sta iarăşi ca acum cîteva luni, şi chiar cu mult mai bine. Charlotte spera să restabilească în scurt timp relațiile ei cu Eduard şi potrivea toate acestea atît de rezonabil în mintea ei, încît se întărea tot mai mult în iluzia că s-ar putea reveni la starea anterioară, mai modestă, că ceea ce a fost descătuşat în chip violent ar putea fi din nou închis în limite înguste.

Eduard resimțea însă foarte acut piedicile ce i se puneau în cale. Observă curind că el şi Ottilie erau ținuți departe unul de altul, că era oprit să vorbească singur cu ea şi chiar să se apropie de ea, altfel decît în prezența mai multor persoane; şi, supărat de acest lucru, el ajunse să se irite de multe altele. Cînd izbutea să vorbească în treacăt cu Ottilie n-o făcea numai ca s-o asigure de dragostea lui, ci şi ca să se plîngă de soția lui, de căpitan. Nu simțea că, prin agitația lui nesocotită, era pe cale el însuşi să epuizeze fondurile de care dispuneau; îi critica amărît pe Charlotte Şi pe căpitan, reproşîndu-le că acționează în această afacere împotriva înțelegerii prime şi totuşi o acceptase pe a doua, ba chiar o provocase şi o făcuse el însuşi necesară.

Ura este părtinitoare, dar iubirea încă şi mai mult. Ottilie se înstrăina întrucîtva şi ea de Charlotte şi de căpitan. Cînd Eduard se plînse o dată față de Ottilie de faptul că acesta din urmă, ca Prieten, nu acționa în împrejurările de față cu deplină sinceritate, Ottilie răspunse în chip necugetat:

- Mi-a displăcut chiar mai demult că nu este destul de sin-^r față de dumneata. L-am auzit o dată spunîndu-i lui Charlotte: »E>e ne-ar mai scuti Eduard de miorlăiala lui la flaut; nu poate le$i nimic din asta şi ce plictiseală pentru cine-l ascultă!" îți poți "tehipui cît m-a durut acest lucru pe mine, care te acompaniez Cu atîta plăcere.

Abia vorbise, că spiritul ei îi şi şopti că ar fi trebuit să tacă; dar cuvintele îi ieşiseră de pe buze. Expresia feței lui Eduard se schimbă. Niciodată un lucru nu-l mîhnise mai mult; se simțea atacat în veleitățile cele mai scumpe; era conştient că se lăsase în voia unei ambiții nevinovate, fără cea mai mică îngîmfare. Ceva ce-l amuza, ceva ce-l bucura s-ar fi căzut doar să fie tratat cu menajamente de prietenii săi. Nici nu-i trecea prin gînd cit este de îngrozitor pentru un al treilea să-şi lase urechile rănite de un talent insuficient. Era jignit, furios, pornit a nu ierta niciodată. Se

simțea dezlegat de toate îndatoririle.

Nevoia de a fi împreună cu Ottilie, de a o vedea, de a-i şopti ceva, de a i se mărturisi, creştea cu fiecare zi. Se hotărî să-i scrie, s-o roage să consimtă la o corespondență secretă. Capătul de hîrtie pe care făcuse acest lucru, în chip destul de laconic, se găsea pe masa de scris şi fu luat de curent şi aruncat jos cînd valetul intră ca să-i încrețească părul. Pentru a controla căldura fierului de frizat, valetul se apleca de obicei şi ridica de pe jos cîte un petec de hîrtie; de astă dată apucă biletul, îl strinse repede între brațele fierului şi el se mistui. Eduard, observînd eroarea, i-l smulse din mînă. Curînd după aceea, se aşează să-l scrie din nou; dar a doua oară nu găsi cu aceeaşi uşurință cuvintele. Simțea o oarecare îndoială, o oarecare îngrijorare, pe care totuşi le învinse. în primul moment în care se putu apropia de Ottilie, el îi strecură biletul în mînă.

Ottilie nu întîrzie să-i răspundă. Fără a-l citi, el puse biletul în jiletca lui, care, scurtă cum cerea moda, nu-l păstră bine. Acesta alunecă afară şi, fără ca Eduard să observe, căzu pe podea. Charlotte văzu biletul, îl ridica şi i-l întinse după ce aruncă asupra lui o privire fugară.

— Iată ceva scris de mîna ta, care ți-ar fi poate neplăcut să-l pierzi, spuse ea.

Eduard fu consternat. „Se preface ea oare? se întrebă el în gînd. Şi-a dat seama de conținutul biletului, sau a fost poate înşelată de asemănarea scrisului?" Spera, credea, că a doua pre' supunere era cea adevărată. Era prevenit, de două ori prevenit.

dar acele semne stranii şi întîmplătoare prin care o ființă superioară pare să ne vorbească rămîneau de neînțeles pentru pasiunea lui; dimpotrivă, cum aceasta îl împingea tot mai departe, el resimți tot mai neplăcut restricțiile la care părea să fie supus. Intimitatea prietenoasă se pierdu. Inima-i era închisă, şi atunci cînd era nevoit să fie împreună cu prietenul şi cu soția sa, nu reuşea să regăsească, să reîmprospăteze în pieptul lui vechea afecțiune pentru ei. Mustrarea tăcută pe care trebuia să şi-o facă sieşi în această privință nu-i era la îndemînă, îl stingherea şi căuta să i se sustragă printr-un fel de umor, care însă, fiind lipsit de iubire, nu avea nici el grația obişnuită.

Pe Charlotte sentimentul ei intim o ajuta să treacă peste toate aceste încercări. Era conştientă de seriozitatea hotărîrii ei de a renunța la o înclinație atît de frumoasă, atît de nobila.

Ce mult doreşte ea să vină şi în ajutorul celor doi îndrăgostiți. Simte bine că depărtarea singură nu va fi de ajuns pentru a

vindeca un asemenea rău. îşi propune să aibă o explicație cu biata copilă, dar nu e în stare: amintirea propriei ei şovăieli i se pune în cale. încearcă să se exprime în termeni generali; generalitățile se aplică şi stării ei proprii, pe care se fereşte s-o dezvăluie. Orice sfat pe care vrea să-l dea lui Ottilie arata îndărăt spre propria ei inimă. Vrea să avertizeze, dar simte că ar mai putea ea însăşi să aibă nevoie de un avertisment.

Continuă deci, fără vorbe, să-i țină despărțiți unul de altul pe ^i doi îndrăgostiți şi prin aceasta starea lucrurilor nu devine mai buni Aluziile uşoare ce-i scapă uneori nu au nici un efect asupra lui Ottilie, căci Eduard a convins-o pe aceasta de înclinația lui Charlotte pentru căpitan, a convins-o că însăşi Charlotte doreşte 1111 divorț, pe care el se gîndeşte acum să-l provoace într-un chip decent.

Ottilie, purtată de simțământul inocenței ei pe calea către fericirea cel mai arzător dorită, nu mai trăieşte decît pentru Eduard. întărită prin dragostea pentru el, în tot ce e bun, mai bucuroasa, de dragul lui, în tot ceea ce face, mai deschisă față de ^tii. ea se simte ca într-un paradis pământean.

Astfel, toți laolaltă, fiacare în felul lui, îşi duc mai departe viața cotidiană, cu sau fără reflecție: totul pare a-şi urma cursul obişnuit, după cum şi în împrejurări înfricoşătoare, cînd totul este în joc, oamenii trăiesc mai departe ca şi cum nu s-ar întîmpla nimic.

Capitolul XIV

între timp sosise o scrisoare a contelui către căpitan, sau, mai bine-zis două: una destinată a fi arătată şi care anunță perspective foarte frumoase pentru un viitor mai îndepărtat; cealaltă, care conținea, dimpotrivă, o propunere fermă pentru prezent: un post important la curte şi în administrație, rangul de maior, o remunerație considerabilă şi alte avantaje, urma, din cauza unor împrejurări accesorii diverse, să mai fie ținută secretă. Astfel, căpitanul îi înştiința pe prietenii săi numai despre acele speranțe, ascunzîndu-le ceea ce era atît de apropiat.

între timp, el urmărea intens treburile în curs şi lua în secret măsuri pentru ca totul să poată continua nestingherit în lipsa lui. Ține acum şi el ca pentru unele lucrări să se fixeze un termen şi ca aniversarea lui Ottilie să determine grăbirea altora. Cei doi prieteni conlucrează acum bucuroşi, deşi fără vreo înțelegere expresă. Eduard e foarte mulțumit de faptul că, prin perceperea

anticipată a ratelor, fondurile au fost realimentate; întregul şantier înaintează cu cea măi mare rapiditate.

Căpitanul ar fi preferat acum să propună renunțarea totală la planul de transformare a celor trei iazuri într-un lac. Stăvilarul inferior trebuia întărit, cele intermediare înlăturate, şi întregul proiect prezenta mai multe laturi serioase şi delicate. Cele două lucrări, în măsura în care se legau una de alta, erau însă începute, şi aici sosirea unui tînăr arhitect, fost elev al căpitanului, fu foarte bine venită. Parte prin angajarea unor meşteri destoinici, parte prin învoieli globale acolo unde erau posibile, el făcu lucrarea

să avanseze şi garantă siguranță şi durabilitate întregii opere. Căpitanul se bucură în tăcere că în felul acesta plecarea lui nu va fi resimțită. Căci avea drept principiu să nu părăsească neterminată o treabă luată asupra sa, cîtă vreme nu se vedea înlocuit în mod satisfăcător. Ba chiar îi disprețuia pe aceia care, pentru a-şi face simțită plecarea, produc dinainte confuzie în jurul lor, dorind, ca egoişti fără educație, să distrugă ceea ce n-ar mai urma să fie dus mai departe de ei.

Se lucra astfel cu neîncetată rîvnă în vederea celebrării zilei de naştere a lui Ottilie, fără a pomeni nimeni de acest lucru sau a şi-l mărturisi cineva sincer. După ideile, deşi lipsite de gelozie, ale lui Charlotte, oricum nu putea fi vorba de o adevărată sărbătoare. Tinerețea lui Ottilie, situația ei, legătura ei cu familia, nu o îndreptățeau să apară că regină a unei zile. Iar Eduărd nu voia să se vorbească despre aceasta pentru că totul trebuia să pară că porneşte de la sine, să surprindă şi să facă plăcere în chip firesc.

Toți căzură, deci, tacit de acord asupra pretextului că, în ziua aceea, fără alt motiv festiv, avea să fie încheiată şarpanta casei de agrement, prilej cu care se putea anunța poporului, precum şi prietenilor, o serbare.

Dar pasiunea lui Eduard era nemărginită. Cum rîvnea s-o cîştige pentru sine pe Ottilie, el nu cunoştea nici o măsură în devotamentul pentru ea, în dărnicie, în făgăduieli. Pentru cele cîteva daruri pe care voia să le ofere lui Ottilie în ziua aceea, Charlotte îi făcuse sugestii cu mult prea meschine. Vorbi cu camerierul său, care-i îngrijea gerderoba şi era în legături permanente cu diferiți comercianți şi cu negustori de articole de modă; acesta, căruia nu-i erau necunoscute nici darurile care fac mai multă plăcere, nici felul cel mai bun de a le prezenta, comandă

îndată în oraş cufăraşul cel mai încîntător îmbrăcat în Marochin roşu, bătut în cuie de oțel şi umplut cu daruri vrednice de un asemenea înveliş.

El îi mai făcu lui Eduard şi o altă propunere. Exista în castel un mic foc de artificii a cărui aprindere fusese totdeauna uitată. întărirea şi lărgirea lui nu prezentau greutăți. Eduard îşi

însuşi deîndată ideea, şi camerierul promise să se îngrijească de execuție. Planul trebuia să rămînă secret.

în răstimp, pe măsură ce ziua se apropia, căpitanul luase măsurile de ordine pe care le socotea atît de necesare oriunde este invitată sau atrasă o mare mulțime de oameni. Luase chiar precauțiile stricte împotriva cerşitului şi a altor incomodități care tulbură atmosfera plăcută a unei serbări.

în schimb, Eduard şi confidentul lui se ocupau îndeosebi de focul de artificii. El urma să fie aprins pe iazul din mijloc, în fața marilor stejari; societatea avea să se afle în partea cealaltă, sub platani, pentru a putea admira de la distanța necesară, în deplina siguranță şi nestînjenit, efectul, reflexele în apă şi artificiile destinate să plutească arzînd chiar pe suprafața acesteia.

Eduard dispuse de aceea, sub alt pretext, ca spațiul de sub platani să fie curățat de tufăriş, iarbă şi muşchi; abia acum măreția copacilor, în înălțime cît şi în grosime, ieşi în evidență pe solul curățat. Acest rezultat îi procură lui Eduard cea mai mare bucurie. „I-am sădit cam pe timpul acesta. Cîtă vreme o fi trecut de atunci?" îşi spuse el. De îndată ce ajunse acasă, căuta în vechiul jurnal, pe care tatăl său îl ținuse cu multă ordine, mai ales aici, la țară. E drept că această plantare nu putea fi menționată în el, dar un alt eveniment domestic important, petrecut în aceeaşi zi şi de care Eduard îşi aducea bine aminte era cu siguranță consemnat Răsfoi cîteva volume; întîmplarea se găsea notată; dar ce mare i-a fost uimirea, bucuria lui Eduard cînd observă cea mai extraordinară coincidență. Ziua, anul plantării acelor copaci era totodată ziua, anul naşterii lui Ottilie.

Capitolul XV

în sfîrşit străluci pentru Eduard dimineața aşteptată cu ardoare şi rind pe rind sosiră numeroşi oaspeți; căci invitații^ fuseseră trimise pînă departe în împrejurimi şi mulți dintre cei

ce nu fuseseră de față la aşezarea pietrei de temelie, despre

care se povestiseră atîtea lucruri frumoase, nu voiau să piardă această a doua solemnitate.

înainte de ospăț, îşi făcură apariția în curtea castelului dulgherii, însoțiți de o muzică şi purtînd bogata lor cunună alcătuită din numeroase cercuri de frunziş şi de flori ce se legănau, puse în trepte, unele deasupra altora. Ei îşi rostiră salutul şi solicitară de la sexul frumos, pentru împodobirea tradițională, basmale si panglici de mătase. în timp ce stăpînii stăteau la masă, ei îşi continuară chiuind procesiunea şi, după ce se opriră un timp în sat şi luară de acolo nu puține panglici de la femei si fete, ajunseră, în sfîrşit, însoțiți şi aşteptați de o mare mulțime, pe culmea unde se înălța casa, cu şarpanta acoperişului încheiată.

După ospăț, Charlotte reținu cîtva timp toată societatea. Nu dorea un cortegiu solemn în toată regula, şi de aceea oaspeții se adunară în voie, în grupuri separate, fără considerații de rang şi de ordine, la locul fixat. Charlotte rămase în urmă cu Ottilie, ceea ce nu shimbă în bine lucrurile; căci Ottilie sosind cu adevărat ultima, se iscă impresia că trîmbițele şi timpanele n-o aşteptaseră decît pe ea, ca şi cum serbarea nu trebuia să înceapă decît la sosirea ei.

Pentru a masca aspectul nefinisat al casei, ea fusese decorată arhitectural, după indicațiile căpitanului, cu crengi verzi şi flori; însă, fără ştirea acestuia, Eduard îl convinsese pe arhitect să înscrie cu flori data pe cornişă. Lucrul acesta putea să mai meargă, dar căpitanul sosise la timp ca să împiedice ca şi numele lui Ottilie să strălucească pe fronton. Ştiu să zădărnicească în chip dibaci această inițiativă şi să îndepărteze literele de flori gata pregătite.

Cununa fusese fixată pe acoperiş şi era vizibilă de departe. Panglicile şi basmalele fluturau pestrițe în aer şi un scurt discurs * pierdu, în cea mai mare parte, în vînt. Solemnitatea se termi-[n]ase; pe terenul netezit şi înconjurat de umbrare din fața clădirii "nna acum să înceapă dansul. O chipeşă calfă de dulgher îi [a]duse lui Eduard o țărăncuță sprintenă şi o invită la joc pe Oe, care stătea alături. Cele două perechi îşi găsiră repede

imitatori şi destul de curînd Eduard îşi schimbă partenera, o cuprinse pe Ottilie şi făcu un tur cu ea. Tinerii de neam intrară voioşi în dansul oamenilor simpli, în vreme ce vîrstnicii stăteau împrejur privind.

Pe urmă, înainte de împrăştierea asistenței spre felurite locuri

de promenadă, se conveni ca, la apusul soarelui, toată lumea să se adune din nou lîngă platani. Eduard sosi acolo cel dintîi, rîndui totul şi dădu instrucţiuni camerierului său, care avea să se ocupe lîngă celălalt mal, împreună cu artificierul, de feericul spectacol.

Căpitanul observă fără plăcere pregătirile făcute; voia să-i atragă atenţia lui Eduard asupra afluenţei de spectatori la care trebuia să se aştepte, cînd acesta îl invită, cam tăios, să facă bine şi să lase în sarcina lui această parte a serbării.

Poporul se îmbulzea pe digurile teşite la capăt şi despuiate de iarbă, unde terenul era accidentat şi nesigur. Soarele scăpata, se lăsă amurgul şi, în aşteptarea unui întuneric mai adînc, oaspeţilor de sub platani li se aduseră răcoritoare. Toţi găseau că locul e incomparabil şi se bucurau gîndind că, în viitor, se vor putea desfăta de aici cu vederea asupra unui lac întins, cu maluri de o asemenea varietate.

O seară liniştită, un calm desăvîrşit al aerului păreau prielnice serbării nocturne cînd, deodată, izbucniră ţipete înfiorătoare. Bulgări mari se desprinseră din dig, cîţiva oameni fură văzuţi căzînd în apă. Pămîntul cedase sub îmbulzeala şi tropăitul mulţimii care creştea neîncetat. Fiecare voise să-şi asigure locul cel mai bun, şi acum nimeni nu mai putea nici să înainteze, nici să se tragă înapoi.

Săriră toţi în sus şi alergară într-acolo, mai mult ca să privească decît pentru a acţiona; şi ce s-ar fi putut face acolo unde nimeni nu putea ajunge? împreună cu cîţiva bărbaţi hotăriţi, căpitanul se repezi, împinse imediat spre mal mulţimea de pe dig pentru a da mînă liberă inimoşilor care se străduiau să scoată din apă pe cei ce se înecau. Curînd toată lumea fu din nou pe uscat prin propriile eforturi sau prin ale altora, cu excepţi[a] unui băiat care, prin sforţări peste măsură de înfricoşate, în lo[c]

[sa] se apropie, se depărtase de dig. Puterile păreau să-l părăsească; doar cînd şi cînd o mînă ori un picior mai ieşeau la suprafaţă. Din nefericire, barca se afla de cealaltă parte a lacului, încărcată cu artificii. Nu putea fi golită decît anevoie şi ajutorul întîrzia. Căpitanul se hotarîse, îşi lepădă hainele; toate privirile se îndreptară spre el şi statura lui solidă, puternică, inspira tuturora încredere; totuşi un strigăt de uimire se ridică din mulţime cînd se aruncă în apă. Toţi ochii îl urmăreau pe agilul înotător, care ajunse curînd la băiat şi-l readuse, dar ca şi mort, pe dig.

în răstimp, barca se apropie, căpitanul se sui în ea şi se informă exact de la cei de față dacă în adevăr toți aceia care căzuseră în apă fuseseră salvați. Felcerul sosit degrabă se îngriji de băiatul socotit mort; Charlotte i se alătură, rugîndu-l pe căpitan să se îngrijească şi pe sine, să se întoarcă la castel şi să-şi schimbe îmbrăcămintea. Dar nu se putea hotărî, pînă ce cîțiva oameni aşezați, cu judecată, care văzuseră lucrurile de aproape şi ajutaseră ei înşişi la acțiunea de salvare, îl asigurară pe tot ce au mai sfînt că scăpaseră toți.

Charlotte îl văzu îndreptîndu-se spre casă, se gîndi însă că vinul, ceaiul şi tot ce ar mai putea fi de trebuință e ținut sub cheie şi că în asemenea împrejurări oamenii acționează, de obicei, pe dos; de aceea îşi făcu în grabă loc prin lumea risipită sub platani; Eduard era ocupat să-i convingă pe toți să rămînă; avea de gînd să dea în scurt timp semnalul pentru ca focul de artificii să înceapă; Charlotte se apropie de el şi-l rugă să amîne o distracție care acum n-ar mai fi la locul ei şi care n-ar mai putea fi gustată într-un asemenea moment; îi aduse aminte de obligația fața de cel salvat şi de salvatorul lui.

- Felcerul îşi va face datoria, răspunse Eduard. E înarmat cu tot ce-i trebuie, şi amestecul nostru n-ar putea decît să-l stinghereascâ.

Charlotte rămase la ideea ei şi-i făcu semn lui Ottilie, care * arătă îndată gata să plece. Eduard o prinse de mînă şi strigă:

100

!

- Nu vom încheia ziua aceasta la spital! Ottilie e prea bună pentru meseria de soră de caritate. Chiar fără noi, aceia care par morți îşi vor veni în fire, iar cei vii se vor putea usca.

Charlotte tăcu şi plecă. Unii o urmară pe ea, alții se luară după cei salvați; dar pînă la urmă, nimeni nu voi să rămînă ultimul, aşa că plecară cu toții. Eduard şi Ottilie se treziră singuri sub platani. El nu renunță la hotărireă de a rămîne, oricît de stăruitoare, de plină de teamă îl ruga ea să se întoarcă împreună la castel.

- Nu, Ottilie, exclamă el, extraordinarul nu se întîmplă pe drumurile banale, netede. întîmplarea neaşteptată de astă-seară ne uneşte mai repede. Eşti a mea! Ți-am mai spus-o şi am jurat-o atît de des; n-o voi mai spune, nici n-o voi mai jura, acum se va-mplini!

Barca se apropie venind de la celălalt mal. Era camerierul, care întrebă stingherit ce să facă acum cu focul de artificii.

- Aprindeți-l, îi strigă Eduard. Pentru tine singură a fost comandat, Ottilie, şi acum singură îl vei şi vedea! Dă-mi voie să mă desfăt şezînd lîngă tine.

Cu tandră stăpînire de sine se aşează lîngă ea fără a o atinge.

Rachetele țîşniră în înalt, vîjîind, detunături bubuiră, stele se înălțară, bulgări luminoşi şerpuiră şi plesniră, sori se rotiră şuierînd, mai întîi izolați, apoi în pereche, apoi toți împreună şi, tot mai puternic, unii după alții şi toți laolaltă. Eduard, a cărui inimă ardea, urmărea cu o privire vie şi mulțumită aceste apariții de foc. Pentru sufletul gingaş şi mişcat al lui Ottilie, ivirea şi dispariția lor zgomotoasă şi scînteietoare era mai degrabă înfricoşătoare decît plăcută. Se rezemă sfioasă de Eduard, căruia această apropiere, această încredere îi dădură sentimentul plenar că ea îi aparținea cu totul.

îndată ce noaptea fu din nou stăpînă, lună răsări şi lumina cărarea celor doi îndrăgostiți ce se înapoiau. Un om cu pălăria în mînă le tăie drumul, cerînd de pomană, sub cuvînt că el fusese uitat în această zi de sărbătoare. Luna îi lumina obrazul şi Eduard recunoscu trăsăturile cerşetorului îndrăzneț care-l mai inoportunase. Dar, fericit cum era, el nu se putu mînia

şi nici nu-şi aduse aminte, că mai ales pentru ziua aceea cerşitul fusese sever interzis. Fără a se scotoci prea mult în buzunar, el îi dădu o monedă de aur. Ar fi fost gata să facă fericit pe oricine, căci propria sa fericire părea nemărginită.

în răstimp, acasă, totul reuşise potrivit dorințelor. Activitatea felcerului, existența tuturor celor trebuitoare, ajutorul lui Charlotte, totul contribui ca băiatul să fie readus la viață. Oaspeții se împrăştiară, atît pentru a mai vedea de la distanță ceva din focul de artificii, cît şi pentru a se înapoia, după atîtea întîmplări agitate la tihna căminelor lor.

Căpitanul, care îşi schimbase repede veşmintele, luase şi el parte activă la îngrijirile necesare; totul se liniştise şi el se găsi singur cu Charlotte. Cu încrezătoare prietenie îi declară atunci că plecarea lui era iminentă. Charlotte trecuse prin atîtea în seara aceea, încît această dezvăluire făcu puțină impresie asupra ei; văzuse cum prietenul ei se jertfise, cum salvase pe alții şi fusese salvat el însuşi. Aceste întîmplări miraculoase îi păreau să prevestească un viitor plin de semnificație, dar nu nefericit.

Eduard, care intră cu Ottilie, fu de asemenea înştiințat despre apropiata plecare a căpitanului. El bănui că Charlotte avusese

cunoştinţă înaintea lui despre acest fapt, dar era cu mult prea ocupat cu sine însuşi şi cu intenţiile sale pentru a lua lucrul în nume de rău.

Dimpotrivă, află cu interes şi mulţumire despre situaţia avantajoasă şi onorabilă la care căpitanul urma să fie înaintat. Nestăpînite, dorinţele sale tainice anticipau asupra evenimentelor, îl şi vedea pe căpitan unit cu Charlotte, iar pe sine cu Ottilie. Nu i s-ar fi putut face un dar mai frumos pentru această sărbătoare.

Dar care nu fu uimirea lui Ottilie, cînd intră în camera ei şi văzu minunatul cufăraş pe masă. Nu pregetă să-l deschidă. Acum toate lucrurile se înfăţişau privirilor ei, atît de frumos împachetate şi ordonate încît nu îndrăzni să le desfacă, ci abia să fe ridice puţin.. Muselina, batistul, mătasea, şalurile şi dantelele se întreceau în fineţe, gingăşie şi preţ. Nu fuseseră uitate nici Podoabele. înţelese pe deplin intenţia de a o înveşmînta, şi nu

numai o dată, din cap pînă-n picioare, dar totul era atît de preţios şi de străin pentru ea, încît nu îndrăznea să şi-l însuşească nici în gînd.

Capitolul XVI

în dimineaţa următoare căpitanul dispăruse, lăsînd în urma lui o scrisoare de recunoştinţă către prietenii săi. Charlotte şi el îşi luaseră, pe jumătate, rămas-bun, în puţine cuvinte, încă din seara precedentă. Ea simţea că despărţirea va fi veşnică şi o accepta cu resemnare; căci în a doua scrisoare a contelui, pe care căpitanul i-o comunică la sfîrşit, era vorba şi de perspectiva unei căsătorii avantajoase; şi cu toate că el nu dădea nici o atenţie acestui punct, ea socoti lucrul ca sigur de pe atunci şi renunţă pe deplin la prietenul ei.

In schimb, socotea că putea pretinde şi de la alţii efortul pe care şi-l impusese sieşi. Ceea ce nu fusese imposibil pentru ea, trebuia să fie posibil şi altora. în acest spirit deschise conversaţia cu soţul ei, în chip cu atît mai sincer şi mai încrezător, cu cit simţea că lucrul trebuia tranşat o dată pentru totdeauna.

- Prietenul nostru ne-a părăsit, spuse ea: iată-ne din nou unul în faţa celuilalt, ca înainte; şi n-ar atîrna, desigur, decît de noi ca să ne întoarcem din nou cu totul la vechea situaţie.

Eduard, care nu auzea decît ceea ce venea în sprijinul pasiunii sale, crezu că Charlotte voia să înţeleagă prin aceste cuvinte fosta

lor văduvie şi să-l facă, deşi imprecis, să spere într-un divorţ. El răspunse de aceea cu un zîmbet:

- De ce nu? N-ar fi nevoie decît să ne înţelegem.

Se simţi deci foarte dezamăgit cînd Charlotte continua.

- Tot astfel, ca s-o aducem pe Ottilie în altă situaţie, n-avem acum decît de ales, căci se prezintă îndoita ocazie de a-i asigura condiţii de viaţă care sînt de dorit pentru ea. Se poate întoarce la pension, întrucît fiica mea s-a mutat la sora bunicii ei; poate fi

primita de asemenea într-o familie cu vaza, pentru a se bucura împreună cu fiica unică de toate avantajele unei educaţii conforme rangului ei.

- Dar Ottilie a fost atît de răsfăţată în prietenoasa noastră companie, răspunse Eduard cu destulă stăpînire de sine, încît, desigur, o alta ar putea cu greu să-i convină.

- Ne-am răsfăţat cu toţii, spuse Charlotte, şi tu nu cel din urmă. A sosit însă o vreme care ne invită să ne dezmeticim, care ne îndeamnă serios să ne gîndim la ce e mai bine pentru toţi membrii micului nostru cerc şi să nu refuzăm un sacrificiu, oricare ar fi el.

- Găsesc cel puţin, replică Eduard, că n-ar fi echitabil ca Ottilie să fie jertfită, şi asta e ceea ce s-ar putea întîmpla dacă am arunca-o acum printre străini. Pe căpitan, soarta lui fericită a venit să-l caute aici; îl putem lăsa să plece pe deplin liniştiţi şi chiar cu bucurie. Dar cine ştie ce o aşteaptă pe Ottilie? De ce să ne pripim?

- Ceea ce ne aşteaptă pe noi e destul de clar, ripostă Charlotte cu oarecare emoţie; şi cum avea intenţia să se explice o dată pentru totdeauna, ea urmă: o iubeşti pe Ottilie, eşti tot mai legat de ea. Şi ea vădeşte aceeaşi înclinaţie, şi pasiunea ei creşte. De ce n-am exprima prin cuvinte ceea ce fiecare ceas ne destăi-nuieşte şi ne confirmă? Şi nu avem oare atîta prudenţă, încît să ne întrebăm la ce va duce asta?

- Chiar dacă nu e QU putinţă a da un răspuns imediat la această întrebare, replică Eduard, care se stapînea, se poate totuşi afirma că tocmai atunci cînd nu poţi spune din capul locului ce va ieşi dintr-un lucru, te hotărăşti mai uşor să aştepţi întîi ce te va învăţa viitorul.

- Pentru a face preziceri aici, răspunse Charlotte, nu e, desigur, nevoie de prea multă înţelepciune, şi ceea ce se poate sPune, oricum, pe loc, este că noi amîndoi nu mai sîntem destul ^

tineri ca să ne îndreptăm orbeşte într-acolo unde n-am voi sau n-ar trebui să ajungem. Nimeni nu ne mai poate purta de grijă; ^ie să ne fim propriii noştri prieteni, propriii noştri precep-

tori. Nimeni nu se aşteaptă să ne vadă căzînd în excese, nimeni nu se aşteaptă să ne găsească blamabili sau ridicoli.

- Poți oare să-mi iei în nume de rău, spuse Eduard, incapabil să răspundă limbajului deschis şi sincer al soției sale, poți să-mi reproşezi dacă fericirea lui Ottilie îmi stă pe inimă? Şi nu fericirea viitoare, care totdeauna scapă socotelilor noastre, ci fericirea ei prezentă? închipuieşte-ți sincer şi fără iluzii, pe Ottilie smulsă din compania noastră şi dată pe mîna unor străini! Eu cel puțin nu mă simt în stare de destulă cruzime ca să-i impun o asemenea schimbare.

Charlotte deslușea prea bine hotărirea ce se ascunde în spatele prefăcătoriei soțului ei. Abia acum simți cît de mult se depărtase el de ea. Cu o oarecare emoție exclama:

- Oare Ottilie poate fi fericită daca ne dezbină, dacă îmi răpeşte un soț, iar copiilor săi un tată?

- Copiilor noştri, aş zice, nu trebuie să le purtăm grija, spuse Eduard zîmbitor şi rece; dar adăugă puțin mai amabil: De ce să ne gîndim numaidecît la extrema?

- Extrema este prea aproape de pasiune, observa Charlotte. Nu respinge, cît mai e timp, sfatul cel bun, ajutorul pe care ni-l ofer noua amîndurora. în situațiile tulburi trebuie să acționeze şi să ajute acela care vede cel mai limpede. De astă dată, eu sînt aceea. Iubitul, scumpul meu Eduard, nu te împotrivi intențiilor mele! Poți oare să-mi ceri să renunț atît de uşor la fericirea mea legitim cîştigată, la cele mai curate drepturi, la tine?

- Cine spune asta? întrebă Eduard cu oarecare jenă.

- Tu însuți, îi riposta Charlotte. Vrînd s-o ții pe Ottilie aproape de tine, nu admiți oare tot ce trebuie să rezulte de aici? Nu vreau să te silesc, dar dacă nu eşti în stare să te învingi, nu vei putea cel puțin să te minți multă vreme.

Eduard simțea cîtă dreptate are ea. Un cuvînt rostit este teribil dacă exprima dintr-o dată ceea ce inima şi-a îngăduit multă vreme; şi, ca să se sustragă, măcar pentru moment, el răspunse:

- Nici nu văd încă limpede ce anume ai de gînd.

- Intenția mea era, răspunse Charlotte, să chibzuiesc împre-

ună cu tine asupra celor două propuneri. Amîndouă au multe

avantaje. Pensionul ar fi cel mai potrivit pentru Ottilie, dacă iau în considerare starea prezenta a fetei. Cealaltă situație, mai însemnată şi mai de perspectivă, promite însă mai mult, dacă mă gîndesc la viitorul ei.

Explică apoi în amănunt soțului ei cele două situații şi încheie cu aceste cuvinte:

— In ce mă priveşte, aş prefera casa acelei doamne pensionului, şi aceasta din mai multe motive, dar mai ales pentru că n-aş vrea să sporesc înclinația, poate chiar pasiunea tînărului a cărui inimă Ottilie a cucerit-o acolo.

Eduard dădu impresia că o aprobă, dar numai pentru a obține un răgaz. Charlotte, care urmărea să facă un pas hotărîtor, se folosi imediat de faptul că Eduard nu o contrazicea direct, spre a fixa plecarea lui Ottilie, pe care, de altfel, o şi pregătise în secret, pentru zilele următoare.

Eduard se înfiora; se socotea trădat, şi limbajul drăgăstos al soției sale îi păru nesocotit, artificial şi premeditat pentru a-l despărți pe veci de fericirea lui. Avu aerul că lasă întreaga afacere în seama ei, dar în sinea lui hotărîrea era luată. Pentru a găsi răgaz să mai răsufle, pentru a înlătura nenorocirea iminentă, incalculabilă, a îndepărtării lui Ottilie, el se decise a-şi părăsi casa, dar nu cu totul fără prevenirea lui Charlotte pe care se pricepu s-o amăgească printr-o introducere, făcînd-o să creadă că nu dorea să fie de fața la plecarea lui Ottilie, ba chiar că, din acel moment, nu voia s-o mai vadă. Charlotte, care socotea că obținuse cîştig de cauză, îi dădu tot sprijinul. El îşi comandă caii, dădu camerierului indicațiile necesare asupra lucrurilor pe care Urma să le împacheteze şi asupra felului cum avea să-l urmeze; Şi, cînd fu cu piciorul ca şi pus în şa, el se aşează şi scrise:

Eduard către Charlotte

, fie că răul ce s-a abătut peste noi, scumpa mea, este remediabil, fie că nu - simt doar un singur lucru: ca să nu deznădăjduiesc chiar în clipa aceasta, trebuie să găsesc un răgaz pentru mine, pentru noi toți. Jertfindu-mă, am dreptul să pretind. Părăsesc casa mea şi nu mă voi întoarce în ea decît în împrejurări

mai favorabile, mai liniştite. în răstimp, o vei stăpîni tu, însă cu Ottilie. Vreau s-o ştiu lîngă tine, nu printre străini. Ai grijă de ea, poartă-te cu ea ca altădată, ca pînă acum, şi chiar din ce în ce

mai afectuos, mai prietenos, mai tandru. Făgăduiesc că nu voi căuta nici o legătură secretă cu Ottilie. Lăsați-mă, mai degrabă, cîtăva vreme cu totul în necunoştință de cum trăiți; îmi voi închipui că totul merge cum nu se poate mai bine. Gîndiți la fel şi despre mine. Un singur lucru te rog în chipul cel mai stăruitor, cel mai viu: să nu faci nici o încercare de a o instala pe Ottilie în vreun alt loc, de a o aşeza în alte condiții de viață. în afara castelului tău, a parcului tău, încredințată unor oameni străini, ea îmi va aparține şi voi păstra-o pentru mine. Dacă însă îmi vei respecta înclinația, dorințele, durerile, dacă însă îmi vei menaja iluzia, nădejdile, nu mă voi împotrivi vindecării, în cazul că ea mi se oferă."

Această ultimă frază izvorî din vîrful penei, nu din inimă. Şi cînd o văzu aşternută pe hîrtie, pomi să plîngă amarnic. Trebuia, într-un fel sau altul, să renunțe la fericirea, şi chiar la nefericirea de a o iubi pe Ottilie! Abia acum îşi dădu seama de ceea ce făcea. Se depărta fără a şti ce putea rezulta de aici. Urma să n-o vadă, cel puțin deocamdată; dar ce siguranță putea să aibă că o va revedea vreodată? Scrisoarea însă era scrisă; caii aşteptau în fața porții; trebuia să se teamă clipă de clipă de a o zări cumva pe Ottilie şi de a-şi vedea, totodată, pe loc, zădărnicită hotarirea îşi recîştigă stăpînirea de sine; se gîndi că-i va fi totuşi posibil să se întoarcă în orice moment şi să se apropie, tocmai prin îndepărtare, de dorințele sale. O vedea, dimpotrivă, pe Ottilie izgonită din casă, dacă el ar rămîne. Pecetlui scrisoarea, coborî în graba scara şi sări pe cal.

Cînd trecu prin fața hanului, îl văzu sub umbrar pe cerşetorul față de care fusese atît de darnic în ajun. Acesta şedea tihnit luîndu-şi masa de prînz, se ridică în picioare şi se înclină respectuos, ba chiar cu venerație în fața lui Eduard. Aceeaşi siluetă îi apăruse în seara precedenta, cînd o ducea de braț pe Ottilie; acum ea îi aducea dureros aminte de ceasul cel mai fericit al vieții sale. Suferința lui crescu; sentimentul că lăsa în urmă toate

acestea îi era insuportabil; îşi aruncă încă o dată privirea asupra cerşetorului exclamînd: „O, cît de vrednic eşti de a fi invidiat! Poți să te bucuri de pomana de aseară, eu însă nu mă mai bucur de fericirea de ieri!"

Capitolul XVII

Ottilie se apropie de fereastră cînd auzi pe cineva plecînd călare şi-l mai putu zări din spate pe Eduard. I se păru bizar că el

părăsea casa fără s-o fi văzut, fără să-i fi adresat un salut matinal. Fu cuprinsa de nelinişte şi căzu tot mai mult pe gînduri cînd Charlotte o luă cu ea într-o lungă plimbare şi-i vorbi despre tot felul de lucruri, evitînd însă, cu intenție pe cît se pare, de a pomeni ceva despre soțul ei. îndoit fu atunci surprinsă, la întoarcere, văzînd că masa era pusă numai pentru două persoane.

Nu renunțăm uşor la deprinderi ce par neînsemnate, dar abia în împrejurări grave resimțim dureros o asemenea privațiune. Eduard şi căpitanul lipseau. Pentru prima dată, de multă vreme încoace, Charlotte dăduse ea însăşi dispozițiile pentru masă şi Ottilie se simți ca şi cum ar fi fost destituită. Cele două femei erau aşezate una în fața celeilalte; Charlotte vorbea cu totul degajat despre angajarea căpitanului şi despre slaba ei speranță de-al revedea. Singura consolare a lui Ottilie, în situația în care se găsea, era aceea de a putea crede că Eduard, pentru a-l mai însoți pe prietenul său o bucată de drum, plecase călare ca să-l ajungă din urmă.

Cînd se ridicară de la masă, ele văzură sub fereastră berlina lui Eduard, şi, cînd Charlotte întrebă, oarecum nemulțumită, cine Poruncise să fie trasă acolo, i se răspunse că dispoziția fusese dată de camerier, care dorea să mai încarce în ea unele bagaje. Ottilie avu nevoie de întreaga ei putere de stăpînire pentru a-şi ^unde uimirea şi durerea.

Camerierul intră şi mai ceru cîteva obiecte; o ceaşcă a stăpînului său, cîteva linguri de argint şi altele, care, în mintea lui Ottilie, păreau să anunțe o călătorie în locuri mai depărtate, o absență prelungită. Charlotte respinse foarte sec cererea camerierului, arătîndu-i că nu înțelege ce vrea să spună, de vreme ce avea el însuşi în păstrare tot ce-l privea pe stăpînul sau. Istețul slujitor, care nu urmărea, de fapt, decît să poată vorbi cu Ottilie şi s-o facă să iasă în acest scop, sub un pretext oarecare, din cameră, se pricepu să se scuze şi să stăruie în cererea pe care Ottilie dorea chiar să i-o îndeplinească. însă Charlotte refuzînd, camerierul se văzu obligat să se retragă, şi berlina porni.

Fu un moment teribil pentru Ottilie. Nu înțelegea, nu pricepea; dar că Eduard îi era răpit pentru multă vreme, asta o simțea bine. Charlotte îi înțelese starea şi o lăsă singură. Nu îndrăznim să descriem durerea ei, lacrimile ei; suferea imens. Se ruga lui Dumnezeu s-o ajute măcar să trecă peste ziua aceasta; îndură ziua şi noaptea şi, cînd îşi veni în fire, nu se mai recunoscu pe ea

însăşi.

Nu se consolase, nu se resemnase, dar se mai afla aici, după o atît de mare pierdere, şi o aşteptau încercări şi mai grele. Prima ei grijă, cînd se regăsi, fu aceea că, după îndepărtarea celor doi bărbaţi, ar putea fi îndepărtată şi ea. Nu bănuia nimic de hotărărea luată de Eduard, datorită căreia îi era asigurată rămînerea lîngă Charlotte; dar purtarea acesteia o liniştea întrucîtva. Charlotte se străduia să-i găsească ocupaţii bietei copile şi nu se despărţea de ea decît rar, cu părere de rău, şi cu toate că ştia bine că împotriva unei pasiuni violente nu poţi face mare lucru prin cuvinte, ea cunoştea totuşi puterea reflecţiei, a conştiinţei şi aduse, de aceea, o varietate de subiecte în discuţie, între ea şi Ottilie.

îi aduse, astfel, acesteia o mare mîngîiere cînd, într-un moment favorabil, formulă cu chibzuinţă şi intenţie aceasta înţeleaptă judecată:

- Ce vie, spuse ea, este recunoştinţa acelora pe care-i ajutam cu calm să iasă din încurcăturile datorate pasiunii! Să intervenim cu bucurie şi vioiciune în treburile pe care bărbaţii le-au lăsat

neterminate în urmă; ne vom pregăti astfel cele mai frumoase perspective pentru momentul cînd se vor întoarce, păstrind şi îmbunătăţind prin moderaţia noastră ceea ce firea lor impetuoasă şi nerăbdătoare ar putea să distrugă.

- Pentru că vorbeşti de moderaţie, draga mea mătuşă, răspunse Ottilie, nu pot să ascund că-mi vine în minte necumpătarea bărbaţilor, mai ales în ce priveşte vinul. De cîte ori nu m-am întristat şi nu m-am înfricoşat cînd a trebuit să observ că inteligenţa clară, înţelepciunea, delicateţea, graţia şi amabilitatea se pierdeau, fie chiar pentru cîteva ceasuri, şi că adesea în locul întregului bine pe care un bărbat valoros îl poate da la iveală şi oferi, ameninţa să survină răul şi confuzia. Cît de des se pot naşte de aici hotărîri brutale!

Charlotte îi dădu dreptate, dar nu prelungi conversaţia, deoarece simţea prea bine că şi aici Ottilie nu se gîndea iarăşi decît la Eduard, care ce-i drept, nu în mod obişnuit, totuşi mai des decît ar fi fost de dorit, căuta să-şi stimuleze plăcerea, volubilitatea, activitatea, prin consum de vin, dacă se ivea ocazia.

Dacă la acea reflecţie a lui Charlotte, Ottilie şi putuse rechema în minte pe bărbaţi, şi îndeosebi pe Eduard, ea fu cu atît mai izbită atunci cînd Charlotte îi vorbi despre o apropiată căsătorie a

căpitanului ca de un lucru foarte cunoscut şi sigur, fapt prin care totul căpăta un alt aspect decît îşi putuse închipui după asigurările anterioare ale lui Eduard. Toate acestea sporiră atenţia lui Ottilie faţă de orice declaraţie, orice semn, orice acţiune, orice demers al lui Charlotte. Fără să ştie, Ottilie devenise perspicace, clarvăzătoare, bănuitoare.

Charlotte însă pătrundea în amănunt tot ceea ce o înconjura, cu o privire ageră şi acţiona în toate cu îndemînarea ei lucidă, silind-o neîncetat pe Ottilie să ia parte. Ea reduse fără şovăială cheltuielile gospodăriei şi, privind bine lucrurile, consideră acele ttttîmpiări pătimaşe ca un fel de hotărîre fericită a destinului. Căci, pe calea urmată pînă atunci, s-ar fi întrecut uşor orice Măsură şi, fără o revenire la timp, starea înfloritoare a unor bunuri îmbelşugate, daruri ale norocului, ar fi fost, dacă nu distrusă, desigur zdruncinată printr-o viaţă şi agitaţie nechibzuită.

Ceea ce era în plină desfăşurare din lucrările de amenajare a parcului nu fu întrerupt. Dimpotrivă ea puse să fie continuat tot ce urma să servească drept bază unor dezvoltări viitoare; dar nici aici nu merse departe. Trebuia ca, la întoarcere, soţul ei să mai poată găsi destule ocupaţii plăcute.

în privinţa acestor lucrări şi proiecte, ea nu putu lăuda îndeajuns felul de a proceda al arhitectului. în scurt timp, lacul se desfăşură în toata întinderea, în faţa privirilor ei, iar malurile noi formate fură acoperite în chip graţios şi variat cu plante şi gazon. La noua casă toată munca brută fu terminată, executîndu-se de asemenea, tot ce era necesar pentru conservare; după aceea Charlotte opri lucrările la punctul de la care puteau fi reluate cu plăcere. Era tot timpul calmă şi senină; Ottilie, în schimb, doar părea astfel, căci ea nu vedea în toate acestea decît simptome din care se putea deduce dacă Eduard era aşteptat sau nu în viitorul apropiat. N-o interesa nimic din tot ce se petrecea, în afara acestei consideraţii.

Văzu, de aceea, un semn favorabil într-o iniţiativă pentru care fură adunaţi băieţii din sat şi care avea drept scop să păstreze mereu curăţenia în parcul acum foarte întins. încă Eduard avusese această idee. Se confecţiona pentru băieţi un fel de uniformă de culoare deschisă, pe care o îmbrăcau în orele dinspre asfinţit după ce se spălaseră şi se curăţaseră cu grijă. Vestiarul era în castel; supravegherea lui fu încredinţată celui mai înţelegător şi mai conştiincios dintre băieţi; arhitectul conducea

totul şi, pe nesimțite, băieții cîştigaseră cu toții o anumita îndemînare. Se găsise în ei o mînă de lucru uşor de dresat şi îşi îndeplineau sarcinile nu fără un fel de unitate în mişcări. Desigur, cînd defilau cu săpăligile, răzuşurile, greblele, hîrlețele, tîmăcoapele şi tîrnurile, cînd alții îi urmau cu coşuri, pentru a aduna buruienile şi pietrele, iar alții, în sfîrşit, trăgeau după ei marele tăvălug de fier - ei formau un frumos şi îmbucurător cortegiu, după care arhitectul desenă, în carnetul său de schițe-o plăcută suită de atitudini şi munci pentru friza unui pavilion de grădină; Ottilie, dimpotrivă, nu vedea în această procesiune decît

un fel de paradă menită să salute în curînd întoarcerea stăpînului casei.

Ea prinse astfel curajul şi dorința vie de a-l primi cu ceva asemănător. Se făcuse de mult încercarea de a încuraja fetele din sat la cusut, la împletit, la tors şi la alte lucrări femeieşti. Aceste frumoase îndeletniciri luaseră şi ele avînt o dată cu măsurile pentru curățirea şi frumusețea satului. Ottilie participase şi ea, dar mai mult întîmplător, după ocazie şi dispoziție. Acum se gîndi s-o facă în chip mai deplin şi mai susținut. Dar un cîrd de fete nu poate fi perfect armonizat, aşa cum se întîmplă cu băieții. Ea se conduse după bunul ei simț şi, fără să-şi dea bine seama, nu caută decît să insufle fiecărei fete ataşament față de casă, de părinți şi de frați.

Lucrul îi reuşi cu multe dintre ele. Numai despre o mică fetişcană foarte vioaie, familia se plîngea că e lipsită de îndemînare şi că, hotărît, nu vrea să facă nici o treabă în casă. Ottilie n-o putu privi cu ochi răi pe această fată, care față de ea se arăta deosebit de prietenoasă. Se simțea atrasă de ea şi-o însoțea, cînd îi dădea voie. Atunci era activă, voioasă, neobosită. Pentru această copilă supunerea față de o stăpînă frumoasă părea să fie o necesitate. La început, Ottilie îi suportă compania; apoi simți ea însăşi o înclinație pentru fată; în cele din urmă nu se mai despărțiră şi Nanny îşi însoți peste tot stăpîna.

Aceasta apuca adesea drumul spre grădină şi se bucura s-o vadă prosperind. Vremea căpşunilor şi a cireşelor se apropia de sfîrşit, dar Nanny le savura cu deosebire pe cele tîrzii. Cît despre celelalte fructe, care promiteau o recoltă atît de îmbelşugată pentru toamnă, grădinarul se gîndea mereu la stăpînul său, şi niciodată fără a-i dori întoarcerea. Lui Ottilie îi plăcea să-l asculte Pe bunul bătrin. îşi stăpînea deplin meseria şi nu înceta să-i vor-

bească despre Eduard.

Cînd Ottilie constată cu bucurie că altoaiele din acea Primăvară prinseseră atît de bine, grădinarul răspunse îngîndurat:

- Aş fi vrut numai ca bunul meu stăpîn să se bucure şi el de acest lucru. Dacă ar fi aici la toamnă, ar putea să vadă ce soiuri ^ se mai găsesc încă în vechea grădina a castelului, de pe

vremea răposatului său părinte. Domnii de la pepiniere sînt astăzi mai puțin vrednici de încredere decît erau odinioară călugării cartuzieni. în cataloage găseşti, ce-i drept, numai nume ce sună frumos. Altoieşti, ai grijă să crească, şi cînd, în sfîrşit, apar fructele, nu meritã să ai în grădină asemenea pomi.

însă lucrul de care credinciosul servitor întreba cel mai des, aproape ori de cîte ori o vedea pe Ottilie, era întoarcerea stăpînului şi data ei. Şi cum Ottilie nu-i putea răspunde, bietul om lăsa să se înțeleagă, nu fără o oarecare mîhnire, convingerea lui că nu i se dă încredere; şi sentimentul propriei neştiințe, care-i era, astfel, puternic revelat, devenea pentru ea apăsător. Totuşi nu se putea despărți de aceste răzoare şi brazde. Ceea ce semănaseră în parte împreună, ceea ce sădiseră era acum în plină înflorire şi abia dacă mai avea nevoie de îngrijire, afară de udat, de care Nanny era întotdeauna gata să se ocupe. Cu cîtă emoție privea Ottilie florile mai tîrzii, abia bănuite acum, şi a căror strălucire şi bogăție avea să apară, în toată splendoarea lor, mai spre toamnă şi să-i exprime lui Eduard, la aniversarea a cărei sărbătorire ea şi-o promitea uneori, toată dragostea şi recunoştința ei. Dar nu întotdeauna nădejdea de a vedea această sărbătoare era la fel de vie. îndoiala şi grija asaltau mereu cu şoaptele lor sufletul preabunei fete.

O armonie adevărată şi sinceră cu Charlotte era de bună seamă cu neputință de restabilit, căci situația celor două femei era, firește, foarte diferită. Dacă totul rămînea ca mai înainte, dacă lucrurile reintrau pe făgaşul legitimității, Charlotte cîştiga fericirea prezentă şi pentru ea se deschidea chiar o perspectiva de viitor luminoasă; Ottilie, dimpotrivă, pierdea totul, da, se poate spune totul; căci pentru prima oară ea găsise în Eduard viață şi bucurie, iar în situația ei de acum simțea un gol nemărginit, despre care abia dacă bănuise ceva mai înainte. în adevăr, o inimă care căută simte bine că-i lipseşte ceva; dar o inimă care a pierdut, simte în ea vidul. Nostalgia se transforma în

nemulțumire şi nerăbdare şi, într-o astfel de stare, un suflet de femeie, obişnuit să aştepte şi să rabde, doreşte să-şi iasă din pr""

oriile margini, să devină activ, să întreprindă şi să împlinească ceva şi în interesul fericirii sale.

Ottilie nu renunțase la Eduard. Cum ar fi putut ea să renunțe, deşi Charlotte, cu destulă prudența şi împotriva propriei ei convingeri, socotea lucrul acesta realizat şi privea ca stabilit faptul că între soțul ei şi Ottilie sînt posibile raporturi de calma amiciție? Dar, de cîte ori aceasta din urma, după ce se încuia în camera ei, nu stătea noaptea, în genunchi în fața cufăraşului deschis, contemplînd darurile de la aniversare, din care nu folosise, nu tăiase, nu-şi lucrase încă nimic! De cîte ori biata copilă nu ieşea, o dată cu răsăritul soarelui, din casa unde îşi găsise înainte fericirea deplina, alergînd afara, în cîmpul deschis, care alta data n-o atrăgea! Nu-i plăcea să rămînă nici pe pămîntul tare. Sărea în barcă şi vîslea pînă în mijlocul lacului; apoi scotea la iveală o carte de călătorii, se lăsa legănată de mişcarea undelor, citea, se visa rătăcind în locuri stăine şi-l regăsea totdeauna acolo pe prietenul ei; rămăsese încă aproape de inima lui, ca şi el de a ei.

Capitolul XVIII

E uşor de închipuit că bărbatul acela curios, neostenit, cu care am făcut cunoştință mai înainte, Mittler, după ce prinsese de veste despre conflictul ce se iscase între aceşti prieteni, era dispus să-şi dovedească cu acest prilej prietenia şi dibăcia, deşi "ici una din părți nu apelase încă la ajutorul lui. I se păru însă nimerit să mai aştepte cîtva timp, căci ştia prea bine că, la încurcături sentimentale, este mai greu să vii în ajutor oamenilor instruiți decît celor simpli. îi lasă deci o bucată de vreme în voia for, pînă la urmă însă nu putu să mai rabde şi se grăbi să-l caute Pe Eduard, a cărui urmă o şi descoperise. ; Drumul îl duse într-o vale plăcută, printre ale cărei pajişti de un verde fermecător, cu copaci deşi, apele abundente ale unui

pîrîu veşnic viu cînd şerpuiau, cînd se rostogoleau vuind. Pe pantele line se întindeau cîmpuri fertile şi livezi bine îngrijite. Satele erau destul de rare, totul avea un aer tihnit, şi fiecare colț părea, dacă nu cu totul demn de a fi pictat, înzestrat din belşug cu toate cele trebuitoare vieții.

O fermă bine întreținută, cu o casă de locuit curată şi modestă, înconjurată de grădini, îi atrase în sfîrşit privirea. Bănui că acolo se află reşedința actuală a lui Eduard şi nu se înşela.

Despre acest prieten singuratic, tot ce putem spune este că se lăsa în tăcere cu totul prăda pasiunii sale, făurind diferite planuri şi nutrind tot felul de speranțe. Nu se putea minți: dorea s-o vadă aici pe Ottilie, dorea s-o atragă în acest loc şi nu se dădea în lături să lege de această dorință gînduri îngăduite sau mai puțin îngăduite. Apoi imaginația lui oscila între toate posibilitățile. Dacă n-o putea avea aici, pentru a fi în chip legitim a lui, voia cel puțin să-i asigure proprietatea asupra acestei moşii. Aici avea ea să trăiască pentru sine, liniştită, independentă, să fie fericită şi poate chiar - aşa vedea el cînd imaginația îl ducea şi mai departe - să cunoască această fericire cu un altul.

Astfel zilele i se scurgeau într-o veşnică mişcare între speranță şi durere, între lacrimi şi seninătate, între năzuințe, pregătiri şi deznădejde. Apariția lui Mittler nu-l surprinsese. Aşteptase de mult sosirea lui şi, de aceea, pentru el era pe jumătate bine venită. Crezîndu-l trimis de Charlotte, se şi pregătise pentru tot felul de scuze şi amînări, iar apoi pentru propuneri mai hotărîtoare; sperind însă, pe de altă parte, să afle de la el ceva despre Ottilie, Mittler i se păru tot atît de plăcut ca un trimis al cerului. De aceea Eduard fu dezamăgit şi indispus cînd află că Mittler nu venea din partea lui Charlotte, ci din propria sa inițiativă. Inima i se închise şi, la început, conversația nu putu să se lege. Dar Mittler ştia prea bine că un suflet stăpînit de iubire simte nevoia imperioasa de a se exprima, de a destăinui unui prieten ce se petrece în el şi acceptă deci după un schimb de replici să iasă din rolul său obişnuit şi să joace în locul mijlocitorului, pe confident.

Cînd îl dojeni apoi în chip amical pe Eduard pentru viața singuratică pe care o ducea, acesta răspunse:

- O! nici n-aş putea să-mi petrec mai plăcut timpul. Sînt tot-deauna absorbit de ea, totdeauna în apropierea ei. Am avantajul neprețuit de a-mi putea închipui unde se află Ottilie, pe unde trece, unde se opreşte, unde se odihneşte. O văd în fața mea lucrind şi purtîndu-se ca de obicei, făcînd şi începînd, fireşte, tot-deauna ceea ce mă satisface mai mult. Dar nu mă opresc aici; oare cum aş putea fi fericit departe de ea? Imaginația mea pune la cale ceea ce ar trebui să facă Ottilie ca să se apropie de mine.

Scriu în numele ei scrisori duioase, intime, adresate mie; îi răspund şi păstrez filele alături. Am promis că nu voi face nici un pas către ea, şi mă voi ține de cuvînt. Dar ce o leagă pe ea, împiedicînd-o să se întoarcă spre mine? A avut oare Charlotte cruzimea să-i ceară făgăduiăla şi jurămîntul că nu-mi va scrie, că nu-mi va da veşti despre sine? E natural, e verosimil şi totuşi mi se pare nemaiauzit, de neîndurat. Daca mă iubeşte, aşa cum cred, aşa cum ştiu, de ce nu îndrăzneşte să fuga şi să se arunce în brațele mele? Ar trebui, gîndesc uneori, ar putea s-o facă. Cînd aud o mişcare la intrare, îmi îndrept privirea spre uşă. Va intra! cuget, nădăjduiesc atunci. Ah, şi cum posibilul este imposibil, îmi închipui că imposibilul trebuie să devină posibil. Noaptea, cînd mă deştept, cînd lampa răspîndeşte o licărire nesigură în odaia de dormit, imaginea, năluca, o slabă umbră a ei ar trebui să treacă plutind, să se apropie, să mă cuprindă, măcar o clipă, pentru ca să am oarecum încredințarea că se gîndeşte la mine, că este a mea.

O singură bucurie îmi mai rămîne: cînd eram aproape de ea, n-o visam niciodată; acum însă, cînd sîntem departe unul de altul, sîntem uniți în vis; şi, lucru destul de ciudat, abia acum, de cînd am cunoscut aici, în împrejurimi, alte persoane amabile, chipul ei îmi apare în vis ca şi cum ar vrea să-mi spună:,,N-ai decît să te uiți şi în dreapta şi în stînga, tot nu vei găsi nimic mai frumos şi mai scump decît mine!" Şi astfel imaginea ei pătrunde ■n toate visele mele. Tot ce mi se întîmplă cu ea se întrețese şi se suprapune. Uneori semnăm un contract: iată scrisul ei şi al meu,

numele ei şi al meu; ele se şterg unul pe altul, se împletesc între ele. Aceste jonglerii îmbătătoare ale imaginației nu sînt însă lipsite de dureri. Cîteodată ea săvîrşeşte ceva care jigneşte ideea pură ce o am despre ea; abia atunci, îngrijorat peste orice închipuire, simt cît de mult o iubesc. Alteori, mă provoacă, cu totul împotriva felului ei de a fi, şi mă chinuieşte; dar chipul ei se transformă de îndată, frumosul, îngerescul ei obrăjor rotund se alungeşte; e o altă femeie. Eu însă sînt tot chinuit, nesatisfăcut şi zdruncinat.

Nu zîmbi, dragă Mittler, sau poți să şi zîmbeşti! Nu mi-e ruşine de acest ataşament, de această înclinație nebunească, turbată, dacă vrei. Nu, n-am iubit încă niciodată, aflu abia acum ce înseamnă să iubeşti. Pînă acum totul în viața mea a fost doar

preludiu, doar aşteptare, doar divertisment, doar vreme pierdută, pînă ce am cunoscut-o, pînă ce am iubit-o, am iubit-o pe deplin şi cu adevărat. Mi s-a reproşat, nu chiar în faţă, dar desigur la spate, că în cele mai multe treburi nu sînt decît un nepricopsit, un cîrpaci. Se poate; dar nu găsisem încă tărîmul pe care să mă pot arăta meşter. Vreau să-l văd pe acela care mă întrece în darul de a iubi. Este, ce-i drept, un dar jalnic, bogat în lacrimi şi în dureri; dar îl găsesc atît de inerent firii mele, atît de propriu mie, încît cu greu voi renunţa la el.

Prin aceste declaraţii aprinse, pornite din inimă, Eduard se uşurase desigur, dar totodată fiecare trăsătură a straniei sale situaţii îi apăruse brusc atît de limpede înaintea ochilor, încît, copleşit de durerosul conflict lăuntric, izbucni în plîns, şi lacrimile-i curseră cu atît mai bogate cu cît destăinuirile îi muiaseră inima.

Mittler, care putea cu atît mai puţin să dezmintă firea sa iute, judecata sa neînduplecată, cu cît se vedea aruncat mai departe de scopul călătoriei sale prin această izbucnire dureroasă a pasiunii lui Eduard, îşi exprimă sincer şi brutal dezaprobarea. Eduard, spunea el ar trebui să-şi vina în fire, să se gîndească la ceea ce datoreşte demnităţii sale de bărbat, să nu uite că este spre cea rna[1] mare cinste a omului să se stăpînească în nenorocire, să îndure

durerea cu calm şi decenţă, pentru a se bucura de o înaltă preţuire, de respect şi pentru a fi invocat ca model.

Agitat, pătruns cum era de cele mai chinuitoare sentimente, Eduard găsi desigur aceste cuvinte găunoase şi fără valoare.

- Celui fericit, celui mulţumit, izbucni el, îi vine uşor să vorbească; i-ar fi însă ruşine dacă ar vedea cît de insuportabil devine celui care suferă. După el, răbdarea trebuie să fie nemărginită; o durere nemărginită, cel netulburat în mulţumirea lui nu vrea s-o recunoască. Există cazuri, da, exista unele în care orice mîngîiere înjoseşte, iar datoria este de a despera! Un grec ilustru* care ştie să zugrăvească şi eroi nu se fereşte nicidecum să-i lase să plîngă pe ai săi sub povara durerii. El spune chiar ca aforism: „Bărbaţii care plîng mult sînt buni." Piară de lîngă mine oricine e cu inima seacă, cu ochii uscaţi! îi blestem pe fericiţii cărora cel nenorocit le serveşte doar drept spectacol. în cea mai grea strimtoare, în cele mai crude chinuri ale trupului şi ale spiritului, i se mai pretinde să păstreze o atitudine nobilă ca să obţină aprobarea lor, iar,

pentru ca ei să-l aplaude şi în momentul morţii, el trebuie să sucombe cu demnitate sub ochii lor, ca un gladiator. Dragul meu Mittler, îţi mulţumesc pentru vizita dumitale; dar mi-ai da o mare dovadă de afecţiune dacă ai face o plimbare în grădină, în împrejurimi. Ne vom reîntîlni. Voi căuta să fiu mai reţinut, mai asemănător dumitale.

Mittler dorea mai curînd să se arate împăciuitor decît să întrerupă o convorbire pe care n-ar mai fi putut s-o reia cu uşurinţă. Lui Eduard îi convenea de asemenea destul de mult să continue conversaţia, care, de altfel, tindea să-l apropie de ţintă.

- Desigur, spuse Eduard, nu serveşte la nimic a repeta mereu aceleaşi idei şi aceleaşi cuvinte; totuşi, abia prin această discuţie mi s-au deschis ochii asupra mea, abia ea m-a făcut să simt limpede la ce ar trebui să mă hotărăse, la ce sînt hotărît. Am în 'ata ochilor viaţa mea prezentă, viaţa mea viitoare; n-am de ales 'fecît între mizerie şi plăcere. Om al binelui, mijloceşte un divorţ, care e atît de necesar, care s-a şi produs în fapt; procură-mi con-

vorba de Homer, iar citatul se refera la Laocoon.

simţamîntul lui Charlotte. Nu vreau să explic mai pe larg de ce cred că el va putea fi obţinut. Du-te, dragul meu, linişteşte-ne pe toţi, fă-ne fericiţi!

Mittler rămînea mut. Eduard urmă:

- Soarta mea şi aceea a lui Ottilie sînt de nedespărţit, şi nu vom pieri. Priveşte acest pahar! Iniţialele noastre sînt gravate pe el. O veselă calfă de zidar l-a aruncat în aer; urma ca nimeni să nu mai bea din el; trebuia să se spargă de solul stîncos, dar a fost prins din zbor. L-am răscumpărat la un preţ sporit şi acum beau zilnic din el pentru ca zilnic să mă conving că toate legăturile hotărite de soartă sînt indestructibile.

— Vai mie, exclamă Mittler, cîtă răbdare îmi trebuie cu prietenii mei. Mă ciocnesc acum şi de superstiţie, urîtă de mine ca lucrul cel mai dăunător ce poate pătrunde în cuget oamenilor. Ne jucăm cu preziceri, presimţiri şi visuri, dînd prin aceasta însemnătate vieţii noastre de fiecare zi. Dar cînd Viaţa însăşi capătă însemnătate, cînd totul se agită şi vuieşte în jurul nostru, atunci furtuna devine şi mai înspăimîntătoare prin acele fantome.

— într-o asemenea nesiguranţă a vieţii, între speranţă şi

teamă, strigă Eduard, lasă inimii strîmtorate măcar un fel de stea călăuzitoare spre care să privească, chiar dacă nu se poate îndrepta după ea.

- Aş fi gata să admit, răspunse Mittler, dacă ar fi de aşteptat o oarecare consecvență; am băgat de seama însă totdeauna, că nici un om nu ia aminte la semnele rele; atenția e îndreptată numai asupra acelor care măgulesc şi promit, şi credința în ele e singura vie.

Cum Mittler se vedea atras acum chiar în zonele obscure unde se simțea cu atît mai stingherit cu cît întîrzia mai mult, el se arătă ceva mai dispus să dea urmare dorinței fierbinți a lui Eduard, care-l punea să meargă la Charlotte. Căci ce-i mai putea el opune în această clipă lui Eduard? Să cîştige timp, să cerceteze cum stau lucrurile cu femeile era tot ce-i rămînea de făcut, chiar şi după propriile sale convingeri.

Se grăbi să ajungă la Charlotte, pe care o găsi stăpînă pe sine şi senina ca totdeauna. Aceasta îi descrise bucurosă tot ce se

întîmplase, căci din cuvintele lui Eduard el nu putuse să deducă decît rezultatele. în ceea ce-l privea, el înainta cu precauție, dar nu fu în stare să-şi impună a rosti, măcar în treacăt, cuvîntul de divorț. De aceea care nu-i fu mirarea, uimirea şi, potrivit sentimentelor lui, bucuria, cînd Charlotte, după atîtea lucruri neîmbucurătoare spuse în sfîrşit:

- Trebuie să cred, trebuie să sper că totul se va aranja, că Eduard se va apropia din nou de mine. Cum ar putea să nu fie aşa, de vreme ce mă găseşti în aşteptarea unui prunc?

- V-am înțeles bine? interveni Mittler.

- Cum nu se poate mai bine, replica ea.

- Fie de o mie de ori binecuvîntată această veste! exclamă el împreunîndu-şi mîinile. Cunosc puterea acestui argument asupra inimii unui bărbat. Cîte căsătorii n-am văzut eu grăbite, întărite, reîntregite prin aceasta! O asemenea speranța produce mai mult efect decît o mie de vorbe, căci e în adevăr cea mai bună speranță pe care o putem avea. Dar, urma el, în ce mă priveşte, aş avea toate motivele să fiu mîhnit. în cazul de față, văd bine, amorul meu propriu n-are de ce să fie măgulit. Din partea voastră intervenția mea nu are de ce să merite mulțumiri. Mă simt ca acel medic, prieten cu mine, căruia îi reuşeau toate tratamentele aplicate de dragul lui Dumnezeu săracilor, dar care ajungea rareori să vindece pe un bogat, dispus să-l plătească bine. Din

fericire, lucrurile se îndreaptă aici de la sine, căci străduințele, îndemnurile mele ar fi rămas infructuoase.

Charlotte îi ceru atunci să ducă vestea lui Eduard, să ia cu sine o scrisoare din partea ei şi să vadă ce e de făcut, ce poate fi mdreptat. El nu consimți.

- Toate acestea au şi fost făcute, exclamă el. Scrieți-i. Orice curier e tot atît de bun ca şi mine. Trebuie să-mi îndrept paşii uitr-acolo unde sînt mai necesar. Nu mă voi întoarce decît pen-

vă ura fericire; voi veni la botez.

Şi de data aceasta, ca în mai multe alte cazuri, Charlotte fu Nemulțumită de Mittler. Firea lui iute ajungea uneori la rezultate e, dar pripeala era cauza multor insuccese. Nimeni nu depin- mai mult decît el de păreri preconcepute pe moment.

Curierul lui Charlotte sosi la Eduard, care îl primi pe jumătate speriat. Scrisoarea putea tot atît de bine să conțină un nu ca şi un da. Multă vreme el nu îndrăzni s-o deschidă şi, izbit cînd o citi, rămase împietrit la următorul pasaj cu care ea încheia:

, Adu-ți aminte de ceasurile acelei nopți cînd, aventuros ca un amant, ai vizitat-o pe soția ta, atrăgînd-o irezistibil la tine, strîngînd-o în brațe ca pe o iubită, ca pe o mireasă. Să veneram în această stranie întîmplare o hotărîre a cerului, care a avut grijă să creeze între noi o nouă legătură, în clipa cînd fericirea vieții noastre amenința să se destrame şi să dispară."

Ce se petrecu din această clipă în sufletul lui Eduard cu greu s-ar mai putea descrie. în urma unui astfel de zbucium, renasc vechi obiceiuri, vechi porniri, menite să omoare timpul şi să umple viața. Vînătoarea şi războiul sînt o atare cale, oricînd oferită unui gentilom. Eduard era chemat de primejdia de afară, pentru a o cumpăni pe cea interioară. Năzuia la pieire pentru ca existența amenința să-i devină insuportabilă; ba era chiar o mîngîiere pentru el să cugete că nu va mai fi şi că va putea tocmai prin aceasta să-i facă fericiți pe cei ce-i erau dragi, pe prietenii lui. Nimeni nu punea vreo piedică voinței sale, căci el ascundea hotărîrea luată. îşi întocmi testamentul cu toate formele; era un sentiment dulce pentru el să poată lăsa lui Ottilie moşia. Se îngrijise de cele trebuitoare pentru Charlotte, pentru copilul încă nenăscut, pentru căpitan, pentru servitorime. Războiul, care izbucnise din nou, fu prielnic intențiilor sale. Avusese mult de furcă în tinerețe cu mediocritățile militare şi părăsise din această cauză armata; acum era pentru el o senzație

minunată să plece la luptă cu un conducător de oşti despre care putea să-şi spună: sub comanda lui moartea este probabilă şi victoria sigură.

După ce aflase şi ea secretul lui Charlotte, Ottilie, consternată ca şi Eduard, ba chiar mai mult, se retrase în sine. Nu mai avea nimic de spus. Să spere nu putea, să dorească nu-i era îngăduit. O privire în lumea ei lăuntrică ne-o permite însă juf' naiul pe care-l ținea, din care avem de gînd să destăinuim unele părți.

PARTEA A DOUA

Capitolul I

în viața obişnuită se întîmplă deseori ceea ce obişnuim să elogiem într-o epopee drept iscusință a poetului, anume ca, atunci cînd personajele principale se depărtează, se ascund, se lasă pradă inacțiunii, un personaj din al doilea sau al treilea plan, aproape neobservat pînă atunci, să umple de îndată scena şi, prin întreaga-i activitate, să ne apară la rîndul lui demn de atenție, de simpatie şi chiar de laudă şi prețuire.

Astfel, îndată după plecarea căpitanului şi a lui Eduard, arhitectul, de care depindea exclusiv rînduirea şi executarea unui mare număr de lucrări, cîştigă pe zi ce trece un rol tot mai însemnat, arătîndu-se minuțios, priceput şi activ, ajutînd doamnele în felurite chipuri şi ştiind să le distreze în orele de linişte şi plictis. Chiar şi exteriorul lui era de aşa natură, încît inspira încredere şi trezea simpatie. Un tînăr în deplinul înțeles al cuvîntului, bine făcut, zvelt, mai degrabă puțin prea înalt, modest fără a fi sfios, Prietenos fără a fi indiscret. Lua asupra sa cu plăcere toate grijile şi ostenelile şi, avînd la socoteli mare uşurință, întreaga gos-Podărie nu avu, în scurt timp, nici un secret pentru el, iar afluența lui se întinse peste tot în chip fericit. Era lăsat de obicei să-i primească pe străini şi se pricepea fie să respingă vizitele neaşteptate, fie cel puțin să pregătească doamnele în aşa fel încît s& le ferească de orice urmare incomodă.

Printre altele avu mult de furcă într-o zi cu un tînăr jurist. Trimis de un gentilom din împrejurimi, acesta venea să discute 0 afacere care, fără a avea o însemnătate deosebită, o atingea to aproape pe Charlotte. Trebuie să amintim de acest inci-

dent pentru că el a dat impuls unor acțiuni diverse, care altminteri ar fi rămas poate multă vreme în adormire.

Ne amintim acea modificare pe care Charlotte o adusese

cimitirului. Toate monumentele fuseseră mutate de la locul lor şi aşezate lîngă zidul, lîngă soclul bisericii. Restul terenului fusese netezit. Afară de un drum lat ce ducea la biserică şi dîndu-i acesteia ocol, la mica poartă din celălalt capăt, toată întinderea era semănată cu diferite soiuri de trifoi, care creşteau şi înfloreau de minune. Noile morminte urmau să fie aşezate după o anumită ordine, pornind dinspre capătul cimitirului, dar locul urma să fie de fiecare dată nivelat din nou şi însămînțat deopotrivă. Nimeni nu putea tăgădui că acest aranjament oferea duminicile şi în zilele de sărbătoare celor ce veneau la biserică o privelişte plăcută şi plină de sobrietate. Chiar şi pastorul, înaintat în vîrstă şi legat de vechile datini, care la început nu fusese prea mulțumit de această amenajare, se bucura acum, cînd odihnindu-se sub bătrînii tei, înaintea uşii din spatele casei, asemeni lui Philemon cu a sa Baucis* avea în față, în locul terenului gloduros cu morminte, un frumos covor pestriț, care de altfel, urma să fie la profitul gospodăriei sale, întrucît Charlotte dispusese să se asigure prezbiteriului folosința acestui loc.

Dar, cu toate acestea, unii enoriaşi îşi exprimaseră încă mai înainte nemulțumirea față de faptul că însemnarea locului unde odihneau strămoşii lor fusese înlăturată, ştergîndu-se astfel oarecum amintirea lor, căci monumentele bine conservate arătau, ce-i drept, cine era înmormîntat, însă nu şi locul mormîntului; dar, după cum susțineau mulți, important este tocmai locul.

De aceeaşi opinie era o familie vecină, care, cu cîțiva ani înainte îşi rezervase pentru ea şi ai săi un loc pe acest teren obştesc de odihnă, făcînd, în schimb, o mică danie în favoarea bisericii. Acum tînărul jurist era trimis pentru a revoca această danie şi a anunța că nu se va mai face nici o plată, întrucît condiția sub care se făcuseră pînă atunci depunerile fusese anulată în mod unilateral, fără să se țină seama de toate reclamațiile şi împotrivirile. Charlotte, inițiatoarea acestei transformări, ceru

Cuplu celebru al mitologiei eline; simbol al dragostei şi înțelegerii.

să vorbească ea însăşi cu tînărul, care-i expuse cu vioiciune, dar nu prea impertinent, temeiurile sale şi ale clientului său, punînd deseori pe gînduri tot grupul.

- Vedeți, spuse el după un scurt preambul în care se pricepu să-şi justifice demersul insistent, vedeți că, de la cei mai neînsemnați pînă la cei mai sus-puşi cu toții țin în chip deosebit

să facă ştiut locul unde odihnesc ai lor. Pentru cel mai sărman plugar care-şi îngroapă un copil este un fel de consolare să aşeze pe mormînt o modestă cruce de lemn, s-o împodobească cu o coroană, pentru a păstra amintirea cel puţin atît timp cît dăinuie durerea chiar dacă un asemenea semn, ca şi doliul însuşi, e sortit să fie şters de vreme. Cei mai înstăriţi schimbă aceste cruci de lemn în altele de fier, le întăresc şi le apără în fel şi chip şi atunci ele rezistă mai mulţi ani. Dar pentru că la urma şi acestea se înclină şi devin nearătoase, bogaţii n-au grijă mai mare decît să ridice o piatră care promite să dureze mai multe generaţii şi poate fi restaurata şi înnoită de urmaşi. Dar ceea ce ne atrage nu este această piatră, ci ceea ce este păstrat dedesubt, ceea ce a fost încredinţat, alături, ţarinei. Nu este atît vorba de memorie cît de persoana însăşi, nu de amintire, ci de prezent. Mai curind şi mai intim îmbrăţişez un defunct scump mie sub movila mormîntului decît într-un monument, care nu înseamnă, la drept vorbind, decît prea puţin prin el însuşi; dar, de jur-împrejur, ca la un punct de întîlnire, trebuie să se recunoască şi după moarte soţii, rudele, Prietenii, iar cel ce e în viaţă să păstreze dreptul de a respinge şi a îndepărta pe străini şi pe răuvoitori de lîngă scumpii răposaţi. Socotesc de aceea că mandantul meu e pe deplin îndreptăţit să-şi revoce dania; şi acest lucru e încă destul de moderat, căci Membrii familiei sînt lezaţi într-un fel pentru care nici nu se P°ate închipui vreo despăgubire. Ei sînt lipsiţi de sentimentul dureros şi dulce de a aduce o ofranda iubiţilor lor defuncţi pre-Cum şi de nădejdea mîngîietoare de a odihni o dată în nemij-'Ocita lor vecinătate.

t - Treaba aceasta, răspunse Charlotte, nu-i într-atît de însemnă încît să ne tulburăm din cauza ei cu un proces. Mă căiesc a*ît de puţin de iniţiativa mea, încît sînt gata să despăgubesc

biserica pentru ceea ce pierde. Trebuie să vă mărturisesc sincer însă că argumentele dumneavoastră nu m-au convins. Sentimentul pur al unei egalităţi finale universale, cel puţin după moarte, îmi pare mai liniştitor decît această perpetuare îndărătnică şi ireductibilă a personalităţilor, ataşamentelor şi condiţiilor noastre de viaţă. Şi ce ai de spus dumneata despre aceste lucruri?! îl întrebă ea pe arhitect.

- N-aş vrea nici să discut, nici să hotărăsc într-o asemenea afacere, răspunse acesta. îngăduiţi-mi să exprim, cu modestie,

ceea ce e mai strîns legat cu arta mea, cu felul meu de a gîndi. Cum nu mai avem fericirea să strîngem la piept rămăşiţele închise într-o urnă ale unei fiinţe scumpe nouă; cum nu sîntem nici destul de bogaţi, nici destul de senini sufleteşte ca să le păstrăm neatinse în sarcofage mari, frumos decorate; cum nu mai avem nici chiar în biserică loc pentru noi şi pentru ai noştri ci sîntem izgoniţi în aer liber*, avem toate motivele, onorată doamnă, să aprobăm rinduiala pe care aţi introdus-o. Cînd membrii unei parohii sînt culcaţi în şiruri unii lîngă alţii, ei odihnesc alături de ai lor şi printre ei; şi întrucît ţarina trebuie să ne primească într-o zi, nu găsesc nimic mai natural şi mai curat decît a nivela fără zăbavă movilitele formate la întîmplare, şi care se surpă încetul cu încetul, şi de a face ca învelişul de pămînt, astfel purtat de toţi, să devină mai uşor pentru fiecare.

- Şi toate acestea să treacă fără nici un semn de evocare, fără nimic care să vină în întîmpinarea aducerii aminte? replică Ottilie.

- Nicidecum, urmă arhitectul; nu de amintire, ci numai de loc trebuie să ne rupem. Arhitectul, sculptorul au cel mai mare interes ca omul să aştepte de la ei, de la arta lor, de la mîna lor o prelungire a existenţei sale; iată de ce eu aş dori monumente bine gîndite, bine executate, nu semănate izolat şi la întîmplare, ci ridicate într-un loc unde pot spera să dureze. întrucît chiar cei mai cucernici şi de rang înalt renunţă la privilegiul de a odihni

S-ar putea ca întreaga discuţie să fie provocata de interdicţia data de Napoleon de a îngropa morţii în biserică. Aceasta s-a aplicat nu numai în Franţa, ci şi în landurile renane.

cu trupul înăuntrul bisericii, să se aşeze măcar acolo, sau în frumoase galerii dispuse în jurul locurilor de înmormîntare, monumente, inscripţii. Există mii de forme care li se pot prescrie, mii de ornamente de tot felul cu care pot fi decorate.

- Dacă artiştii au o imaginaţie atît de bogată, reluă Charlotte, spune-mi, te rog, cum de nu ajungem niciodată să ne eliberăm de forma unui obelisc meschin, a unei coloane trunchiate sau a unei urne cinerare? în locul miilor de invenţii cu care te lauzi, n-am văzut, totdeauna, decît mii de reluări.

- E drept că aşa stau lucrurile la noi, replică arhitectul; dar nu pretutindeni. De altfel invenţia şi aplicarea ei potrivită par să constituie în genere o problemă aparte. îndeosebi, se întîmpină, în acest caz, multe dificultăţi pentru a însenina o teamă gravă şi

a nu cădea în penibil cu un subiect neplăcut. în ce priveşte proiectele pentru monumente de tot felul, am adunat multe şi cînd am ocazia le arăt; dar cel mai frumos monument rămîne tot-deauna însuşi portretul omului. El dă mai bine decît orice alt lucru o idee despre acel om; este cel mai bun text pentru un număr mai mare sau mai mic de note; el ar trebui însă executat în perioada cea mai bună a vieţii acelui om, ocazie scăpată de obicei. Nimeni nu se gîndeşte să păstreze forme vii, iar atunci cînd lucrul se întîmplă, el e făcut în chip nemulţumitor. Se mai ia în grabă mulajul unui mort, se pune această mască pe un bloc Şi asta se numeşte un bust. Cît de rar e în stare artistul să-i redea Pe deplin viaţa!

- Poate fără ştirea şi voia dumitale, răspunse Charlotte, ai orientat această conversaţie cu totul în favoarea mea. Imaginea unui om este de bună seama independenta; oriunde e aşezată, ea st& pentru sine şi nu-i vom cere să indice locul mormîntului pro-Priu-zis. Dar vrei să-ţi mărturisesc un sentiment ciudat? Chiar •^potriva portretelor am un fel de aversiune, căci ele par tot-deauna să-mi facă o tăcuta mustrare; trimit spre ceva îndepărtat, dispărut, şi-mi amintesc cît de greu este să cinsteşti cum se Cuvine prezentul. Dacă ne gîndim la marele număr de oameni Pe care i-am văzut, i-am cunoscut, şi recunoaştem ce puţin am ^semnat noi pentru ei şi iarăşi ce puţin au însemnat ei pentru

noi, avem o senzaţie amara. întîlnim pe omul de duh fără să ne întreţinem cu el, pe cel învăţat fără a ne lumina de la el, pe cel umblat fără a ne instrui de la el, pe cel afectuos fără a-i arăta nici o amabilitate.

Şi, din nefericire, toate acestea nu se întîmplă numai cu cei ce trec. Societăţi şi familii se poartă astfel faţă de membrii lor cei mai iubiţi; oraşe, faţă de cetăţenii lor cei mai demni; popoare, faţă de principii lor cei mai buni; naţiuni, faţă de oamenii lor cei mai de seamă.

Am auzit pe unii întrebînd de ce despre morţi se spune binele fără vreo rezervă, iar despre cei vii totdeauna cu o anumită precauţie. Li s-a răspuns: „Pentru că din partea celor dintîi n-avem să ne temem de nimic, pe cînd cei din urmă ni se mai pot pune în cale undeva." Iată cît de impură e grija noastră pentru memoria celorlalţi; e de cele mai multe ori doar un joc egoist, în vreme ce ar fi, dimpotrivă, o comportare de înalta seriozitate aceea de a păstra totdeauna vii şi active relaţiile noastre cu cei ce

au rămas.

Capitolul II

Stimulați de acest incident şi de conversațiile legate de el, cei din casă se duseră a doua zi la cimitir şi arhitectul prezenta diferite propuneri fericite pentru a-l decora şi a-l face mai plăcut Dar îngrijirea lui urma să se întindă şi asupra bisericii, o clădire care încă de la început îi atrăsese atenția.

Această biserică, datînd de cîteva secole, era clădită în proporții juste, după concepția şi stilul artei germane*, izbutit decorată. Se putea observa bine că arhitectul unei mănăstiri din vecinătate îşi dovedise pătrunderea şi vocația şi în această opera

* Autorul se refera la stilul artei gotice, pe care o considera germana, după cum reiese din lucrarea *Despre arhitectura germana,* scrisa sub impresia Pc care i-a făcut-o catedrala de la Strasbourg.

mai mică; ea producea şi acum un efect solemn şi plăcut asupra privitorului, cu toate că noul aranjament, corespunzător cultului protestant, îi luase ceva din calma ei maiestate.

Nu-i fu greu arhitectului să obțină de la Charlotte o sumă modică, cu ajutorul căreia avea de gînd să restaureze atît exteriorul cît şi interiorul, în stilul inițial, şi să le pună în armonie cu cîmpul reînvierii ce se deschidea în față. Avea el însuşi multă îndemînare, şi căzură de acord să păstreze cîțiva lucrători, ocupați încă la construcția casei de pe deal, pînă cînd şi această operă pioasă avea să fie terminată.

Se purcese acum la cercetarea clădirii însăşi cu toate împrejurimile şi anexele ei, descoperindu-se, spre cea mai mare mirare şi bucurie a arhitectului, o capelă mică, laterala, puțin luată în seamă, cu proporții şi mai spirituale şi mai uşoare, ornamentată mai plăcut şi mai cu migală. Ea păstra, în acelaşi timp, numeroase rămăşițe sculptate şi pictate ale culturii mai vechi, care ştia să însemneze prin cele mai variate întruchipări şi embleme diferitele sărbători şi s-o celebreze pe fiecare dintre ele în chipul ei propriu.

Arhitectul nu se putu abține de a cuprinde îndată capela în planul său şi de a restaura în mod special această încăpere îngustă, ca pe un monument al vremurilor de altădată şi al gustului lor. îşi imaginase ornamentația suprafețelor goale potrivit înclinației lui şi se bucura că va putea folosi cu acest prilej talentul său de pictor, dar făcu, deocamdată, din aceasta un secret

față de cei din casă.

înainte de orice, el arătă doamnelor, după cum promisese, diferitele reproduceri şi schițe de vechi monumente funerare, de vase şi de alte obiecte cu caracter înrudit, iar cînd în cursul conversației ajunseră să vorbească despre tumulii mai simpli ale Popoarelor nordice, el prezentă colecția sa de arme şi diverse unelte găsite în aceste morminte. Aşezase totul într-un mod foarte ordonat şi lesne de manevrat, în sertare şi compartimente, Pe scînduri acoperite cu postav, astfel încît aceste vechi lucruri austere căpătau, prin modul lui de a le pune în valoare, un aer

cochet şi erau privite cu plăcere, asemenea dulăpioarelor unui negustor de articole de modă. Şi cum tot se deprinsese să-şi prezinte colecțiile, iar singurătatea cerea un divertisment, el lua obiceiul de a apărea în fiecare seară cu o parte din comorile sale. Ele erau în cea mai mare parte de origine germană; bracteate, monezi groase, sigilii şi tot ce mai poate fi legat de ele. Toate aceste lucruri purtau imaginația spre vremurile vechi, şi cum arhitectul agrementa în cele din urma convorbirile cu expuneri despre începuturile tiparului şi despre cele mai vechi gravuri în lemn şi în cupru, iar potrivit aceluiaşi spirit, prin picturi şi alte decorații, biserica creştea parcă zi de zi spre trecut, ajungeai aproape să te întrebi dacă trăieşti cu adevărat în vremea mai nouă şi dacă nu e cumva un vis că îți petreci acum zilele în mijlocul unor moravuri, obiceiuri, moduri de viața şi convingeri cu totul diferite.

După aceste pregătiri, o mapă mai mare, pe care o aduse la urmă, produse cel mai frumos efect Aproape că nu conținea, ce-i drept, decît figuri schițate, dar care, întrucît fuseseră decalcate direct de pe picturi, îşi păstraseră pe deplin un caracter vechi; şi ce atrăgător găseau privitorii acest caracter!

Din toate figurile respira numai viața cea mai pură; trebuia să le recunoşti tuturora o expresie dacă nu de noblețe, desigur de bunătate. O reculegere senină, supusa acceptare a unei divinități deasupra noastră, o calmă dăruire plină de dragoste şi de aşteptare erau întipărite pe toate fețele, exprimate prin toate gesturile. Moşneagul cu capul pleşuv, băiatul cu bucle bogate, adolescentul vioi, bărbatul grav, sfîntul transfigurat, îngerul plutind în văzduh, toți păreau fericiți, într-o inocentă mulțumire, într-o smerită aşteptare. Episodul cel mai comun avea o trăsătură de viață cerească, şi slujirea lui Dumnezeu părea cu totul cores-

punzătoare naturii fiecăruia.

Spre un atare ținut cei mai mulți dintre oameni privesc ca spre un veac de aur dispărut, spre un paradis pierdut. Ottilie era poate îndreptățită a se simți printre semenii ei.

Cine s-ar fi putut împotrivi cînd arhitectul, pornind de la aceste arhetipuri, se oferi să decoreze cu picturi spațiile dintre arcele în ogivă ale capelei şi să-şi lase astfel amintirea într-un loc ce-i fusese atît de prielnic? Se explică despre aceasta cu oarecare melancolie, căci, după cum stăteau lucrurile, putea să-şi dea bine seama că şederea lui într-o societate atît de desăvîrşită nu putea să dureze mereu, ba va trebui poate să ia sfîrşit în curînd.

De altminteri, aceste zile, deşi sărace în evenimente, ofereau totuşi numeroase ocazii de convorbiri serioase. Folosim de aceea prilejul pentru a împărtăşi cîteva pasaje din ceea ce Ottilie şi-a însemnat de pe urma lor în caietele ei, şi nu găsim o trecere mai nimerită decît o comparație ce ni se impune la considerarea acestor atrăgătoare pagini.

Ni se vorbeşte despre o practică particulară în marina engleză. Toate cordajele flotei regale, de la cele mai groase pînă la cele mai subțiri, sînt astfel împletite încît un fir roşu trece de la un capăt la altul, fir ce nu poate fi scos fără a desface totul; prin aceasta se poate recunoaşte chiar şi la cele mai mici bucăți că ele aparțin Coroanei.

Tot astfel jurnalul lui Ottilie este străbătut de un fir de simpatie şi ataşament, care leagă totul la un loc şi caracterizează ansamblul. Prin aceasta, observațiile, considerațiile, maximele extrase şi tot ce se mai întîlneşte în el devin deosebit de proprii celei ce scrie şi-şi sporesc însemnătatea pentru ea. Chiar şi fiecare pasaj separat, ales şi comunicat de noi, stă în chipul cel niai hotărît mărturie despre aceasta.

Din jurnalul Iui Ottiiie

„Ideea că va odihni odată lîngă aceia pe care-i iubeşte este reprezentarea cea mai plăcută pe care omul o poate avea cînd gîndul îl poartă dincolo de viață. «A fi reunit cu ai săi», ce afectuoasă expresie!"

„Exista felurite monumente şi semne sensibile care îi apropie de noi pe cei absenți şi pe cei decedați. Nici unul din ele nu are însemnătatea portretului. A sta de vorbă cu portretul unei ființe

iubite, chiar dacă el nu-i seamănă, are ceva fermecător, dupj cum e uneori fermecător să te cerți cu un prieten. Ai sentimentul plăcut de a fi în doi şi de a nu putea totuşi să te desparți."

„Stăm uneori de vorbă cu un om care e de față, de parcă ar fi un portret. El n-are nevoie să vorbească, să ne privească, să se ocupe de noi; îl vedem, simțim relațiile noastre cu el şi aceste relații cu el pot chiar să devină mai strînse, fără ca el să contribuie cu ceva, fără ca el să simtă cîtuşi de puțin că se comportă față de noi pur şi simplu ca un tablou."

„Nu sîntem niciodată mulțumiți cu portretul unor persoane pe care le cunoaştem. De aceea i-am compătimit întotdeauna pe portretişti. Cerem atît de rar oamenilor imposibilul, şi tocmai de la portretişti îl pretindem. în portretul unei persoane, ei trebuie să reflecte, pentru fiecare din noi, relațiile lui, simpatia sau aversiunea lui față de acelea; ei trebuie să reprezinte modelul nu numai aşa cum îl concep ei, şi aşa cum l-ar concepe fiecare. Nu mă mir deloc dacă asemenea artişti devin încetul cu încetul închistați, nepăsători şi îndărătnici. Orice ar rezulta de aici ne-ar putea fi indiferent, daca n-am fi lipsiți tocmai din aceasta pricină de chipurile atîtor oameni ce ne sînt dragi şi scumpi."

„Colecția arhitectului, cu armele şi uneltele ei antice, care împreună cu corpul, erau acoperite de tumuli înalți şi de bucăți de stîncă, ne dovedeşte desigur cît de zadarnică este grija omului de a-şi conserva personalitatea după moarte. Şi cît de mare e contradicția din noi! Arhitectul mărturiseşte că a deschis el însuşi asemenea morminte ale strămoşilor şi continuă totuşi să se ocupe de monumente pentru posteritate."

‚J-)ar de ce să luăm lucrurile atît de strict? Oare tot ce facem e făcut pentru eternitate? Nu ne îmbrăcăm oare dimineața ca să ne dezbrăcăm din nou seara? Nu plecăm oare în călătorie ca apoi să ne întoarcem? Şi de ce n-am dori să odihnim lîngă ai noştri-chiar numai pentru un secol!"

„Cînd zărim nenumăratele pietre funerare cufundate, roase de paşii credincioşilor, şi bisericile înseşi năruite peste mormin' tele lor, viața de după moarte ne poate totuşi apărea ca o a

viață în care intrăm, de astă dată ca imagini, ca inscripții şi în care dăinuim o vreme mai îndelungată decît în viața propriu-zisă, a celor vii. Dar şi această imagine, această a doua existență se stinge mai curînd sau mai tîrziu. La fel ca şi asupra oamenilor,

timpul nu-şi lăsă smulse drepturile asupra monumentelor."

Capitolul III

Este o senzație atît de plăcuta să te ocupi de un lucru la care nu te pricepi decît pe jumătate, încît nimeni n-ar trebui să-l dojenească pe diletant pentru că se îndeletniceşte cu o arta pe care n-o va învăța niciodată şi nici să-l mustre pe artistul care, trecînd dincolo de limitele artei sale, are poftă să păşească pe tărîmuri învecinate.

Cu un asemenea spirit de echitate vom privi pregătirile arhitectului pentru decorarea cu picturi a capelei. Culorile erau preparate, măsurătorile făcute, cartoanele desenate. Renunțase la orice pretenție de invenție proprie; se ținea de schițele sale: singura lui grijă era de a distribui dibaci figurile aşezate şi cele plutind, de a împodobi astfel cu gust încăperea.

Schela fusese ridicată, munca înainta şi, cum artistul atinsese de pe atunci unele rezultate care săreau în ochi, nu putea să-i fie neplăcut cînd Charlotte veni să-l viziteze împreună cu Ottilie. Chipurile vioaie ale îngerilor, mişcarea veşmintelor pe fondul albastru al cerului bucurau ochii, în timp ce expresia lor calmă Şi pioasă îndemna sufletul la reculegere şi producea un foarte delicat efect.

Doamnele se urcaseră lîngă el pe schelă şi, de îndată ce Ottilie observă cu ce precizie, cu ce înlesnire se făceau toate acestea, roadele celor învățate de ea mai înainte părură să se dezvolte brusc; luă pensula şi culoarea şi, după indicațiile primite, zugravi cu egala puritate şi îndemînare, un veşmînt bogat în falduri.

Charlotte, care o vedea cu plăcere pe Ottilie ocupîndu-se şi distrîndu-se într-un chip oarecare, îi lăsă pe cei doi să-şi vadă de treabă şi plecă pentru a-şi urmări propriile ei gînduri şi a se adînci în reflecțiile şi grijile pe care nu le putea împărtăşi nimănui.

Dacă oamenii obişnuiți, împinşi de încurcăturile banale ale vieții cotidiene la comportarea pasionată şi în acelaşi timp timorată, ne trezesc un zîmbet de compasiune, privim, dimpotrivă, cu respect un suflet în care a fost aruncată sămînța unui mare destin şi care trebuie să aştepte creşterea acestui germene, fără a cuteza şi a putea să grăbească nici binele, nici fericirea, nici nefericirea ce au să răsară din el.

Prin curierul pe care Charlotte i-l trimisese în sihăstria lui,

Eduard răspunsese cu amabilitate şi simpatie, dar în chip mai degrabă stăpînit şi serios decît familiar şi afectuos. Scurt timp după aceea, Eduard dispăruse şi soția lui nu reuşi să obțină vreo veste despre el pînă ce, în sfîrşit, dădu din întîmplare peste numele lui în gazete, unde era citat în mod deosebit printre cei ce se distinseseră într-o însemnată acțiune de război. Ştia acum ce cale apucase Eduard; află că scăpase de mari primejdii, dar se convinse în acelaşi timp că el va căuta altele şi mai mari şi nu putea decît să tragă de aici concluzia că în toate privințele va fi greu de oprit de la hotărîri extreme. Purta mereu aceste griji tainice în sufletul ei şi, oricum le-ar fi sucit şi răsucit, tot nu putea găsi o perspectivă liniştitoare.

Ottilie, care nu bănuia nimic despre toate acestea, prinsese însă gustul cel mai viu pentru acea muncă şi obținuse de la Charlotte permisiunea de a o urma cu regularitate. Acum lucrul înainta mai repede, şi cerul azuriu fu populat curind cu locuitori vrednici de el. Printr-un exercițiu susținut, Ottilie şi arhitectul dobîndiră mai multă libertate la ultimele imagini; văzînd cu ochii ele deveneau tot mai izbutite. Şi chipurile, a căror zugrăvire rămăsese în seama arhitectului, arătară încetul cu încetul ° însuşire cu totul particulară; începură să semene toate cu Ottilie-

Apropierea frumoasei copile producea desigur în sufletul tînărului, care nu purta încă în sine nici o fizionomie naturală sau artistică preconceptă, o impresie atît de vie, încît mîna nu uită nimic din ceea ce ochiul surprinsese, lucrînd în cele din urmă şi cu totul la unison. Pe scurt, unul din ultimele obrăjoare reuşi pe deplin, astfel încît părea că Ottilie însăşi privea în jos din spațiile cereşti.

Bolta era terminată; îşi propuseseră să lase pereții goi şi să-i acopere numai cu o vopsea mai deschisă bătînd în brun; coloanele delicate şi ornamentele artistic sculptate trebuiau puse în evidență prin una mai închisă. Dar cum în asemenea treburi un lucru atrage totdeauna pe altul, ei se hotăriră să adauge ghirlande de flori şi de fructe, care aveau oarecum să lege cerul cu pămîntul. Aici Ottilie era cu totul în domeniul ei. Grădinile oferiră cele mai frumoase modele şi, cu toate că ghirlandele fură bogat împletite, le duseră totuşi la bun sfîrşit mai repede decît crezuseră.

Dar totul părea încă dezordonat şi brut. Schelele erau încurcate, scîndurile aruncate claie peste grămadă, pardoseala

denivelată, uriţită şi mai mult prin toate culorile vărsate. Arhitectul rugă acum doamnele să-i acorde un răgaz de opt zile şi să nu pună în acest timp piciorul în capelă. în sfîrşit, într-o seară frumoasă, le invită să se ostenească amîndouă pînă acolo; ceru însă învoirea de a nu le însoţi şi îşi luă de îndată rămas-bun.

- Oricare ar fi surpriza pe care ne-a rezervat-o, spuse Charlotte după plecarea lui, n-am în clipa asta nici o poftă să cobor pînă acolo. Poate că iei singură asupra ta acest drum şi-mi dai după aceea de ştire. Desigur că a izbutit să facă un lucru frumos. îl voi gusta întîi prin descrierea ta şi apoi, cu plăcere, în realitate.

Ottilie, care ştia prea bine cît era Charlotte de precaută în unele ocazii, cît evita ea orice emoţie şi îndeosebi surprizele, se duse de îndată singură acolo, căutîndu-l fără să vrea cu privirea Pe arhitect, care nu se arătă însă nicăieri şi poate chiar se ascunsese. Intră în biserică, pe care o găsi deschisă şi care fusese

terminată, curăţită şi sfinţită mai înainte. Se îndreptă spre capela, a cărei uşă grea bătută în bronz se deschise uşor, uimind-o prin aspectul neaşteptat acum al unui interior bine cunoscut.

Prin unica fereastră înaltă, cădea o lumină gravă şi policromă, căci fereastra era alcătuită cu mult farmec, din geamuri colorate. Totul primea astfel un ton straniu şi pregătea sufletul pentru o atmosferă aparte. Frumuseţea bolţii şi a pereţilor era sporită prin decorul pardoselii, compusă din cărămizi de o formă deosebită, aşezate după un frumos model şi îmbinate printr-un strat de ghips turnat. Arhitectul pusese să fie pregătite în taina aceste cărămizi precum şi bucăţile de sticlă colorată şi reuşise să unească totul în scurt timp. Avusese grijă şi de jeţuri. Printre lucrurile vechi ale bisericii, se găsiseră cîteva strane frumos sculptate, care, fixate de pereţi, erau distribuite cu gust împrejur.

Ottilie se bucură de toate fragmentele cunoscute, care o întîmpinau acum ca un întreg necunoscut. Stătea pe loc, umbla încoace şi încolo, vedea şi observa; în sfîrşit, se aşeză în una din strane şi, aruncîndu-şi ochii în sus şi în jurul ei, i se păru că este şi nu este, că se simţea pe sine şi nu se simte, că toate acestea aveau să piară din faţa ei, şi chiar ea din faţa ei însăşi; şi abia cînd soarele părăsi fereastra, pe care o luminase foarte viu pînă atunci, Ottilie se regăsi şi porni în grabă spre castel.

Nu-şi ascundea în ce moment deosebit căzuse această surpriză. Era seara din ajunul aniversării lui Eduărd. Nădăjduise, fireşte, să celebreze această aniversare într-un mod cu totul

diferit; cum ar fi fost posibil să nu fie totul împodobit pentru **ea?** Acum însă toată bogăția autumnală de flori stătea neculeasă. Floarea soarelui îşi întorcea încă fața spre cer; florile de aster priveau mereu fără țintă, cu o liniştită modestie; şi ceea ce, din aceste flori, fusese cules şi împletit în coroane, servise drept model pentru a împodobi un lăcaş care, dacă nu era menit să rămînă un simplu capriciu de artist, dacă urma să fie folosit într-un scop oarecare, părea potrivit numai ca loc de înmormîntare în comun.

AFINITĂȚILE ELECTIVE

137

Nu se putu împiedica totodată să-şi amintească de animația zgomotoasă cu care Eduard serbase ziua ei de naştere, să se gîndească la casa nou-construită, sub acoperişul căreia îşi promiseseră atîtea ceasuri plăcute. Chiar şi focul de artificii îi vîjîia acum în fața ochilor şi în urechi şi, cu cît era mai singură, cu atît imaginația i se aprindea mai mult; dar se simțea totodată cu atît mai stingheră. Nu se mai sprijinea de brațul lui Eduard şi nici n-avea speranță să mai găsească vreodată un sprijin într-însul.

Din jurnalul lui Ottilie

„Trebuie să notez o reflecție a tînărului artist: la fel ca la meseriaş, se poate observa în chipul cel mai clar şi la artistul plastic că omul este cu deosebire incapabil a-şi păstra ceea ce este întru totul al lui. Operele sale îl părăsesc aşa cum părăsesc păsările cuibul în care au fost clocite."

, Arhitectul are în această privință soarta cea mai stranie. De cîte ori nu-şi pune la contribuție toată mintea, toată dragostea pentru a crea încăperi de care tocmai el trebuie să ramînă departe! Sălile regeşti îşi datorează artei sale splendoarea; lui însă nu-i e dat să se bucure cu ceilalți de efectul lor. în temple, el trage un hotar între sine şi sanctuar; nu mai are îngăduință să pună piciorul pe treptele pe care le-a aşezat pentru o înălțătoare solemnitate, tot astfel cum giuvaergiul nu poate adora decît de departe chivotul al cărui email şi ale cărui nestemate le-a îmbinat el. O dată cu cheia palatului, arhitectul încredințează bogatului tot ce o face agreabilă, tot confortul clădirii, fără ă gusta şi el 0 cît de mică parte din ele. Oare în felul acesta arta nu trebuie să * depărteze încetul cu încetul de artist, de vreme ce opera, asemeni unui copil căpătuit, nu mai acționează în vreun fel asupra Părintelui său? Şi cît de mult a trebuit arta să se promoveze pe sine, atunci cînd era destinată să se ocupe, aproape exclusiv, de

Cele publice, de ceea ce aparține tuturor, aşadar, şi artistului!"

„Popoarele străvechi aveau o reprezentare severă şi care P°ate părea înfricoşătoare. îşi închipuiau pe strămoşii lor şezînd

de jur-împrejur pe jeţuri, în vaste peşteri, într-o mută conversaţie, în faţa nou-sositului, dacă acesta era îndeajuns de vrednic, ei se ridicau şi se închinau în semn de bun venit. Ieri, cînd şedeam în capela şi vedeam în faţa stranei mele sculptate alte cîteva, aşezate în cerc, ideea aceea îmi păru nespus de prietenoasă şi de plăcuta. «De ce nu poţi oare sa rămîi aşezată, gîndii în sinea mea, să rămîi aşezată multă, multă vreme în tihnă şi reculegere, pînă cînd, în sfîrşit, ar sosi prietenii, în faţa cărora te-ai ridica, arătîndu-le cu o amabilă înclinare locul? Geamurile colorate fac din zi un sever amurg şi cineva ar trebui sa doneze o candelă pentru ca nici noaptea să nu fie cu totul întunecată.»" „Ne închipuim totdeauna despre noi că putem vedea, în orice stare ne-am afla. Cred că omul visează doar pentru a nu înceta să vadă. S-ar putea prea-bine ca lumina interioară să iasă odată din noi, astfel încît să nu mai avem nevoie de vreo alta" „Anul e pe sfîrşite. Vîntul trece peste mirişti şi nu mai întîlneşte nimic să mişte în cale; doar boabele roşii ale acelor copaci subţiri par a voi să ne aducă aminte de ceva viu, la fel cum lovitura ritmică a îmblăciului trezeşte în noi gîndul că în spicul secerat stau ascunse atîta hrană şi viaţă."

Capitolul IV

După aceste evenimente, după ce sentimentul vremelnicie[1] şi al pieirii i se impusese cu atîta putere, ce straniu trebuie să fi fost izbită Ottilie de vestea, care nu-i putu rămîne ascunsă mai multă vreme, că Eduard se lăsase pradă sorţii nestatornice [a] războiului. Nu-i scăpă, din păcate, nici una din reflecţiile pe cai* avea temei să le facă în legătură cu aceasta. Din fericire, onW[1] nu e capabil să simtă decît un anumit grad de nefericire; ceea c[g] depăşeşte acest grad îl nimiceşte sau îl Iasă indiferent. Sînţ situaţii în care teama şi speranţa fac una, se anulează reciproc 5[1]

se pierd într-o sumbră insensibilitate. Cum am putea altfel să-i ştim expuşi unor primejdii de fiecare clipă pe cei scumpi nouă, aflaţi departe, şi totuşi să ne urmăm la fel ca totdeauna banala noastră viaţă cotidiană?

S-ar fi crezut, aşadar, că un duh binevoitor îi poartă de grijă

lui Ottilie, atunci cînd, în această linişte în care ea părea să se scufunde, singuratică şi inactivă, năvăli pe neaşteptate o ceată turbulentă, care, dîndu-i destul de lucru în afară şi smulgînd-o din sine însăşi, trezi în ea totodată sentimentul propriei puteri.

Fiica lui Charlotte, Luciane, abia trecuse din pension în lumea mare, abia se văzuse înconjurată, în casa mătuşii ei, de o numeroasă societate, că dorința ei de a plăcea o făcu într-adevăr să placă, şi un tînar foarte bogat simți curînd o violentă dorință ca ea să-i aparțină. Considerabila lui avere îi dădea dreptul să-şi însuşească tot ce e mai bun în orice domeniu, şi nimic nu părea să-i mai lipsească decît o soție desăvîrşită, pentru care lumea să-l invidieze ca şi pentru tot restul.

Această afacere de familie o acaparase pînă atunci pe Charlotte, făcînd-o să-i închine toată chibzuirea ca şi corespondența ei, în măsura în care aceasta nu urmărea să obțină veşti mai amănunțite despre Eduard; de aceea, în ultimul timp, Ottilie rămăsese singură mai mult ca înainte. Avea, fireşte, cunoştință despre sosirea Lucianei şi făcuse în casă pregătirile cele mai necesare; totuşi nimeni nu-şi închipuia că vizita va fi atît de apropiată. Urma ca în prealabil să se mai schimbe scrisori, să se [c]adă de acord, să se precizeze amănuntele, cînd deodată furtuna se năpusti peste castel şi peste Ottilie.

Sosiră deci trăsurile cu cameriste şi valeți, furgoanele cu [c]ufere şi lăzi; îți venea să crezi că în casă se şi aflau doi sau trei [st]ăpîni; dar abia acum apărură oaspeții înşişi: sora bunicii ^Preună cu Luciane şi cu cîteva prietene, logodnicul, nelipsit [nic]i el de escortă. Vestibulul era înțesat cu geamantane, valize [51] alte bagaje din piele. Cu multă osteneală, numeroasele [Cu]făraşe şi huse fură descurcate. Căratul şi mutatul

calabalîcului nu mai contenea. în acest timp ploua cu găleata, ceea ce pricinui multe greutăți. Ottilie făcu față acestei agitații furtunoase printr-o activitate calmă; senina ei îndemînare apăru în cea mai strălucită lumină, căci în scurt timp totul se afla la locul cuvenit, totul era rînduit. Fiecare fusese cazat, fiecare îşi avea confortul dorit şi se socotea bine servit, pentru că nu era împiedicat să se servească singur.

Acum după o călătorie nespus de obositoare, toți ar fi fost bucuroşi să se odihnească puțin; logodnicul s-ar fi apropiat cu plăcere de viitoarea soacră pentru a o încredința de iubirea şi de bunele lui intenții; dar Luciane nu putea sta locului. Pasionată

amazoană, îşi vedea în sfîrşit visul cu ochii. Logodnicul ei avea cai frumoşi, şi ea impuse pe dată o partidă de călărie. Vremea rea şi vîntul, ploaia şi furtuna nu fură luate în seamă; totul se petrecea ca şi cum oamenii n-ar trăi decît ca să se ude şi apoi să se usuce din nou. Dacă-i trecea prin cap să iasă pe jos, ea nu se întreba ce îmbrăcăminte purta şi cum era încălțată; trebuia neapărat să viziteze noile amenajări, despre care auzise vorbindu-se atît de mult. Ceea ce nu putea fi străbătut călare fu parcurs în goană pe jos. în scurt timp văzuse şi judecase totul. Față de iuțeala firii ei, nu era uşor s-o contrazici. Cei din jur aveau adesea de suferit, cel mai mult însă cameristele, care nu pridideau cu spălatul, călcatul, descusutul şi cusutul.

Abia isprăvise cu inspectarea casei şi a ținutului că se şi simți obligată să facă vizite de jur-împrejur în vecinătate. Şi întrucît toate drumurile se străbăteau, călare sau în trăsură, cu mare repeziciune, vecinătatea se întinse pînă destul de departe, în toate direcțiile. Castelul fu invadat de cei ce întorceau vizitele, şi[ca] nu cumva vizitatorii să nu-i găsească acasă pe cei căutați, se fixară curînd zile de primire.

în timp ce Charlotte se străduia să stabilească împreună cu mătuşa şi cu omul de afaceri al logodnicului condițiile interne ale menajului, iar Ottilie, cu subordonații ei, ştia să aibă grijă c[a] nimic să nu lipsească în mijlocul unei afluente atît de mari, că[cJ]

vînători şi grădinari, pescari şi precupeți fură puşi în mişcare, Luciane se arăta mereu ca un nucleu incandescent de cometă, care trage în urma sa o coadă prelungă. Distracțiile obişnuite ale vizitatorilor i se părură curînd cu totul insipide. Abia dacă lăsa persoanelor mai în vîrstă puțină linişte la masa de joc; oricine mai era cît de cît nobil - şi care din oaspeți nu se lăsa antrenat de fermecătoarele ei insistențe? - trebuia să ia parte, dacă nu la dans, cel puțin la vioaiele jocuri cu gajuri, pedepse sau păcăleli. Şi, cu toate că aceasta ca şi răscumpărarea ulterioară a gajurilor nu se învîrteau decît în jurul ei însăşi, nimeni dintre ceilalți, mai ales nici un bărbat, indiferent de felul lui de a fi, nu rămînea cu mîna goală. Ea reuşi chiar să cîştige cu totul de partea ei cîteva persoane cu vază, mai vîrstnice, sărbătorind în mod deosebit ziua lor de naştere sau pe aceea a numelui, care, după cum ştiuse să afle dinainte, coincidea cu prezența lor. în această privință o ajuta un talent cu totul particular, astfel încît, văzîndu-se favorizați cu toții, fiecare se considera cel mai favorizat: o slăbiciune de care se

făcea vinovat în chipul cel mai vădit însuşi decanul de vîrstă al anturajului.

Dacă părea să aibă ca țintă captarea bărbaților care însemnau ceva, care aveau în perspectivă un rang înalt, vază, faimă sau vreun alt avantaj, de a face de ruşine înțelepciunea şi chibzuință cîştigînd pentru firea ei nestăpînită şi extravagantă [c]hiar şi favoarea oamenilor cumpăniți, tineretul nu rămînea totuşi în pagubă; fiecare îşi avea partea, ziua, ora, în care ea ştia [s]ă-i încînte, să-i cucerească. Astfel, nu întîrziase să pună ochii ^ arhitect; acesta privea însă atît de candid de sub pletele buclate ale părului negru, stătea la distanță atît de drept şi de liniştit, răspundea la toate întrebările atît de scurt şi de rezonabil, feră a părea dispus să se angajeze cu nimic mai mult, încît ea se hotărî în cele din urmă, pe jumătate de ciudă, pe jumătate din [Vlc]lenie, să facă din el eroul zilei şi să-l cîştige prin asta pentru suita ei.

142

J.W. GOETHE I AFINITĂȚILE ELECTIVE

143

Nu degeaba adusese cu ea atîtea bagaje, ba multe altele mai sosiră încă în urmă. Se pregătise pentru o nesfîrşită varietate de toalete. Şi dacă-i plăcea să se îmbrace de trei sau patru ori pe zi şi să-şi schimbe una după alta, de dimineață pînă seara, rochiile obişnuite în societate, ea apărea uneori, în acest timp, şi într-o veritabilă travestire, ca țărancă sau pescăriță, ca zînă sau florăreasă. Nu se dădea în lături să se costumeze în femeie bătrînă, pentru ca obrazul ei tînăr să răsară cu atît mai proaspăt de sub bonetă; şi într-adevăr, amesteca astfel pînă-ntr-atît realul cu fantezia, încît te credeai înrudit şi încuscrit cu ondina rîului Saale*.

Ea folosea însă aceste travestiri mai ales pentru tablouri vivante şi dansuri de pantomimă, în care exprima cu abilitate diferite caractere. Un cavaler din suita ei se deprinsese să-i acompanieze la clavecin gesturile cu puțina muzică necesară; nu era nevoie decît de o scurtă înțelegere între ei şi se găseau numaidecît la unison.

într-o zi, cînd, în timpul pauzei unui bal plin de animație, fusese poftită, după propria ei incitare secretă, să ofere, aparent pe nepregătite, o astfel de reprezentație, ea păru stingherită şi surprinsă şi, contrar obiceiului, se lasă rugată multă vreme. Se arăta nehotărită, cedă altora alegerea, ceru, asemenea unui improvizator, să i se dea un subiect, pînă ce, în sfîrşit, acel acompaniator, cu care foarte bine ar fi putut fi înțeleasă, se aşează la clavecin, începu să cînte un marş funebru şi o invită s-o

înfățişeze pe acea Artemisis**, a cărei figură o studiase atît de bine, după cum spunea el. Se lăsă înduplecată şi, după o scurta absență, apăru, în sunetele înduioşător de triste ale marşului funebru, sub chipul văduvei regale, cu paşi măsurați, purtînd înaintea ei o urnă cinerară. în urma ei fu adusă o mare tabla neagră şi o bucată de cretă bine ascuțită, prinsă într-un trăgătof de aur.

Referire la titlul unei feerii realizată de cumnatul lui Goethe pentru teatru' din Weimar.

Regina Cariei, soția regelui Mausolus.

Unul dintre adoratorii şi adjutanții ei, căruia îi şopti ceva la ureche, merse de îndată să-l invite, să-l silească şi oarecum să-l împingă în față, pe arhitect, pentru ca acesta, ca specialist, să deseneze mormîntul lui Mausolus. Nu urma deci să aibă cîtuşi de puțin rol de figurant, ci pe acela al unui participant serios la acțiune. Oricît de stingherit păru arhitectul de exteriorul său - căci forma, în haina lui civilă modernă, strimtă şi complet neagră, un ciudat contrast cu acele văluri, crepuri, franjuri, ciucuri, emailuri şi coroane - lăuntric, el se regăsi deîndată, dar cu atît mai bizar fu spectacolul ce-l oferi. Cu cea mai mare seriozitate, se instala în fața marii table, pe care o țineau doi paji, şi desenă cu multă grijă şi exactitate un mormînt, care, ce-i drept, s-ar fi potrivit mai bine pentru un rege longobard decît pentru unul al Cariei, dar care era de proporții atît de frumoase, de o formă atît de severă în toate detaliile, atît de ingenios în ornamentație, încît fu urmărit cu plăcere închegîndu-se şi admirat după ce apăru în întregime.

în tot acest timp, arhitectul aproape că nu se întoarse către regină, dăruindu-şi cu totul atenția lucrului său. în sfîrşit, cînd se înclină în fața ei şi o făcu să înțeleagă că socotea a-i fi împlinit poruncile, ea îi întinse şi urna, sugerindu-i dorința de a o vedea redată sus, în vîrf. El făcu acest lucru, deşi fără plăcere - căci urna nu se potrivea cu aspectul de ansamblu al proiectului. Cît despre Luciane, era, în sfîrşit, eliberată de nerăbdarea ei, căci nu avusese nicidecum intenția de a obține de la el un desen conştiincios. Dacă el s-ar fi mulțumit să schițeze în cîteva trăsături ceva care să semene cu un monument, iar în restul timpului s-ar fi ocupat de ea, aceasta ar fi corespuns desigur mai bine scopului final şi dorințelor ei. Comportarea lui o puse, dimpotrivă, în cea Niai mare încurcătură. în adevăr, cu toate că se silea a face să alterneze cît mai des expresia ei de durere cu ordinele, indicațiile $i aprobarea pentru ceea ce se înfiripa treptat sub mîna lui, şi cu

toate că de cîteva ori aproape că-l smuci, doar-doar va reuşi să ajungă la un fel de contact cu el, arhitectul se arătă din cale-afară

de rigid, astfel încît ea se văzu silită să recurgă exagerat de des la urnă, s-o strîngă la piept şi să-şi ridice privirea spre cer, ba, la urmă, fiindcă asemenea situaţii iau totdeauna amploare, ajunse să semene mai mult unei matroane din Efes* decît reginei Cariei. Din această cauză reprezentaţia se prelungi; clavecinistul, care în general avea destulă răbdare, nu mai ştia în ce ton să caute scăparea. Mulţumi lui Dumnezeu cînd văzu urna pe piramidă, şi atunci cînd regina voi să-şi exprime recunoştinţa, aborda fără să vrea o tema voioasă, ce făcu, e drept, ca reprezentaţia să-şi piardă caracterul solemn, dar înveseli cu totul asistenţa, care se împrăştie îndată, apropiindu-se spre a-şi exprima bucuroasa admiraţie tinerei doamne, pentru jocul ei expresiv, şi arhitectului, pentru eleganţa artistică a desenului său.

îndeosebi logodnicul stătu de vorbă cu arhitectul.

- îmi pare rău, spuse el, că desenul este atît de efemer. Daţi-mi voie, cel puţin, să poruncesc a fi dus în camera mea şi să discut cu dumneavoastră despre el.

- Dacă vă face plăcere, răspunse arhitectul, vă pot prezenta, îngrijit executate, desene de edificii şi de monumente de acest fel, alături de care cel de aici nu este decît un proiect întîmplător şi fugitiv.

Ottilie nu era departe şi veni lîngă cei doi interlocutori.

- Nu neglijaţi, spuse ea către arhitect, să-i arătaţi la prima ocazie domnului baron colecţia dumneavoastră; e un prieten al artelor şi al antichităţii; aş dori să vă cunoaşteţi mai de aproape.

Luciane se precipită spre ei şi întrebă:

- Despre ce este vorba?

- Despre o colecţie de opere de arta pe care le posedă acest domn şi pe care vrea să ni le arate cînd se va ivi prilejul» răspunse baronul.

Referire la motivul văduvei necredincioase. Retrasa în cavoul soţului &• matroana din Efes se lasă sedusă de un soldat care păzea în apropiere trup unui spînzurat. Acesta din urmă este furat, iar matroana, pentru a-l salva P soldat, îi dă cadavrul soţului ei pentru a-l substitui celui spînzurat.

- Poate să le aducă de îndată, strigă Luciane. Nu-i aşa că le

veți aduce îndată? adăugă ea pe un ton mîngîietor, apucîndu-l prieteneşte cu amîndouă mîinile.

- Poate că nu e momentul potrivit, replică arhitectul.

- Cum? exclamă Luciane poruncitor: nu vrei să asculți de ordinul reginei dumitale?

Porni să-l roage în chip şăgalnic.

- Nu fiți îndărătnic, îi şopti Ottilie.

Arhitectul se depărta cu o înclinare, care nu era nici afirmativă, nici negativă.

Abia ieşise, că Luciane se apuca să gonească prin salon ca un mic ogar.

- Ah, exclamă ea ciocnindu-se din întîmplare cu mama ei, ce nenorocită sînt! nu mi-am adus maimuța; am fost sfătuită să n-o iau cu mine, dar cred că numai comoditatea oamenilor mei mă lipseşte de această plăcere. Dar aş vrea să-mi fie adusă acum; cineva va merge s-o ia. De-aş putea să-i văd măcar portretul aş fi mulțumită. Am să pun însă negreşit să fie pictată, şi nu mă va mai părăsi.

- Poate că sînt în măsură să te consolez, răspunse Charlotte, punînd să ți se aducă din bibliotecă un întreg volum cu cele mai ciudate imagini de maimuțe.

Luciane scoase un strigăt de bucurie şi volumul in-folio fu adus. Aspectul acestor făpturi respingătoare, asemănătoare omului şi încă mai umanizate de artist, îi făcu cea mai mare plăcere Lucianei. în culmea fericirii se simți însă găsind la fiecare din-""£ aceste animale o asemănare cu persoane cunoscute ei.

- Nu aduce oare asta cu unchiul meu? exclama ea fără mila; ^ta cu bijutierul M ..., asta cu pastorul S ..., iar asta cu zi-i pe [nu]me... ala... în carne şi oase. în fond, maimuțele sînt adevărații *"tcroyables*,* şi e de neînțeles cum de sînt excluse din societatea [Ce]a mai bună.

Tineri francezi din epoca Directoratului ce purtau pălării cu boruri „incre-[dlb]>l" de largi.

Spunea acest lucru şi în societate, dar nimeni nu i-l lua în nume de rău. Cei din jur erau atît de obişnuiți să treacă multe cu vederea farmecului ei, încît pînă la urmă ajunseră să îngăduie orice necuviinței sale.

între timp, Ottilie stătea de vorbă cu logodnicul. Spera în întoarcerea arhitectului, ale cărui colecții mai serioase, mai pline de gust, aveau să elibereze societatea de toată această maimuțărie. în aşteptare, discutase cu baronul reținîndu-i atenția asupra unei diversități de subiecte. Arhitectul însă rămînea

absent, şi cînd, în sfîrşit, se întoarse, el se pierdu în mijlocul asistenței fără a aduce nimic şi fără a avea aerul că fusese vorba de aşa ceva. Ottilie fu un moment - cum să zicem? - necăjită, revoltată, jignită; îi adresase un cuvînt amabil; dorise să-i ofere logodnicului o oră plăcuta, pe gustul lui, căci, cu toată dragostea infinită ce o nutrea pentru Luciane, el părea totuşi să sufere din cauza purtării acesteia.

Maimuțele trebuiră să cedeze locul unei cine. Jocuri de societate, ba chiar şi dansuri, iar la urmă o lîncezeală plictisitoare şi cîte o ultimă stîrnire a unei pofte sleite se prelungiră şi de asta dată, ca de obicei, pînă tîrziu după miezul nopții. Căci Luciane se şi obişnuise să nu se poată nici scula din pat în zori, nici merge la culcare seara.

în această perioadă, în jurul lui Ottilie, se găsesc mai rar consemnate evenimente, în schimb apar mai des maxime şi sentințe despre viață sau desprinse din ea. Cum însă cele mai multe din ele nu s-au putut naşte din propria ei reflecție, este probabil căi s-a transmis vreun caiet, din care şi-a copiat ceea ce corespundea sentimentelor ei. Unele pasaje personale, cu un caracter *tn&* intim vor fi desigur recunoscute după specificul lor.

Din jurnalul Iui Ottilie

„Privim cu atîta plăcere în viitor, pentru că am vrea atît <J[e] mult să orientam în favoarea noastră, prin dorințele noaso"[e] tainice, nehotărîtul ce oscilează într-însul."

AFINITĂȚILE ELECTIVE

„Nu ne e uşor să ne aflăm într-o societate numeroasă fără a ne gîndi că întîmplarea ce adună atît de mulți oameni laolaltă ar trebui să ni-i aducă şi pe prietenii noştri."

„Oricît de retras ai trăi, devii, înainte de a-ți da seama, debitor sau creditor."

„Cînd întîlnim pe cineva care ne datorează recunoştință, ne amintim îndată de acest lucru. însă cît de des putem întîlni pe cineva căruia îi datorăm noi recunoştință, fără ca faptul să ne vină în minte!"

„A te destăinui este natură; a primi destăinuirea aşa cum ți se oferă este cultură."

,.Nimeni n-ar vorbi mult în societate, dacă şi-ar da seama cît de des îi înțelege greşit pe ceilalți."

„Cînd repetăm spusele altora le alterăm probabil atît de mult numai pentru că nu le-am înțeles."

„Cel ce vorbeşte multă vreme singur în fața altora fără a-şi măguli auditorii trezeşte aversiune."

„Orice cuvînt rostit trezeşte sensul opus."

„Contradicția şi linguşirea fac şi una şi cealaltă o conversație proastă."

„Companiile cele mai plăcute sînt acelea în care domneşte

0 senină stimă reciprocă între cei de față."

„Nimic nu defineşte mai bine caracterul oamenilor decît ceea ce li se pare ridicol."

„Ridicolul izvorăşte dintr-un contrast moral, perceput de simțuri în mod inofensiv."

„Omul condus de simțuri rîde adesea acolo unde nu e nimic de rîs. Orice l-ar aținea, plăcerea lui intimă iese la iveală."

„Omul cu bun-simț găseşte aproape totul ridicol, cel rațional, aProape nimic."

„Unui bărbat în vîrstă i se reproşa că încă mai caută să intre

1 grațiile femeilor tinere. «Este singurul mijloc de a te întineri, e~"nse el, lucru pe care-l doreşte oricine»."

148

J.W. GOETHE

„Suportam să ni se impute cususurile, suportam să fim pedepsiți, îndurăm multe din cauza lor, dar ne pierdem răbdarea atunci cînd trebuie să ne dezbăram de ele."

„Anumite cususuri sînt necesare existenței individului. Ne-ar fi neplăcut dacă vechii noştri prieteni s-ar dezbăra de anumite ciudățenii ale lor."

„Se spune: «va muri curînd» despre un om care acționează împotriva felului său de a fi."

„Care sînt cususurile pe care le putem păstra şi chiar cultiva în noi? Acelea care mai degrabă îi măgulesc pe ceilalți decît îi ofensează."

„Pasiunile sînt cususuri sau virtuți, dar exaltate."

„Pasiunile noastre sînt asemenea păsării Phoenix. Atunci cînd cea veche e mistuită de flăcări, cea nouă se înalță de îndată, iarăşi, din cenuşă."

„Marile pasiuni sînt boli fără speranță. Ceea ce le-ar putea vindeca e tocmai ceea ce le face cu adevărat primejdioase."

„Pasiunea sporeşte şi se domoleşte prin mărturisire. în nimic altceva calea de mijloc n-ar fi poate mai de dorit decît în încrederea şi tăinuirea față de cei pe care-i iubim."

Capitolul V

Astfel, în viitoarea mondenității, Luciane făcea neîncetat să crească în jurul ei beția existenței. Curtea ei devenea din zi în z' mai numeroasă, în parte fiindcă agitația ei îi însufleța şi î>

atrăgea pe unii, în parte fiindcă ştia, prin amabilitate şi cîte o faptă bună, să-i lege de ea pe alții. Era darnică în cel mai înalt grad: în adevăr, prin afecțiunea mătuşii şi a logodnicului, atîtea lucruri frumoase şi de preț se revărsaseră deodată asupră-i, înctt ea părea să nu posede nimic propriu şi să nu cunoască valoarea a tot ce se adunase în jurul ei. Astfel', nu şovăia nici o clipă să-$j scoată un şal prețios şi să-l pună pe umerii unei femei i

părea prea sărăcăcios îmbrăcată în comparație cu celelalte, şi făcea acest lucru în chip atît de şăgalnic, de abil, încît nimeni nu putea refuza un asemenea dar. Unul dintre curtenii ei purta tot-deauna o pungă cu bani şi avea însărcinarea de a se interesa, în satele unde poposeau, de oamenii cei mai bătrîni şi mai bolnavi şi de a le uşura situația cel puțin pentru moment. Pentru aceasta, ea îşi cîştigă în întregul ținut renumele unei mari bunătăți, care devenea totuşi uneori incomod, fiindcă atrăgea în preajma ei peste măsură de mulți nevoiaşi supărători.

Dar nimic nu contribui mai mult să-i sporească faima decît vădita şi stăruitoarea ei purtare plină de bunătate față de un tînăr nefericit, frumos şi bine făcut de altminteri care fugea de societate pentru că îşi pierduse în luptă, de altfel în chip glorios, mîna dreaptă. Această mutilare născuse în el o atît de mare descurajare, îi făcea atît de penibil faptul că orice nouă cunoştință căuta totdeauna să se informeze despre nenorocirea ce se abătuse asupra lui, încît prefera să se ascundă, să se dedice lecturii şi altor studii şi, o dată pentru totdeauna, să nu aibă nimic de a face cu lumea

Existența acestui tînăr nu-i scăpă Lucianei. Fu forțat, să apară mai întîi într-un cerc restrîns, apoi într-unui mai mare, în sfîrşit în cel mai larg. Ea se purta mai drăguț față de el decît față de oricare altul; se pricepu, îndeosebi, printr-o insistentă servia-bilitate să-i facă prețioasă o pierdere pe care se străduia s-o com-penseze ea însăşi. La masă, trebuia să ia loc lîngă ea; ea îi tăia în bucăți mîncarea din farfurie, astfel încît n-avea nevoie să folosească decît furculița. Dacă alții mai vîrstnici, mai distinşi îl tipseau de vecinătatea ei, ea făcea astfel ca, peste întreaga masă, toată atenția ei să ajungă pînă la el, şi graba plină de grijă a servitorilor trebuia să înlocuiască ceea ce distanța amenința să-i ■^Pească. Pînă la urmă, ea îl încuraja să scrie cu mîna stingă; fu °bligat să-i adreseze toate încercările sale şi astfel ea rămînea tot-deauna, fie de la distanță, fie din apropiere, în legătură cu el.

binarul nu înțelegea ce se întîmplase cu el şi, într-adevăr, începu <*In acel moment o viață nouă.

Ar trebui poate să credem că această purtare displăcea logodnicului ei; dar lucrurile se petrecură tocmai invers. El consideră aceste străduințe ca un mare merit şi era cu atît mai liniştit în privința lor, cu cit cunoştea felul special, aproape excesiv, prin care Luciane ştia să depărteze de ea tot ce putea să pară cit de puțin suspect. Se socotea liberă să se joace cu oricine după bunul ei plac; fiecare era în primejdie să se vadă, mai curind sau mai tîrziu, hărțuit, smucit sau tachinat de ea în alt fel, nimeni însă nu-şi putea permite acelaşi lucru față de ea, nimeni n-avea voie s-o atingă după capriciul lui, nimănui nu-i era îngăduit să replice, nici chiar în chipul cel mai ocolit, unei libertăți pe care şi-o lua ea. Şi astfel îi ținea pe ceilalți în granițele cele mai stricte ale decenței, pe care, față de ei, ea însăşi părea să le depăşească în fiecare clipă.

De altminteri s-ar fi putut crede că-şi făcuse o maximă din a se expune laudei şi blamului, afecțiunii şi aversiunii. Căci, dacă se străduia în fel şi chip să-şi cîştige prietenia oamenilor, ea şi-i îndepărta din nou, de obicei prin limba ei rea, care nu cruța pe nimeni. Astfel, nu făcea nici o vizită în vecinătate, nu era niciodată primită cu amabilitate, ea şi grupul ei, în castele ca şi ta locuințe simple, fără ca, la întoarcere, să-şi trădeze în chipul cel mai lipsit de reținere, tendință ei de a privi toate lucrurile omeneşti numai din unghiul lor ridicol. într-un loc, rîsul îi era stîmit de trei frați care, tot dîndu-şi politicos unul altuia întîietatea la însurătoare, îi prinsese bătrinețea holtei; în alt loc, de o femeie mică şi tînără cu un bărbat mare şi bătrîn; în altul, dimpotrivă, de un bărbat mic şi vioi cu o uriaşă neajutorată. într-o casă găsea că te împiedici la fiecare pas de un copil; o alta nu ajungea să-i pară plină nici chiar cînd adăpostea societatea cea mai numeroasă, pentru că nu întîlneai copii. Soții bătrîni n-aveau decît să ceară a fi înmormîntați degrabă, pentru a mai da cuiva din casă prilej să rida, întrucît bătrinii n-aveau parte de moştenitori legali. Tinerii căsătoriți ar face mai bine să călătorească, nefiind deloc făcuți pentru conducerea menajului. Şi, la fel cum se purta cu oamenii proceda cu lucrurile, cu clădirile ca şi cu mobilele şi serviciile de masă. Mai ales decorația pereților *o*

îmboldea la observații hazlii. De la cea mai veche tapiserie de *tiaute lisse** pînă la cel mai modern tapet de hîrtie, de la cel mai venerabil portret de familie pînă la cea mai frivolă gravură contemporană, totul avea de suferit, totul era parcă sfîşiat de remarcile ei batjocoritoare, astfel încît nu puteai decît să te miri că se mai află ceva în ființă pe o rază de cinci mile în jur.

Poate că în această pornire de a contesta totul nu zăcea propriu-zis răutate; s-ar putea să fi fost împinsă în general de neastîmpărul ei egoist; fapt e însă că, în relațiile cu Ottilie, se ivise o adevărată amărăciune. Privea de sus, cu dispreț calma şi neîntrerupta activitate, remarcată şi lăudată de toți, a blîndei copile şi, cînd veni vorba despre grija cu care Ottilie se ocupa de grădini şi de sere, ea nu se mulțumi să zeflemisească cu un aer mirat, în ciuda iernii aspre ce domnea, faptul că nu se vedeau nici flori, nici fructe, ci, începînd din acel moment, porunci să se aducă şi să se risipească pentru decorația zilnică a camerelor şi a meselor atîta verdeață, atîtea crengi şi orice mugur ivit, încît Ottilie şi grădinarul se simțiră adînc mîhniți de a-şi vedea distruse speranțele pe anul viitor şi poate pe o perioadă mai lungă.

Tot atît de puțin îi acorda ea lui Ottilie liniştea treburilor domestice, pe care aceasta le diriguia cu multă îndemînăre. Ottilie trebuia să ia parte la plimbările cu trăsura sau cu sania, să meargă cu ceilalți la balurile ce se dădeau în vecinătate; nu trebuia să se sperie nici de zăpadă, nici de ger, nici de violentele furtuni nocturne, de vreme ce ătîția alții nu mureau de pe urma lor. Gingaşa fată suferea destul de mult din această pricină, dar Luciane nu se alegea cu nici un cîştig; căci, deşi Ottilie se îmbrăca foarte simplu pentru aceste ocazii, ea era totuşi, sau cel Puțin părea cea mai frumoasă în ochii bărbaților. O dulce atracție îi aduna pe toți în jurul ei, indiferent dacă în marile saloane ea Se afla în primul sau în ultimul loc; ba chiar şi logodnicul Lucianei stătea adesea de vorbă cu ea, şi aceasta cu atît mai mult cu cît îi cerea sfatul şi concursul într-o problemă care-l preocupa.

Tapiserie țesuta la un război dispus în plan vertical.

152

J.W.

îl cunoscuse mai bine pe arhitect; cu ocazia examinări; colecției sale de artă discutase mult cu el pe teme istorice; cu alte prilejuri, mai ales cînd contemplase capela, învățase să-j prețuiască talentul. Baronul era tînăr, bogat; colecționa, voia sj construiască; pasiunea lui pentru artă era vie, dar avea slabe cunoştințe; credea a fi găsit în arhitect pe omul ce-i trebuia, pe

omul cu care va putea atinge în acelaşi timp mai multe din telurile sale. Vorbise Lucianei despre această intenție; ea îl lăudase pentru idee şi fusese cum nu se poate mai mulțumită de propunere, dar, poate, mai mult ca să-l răpească lui Ottilie pe acest tînăr - căci credea a fi observat la el o anume înclinație - decît pentru că ar fi avut de gînd să-i folosească talentul pentru intențiile ei. în adevăr, cu toate că el se dovedise foarte zelos la serbările ei improvizate şi-şi desfăşurase multe resurse în cutare sau cutare ocazie, ea fusese totuşi, de fiecare data, convinsă că e mult mai pricepută ea însăşi; şi cum, de obicei, invențiile ei nu ieşeau din comun, îndemînarea unui valet abil era tot atît de suficientă pentru executarea lor ca şi aceea a celui mai desăvîrşit artist. Imaginația ei nu era în stare să se avînte mai departe de un altar destinat jertfelor şi de încununarea unui cap de ghips sau a unuia viu, atunci cînd îşi propunea să aducă vreunei persoane un omagiu solemn cu ocazia sărbătoririi sau a aniversării acesteia

Ottilie fu în măsură să dea referințele cele mai bune atunci cînd logodnicul se interesă de raporturile arhitectului cu casa. Ştia că şi Charlotte căutase încă dinainte un post pentru el, căci, daca n-ar fi apărut toată această lume, tînărul ar fi plecat îndată după terminarea capelei, întrucît toate lucrările de construcție urmau şi trebuiau să fie întrerupte în timpul iernii; era deci foarte de dorit ca priceputul artist să fie folosit şi încurajat de un nou mecena.

Relațiile personale ale lui Ottilie cu arhitectul erau pure şi nevinovate. Plăcuta lui prezență, activitatea lui o interesase şi o bucurase ca vecinătatea unui frate mai mare. Sentimentele pe care le nutrea pentru el rămîneau la suprafața senină şi lipsită de pasiune a unei rudenii de sînge; căci în inima ei nu mai era loc, ea era prea plină de iubirea pentru Eduard, şi numai divinitatea,

care le pătrunde pe toate, putea fi stăpînă pe această inimă în acelaşi timp cu el.

în răstimp, cu cît iama se întețea, cu cît vremea era mai vijelioasă şi drumurile mai inaccesibile, cu atît mai atrăgător părea să petreci zilele ce scădeau într-o companie atît de bună. După scurte întreruperi, mulțimea invada din cînd în cînd casa. Ofițeri din garnizoane mai depărtate trăgeau încoace; cei mai culți, spre marele lor avantaj, cei mai neciopliți spre stingherealа societății; nu lipseau nici civilii, şi, în chip cu totul neaşteptat, sosiră într-o

bună zi, împreună, contele şi baroana.

Abia prezența lor păru să dea naştere unei adevărate curți. Bărbații de neam şi cu maniere alese îl înconjurară pe conte; femeile acordară atențiile lor baroanei. Nimeni nu se miră multă vreme să-i vadă împreună şi atît de veseli; căci se află că soția contelui murise şi că o nouă uniune matrimonială va fi încheiată de îndată ce cuviința va îngădui. Ottilie îşi aminti de acea primă vizită, de fiecare cuvînt ce fusese rostit despre căsătorie şi divorț, despre unire şi despărțire, despre speranță, aşteptare, privațiune şi renunțare. Cele două persoane, care pe atunci erau încă lipsite de orice perspectivă, stăteau acum în fața ei, atît de apropiate de fericirea mult dorită, şi un oftat involuntar îi pomi din inimă.

Luciane abia auzi despre conte că e amator de muzică şi se şi simți obligată să organizeze un concert; voia să se producă cu cîntece, acompaniindu-se singură la chitară. Ceea ce şi făcu. Nu cînta fără îndemînare din acest instrument, vocea ei era plăcută; dar, în ce priveşte cuvintele, acestea se înțelegeau tot atît de puțin ca şi în alte ocazii cînd vreo frumusețe germană cîntă cu acompaniament de chitară. Toată lumea confirma însă că Luciane cîntase cu multă expresie, iar ea putea fi mulțumită de puternicele aplauze. Numai că i se întîmplă cu acest prilej o curioasă nenorocire. între oaspeți se găsea un poet pe care spera cu deosebire să-l cucerească, fiindcă dorea ca el să-i dedice cîteva cîntece, şi de aceea executase în seara amintita aproape numai compuneri ale sale. El fu de altfel, ca toată lumea, politicos față de ea: ea se aşteptase însă la mai mult. îi dădu de cîteva ori să înțeleagă acest lucru, dar nu putu scoate nimic mai mult de la el, pînă ce,

pierzîndu-şi răbdarea, trimise, în sfîrşit, la el pe unul dintre curtezanii ei, ca să afle dacă poetul nu fusese fermecat să audă excelentele sale poeme atît de excelent cîntate. „Poeziile mele? răspunse acesta cu uimire. Iertați-mă, domnule, adăugă el, n-am auzit nimic decît vocale şi nici măcar pe toate. Este totuşi de datoria mea să mă arăt recunoscător pentru o atît de amabila intenție." Curtezanul tăcu şi trecu sub tăcere aceste cuvinte. Celălalt căută să se descurce cu cîteva complimente bine ticluite. Ea lasă să se înțeleagă fară echivoc dorința de a poseda şi unele versuri compuse anume pentru ea. Daca lucrul n-ar fi fost din cale-afară de nepoliticos, el ar fi fost în stare să-i ofere alfabetul, pentru ca ea să-şi ticluiască singură, după plac, un ditiramb pe o melodie oarecare. Dar Luciane nu avea să iasă din această

întîmplare fără a fi ofensata. După puțin timp, ea află că, încă în aceeaşi seară, el scrisese, pe o melodie favorită a lui Ottilie, un poem încîntător, care era mai mult decît amabil.

Ca toți oamenii de felul ei, care amestecă totdeauna ceea ce e avantajos cu ceea ce e pentru ei nefavorabil, Luciane voi acum să-şi încerce norocul în declamație. Avea o memorie buna, dar, ca să fim sinceri, dicțiunea ei era lipsită de spirit şi violenta, fără a fi pătimaşă. Recită balade, poveşti şi tot ce se mai întîlneşte în general în programele de declamație. Luase în acelaşi timp nenorocitul obicei de a însoți cu gesturi cele recitate, lucru al cărui rezultat este că încurcă în chip neplăcut, mai degrabă decît să îmbine cu dramaticul ceea ce este de fapt epic şi liric.

Contele, bărbat ager la minte, care cuprinsese repede cu privirea societatea, înclinațiile, pasiunile şi distracțiile ei, sugera, în chip fericit sau poate nefericit, Lucianei idea unui nou gen de spectacol, cu totul pe măsura personalității ei.

- Găsesc aici, spuse el, multe persoane bine făcute, cărora nu le lipseşte desigur nimic pentru a imita mişcări şi poziți[1] pitoreşti. Cum de n-ați încercat încă să reprezentați în adevăr tablouri cunoscute? O asemenea imitare, chiar dacă cere ma[1] multe preparative anevoioase, exercită în schimb un farmec d[e] necrezut.

Luciane îşi dădu repede seama că ar fi aici cu totul în elementul ei. Frumoasa ei statura, formele ei pline, trăsăturile regulate şi totuşi expresive ale feței, părul castaniu, gîtul ei subțire, totul era parcă anume făcut pentru tablouri; şi numai să fi ştiut că părea mai frumoasă cînd stătea liniştita decît atunci cînd se mişca, fiindcă în al doilea caz îi scăpa uneori ceva dezordonat, dizgrațios, ea s-ar fi dedat cu şi mai mult zel acestei sculpturi în came şi oase.

Se căutară deci gravuri după picturi celebre şi se alese mai întîi *Belizarie,* după van Dyck. Un bărbat mare şi bine făcut, de o anumită vîrstă urma să-l reprezinte pe generalul orb, aşezat; arhitectul să-l întruchipeze pe ostaşul ce stă trist şi compătimitor în fața lui şi cu care avea efectiv o oarecare asemănare. Luciane alesese pentru sine, cu destulă modestie, figura tinerei femei din planul al doilea, care-şi numără în palmă generosul obol scos dintr-o pungă, în timp ce o bătrină pare s-o mustre şi s-o facă să înțeleagă că dă prea mult. O altă femeie, care întinde cu adevărat un obol orbului, nu era nici ea uitată.

Cu acest tablou cît şi cu altele, se ocupară toți foarte serios. Contele dădu, cu privire la genul instalațiilor, cîteva indicații arhitectului, care ridica de îndată o scena în acest scop şi luă măsurile necesare pentru iluminat. Se şi angajaseră adînc în Pregătiri, cînd observară că o astfel de acțiune cerea o cheltuiala considerabilă şi că la țara, în toiul iernii, se ducea lipsă de multe din cele trebuitoare. De aceea, Luciane puse să se taie în bucăți [a]Proape întreaga ei garderoba, spre a furniza diferitele costume & care artiştii respectivi le indicaseră în chip destul de arbitrar.

Seara fixată sosi şi reprezentația fu dată în fața unei societăți numeroase şi în aplauzele generale. O muzică adecvată împinse k culme încordata aşteptare. Scena cu *Belizarie* inaugura spec-^olul. Figurile erau atît de potrivite, culorile atît de fericit discuite, iluminarea atît de artistică, încît te credeai cu adevărat ^ altă lume; atît numai că prezența realului în locul aparenței Producea un fel de senzație de teamă.

Cortina căzu şi se ridica nu numai o dată la cererea spectatorilor. Un intermezzo muzical distra societatea, care urma să fie surprinsă printr-un tablou de un gen mai elevat. Era cunoscuta lucrare a lui Poussin: *Esteta în fața lui Ahasveros.* De astă data, Luciane fusese mai darnică față de sine. Ea desfăşură în rolul reginei căzute în leşin toate farmecele ei şi alesese în chip precaut pentru rolurile fecioarelor care o înconjurau şi o susțineau numai fete drăguțe şi bine făcute, dintre care însă nici una nu putea cîtuşi de puțin să se măsoare cu ea. Persoana lui Ottilie rămăsese exclusă din acest tablou ca şi din celelalte. Pe tronul de aur, Luciane aşezase, pentru a-l reprezenta pe regele asemănător lui Zeus, pe bărbatul cel mai viguros şi mai frumos din întreaga societate, astfel încît tabloul atingea cu adevărat o incomparabilă perfecțiune.

Cel de-al treilea tablou ales fusese *Mustrarea părintească* de Terbroch, şi cine nu cunoaşte splendida gravură executată de Wille al nostru după această pictură? Un tată, cu un aer nobil şi cavaleresc, sade picior peste picior, părind s-o admonesteze pe fiica sa, care stă în fața lui. Aceasta, o siluetă superbă, purtînd o rochie de atlaz alb cu falduri bogate, e văzută numai din spate, dar întreaga ei atitudine pare să sugereze că se stăpîneşte. Că mustrarea nu e nici violentă, nici umilitoare se vede din expresia feței şi din gestul tatălui; cît despre mamă, ea pare să-şi ascundă o uşoară jenă, uitîndu-se într-un pahar de vin pe care e gata să-l

soarbă pînă la fund.

Cu acest prilej, Luciane trebuia să apară în cea mai mare strălucire a ei. Cozile ei, forma capului, gîtul şi ceafa întreceau în frumusețe orice închipuire şi talia, din care la veşmintele moderne, antichizante, ale femeilor se vede foarte puțin, acea talie grațioasă, suplă şi subțire, se revela cum nu se poate nw[1] avantajos în costumul din altă epocă; iar arhitectul avusese grijă să dispună ambele falduri ale atlazului alb cu cea mai artistic* naturalețe, astfel încît, fără nici o îndoială, această imitație vie întrecea cu mult imaginea originală, producînd o încîntare gen[e']

ră. Cererile de repetare a tabloului nu mai conteneau şi dorința cu totul firească de a vedea şi din față o atît de frumoasă făptură, care fusese îndeajuns privită din spate, crescu într-atîta, încît un mucalit nerăbdător strigă în gura mare cuvintele - scrise cîte-odată în josul unei pagini - : *Toumez, s'il vous plalt*,* şi dezlănțui aprobarea generală. Dar interpreții se ştiau prea bine puşi în valoare şi prinseseră prea bine sensul acestui gen de spectacol, pentru a ceda apelului general. Fiica, aparent ruşinată, rămase nemişcată, fără a acorda spectatorilor favoarea de a-i vedea expresia feței; tatăl nu se clinti de pe scaun, păstrînd atitudinea lui mustrătoare, iar mama nu-şi ridică nici nasul, nici ochii din paharul străveziu, în care vinul nu scădea, cu toate că ea părea să bea. Ce să mai povestim despre micile tablouri finale pentru care se aleseseră scene olandeze de tavernă şi de bîlci?

Contele şi baroana plecară, făgăduind că se vor reîntoarce în primele săptămîni fericite ale apropiatei lor uniri, şi Charlotte speră acum, după două luni suportate cu greu, să scape şi de restul societății. Era sigură că fiica ei va cunoaşte fericirea atunci cînd se va fi potolit la ea prima amețeală a logodnei şi a tinereții, căci logodnicul ei se considera cel mai fericit om de pe lume. Proprietar al unei mari averi, înzestrat cu un spirit moderat, părea ciudat de măgulit de avantajul de a avea o femeie care trebuia să placă lumii întregi. Avea o tendință atît de aparte de a raporta totul la ea şi abia prin ea la el însuşi, încît încerca un sentiment neplăcut cînd un nou-sosit nu-şi îndrepta pe loc toată atenția [a]supra ei, ci, fără a se ocupa în mod deosebit de ea, căuta un contact mai strîns cu el, aşa cum se întîmpla mai ales cu unele Persoane mai bătrîne, atrase de frumoasele lui însuşiri. în ce-l Priveşte pe arhitect, se ajunse repede la o înțelegere. El avea să-l [u]rrneze pe logodnic la Anul Nou, şi să petreacă împreună car-

navalul în oraş, unde Luciane îşi promitea cea mai mare fericire ^e Pe urma repetării tablourilor vivante, atît de frumos întocmite, Ca Şi de pe urma unei sumedenii de alte lucruri; şi aceasta cu atît

wtoarceți, vă rog *(franc.)-*

158

mai mult cu cît se părea că şi mătuşa şi logodnicul socoteau neînsemnată orice cheltuială cerută de plăcerile ei.

Se apropia momentul plecării, dar ea nu se putea petrece într-un mod obişnuit. Se glumi o dată, destul de zgomotos, pe tema proviziilor de iarnă ale lui Charlotte, care aveau să fie în curînd secătuite, cînd gentilomul ce-l întruchipase pe Belizarie şi care era negreşit destul de bogat şi înflăcărat de farmecele Lucianei, pe care le omagia mult, exclamă nechibzuit:

— Să urmam moda poloneză! Veniți acum la mine, dați gata şi rezervele mele, şi pe urmă, tot aşa, la ceilalți vecini.

Zis şi făcut: Luciane consimți. A doua zise făcură bagajele şi tot roiul se năpusti asupra altei proprietăți. Găsiră şi acolo destul loc, însă mai puțină comoditate şi rînduială. De aici urmară unele încălcări ale cuviinței care nu făcură decît să sporească fericirea Lucianei. Viața deveni din ce în ce mai dezmățată şi mai nebunească. Se organizară vînători cu gonaci în plină zăpadă şi tot ce se putea imagina mai incomod. Femeilor le era tot atît de puțin îngăduit să se sustragă ca şi bărbaților, şi astfel, vînînd şi călărind, gonind cu săniile şi chiuind, societatea trecu de la o moşie la alta, pînă ce se apropie, în sfîrşit, de reşedință. Acum, veştile şi poveştile despre distracțiile de la Curte şi din oraş dădură o altă orientare imaginației şi o atraseră irezistibil pe Luciane, cu întreaga ei suită, într-un nou cadru de viață, unde mătuşa ei o şi precedase.

Din jurnalul lui Ottilie

, ,Luăm în lume pe fiecare drept ceea ce se dă; dar el şi *W* buie să se dea drept ceva. îi suportăm mai uşor pe cei supărător[1] decît îi tolerăm pe cei neînsemnați."

„Putem impune orice societății, dar nu ceea ce are ° urmare."

,,Nu ajungem a-i cunoaşte pe oameni atunci cînd vin la n°Jl trebuie să mergem la ei pentru a afla cum stau lucrurile cu ei.

J.W. GOETHE | AFINITĂȚILE ELECTIVE

159

„Mi se pare aproape natural să găsim diferite cusururi celor ce ne vizitează şi, de îndată ce au plecat, să nu-i judecăm în chipul cel mai binevoitor, căci avem aşa-zicînd dreptul de a-i măsura după etalonul nostru. Chiar oamenii rezonabili şi echitabili se

abţin cu greu, în asemenea cazuri, de la o cenzură severă."

„Dacă, dimpotrivă, am fost la alţii şi i-am văzut în ambianţa, în deprinderile, în condiţiile lor de viaţă necesare, inevitabile, aşa cum acţionează ei în mediul lor sau cum se supun, e nevoie de nesocotinţă şi de rea-voinţă pentru a găsi ridicol ceea ce, în mai mult decît un sens, ar trebui să ne pară respectabil."

,,Prin ceea ce numim conduită şi bună-cuviinţă urmează să obţinem ceea ce altminteri nu poate fi obţinut decît prin violenţă sau nici măcar prin violenţă."

.frecventarea femeilor este temeiul bunei-cuviinţe."

„Cum pot coexista caracterul, particularitatea omului cu uzanţele?"

„Particularitatea ar trebui să fie reliefată şi mai mult prin uzanţe. Fiecare doreşte însemnătatea, numai să nu fie incomodă."

„In viaţă, în genere, ca şi în societate, cele mai mari avantaje le are un militar cultivat."

„Oamenii de arme brutali măcar nu ies din caracterul lor, şi, cum în spatele forţei se ascunde totuşi de cele mai multe ori o fire blîndă, te poţi, la nevoie, înţelege şi cu ei."

„Nimic nu e mai supărător decît un civil greoi. De la el s-ar Putea pretinde fineţe, fiindcă nu e obligat să se ocupe cu nimic grosolan."

>,Cînd trăim laolaltă cu oameni care au un simţ delicat al cuviinţei, ne îngrijorăm pentru ei dacă se întîmplă ceva necuviincios. Este ceea ce simt întotdeauna pentru Charlotte şi preună cu ea, atunci cînd cineva se leagănă cu scaunul, pen-

că ştiu că ea urăşte de moarte acest lucru."

„Nimeni nu ar intra cu ochelarii pe nas într-o odaie intima dacă ar şti că nouă femeilor ne trece îndată pofta de a-l privi şi de a sta de vorbă cu el."

„Familiaritatea care ia locul respectului e totdeauna ridicola. Nimeni nu ar depune pălăria după ce tocmai a salutat cu ea, daca ar şti ce comic pare acest lucru."

, ,Nu există semn exterior de politeţe care să nu aibă un temei moral profund. Adevărata educaţie ar fi aceea care ar transmite în acelaşi timp acest semn şi temeiul."

„Comportarea este o oglinda în care fiecare îşi arata imaginea."

„Există o politeţe a inimii; ea este înrudita cu iubirea. Din ea izvorăşte politeţea cea mai nesilită a comportării exterioare."

„Cea mai frumoasă stare este dependenţa voluntară; şi cum ar fi ea posibilă fără iubire?"

„Nu sîntem niciodată mai departe de dorințele noastre decît atunci cînd ne închipuim că posedăm obiectul dorit."

,.Nimeni nu este mai rob decît acela ce se crede liber fără a fi liber cu adevărat."

„Este de ajuns ca omul să se declare liber, pentru ca să se simtă în aceeaşi clipă îngrădit. Dacă îndrăzneşte să se declare îngrădit, el se simte liber."

, .împotriva marii superiorități a altuia nu există alt mijloc de salvare decît iubirea."

„E teribilă situația unui om superior cu care se fălesc proştii."

„Se spune că nimeni nu e erou în ochii valetului său. Acest lucru se datorează însă numai faptului că eroul nu poate fi recunoscut decît de erou. Dar este probabil că valetul va şti să-' aprecieze pe cel de-o seamă cu el."

, ,Nu există consolare mai mare pentru mediocritate decît fap" tul că geniul este şi el dator cu o moarte."

„Cei mai de seamă oameni sînt totdeauna legați de secol* lor printr-o slăbiciune."

J.W. GOETHE ytfINITĂȚILE ELECTIVE

161

„Considerăm de obicei oamenii ca mai primejdioşi decît sînt."

,.Nebunii şi oamenii deştepți sînt deopotrivă de inofensivi. Dar seminebunii şi semiînțelepții, aceştia sînt cei mai primejdioşi."

„Nu ocoleşti nicidecum mai sigur lumea decît prin artă; şi nu te uneşti mai sigur cu ea decît prin artă."

„Chiar şi în culmea fericirii sau în culmea suferinței avem nevoie de artist."

, Arta se îndeletniceşte cu ce e greu şi bun." „Văzînd dificultatea tratată uşor, intuim imposibilul." „Greutățile sporesc pe măsură ce ne apropiem de țel." „A semăna nu e atît de anevoios ca strînsul roadelor."

Capitolul VI

Marea tulburare pricinuită lui Charlotte de această vizită fu compensată de faptul că avu putința s-o înțeleagă deplin pe fiica sa, lucru în care cunoaşterea lumii o ajută foarte mult. Nu era Prima oara că întîlnea un caracter atît de bizar, cu toate că nici "nul nu atinsese un asemenea grad. Şi totuşi ştia din experiență că astfel de persoane, modelate de viață, de felurite evenimente, de relațiile familiale, pot ajunge la o maturitate foarte plăcută şi dabilă, egoismul îndulcindu-se şi vîrtejul activității căpătînd o direcție precisă. Charlotte, ca mamă, accepta cu atît mai multă

■"găduință un fenomen poate neplăcut pentru alții, cu cît le stă ifle părinților să nădăjduiască acolo unde străinii nu doresc decît să profite sau cel puțin să nu fie stingheriți.

Charlotte însă avea să fie lovită în chip ciudat şi neaşteptat, duPă plecarea fiicei sale, de faptul că aceasta lăsase în urmă un nuRie raU) nu atjt pjjn ceea ^ era criticabil în purtarea ei, cît toc-maai prin ceea ce ar fi putut fi găsit demn de lauda. Luciane părea a~$i fi făcut o lege nu numai din a fi veselă între cei veseli, ci şi

din a fi tristă alături de cei trişti şi, pentru a-şi exersa bine spiritul de contradicție, din a-i întrista uneori pe cei veseli şi a-j înveseli pe cei trişti. în toate familiile unde se ducea, ea se interesa de cei bolnavi şi de cei infirmi care nu puteau să apară în societate. îi vizita în camerele lor, făcea pe medicul şi impunea fiecăruia leacuri energice, luate din farmacia de voiaj pe care o ducea totdeauna cu sine în trăsura ei; un atare tratament, cum e uşor de presupus, reuşea sau dădea greş după voia întîmplării.

în acest gen de binefacere, Luciane era foarte crudă şi nu se lăsa influențată, căci era ferm convinsă că proceda cum nu se poate mai bine. însă o încercare a ei pe tărîm moral eşua de asemenea, şi ea îi dădu mult de furcă lui Charlotte, pentru că avu urmări şi pentru că toată lumea vorbi despre ea. Auzi acest lucru abia după plecarea Lucianei; Ottilie, care fusese martoră tocmai la această întîmplare, fu obligată să-i dea amănunțit socoteală asupra celor petrecute.

O fată, dintr-o familie cu vază, avusese nenorocul de a fi vinovată de moartea uneia dintre surorile ei mai mici şi din această cauză nu putuse nici să se liniştească, nici sa se regăsească pe sine. Trăia, absorbită şi tăcută, în camera ei şi nu suporta nici chiar vederea membrilor familiei; îi accepta doar cînd veneau la ea unul cîte unul; căci, de îndată ce erau mai mulți laolaltă, îşi închipuia că fac împreună reflecții despre ea şi starea în care se afla. Față de fiecare în parte, ea se exprima rezonabil, stînd ceasuri întregi de vorbă cu el.

Luciane auzise despre acest caz şi îşi propusese îndată, în taină, ca, atunci cînd va ajunge în casa acelei familii* sa săvîrşească un fel de minune şi s-o redea pe tînăra fată societății- Se purtă cu acest prilej mai prudent decît de obicei, ştiu să se introducă singură la cea sufleteşte bolnavă şi, pe cît se puw observa, izbuti să-i cîştige încrederea prin muzică. La sfîrşit făcu însă o greşeală; căci, tocmai pentru că dorea să facă senzație- °

aduse deodată, într-o seară, pe frumoasa şi palida copilă, pe cafe o socotea îndeajuns de pregătită, în societatea strălucitoare 51 pestriță. Şi poate că şi acest lucru ar fi reuşit, dacă societate*1

însăşi, din curiozitate şi aprehensiune, nu s-ar fi comportat cu stîngăcie, adunîndu-se în jurul bolnavei, evitînd-o apoi din nou, zapăcind-o şi agitînd-o prin murmure şi şuşoteli. Delicata ei sensibilitate nu suportă toate acestea. Fugi scoțînd țipete înspăimîntătoare, care ar fi putut fi expresia groazei stîrnite de apariția unui monstru. Speriată, societatea se împrăştie, iar Ottilie fu printre aceia care o conduseră din nou în camera ei pe bolnava cu totul lipsită de cunoştință.

între timp, Luciane adresase, în felul ei obişnuit, o aspră mustrare celor de față, fără a se gîndi cîtuşi de puțin la faptul că purta întreaga vină şi fără a se lăsa abătută de acest insucces, ca şi de oricare altul, de la faptele şi gesturile ei.

Starea bolnavei devenise mai îngrijorătoare din acel moment; ba maladia ei se agravase chiar atît de mult, încît părinții nu putură s-o mai țină acasă pe biata copilă, ci se văzură siliți s-o încredințeze unui ospiciu. Lui Charlotte nu-i rămase decît să caute a alina întrucîtva, printr-o purtare deosebit de delicată față de acea familie, durerea pricinuită de fiica ei. Asupra lui Ottilie întîmplarea făcuse o impresie adîncă; o plîngea cu atît mai mult pe sărmana fată, cu cît era convinsă, după cum, nici nu putea tăgădui față de Charlotte, că, printr-un tratament susținut, bolnava ar fi putut fi vindecată cu siguranță.

Şi cum, în general, din trecut oamenii stau de vorbă mai mult despre ce e neplăcut decît despre ce e plăcut, ajunse în discuție şi o mică neînțelegere care o nedumerise pe Ottilie în Privința arhitectului, în seara cînd acesta nu voise să-şi arate colecția, cu toate că ea îl rugase în chip atît de amabil. Acest ^fuz îi rămăsese mereu pe inimă şi nu ştia nici ea de ce. Sentimentele ei erau foarte îndreptățite; căci ceea ce o fată ca Ottilie P°ate cere nu s-ar cuveni să fie refuzat de un tînăr ca arhitectul. ^cesta invoca însă față de uşoarele ei mustrări ocazionale scuze destul de valabile.

- Dacă ați şti, spunea el, cît de brutal se poarta chiar unii °anieni cultivați cu operele de artă cele mai prețioase, mi-ați ierta aPtul că nu vreau să le expun pe ale mele în mijlocul mulțimii, ^i nu ştie să apuce o medalie de muchie; ei pipăie cel mai

frumos relief, fondul cel mai pur, cele mai delicate piese şi ie plimbă încoace şi încolo între degetul mare şi arătător, ca şi cum formele artistice s-ar aprecia în modul acesta. Fără a se gîndi ca o coală mare trebuie ţinută cu amîndouă mîinile, ei apucă o gravură de neprețuit, un desen de neînlocuit, numai cu o mînă, aşa cum un politician încrezut apucă un ziar, făcîndu-şi cunoscută dinainte, prin mototolirea hîrtiei, judecata asupra evenimentelor lumii. Nimeni nu se gîndeşte că ar fi de ajuns ca douăzeci de oameni să procedeze unul după altul în acest fel cu o operă de artă, pentru ca cel de-al douăzecişiunulea să nu mai aibă mare lucru de văzut.

- Nu te-am pus şi eu uneori într-o asemenea încurcătură? întrebă Ottilie; n-am vătămat cumva, cu vreun prilej, comorile dumitale, fără a bănui acest lucru?

- Niciodată, replică arhitectul, niciodată! Aşa ceva v-ar fi cu neputință; cuviința s-a născut o dată cu dumneavoastră.

- în orice caz, ripostă Ottilie, n-ar fi rău dacă pe viitor s-ar intercala în manualul bunelor maniere, după capitolele despre modul de comportare la masă, în societate, un capitol foarte amănunțit despre chipul cum trebuie să ne purtăm în colecțiile de artă şi în muzee.

- Negreşit, răspunse arhitectul, atunci custozii şi amatorii şi-ar arăta cu mai multă plăcere raritățile.

Ottilie îl iertase de mult; cum însă el părea să pună serios la inimă mustrarea ei şi o asigura iarăşi şi iarăşi că-i face plăcere să-şi arate colecția şi că e gata totdeauna să-şi dea toată silința pentru prietenii săi, avu impresia că-i jignise susceptibilitatea şi se simți îndatorată față de el. De aceea nu-i era la îndemînă sa refuze net o rugăminte pe care el i-o făcu în urma acestei conversații, deşi consultîndu-şi repede inima, nu văzu cum ar putea să-i îndeplinească dorințele.

Iată despre ce era vorba. Arhitectul fusese nespus de sensi' bil la faptul că, din gelozia Lucianei, Ottilie fusese exclusă de la tablourile vivante; el remarcase, de asemenea, cu regret că» nesimțindu-se bine, Charlotte putuse asista numai din cînd tf> cînd la această strălucită parte a distracțiilor de societate. Aci"[11]

el n-ar fi vrut să plece fără ă-şi dovedi recunoştința şi prin montarea, în cinstea uneia şi spre distracția celeilalte, a unei reprezentații mult mai frumoase decît fuseseră cele de pînă acum. Poate că la aceasta se adăuga, fără că el însuşi să-şi dea seama,

un alt imbold ascuns: îi venea atît de greu să părăsească aceasta casă, această familie, ba chiar i se părea cu neputință să se despartă de ochii lui Ottilie, ă căror calmă şi prietenoasă privire îl făcuse aproape numai ea să trăiască în vremea din urmă.

Sărbătoarea Crăciunului se apropia, şi el înțelese deodată că, de fapt, acele reprezentări de tablouri prin figuri în *ronde-bosse** porniseră de la „iesle", spectacolul pios închinat, în această sfîntă perioadă, mamei divine şi pruncului, astfel cum sînt adorați, în aparenta lor umilință, mai întîi de păstori şi după aceea de regii magi.

îşi reprezentase întru totul posibilitatea realizării unui atare tablou. Un prunc frumos şi plin de prospețime fusese găsit; nici de păstori şi păstorițe nu avea să se ducă lipsă; dar fără Ottilie lucrul nu putea fi împlinit. în cugetul lui, tînărul o înălțase la rolul Maicii Domnului, şi dacă ea îl refuza, nu încăpea pentru el nici cea mai mică îndoială că planul trebuia să cadă. Ottilie, pe jumătate încurcata de propunere, îl îndreptă cu cererea lui către Charlotte. Aceasta îi dădu cu plăcere încuviințarea şi tot de la ea fu învinsă în chip prietenos sfiala lui Ottilie de a-şi asuma întruchiparea acestei sfinte figuri. Arhitectul lucră ziua şi noaptea Pentru ca nimic să nu lipsească în ajunul Crăciunului.

Da, ziua şi noaptea în adevăratul sens al cuvîntului. Avea, de altfel, puține trebuințe şi prezența lui Ottilie părea să-i suplinească orice înviorare; lucrind de dragul ei, părea să n-aibă nici nevoie de somn, ocupîndu-se de ea, nici o nevoie de hrană. De aceea, în seara solemnă, totul fu gata şi pregătit. Reuşise să a(June instrumente de suflat cu o frumoasa sonoritate, care făcură •ntroducerea şi ştiură să creeze atmosfera dorită. La ridicarea c°ttinei Charlotte fu cu adevărat surprinsa. Tabloul ce i se oferea

Sculptura complet detaşată de fondul pe care se profilează *(franc).*

fusese de atîtea ori repetat în toată lumea, încît cu greu te puteai aştepta la o nouă impresie în fața lui. Aici însă, realitatea ca imagine avea calități deosebite. întregul spațiu era mai curînd nocturn decît crepuscular, şi totuşi, în amănuntele mediului nu era nimic nedesluşit. Ideea incomparabilă de a face întreaga lumina să emane de la prunc, artistul ştiuse s-o înfăptuiască printr-un ingenios mecanism de iluminare care era mascat de personajele din primul plan, lăsate în umbră şi primind doar o slabă lumină piezişă. Fetele şi băieții veseli stăteau de jur-împrejur, fețele lor fiind puternic luminate de jos. Nu lipseau nici îngerii, a căror strălucire proprie era parca umbrită de splen-

doarea divină şi al căror trup eterat părea mai dens şi doritor de lumină în faţa celui dumnezeiesc-uman.

Din fericire, pruncul adormise în poziţia cea mai drăgălaşă, aşa că nimic nu tulbura contemplaţia asupra celei ce-o întrupa pe mamă şi care, cu nemărginită graţie, ridicase un văl pentru a revela comoara ascunsă. Imaginea rămase fixată parcă, încremenită în acea clipă. Orbit fiziceşte, surprins spiritual, poporul din jur părea că tocmai făcuse o mişcare pentru a-şi feri vederea tulburată, a-şi întoarce apoi iarăşi privirile într-acolo, clipind din ochi cu bucuroasă curiozitate şi a arăta mai mult uimire şi plăcere decît admiraţie şi adorare, cu toate că nici aceste sentimente nu erau uitate, exprimarea lor fiind încredinţată cîtorva persoane mai bătrîne.

Figura lui Ottilie, gestul, expresia, privirea ei întreceau însă tot ce a înfăţişat vreodată un pictor. Un cunoscător sensibil, privind această apariţie, ar fi fost cuprins de teama că s-ar putea clinti ceva, s-ar fi întrebat cu îngrijorare dacă o altă imagine i-ar mai putea vreodată plăcea în aceeaşi măsură. Din nefericire, nu era de faţă nici un om capabil să prindă acest efect general-Numai arhitectul, care, în veşmînt de păstor, privea dintr-o part[6] peste cei căzuţi în genunchi, încerca încă plăcerea cea mai mat[6]-cu toate că nu ocupa cel mai prielnic punct de observaţie. Şi[cUie] ar putea să descrie expresia Reginei cerului celei nou-născute-Cea mai pură umilitate, cel mai încîntător sentiment de modesta faţă de o mare cinste nemeritată, faţă de o imensă fericire d[e]

neconceput se citeau pe chipul ei, exprimînd atît propria-i simţire, cît şi ideea pe care şi-o putea face despre ceea ce înfăţişa Charlotte privea cu bucurie frumoasa întruchipare, dar ceea ce o impresiona era mai ales pruncul. Ochii îi erau inundaţi de lacrimi, şi îşi imagina în chipul cel mai viu să poată spera să ţină, curînd, în poală o dulce făptură asemănătoare.

Cortina se lăsase, pe de o parte pentru a da un răgaz interpreţilor, pe de alta, pentru a aduce o schimbare tabloului. Artistul îşi propusese să transforme prima imagine de noapte şi umilinţă într-o imagine de zi şi glorie, şi pregătise în acest scop, din toate părţile o lumină foarte vie, care fu aprinsă în pauză.

în poziţia ei pe jumătate teatrala, Ottilie fusese liniştită mai ales de faptul că, afară de Charlotte şi de cîţiva intimi ai casei nimeni nu văzuse această pioasă mascaradă artistică. Fu deci surprinsa întrucîtva cînd află, în timpul pauzei, despre sosirea

unui străin, pe care Charlotte îl primise amical în sală. Nimeni nu-i putea spune cine era acest străin. Ea acceptă situația, pentru a nu provoca nici o tulburare. Candelabrele şi lămpile ardeau şi o lumină infinită o înconjura. Cortina se ridică şi o privelişte uimitoare se oferi spectatorilor: întregul tablou era numai strălucire, şi în locul umbrei, suprimate cu totul, rămîneau doar culorile, care, prin chibzuita lor alegere, realizau o plăcută domolire. Privind pe sub genele ei lungi, Ottilie remarcă un bărbat aşezat lîngă Charlotte. Nu-l recunoscu, dar i se păru că aude vocea asistentului de la pension. Fu cuprinsă de o senzație ciudată. Cîte se toîmplaseră de cînd nu mai auzise glasul acestui dascăl devotat. Ca în zigzagul unui fulger, îi trecu prin fața sufletului şirul bucuriilor şi suferințelor ei, stîrnind întrebarea: „Vei cuteza oare să-i destăinuieşti, să-i mărturiseşti totul? Ce puțin demnă eşti să [a]Pari în fața lui sub această înfățişare sfîntă! Şi ce straniu trebuie [s]ă-i pară să te zărească, sub mască, pe tine, pe care te-a văzut totdeauna naturală!" Cu o repeziciune fără seamăn, sentimentul şi rațiunea se înfruntau înlăuntrul ei. Inima îi era grea, ochii i se [u]mpleau de lacrimi, în vreme ce se silea să creeze o imagine Mobilă; şi ce fericită se simți cînd pruncul începu să mişte, iar se văzu nevoit să dea semnalul căderii cortinei!

Dacă sentimentul penibil de a nu putea alerga în întîmpinarea unui prieten scump se adăugase încă din ultimele momente celorlalte emoții ale lui Ottilie, ea era acum şi mai încurcată. Trebuia oare să meargă spre el în acest costum şi cu aceasta găteală străină? Trebuia să-şi schimbe veşmintele? Nu alese, făcu al doilea lucru, căutînd între timp să-şi adune gîndurile, să se liniştească; şi nu se regăsi cu adevărat decît atunci cînd îl salută, în sfîrşit, în îmbrăcămintea ei obişnuită, pe cel sosit.

Capitolul VII

întrucît arhitectul dorea tot binele protectoarelor sale, îi era plăcut, de vreme ce pînă la urmă tot trebuia să plece, să le ştie în buna companie a onorabilului asistent; cum însă raporta favoarea lor la sine însuşi, era oarecum îndurerat, văzîndu-se înlocuit aşa de curind şi, după cum socotea în modestia lui, înlocuit atît de bine, ba chiar în chip desăvîrşit. Pînă atunci şovăise mereu, acum însă se simmțea parcă împins să se îndepărteze; căci voia măcar să nu fie silit a îndura, încă în prezența lui, cele ce puteau deveni de neevitat după plecarea sa. Spre marea uşurare a acestor simțăminte pe jumătate triste,

doamnele îi mai dădură la plecare o vestă, la care le văzuse multa vreme, pe amîndouă, tricotînd, nu fără a-l invidia în taina pe fericitul necunoscut căruia îi va fi menită o data. Un asemenea dar este cel mai plăcut pe care-l poate primi un bărbat iubitor şi respectuos: căci, atunci cînd, purtîndu-l, se gîndeşte la jocul neobosit al frumoaselor degete, el nu poate să nu-şi închipuie cu mulțumire că nici inima n-a rămas cu totul străină de o muncă atît de stăruitoare.

Femeile aveau acum să se îngrijească de alt oaspete, fața de care aveau numai bune intenții şi care trebuia să se simtă bine l[a] ele. Sexul feminin nutreşte un interes lăuntric, nestrămutat, car[6]

ii e propriu şi de la care nimic pe lume nu-l poate abate; în relațiile exterioare de societate, dimpotrivă, femeile se lasă cu plăcere şi uşor determinate în atitudinea lor de bărbatul care le preocupa în acel moment, şi astfel, prin refuz ca şi prin receptivitate, prin neclintire şi îngăduință, ele exercită de fapt o autoritate căreia, în lumea binecrescută, nici un bărbat nu i se poate sustrage.

Dacă arhitectul îşi desfăşurase şi îşi dovedise oarecum în voie şi după bunul lui plac talentele în fața celor doua prietene, spre plăcerea şi spre satisfacerea intențiilor lor, daca îndeletnicirile şi distracțiile fuseseră rînduite în acest sens şi potrivit unor astfel de intenții, un alt mod de viața se impuse în scurt timp de pe urma prezenței asistentului. Marele său dar era de a vorbi bine şi de a dezbate în conversații relațiile dintre oameni, îndeosebi în legătură cu formarea tineretului. Şi astfel se iscă un contrast destul de simțitor față de felul de a trăi de pînă atunci, cu atît mai mult cu cît asistentul nu aproba cu totul îndeletnicirile cărora le fusese închinată întreaga vreme.

Despre tabloul vivant care-l întîmpinase la sosire, el nici nu pomeni măcar. Cînd însă îi fu arătată cu satisfacție biserica şi capela, cu tot ce era legat de ele, nu-şi putu reține opiniile asupra lor.

- în ceea ce mă priveşte, spuse el, această apropiere, această amestecare a sacrului cu sensibilul nu izbuteşte nicidecum să-mi Placă; nu mă pot împăca nici cu ideea dedicării, sfințirii şi împodobirii unor încăperi speciale, ca şi cum acesta ar fi singurul mijloc de a nutri şi de a întreține un sentiment de pietate. Nici [0] ambianță, fie ea şi cea mai comună, nu trebuie să tulbure în noi sentimentul divinului, care ne poate însoți pretutindeni şi poate

consacra orişice loc drept templu. îmi place să văd oficiată o slujbă religioasa domestică, în sala în care de obicei se ia masa, se ţin reuniuni, se organizează distracţii cu jocuri şi dans. Ceea ce e mai înalt, mai elevat în om e fără forma şi ar trebui să ne ferim a întruchipa aceste virtuţi altfel decît în acţiuni nobile.

Charlotte, care îi cunoştea dinainte ideile în linii generale şi le sondă în scurt timp şi mai mult, îl puse îndată la treabă în

domeniul lui, poruncind să intre în salon, încolonaţi, micii ei grădinari, pe care arhitectul tocmai îi trecuse în revista înainte de plecare; căci, în uniformele lor curate şi vesele, cu mişcări ordonate şi purtarea lor firească şi vioaie, ei se prezentau foarte bine. Asistentul îi examina după metoda lui prin tot felul de întrebări şi întorsături, descoperi repede caracterele şi facultăţile copiilor şi, fără a avea aerul, îi instrui şi stimula, în mai puţin de o oră, într-o măsură cu adevărat apreciabilă.

- Cum de reuşeşti să faci acest lucru? întrebă Charlotte în timp ce băieţii se retrăgeau. Am ascultat foarte atent; n-a fost vorba decît de lucruri bine cunoscute, şi totuşi n-aş şti cum să procedez pentru a le expune atît de consecvent într-un timp atît de scurt, printre atîtea întrebări şi replici.

- Ar trebui poate, răspunse asistentul, să facem un mister din avantajele meseriei noastre. Nu mă simt totuşi în drept să vă ascund maxima foarte simplă în virtutea căreia pot fi obţinute toate acestea şi încă multe altele. Luaţi un obiect, o materie, un concept, oricum vreţi să-i ziceţi; reţineţi-l bine; lămuriţi-I foarte precis pentru dumneavoastră înşivă în toate părţile lui; vă va veni uşor după aceea să aflaţi, stînd de vorbă cu un grup de copii, ce anume cunosc ei dinainte din el şi ce trebuie încă sugerat, transmis. Răspunsurile la întrebările dumneavoastră pot fi oricît de nepotrivite, se pot abate oricît de mult de la subiect, puţin importă, cu condiţia, numai, ca noua dumneavoastră întrebare să readucă mintea şi judecata spre miezul lui şi să nu vă lăsaţi îndepărtată de punctul dumneavoastră de vedere; pînă la urmă, copiii vor trebui să gîndească, să înţeleagă, să-şi însuşească numai ce vrea cel ce-i învaţă şi aşa cum vrea el. Cea mai mare greşeală a acestuia este să se lase antrenat în larg de cei pe care-* învaţă, să nu ştie să-i menţină în punctul de care tocmai se ocupă. Faceţi cît de curînd o încercare şi veţi găsi o mare plăcere în ea.

- Ce curios, spuse Charlotte, pedagogia bună este, aşadar, inversul bunelor maniere. în societate se cere să nu insişti asupr[3] nici unui lucru, în timp ce în învăţămînt suprema poruncă ar n

să lucrezi împotriva oricărei abateri de la subiect.

AFINITĂȚILE ELECTIVE

171

- Varietate fără împrăştiere, iată care ar fi cea mai frumoasă deviză pentru învățătură şi pentru viață, dacă acest lăudabil echilibru ar fi fost atît de uşor de menținut! spuse asistentul; şi voi să continue, cînd Charlotte îl invită să privească încă o dată copiii, al căror voios cortegiu tocmai străbătea curtea. El îşi manifestă satisfacția față de faptul că băieții erau ținuți să umble în uniformă.

- Bărbații, spuse el, ar trebui să poarte din tinerețe uniforma, fiindcă e necesar ca ei să se obişnuiască a acționa împreună, a se pierde printre semeni, a asculta în masă şi a lucra pentru comunitate. Totodată, orice uniformă stimulează un spirit militar precum şi o comportare mai disciplinată, mai strictă; de altfel, toți băieții sînt soldați înnăscuți; e de ajuns să vedem jocurile lor războinice, asalturile şi escaladările lor.

-în schimb, cred că nu mă veți condamna, interveni Ottilie, dacă nu îmbrac la fel fetițele de care mă ocup. Cînd vi le voi prezenta, sper să vă încînt prin aspectul lor pestriț.

- Aprob cu totul acest lucru, replică asistentul. Femeile ar trebui să se îmbrace în chipul cel mai divers, fiecare în felul ei, pentru ca fiecare să se deprindă a simți ceea ce îi stă cu adevărat bine şi i se potriveşte. Şi mai este o cauză importantă: femeilor le este scris să fie singure şi să acționeze singure întreaga lor viață.

- Afirmația asta mi se pare paradoxală, ripostă Charlotte; "oi femeile nu sîntem aproape niciodată de capul nostru.

- Ba da, răspunse asistentul, în raport cu alte femei, fără doar Şi poate. Să privim o femeie ca îndrăgostită, ca logodnică, ca soție, ca stăpînă a casei, ca mama; e totdeauna izolată, e totdeauna singură şi vrea să fie singură. Chiar şi cea mai vanitoasă este în această situație. Orice femeie o exclude prin natura ei pe cealaltă; căci de la fiecare se cere tot ce revine întregului sex. Nu k fel stau lucrurile cu bărbații. Bărbatului îi este necesar bărbatul; el şi-ar crea pe un al doilea, dacă acesta n-ar exista; o *emeie ar putea trăi o veşnicie, fără a-i trece prin gînd să Plăsmuiască o alta de o seamă cu ea.

172

J.W. GOETHE

— E suficient, spuse Charlotte, să exprimi adevărul în chip neobişnuit pentru ca neobişnuitul să sfîrşească şi el prin a părea adevărat. Vom alege ce e mai bun din observațiile dumitale, dar,

ca femei, vom face totuşi cauză comună cu toate celelalte femei şi vom şi acționa împreună, pentru a nu acorda bărbaților avantaje prea mari asupra noastră. Da, nu ne veți lua în nume de rău mica bucurie răutăcioasă pe care o vom simți cu atît mai viu pe viitor, cînd îi vom vedea şi pe domni neîmpăcîndu-se prea bine între ei.

Cu deosebită grijă, acest om chibzuit examina apoi felul în care Ottilie îşi trata micile eleve şi îşi exprimă hotărîta sa aprobare.

- Aveți deplină dreptate, spuse el, cînd vă deprindeți micile dumneavoastră subordonate numai cu ceea ce e nemijlocit util. Curățenia determină copiii să dea cu plăcere atenție persoanei lor, şi totul este cîştigat daca au fost învățați să îndeplinească voioşi şi cu mândrie ceea ce fac.

De altminteri, el găsi, spre marea sa satisfacție, că nimic nu era făcut pentru aparență şi pentru exterior, ci totul într-un sens lăuntric şi pentru nevoile indispensabile.

- Cu ce puține cuvinte, exclamă el, s-ar putea exprima toată sarcina educației, daca oamenii ar avea urechi să audă.

- N-ați vrea să încercați cu mine? îl întrebă prieteneşte Ottilie.

- Cu mare plăcere replică el, numai să nu mă trădați. Băieții vor fi educați pentru a sluji, iar fetele în vederea misiunii lor de mame; în felul acesta totul va merge bine pretutindeni.

- De mame? răspunse Ottilie, asta ar mai putea să fie acceptat de femei, dat fiind ca, şi fără a fi mame, ele trebuie totdeauna să se pregătească pentru a purta de grijă altora; dar tinerii noştn s-ar considera, desigur, cu mult superiori situației de a sluji, căci e uşor de citit pe fața fiecăruia că se crede mai degrabă capabil să poruncească.

- De aceea le vom ascunde acest lucru, spuse asistentul. ^e alintăm cu iluzii intrînd în viață, dar viața nu ne alintă. CîP oameni admit oare de bunăvoie ceea ce pînă la urmă tot sînt siliP

să admită? Să lăsăm însă aceste considerații, care nu ne ating aici. Vă socot fericită că puteți aplica o metodă corectă cu elevele dumneavoastră. Dacă fetele cele mai mici se joacă cu păpuşile şi cos cîteva petice pentru ele; dacă surorile mai mari au grijă de cele mai mici, iar întreaga familie se serveşte şi se ajută singură, atunci pasul următor de făcut pentru a intra în viață nu este mare şi o asemenea fată regăseşte la soțul ei ceea ce a părăsit la părinți.

Dar în clasele cultivate, problema este foarte complicată. Trebuie să ținem seama de condiții superioare, mai delicate, mai fine şi mai ales de relațiile de societate. Noi ceilalți trebuie deci să-i formăm pe elevii noştri pentru exterior; este necesar, este indispensabil şi ar fi foarte bine dacă în aceasta n-am întrece măsura, căci urmărind să formăm copiii pentru un cerc mai larg, îi împingem lesne dincolo de limite, pierzînd din vedere ceea ce e cerut de fapt de natura lor intimă. în aceasta zace problema care e mai mult sau mai puțin rezolvată sau ratata de educatori.

In privința multor lucruri cu care împuiem capul şcolărițelor noastre la pension mă înfricoşez cînd experiența îmi spune de ce puțin folos vor fi mai tîrziu. Cîte nu sînt lepădate, cîte nu sînt date uitării, de îndată ce o femeie ajunge în situația de stăpînă a casei, de mamă!

Totuşi, de vreme ce m-am dedicat acestei meserii, nu-mi pot opri dorința pioasă de a reuşi odată, în tovărăşia unei ajutoare credincioase, să dezvolt la elevele mele numai ceea ce le va fi necesar, atunci cînd vor păşi pe tărîmul activității şi independenței personale, astfel încît să-mi pot spune: în acest sens educația lor e terminată. Fireşte că se adaugă mereu o alta, Provocată aproape în fiecare an al vieții noastre, dacă nu de noi frşine, cel puțin de împrejurări.

Ce adevărată îi păru lui Ottilie această remarcă! Cîte nu fuseseră educate în ea, anul trecut, de o pasiune nebănuită! Ce de ^cercări vedea planînd deasupra ei, dacă se gîndea numai la viitorul cel mai apropiat!

Tînărul pomenise, nu fără premeditare, despre o ajutoare, despre o soție, căci, cu toată modestia lui, nu se putea împiedica

de a sugera pe departe intențiile sale; o serie de împrejurări şi întîmplări îl incitaseră chiar să facă în cursul acestei vizite cîțiva paşi spre țelul său.

Directoarea pensionului era deja în vîrstă; căutase de mult printre colaboratorii şi colaboratoarele ei o persoană care să se asocieze cu ea şi făcuse, la urmă, asistentului, în care avea toate motivele să se încreadă, propunerea de a conduce de acum înainte instituția de învățamînt împreună cu ea, acționînd ca în propria lui casă şi urmînd să devină, după moartea ei, moştenitor şi proprietar unic al aşezămîntului. Principalul lucru în această afacere părea a fi pentru el să găsească o soție cu care să se armonizeze. O avea tainic înaintea ochilor şi în inimă pe Ottilie; dar se iviseră unele îndoieli, care erau însă oarecum compensate,

la rîndul lor, de evenimente favorabile. Luciane părăsise pensionul: Ottilie putea să se întoarcă mai liber acolo; despre raporturile ei cu Eduard se zvonise, ce-i drept, ceva, dar treaba aceasta, ca atîtea alte întîmplări asemănătoare, fu primită cu indiferență, şi însuşi acest eveniment putea să contribuie la întoarcerea lui Ottilie. Totuşi nu s-ar fi ajuns la nici o hotărîre, nici un demers n-ar fi fost făcut, dacă o vizită neprevăzută n-ar fi dat şi aici un impuls deosebit. Căci apariția unor personaje de seamă într-un cerc oarecare nu poate rămîne niciodată fară urmări.

Contele şi baroana, care se vedeau adesea în situația de a fi întrebați despre valoarea diferitelor pensioane, fiindcă aproape toți părinții sînt în dificultate cu privire la educația copiilor lor, îşi propuseseră să-l cunoască în mod deosebit pe acesta, despre care se spuneau atîtea lucruri bune; şi noile lor raporturi le permiteau să întreprindă împreună această anchetă. Dar baroana mai urmărea şi altceva. în timpul ultimei sale şederi la Charlotte, ea discutase cu aceasta amănunțit tot ce se referea la Eduard şi Ottilie. Insistase mereu şi mereu ca Ottilie să fie îndepărtata, căutînd să insufle curaj lui Charlotte, care se mai temea încă de amenințările lui Eduard. Se discutase despre diferite căi de ieşire» iar în ce priveşte pensionul venise vorba şi despre înclinația asis'

tentului. Baroana se decise deci cu atît mai mult să facă vizita proiectata.

Ea soseşte; face cunoştință cu asistentul; se examinează instituția şi se vorbeşte despre Ottilie. Contele însuşi discută cu plăcere despre ea, întrucît a cunoscut-o mai bine cu prilejul vizitei sale recente la Charlotte. Ottilie se apropiase de el; era chiar atrasa de el, pentru că îi părea că vede şi află, prin conversația lui plina de miez, ceea ce îi rămăsese pînă atunci cu totul necunoscut. Şi daca în relația cu Eduard ea uita de lume, în prezența contelui lumea îi părea a fi cu atît mai de dorit. Orice atracție este reciprocă. Contele simțea o înclinație atît de vie pentru Ottilie, încît îi plăcea s-o considere ca pe fiica lui. Aici ea stătea din nou, şi mai mult decît prima oară, în calea baroanei. Cine ştie ce ar fi întreprins aceasta împotriva lui Ottilie pe vremea cînd pasiunile îi erau mai aprinse; acum se mulțumea s-o facă mai puțin primejdioasă pentru femeile măritate, măritînd-o şi pe ea. Cu isteține, îl încuraja, aşadar, pe asistent, în chip discret, dar eficace, să-şi aranjeze o mică excursie la castel şi să caute

neîntîrziat a face un pas spre împlinirea dorințelor şi proiectelor sale, din care el nu făcuse un mister față de înalta doamnă.

Cu deplina aprobare a directoarei, el porni deci la drum, nutrind în inima cele mai frumoase speranțe. Ştia că nu este cu totul lipsit de favoarea lui Ottilie şi că, deşi între ei exista o oarecare nepotrivire de rang, aceasta va fi ştearsă uşor dat fiind felul de a gîndi al epocii. De altfel, baroana îl făcuse să simtă că Ottilie va rămîne totdeauna o fată săracă. A fi înrudit cu o familie bogata, spunea ea, nu poate fi de folos nimănui, căci, fie şi la averea cea mai mare, el şi-ar face un caz de conştiința din a sustrage o sumă considerabilă acelora care, datorită gradului lor mai apropiat de rudenie, par să aibă un drept mai deplin la proprie-^e. Şi este desigur de mirare că omul foloseşte numai rareori în folosul protejaților săi marele privilegiu de a mai dispune de averea sa şi după moarte şi că, pe cît se pare, din respect pentru ^diție, el îi favorizează numai pe aceia cărora le-ar reveni după

moartea sa averea, chiar dacă el însuşi nu şi-ar manifesta în vreun fel voința.

în timpul călătoriei, sentimentele sale îl făceau să se considere egal cu Ottilie. Buna primire îi spori speranțele. E drept că n-o găsi pe Ottilie tot atît de deschisă față de el ca altă dată; dar era în acelaşi timp mai matură, mai cultivată şi, ca să zicem aşa, mai comunicativă în general decît o cunoscuse. Fu lăsat cu încredere să ia cunoştință de diferite aspecte legate de profesia sa. Dar atunci cînd voia să se apropie de ținta lui, o anumită sfială îl reținea totdeauna. O dată însă, Charlotte îi dădu prilejul s-o facă, spunîndu-i în prezența lui Ottilie:

- Ei bine, ai examinat, cred, îndeajuns cum evoluează tot ceea ce se află în jurul meu; ce crezi despre Ottilie? Ai toată libertatea s-o spui în prezența ei.

Asistentul răspunse cu multă pătrundere şi cu o expresie calmă că, în ceea ce priveşte comportarea mai degajată, exprimarea mai lesnicioasă, elevația felului de a gîndi asupra treburilor lumeşti, care se vădeşte mai mult în acțiunile decît în vorbele ei, o găseşte simțitor schimbată în avantajul ei; dar socoteşte că i-ar putea fi de mare folos să se întoarcă pentru un timp la pension, spre a-şi însuşi temeinic şi durabil, într-o ordine anume, ceea ce lumea nu oferă decît fragmentar şi mai degrabă derutîndu-ne, în loc să vină în ajutor, ba uneori făcînd aceasta mult prea tîrziu. Nu voia să se extindă asupra acestei teme.

Ottilie însăşi ştia desigur cel mai bine ce legătură strînsă aveau între ele cursurile pe care fusese forțată să le întrerupă brusc atunci.

Ottilie nu putea nega acest lucru, dar nu era capabila să mărturisească ce simțea la auzul acestor cuvinte, fiindcă abia dacă ştia să şi le tălmăcească sieşi. Nimic nu-i mai părea incoerent în lume cînd se gîndea la bărbatul iubit, şi nu înțelegea cum fără el vreun lucru mai putea fi coerent.

Charlotte răspunse la propunerea asistentului cu o prudenta amabilitate. îi spuse că atît ea cît şi Ottilie doriseră de mult o întoarcere la pension. în acea perioadă însă, prezența unei prietene şi ajutoare atît de dragi îi fusese indispensabilă; dar nu voia

să-i stea în cale şi pe viitor, dacă Ottilie stăruia în dorința de a se întoarce acolo pe durata de care avea nevoie ca să termine ceea ce începuse şi să-şi însuşească pe deplin ceea ce fusese întrerupt.

Asistentul primi cu bucurie această ofertă. Ottilie nu putea îndrăzni să obiecteze ceva, cu toate că se înfiora la acest gînd. Charlotte, de partea ei, urmărea să cîştige timp; nădăjduia că fericirea de a fi tată îl va face pe Eduard să se regăsească şi să revină; era convinsă că atunci totul se va aranja şi că, într-un fel sau altul, se va asigura şi viitorul lui Ottilie.

După o convorbire importantă, asupra căreia toți cei care au luat parte au de chibzuit, intervine de obicei o anumită pauză, care seamănă cu o stinghereală generală. Doamnele se plimbară în lung şi în lat prin salon, asistentul răsfoi cîteva cărți şi dădu în cele din urmă de volumul *in-folio,* care rămăsese acolo încă de pe vremea Lucianei. Cînd văzu că acesta nu conținea decît maimuțe, el se grăbi să-l închidă. întîmplarea aceasta trebuie să fi dat însă loc unei conversații, ale cărei urme le găsim în jurnalul lui Ottilie.

Din jurnalul lui Ottilie

„Cum poate fi cineva în stare să reprezinte cu atîta grijă dezgustătoarele maimuțe? Te înjoseşti chiar privindu-le, numai ca animale; dar devii cu adevărat mai răutăcios cedînd tentației de a căuta sub această mască oameni pe care-i cunoşti."

„Este negreşit nevoie de o anumită ciudățenie pentru ca să-ți Placă să te ocupi cu caricaturi şi schimonosiri. Sînt recunoscătoare bunului nostru dascăl că n-am fost chinuită cu ştiințele naturale; n-am putut niciodată să mă împrietenesc cu viermii şi gîndacii."

„De data aceasta mi-a mărturisit că la fel stau lucrurile şi cu

el- «Din natură, spunea el, n-ar trebui să cunoaştem decît ceea Ce e viu în nemijlocita noastră vecinătate. De pomii ce înfloresc, înverzesc şi poartă roade în jurul nostru, de fiecare arbust pe Itogă care trecem, de fiecare fir de iarbă pe care păşim, sîntem legați în mod real, ei sînt adevărații noştri compatrioți. Păsările sar încoace şi încolo pe crengile noastre, care cîntă în

178

J.W.

frunzişul nostru ne aparțin, ne vorbesc încă din copilărie, şj învățăm să înțelegem limba lor. E locul să ne întrebăm daca orice făptură străină, smulsă din mediul ei, nu produce asupra noastră o anumită impresie neliniştitoare, care nu slăbeşte decît prin obişnuință. E nevoie de o viață împestrițată şi zgomotoasa pentru ca omul să sufere în jurul său maimuțe, papagali şi negri.»" .

„Uneori, cînd mă cuprindea o poftă şi o curiozitate pentru aceste lucruri bizare, am invidiat pe călătorul care vede astfel de minuni în relațiile lor vii, de fiecare zi, cu atîtea alte minuni. Dar şi el devine alt om. Nimeni nu se plimbă nepedepsit sub palmieri, şi felul de a gîndi se schimbă cu siguranță într-o țara unde elefanții şi tigrii sînt la ei acasă."

„Demn de respect este numai naturalistul care ştie să ne descrie şi să ne reprezinte de fiecare dată, în elementul cel mai specific, tot ce e mai exotic, mai singular, împreună cu ambianța, cu vecinătatea lui. O, cît aş vrea să-l aud măcar o dată pe Humboldt* povestind!"

„Un cabinet de istorie naturală ne poate apărea ca o sculptură egipteană, în care sînt aşezați de jur-împrejur diferiți idoli animali şi vegetali, îmbălsămați. Unei caste sacerdotale i se cade desigur să se îndeletnicească cu ei, într-o semiobscuritate misterioasă; dar în învățămîntul general, asemenea lucruri ar trebui sa se infiltreze cu atît mai puțin, cu cît obiecte mai apropiate şi mai demne de interes se văd, în felul acesta, înlăturate cu uşurință.'

„Un dascăl care ştie să trezească simțirea noastră pe baza unei singure fapte bune, a unui singur poem bun, realizează mai mult decît unul care ne învață, după aspectul şi numele lor, şirul[1] întregi de formații naturale inferioare: căci întregul rezultat al unei atare învățături este - ceea ce putem şti şi fără ea - că omul poartă într-însul în modul cel mai înalt şi mai exclusiv imagir>ea divinității."

AFINITĂȚILE ELECTIVE

179

Referire la celebrul naturalist şi geograf Alexander von Hum

(1769—1859), pe care Goethe îl cunoştea personal.

,bol*

„Fiecărui individ să-i fie lăsată libertatea de a se ocupa cu ceea ce-l atrage, cu ceea ce-i face plăcere, cu ceea ce-i pare util: dar adevăratul studiu al umanității este omul."

Capitolul VIII

Există puțini oameni care ştiu să se ocupe de trecutul cel mai recent. Căci sau prezentul ne leagă cu forța de el, sau ne pierdem în trecut şi căutăm să rechemăm şi să restabilim, pe cît e cu putință, ceea ce e cu totul pierdut. Chiar în familiile mari şi bogate, care datorează mult strămoşilor, se pomeneşte de obicei mai mult bunicul decît tatăl.

La astfel de considerații se simți îndemnat asistentul nostru, într-una din acele zile frumoase în care iama pe ducă obişnuieşte să ia chipul mincinos al primăverii, după ce străbătuse vechiul şi marele parc al castelului şi admirase aleile de tei înalți, planul regulat al plantațiilor, care datau din vremea părintelui lui Eduard. Ele se dezvoltaseră admirabil, potrivit concepției celui ce le sădise, iar acum, cînd tocmai sosise vremea să fie apreciate §i gustate, nimeni nu mai vorbea despre ele şi abia dacă erau vizitate; preferințele şi cheltuielile mergeau în altă direcție: spre spațiile vaste şi libere.

Asistentul făcu la întoarcerea sa această remarcă față de Charlotte, care n-o primi nefavorabil.

- în timp ce viața ne trage mai departe, răspunse ea, ni se Pare că acționăm din propriul nostru impuls, că ne alegem sin-8Uri activitatea, plăcerile; dar, fireşte, dacă privim lucrurile mai ^e aproape, reiese că sîntem siliți să luăm parte doar la realizarea Planurilor şi tendințelor epocii.

- Desigur, spuse asistentul, şi care e acela ce rezistă curen-i din jurul său? Timpul se schimbă, şi o dată cu el simțămintele, opiniile, prejudecățile şi predilecțiile. Dacă tinerețea " fiu coincide cu perioada unei prefaceri, putem fi convinşi

că el nu va avea nimic comun cu tatăl său. Dacă acesta trăia într-o perioadă cînd oamenii aveau poftă să dobîndească un bun, să-l asigure, să limiteze, să restringă această proprietate şi să-şi întărească prin izolarea de lume folosința ei, atunci celălalt va căuta să se extindă, să comunice cu lumea, să-şi lărgească sfera şi să deschidă ceea ce este închis.

- Epoci întregi, răspunse Charlotte, pot fi asemuite cu tatăl şi fiul pe care-i descrii. Despre acele împrejurări, în care

fiecare
orăşel să-şi aibă zidurile şi şanțurile, în care orice conac de nobil
se mai clădea încă în mijlocul unei mlaştini şi în care cele mai
mici castele nu erau accesibile decît printr-un pod mobil, cu greu
ne putem face o idee. Astăzi, chiar şi oraşele mai mari îşi dărîmă
zidurile de apărare, chiar şanțurile castelelor princiare sînt
umplute cu pămînt, oraşele nu mai formează decît mari tîrguri,
şi cînd vezi toate astea în cursul călătoriilor, îți vine să crezi că
pacea universală este asigurată şi că veacul de aur bate la uşă.

Nimeni nu se simte la largul său într-o grădină ce nu aminteşte
cîmpul deschis; nimic nu trebuie să ducă gîndul la artificiu, la
constrîngeri; vrem să respirăm liber şi necondiționat. Poți oare
concepe, prietene, că din starea aceasta ne-am putea întoarce în
alta, în cea anterioară?

- De ce nu? Ripostă asistentul, fiecare situație îşi are greutățile ei: cea îngrădită ca şi cea fără îngrădiri. Cea de-a doua presupune belşugul şi duce la risipă. Să rămînem la exemplul dumneavoastră, care este destul de izbitor. îndată ce se iveşte lipsa, ea dictează din nou îngrădirea de sine. Oamenii care sînt siliți să-şi exploateze pămîntul ridică iarăşi ziduri în juri" grădinilor, pentru a-şi pune în siguranță produsele. De aici se naşte treptat un nou aspect al lucrurilor. Utilul trece din nou pe primul plan, şi chiar cel ce trăieşte în belşug sfîrşeşte prin a crede şi el că trebuie să folosească tot ce posedă. Credeți-mă, se pre[a] poate ca fiul dumneavoastră să neglijeze toate amenajările paf' cului şi să se retragă în spatele zidurilor severe şi sub teii înalP ai bunicului său.

J.W. GOETHE AFINITĂȚILE ELECTIVE

181

Charlotte se bucură în taină cînd auzi prevestindu-i-se că va naşte un băiat şi-i iertă, de aceea, asistentului profeția lui cam neprietenoasă asupra sorții viitoare a frumosului, scumpului ei parc. îi răspunse, aşadar, destul de amabil:

- Nu sîntem încă nici dumneata, nici eu destul de bătrîni, pentru a fi fost în repetate rînduri martorii unor asemenea con-

tradicții; dar, dacă unul ca noi se întoarce cu gîndul înapoi în prima tinerețe, dacă îşi aduce aminte de lucrurile de care îi auzea plîngîndu-se pe oamenii mai vîrstnici, dacă în reflecțiile sale cuprinde ținuturi şi oraşe, el nu găseşte probabil nimic de obiectat împotriva observației dumitale. Să nu existe însă, atunci, nici o stavilă împotriva unui asemenea proces natural, să nu fie cu putință de a-i pune de acord pe tată şi pe fiu, pe părinți şi pe copii? Mi-ai prezis în chip amabil că voi avea un băiat; va trebui, aşadar, ca el să se găsească în contradicție tocmai cu tatăl său, să distrugă cele construite de părinții lui, în loc să le desăvîrşească şi să le sporească, perseverînd în acelaşi sens?

- Există desigur, replică asistentul, un remediu rațional pentru aceasta, dar pe care oamenii îl aplică rar: anume ca tatăl să-l ridice pe fiu la coproprietate, să-l lase să participe la construire, la plantare $i să-i permită, aşa cum îşi permite lui însuşi, o fantezie inofensivă. O activitate se poate întrețese cu alta, dar nici una nu se poate înnădi cu altă. O ramură tînără se uneşte lesne Şi bucuros cu un trunchi bătrîn, căruia nu-i mai poate fi ataşată o creangă pe deplin dezvoltată.

Asistentul era bucuros ca, în momentul cînd se vedea nevoit să-şi ia rămas-bun, spusese din întîmplare ceva plăcut lui Charl°tte, întărind astfel din nou favoarea pe care ea i-o acorda. Trecuse mult prea multă vreme de cînd plecase de acasă; totuşi nu Se putu decide să se întoarcă decît atunci cînd se convinse pe deplin că trebuia să aştepte ca apropiata lăuzie a lui Charlotte să tIeacă, înainte de a putea spera într-o hotărîre oarecare cu privire 'a Ottilie. Se supuse deci împrejurărilor şi, cu aceste perspective 51 speranțe, se întoarse lîngă directoare.

J-W. GOETHE

Momentul cînd avea să nască se apropia pentru Charlotte. Stătea mai mult în camerele ei. Femeile ce se adunaseră în juru-i formau o societate mai închisă. Ottilie se ocupa de menaj, aproape fără a-şi îngădui să se gîndească la ceea ce făcea. Se resemnase, e drept, pe deplin; dorea să se devoteze şi pe viitor cu totul lui Charlotte, copilului şi lui Eduard, dar nu vedea cum îi va fi posibil s-o facă. Nimic nu era de natură s-o scape de o pierdere a echilibrului decît îndeplinirea în fiecare zi a datoriei. Un fiu venise cu bine pe lume şi femeile afirmau toate că era leit tatăsău. Doar Ottilie nu putu fi, în sinea ei, de aceeaşi părere, cînd o felicită pe lăuză şi întîmpină cu cea mai mare căldură copilul. încă în timpul pregătirilor pentru măritişul Lucianei, Charlotte resimțise foarte viu absența soțului ei; acum soarta voia ca tatăl

să lipsească şi la naşterea fiului său, să nu hotărască numele cu care avea să fie strigat mai tîrziu.

Primul dintre prietenii ce se înfăţişară pentru a-şi prezenta felicitările fu Mittler, care-şi pusese iscoadele să prindă de veste fără întîrziere despre acest eveniment. El sosi, arătîndu-se cu totul în largul lui. Ascunzîndu-şi cu greu triumful în prezenţa lui Ottilie, el se pronunţă cu glas tare faţă de Charlotte, apărind ca omul chemat să împrăştie toate grijile şi să înlăture toate piedicile de moment. Botezul nu trebuia amînat multă vreme. Bătrî-nul pastor, care se găsea cu un picior în groapă, avea să unească prin binecuvîntarea lui trecutul cu viitorul. Copilul avea să se cheme Otto; el nu putea purta alt nume decît acela al tatălui şi al prietenului.

Fu nevoie de amestecul hotărit şi lipsit de jenă al acestui offl, pentru a înlătura nenumăratele scrupule, obiecţiunile, şovăielfc pretenţiile unora de a şti bine sau altminteri decît alţii, oscilaţiil[e]> părerile, schimbările şi revenirile lor; căci, de obicei, în aseffl[e'] nea ocazii, dintr-un scrupul înlăturat se nasc mereu altele, si> vrind să menajăm toate relaţiile, se întîmplă totdeauna să l[e] lezam pe unele din ele.

Mittler luă asupra lui toate scrisorile de înştiinţare şi de invitaţie la botez; trebuiau întocmite îndată, căci ţinea el însuşi foarte mult ca o fericire pe care o socotea atît de însemnată pen-tru familie să fie adusă la cunoştinţa restului lumii, uneori rău-voitoare şi bîrfitoare. Şi, desigur, episoadele de pînă acum nu scăpaseră atenţiei publicului, care şi aşa trăieşte cu convingerea că tot ce se petrece are loc numai pentru ca el să aibă ceva de comentat.

Ceremonia botezului trebuia să fie demnă, dar intimă şi scurtă. Se căzu de acord ca Ottilie şi Mittler să poarte copilul ca naşă şi naş. Bătrinul pastor, sprijinit de paracliser, se apropie cu paşi înceţi. Se rosti rugăciunea, copilul fu culcat pe braţele lui Ottilie, şi, cînd ea îşi îndreptă cu afecţiune privirea spre el, se sperie, nu puţin, de ochii lui deschişi, căci i se păru că se uită în propriii ei ochi; potrivirea ar fi trebuit să surprindă pe oricine. Mittler, care primi după aceea copilul, rămase uimit şi el, recunoscînd în conformaţia acestuia o asemănare izbitoare, şi anume cu căpitanul; niciodată nu i se mai întîmplase aşa ceva. Starea de slăbiciune a bunului şi bătrănului pastor îl împiedicase să însoţească ceremonia botezului cu altceva în afara liturghiei obişnuite. Mittler însă, plin de acest subiect, îşi aduse aminte de vechile sale funcţii; de altfel, intra în obiceiurile lui să-şi

imagineze imediat, în orice situație, cum ar vorbi, în ce fel s-ar exprima. De astă dată, el putu cu atît mai puțin să se rețină, cu cît era înconjurat numai de un cerc restrîns, format doar din Prieteni. începu, aşadar, către sfîrşitul ceremoniei, să se substituie, fără umbra de stinghereala pastorului, să-şi exprime într-o cuvîntare plină de voioşie îndatoririle şi speranțele de naş, stăruind cu atît mai mult asupra lor, cu cît i se păru, după aerul satisfăcut al lui Charlotte că ea îl aproba.

Dar vajnicul orator nu observa că bunul moşneag ar fi dorit să se aşeze; cu atît mai puțin îşi dădu seama că era pe cale să Provoace o nenorocire mai mare, căci, după ce descrise insistent ^lațiile fiecăruia din persoanele prezente cu copilul, punînd prin

aceasta la grea încercare stăpînirea de sine a lui Ottilie se întoarse în sfîrşit spre gîrbovitul pastor cu următoarele cuvinte:

- Iar dumneata, demnul meu patriarh, poți spune acum ca şi Simeon: „Stăpîne, slobozeşte pe robul tău în pace, că ochii mei văzură pe mîntuitorul acestei case".

Era acum pe punctul să-şi încheie cu multă strălucire cuvîntarea, dar observă că moşneagul, căruia îi întindea copilul, părea, ce-i drept, să se aplece întîi către acesta, dar apoi se lăsă deodată pe spate. Oprit în ultimul moment din cădere, el fu aşezat într-un fotoliu şi, cu toată asistența acordată pe loc, trebuia să se admită că era mort.

A vedea şi a pătrunde cu gîndul atît de nemijlocit vecinătatea naşterii şi a morții, a sicriului şi a leagănului, a îmbrățişa, nu doar cu imaginația, ci cu ochii, aceste contraste enorme, era pentru cei de față o încercare cu atît mai grea, cu cît intervenea mai surprinzător. Singură Ottilie îl privea cu un fel de invidie pe cel adormit, care mai păstrase expresia sa prietenoasă şi simpatică. Viața sufletului ei era ucisă, de ce oare corpul mai trebuia să subziste?

Dacă în acest chip tristele întîmplări ale zilei o făceau, nu rareori, să mediteze asupra vremelniciei, despărțirii, pierderii, îi erau date în schimb, ca mîngîiere, miraculoase viziuni nocturne, care o asigurau de existența bărbatului iubit, dîndu-i putere şi înviorînd totodată propria ei existență. Seara, cînd se culcase şi mai plutea, cuprinsă de un dulce simțămînt, între somn şi veghe, i se păru că îşi aruncă privirile într-o încăpere foarte luminoasă, scăldată însă într-o lumină blîndă. în această încăpere, îl vedea foarte desluşit pe Eduard, dar nu îmbrăcat aşa cum îl văzuse tot-

deauna, ci purtînd veşminte de războinic, de fiecare dată în altă atitudine, care era însă cu totul naturală şi n-avea în ea nimic fantastic: stînd în picioare, mergînd, întins pe jos, călărind. Aceasta figură, precizată pînă în cele mai mici detalii, se mişca spontan în faţa ei, fără ca ea să contribuie cît de puţin, fără să vrea, sau să facă un efort de imaginaţie. Uneori îl vedea şi împresurat, mai

ales de ceva mobil, mai întunecat decît fondul luminos; dar abia dacă distingea siluetele care puteau să-i apară uneori ca oameni, cai, copaci sau munţi. Ea adormea, de obicei, cu această viziune în gînd iar dimineaţa, cînd se trezea după o noapte liniştită, era înviorată, consolată; se simţea convinsă că Eduard mai trăia şi că legăturile cele mai intime îi uneau încă.

Capitolul IX

Primăvara sosise cu întîrziere, dar totodată mai iute în desfăşurarea ei şi mai veselă ca de obicei. Ottilie găsi acum în grădină roadele prevederii sale: totul încolţea, înverzea şi înflorea la timpul cuvenit; unele plante, pregătite în sere şi răsadniţe instalate, erau lăsate acum în grija naturii ce acţiona în sfîrşit din exterior, şi tot ce era de făcut şi de întreţinut nu rămînea, ca pînă acum, o trudă nutrită de speranţă, ci devenea o senină desfătare.

Se văzu nevoită însă să-l consoleze pe grădinar pentru numeroasele goluri pricinuite de vandalismul Lucianei printre plantele din glastre şi pentru simetria distrusă a coroanei multor copaci. îl încuraja spunîndu-i că toate acestea se vor îndrepta în scurt timp; el însă avea un simţămînt prea adînc, o idee prea pură despre meseria lui, pentru ca aceste consolări să poată da rod. Pe cît de puţin îi este îngăduit grădinarului să se lase distrat de alte fantezii şi înclinaţii, pe atît de puţin trebuie întrerupt cursul liniştit al plantei spre desăvîrşirea ei, durabilă Său trecătoare. Planta e asemeni acelor oameni îndărătnici, de la care poţi obţine totul dacă te porţi cu ei după felul lor. Un ochi liniştit, o consecvenţă calmă în a săvîrşi în fiecare anotimp, în fiecare ceas întocmai ce e necesar nu sînt cerute poate nimănui mai mult decît grădinarului.

Grădinarul castelului, acest om de treabă, poseda într-un grad înalt calităţile amintite; de aceea îi şi plăcea atît de mult lui

Ottilie să lucreze alături de el. Dar încă de-o bucata de vreme, el nu-şi mai putea aplica în toată voia talentul său propriu-zis. în adevăr, deşi se pricepea să îndeplinească în chip desăvîrşit tot ce

privea cultura pomilor şi a legumelor precum şi întreținerea unei grădini de agrement de modă mai veche - căci, în genere, fiecare reuşeşte mai bine într-o anumită specialitate - şi cu toate că, în îngrijirea oranjeriei, a bulbilor de flori, a rufelor de garoafe şi de urechea-ursului ar fi putut sfida natura însăşi, noii arbori ornamentali ca şi noile flori la modă îi rămăseseră oarecum străine; el încerca de asemenea un fel de teamă, care îl făcea morocănos, în fața domeniului nemărginit al botanicii, care se deschidea în vremea aceea şi în fața numelor străine care zumzăiau în cuprinsul ei. Ceea ce stăpînii începuseră să prescrie în anul precedent îi apărea ca o cheltuială inutilă şi ca o risipă, cu atît mai mult cu cît vedea uscîndu-se o mulțime de plante prețioase; de altfel nu era în relații prea bune cu proprietarii de pepiniere, care, după cum credea el, nu-l serveau destul de cinstit.

Asupra acestor lucruri îşi făcuse, după felurite încercări, un fel de plan, în care Ottilie îl încuraja cu atît mai mult, cu cît el se întemeia de fapt pe întoarcerea lui Eduard, a cărui absența era inevitabil resimțită, în cazul de față, ca în atîtea altele, tot mai supărător pe zi ce trecea.

Acum, cînd plantele îşi implîntau tot mai adînc rădăcinile şi îşi întindeau tot mai mult ramurile, Ottilie se simțea şi ea tot mai legată de aceste locuri. Se împlinea tocmai un an de cînd apăruse aici ca o străină, ca o ființă neînsemnată; cîte nu cîştigase de atunci încoace! Dar, din nefericire, cîte nu fuseseră din nou pierdute tot în acest răstimp! Nu fusese niciodată atît de bogată şi niciodată atît de săraca. Aceste două sentimente o stăpîneau pe rind de la o clipă la alta, ba se încrucişau atît de intim, încît ea nu ştia să-şi afle uşurare decît apucîndu-se neîncetat cu interes şi chiar cu pasiune de primul lucru pe care-l întîlnea.

Că tot ce era cu deosebire scump lui Eduard îşi atrăgea cel mai mult îngrijirea ei e uşor de închipuit; şi de ce n-ar n

nădăjduit că el însuşi se va întoarce curînd şi că, odată prezent, va observa cu recunoştință ataşamentul plin de grijă pe care ea îl dovedise pentru cel absent?

Ottilie fu însă determinată să se străduiască pentru el şi în cu totul alt chip. Luase asupră-şi cu precădere sarcina de a se ocupa de copil, de care putea ajunge să se îngrijească nemijlocit cu atît mai mult cu cît fusese luată hotărîrea de a nu-l încredința unei doici, ci de a-l creşte cu lapte şi cu apă. Era necesar ca el să se bucure, în acel frumos anotimp, de aer liber; şi astfel Ottilie îl

ducea de preferință ea însăşi afară; purta această mică făptură adormită, inconştientă, printre mugurii şi florile care aveau într-o zi să surîdă atît de prietenos copilăriei sale, printre arbuştii şi plantele proaspete care, prin tinerețea lor, păreau menite să crească împreună cu ea. Cînd Ottilie privea în jur, nu-şi ascundea situația aleasă, bogăția, menite de la naştere copilului, căci aproape tot ce cuprindea cu privirea avea să-i aparțină cîndva. Cît era de dorit, din toate aceste motive, ca el să crească sub ochii tatălui şi ai mamei sale ca dovadă vie a unirii lor fericit reînnoite!

Ottilie simțea atît de clar toate acestea, încît le şi vedea neîndoios reale, pierzînd în acelaşi timp orice sentiment de sine însăşi. Sub cerul acesta senin, sub acest soare plin de strălucire, îi apăru deodată limpede că iubirea ei, spre a se desăvîrşi, trebuia să devină cu totul dezinteresată; în unele clipe, credea chiar că atinsese această cuhne. Nu dorea decît binele prietenului ei, se socotea destul de tare ca să renunțe la el, ba chiar să nu-l mai revadă niciodată, doar să-l ştie fericit. Era însă absolut hotarită, în ce o priveşte pe ea însăşi să nu aparțină nicicînd unui alt bărbat.

Se îngrijiseră pentru o toamnă la fel de minunată ca şi Primăvara. Toate aşa-numitele plante de vară, tot ce nu-şi poate deschide florile deplin în timpul toamnei şi se mai dezvoltă cu îndrăzneală în ciuda frigului, florile de aster mai cu seamă, fuseseră toate semănate în cea mai mare diversitate iar acum,

răsădite pretutindeni, urmau să schimbe acel colț de pămînt într-un cer înstelat.

Din jurnalul lui Ottilie

„Ne place să consemnăm în jurnalul nostru o reflecție justă pe care am citit-o, un lucru izbitor pe care l-am auzit. Dar dacă ne-am impune, în acelaşi timp, osteneala să desprindem din scrisorile prietenilor observațiile personale, părerile originale, cuvintele de duh aruncate în treacăt, am deveni foarte bogați. Scrisorile se păstrează pentru a nu fi recitite niciodată; în cele din urmă, ele sînt distruse din discreție, şi astfel dispare irevocabil, pentru noi şi pentru alții, cel mai frumos, cel mai direct suflu de viață. Am de gînd să repar această omisiune."

„Iată, aşadar, cum se repetă, de la început, povestea anului! Am ajuns din nou, slavă Domnului, la capitolul ei cel mai atrăgător. Viorelele şi lăcrămioarele îi sînt parcă frontispiciile şi vinietele. Avem totdeauna o impresie plăcută cînd redeschidem la aceste file cartea vieții."

„îi certăm pe săraci, mai ales pe cei nevîrstnici, cînd hoinăresc

şi cerşesc pe drumuri. Nu observăm oare că aceştia se apuca de lucru, de îndată ce găsesc ceva de făcut? Abia îşi desfăşoară natura prietenoasele comori, că-i şi vedem pe copii alergînd după ele ca să-şi găsească o meserie; nici unul nu mai cerşeşte, fiecare îți oferă un buchet; l-a cules cu mîna lui, înainte ca tu să te trezeşti din somn şi, îmbiindu-te, privirea lui e tot atît de ademenitoare ca şi darul. Nimeni care se simte cît de cît îndreptăți[1] cînd pretinde nu are un aer mizerabil."

„De ce oare anul este uneori atît de scurt, uneori atît de lung. de ce pare el în amintire atît de scurt sau atît de lung? Aşa mi se întîmplă mie, în ce priveşte anul trecut, şi nicăieri în chip ma' izbitor decît în grădină, unde efemerul şi durabilul se îmbină. Ş[1] totuşi nimic nu e atît de trecător, încît să nu lase după sine o urmă, un seamăn."

AFINITĂȚILE ELECTIVE

189

‚jvTe acomodăm şi cu iama. Mi se pare că sîntem mai nestingheriți cînd arborii stau în fața noastră atît de fantomatici, atît de transparenți. Ei nu sînt nimic, dar nici nu acoperă nimic. Cînd însă, într-o zi, se ivesc mugurii şi florile, devenim nerăbdători pînă ce se dezvoltă întregul frunziş, pînă ce peisajul prinde corp şi copacul ne întîmpină ca o formă închegată."

„Tot ce e desăvîrşit în sînul propriei specii trebuie s-o depăşească pe aceasta, să devină altceva, incomparabil. în unele sunete, privighetoarea e încă pasăre; pe urmă ea se ridică deasupra speciei, vrînd parcă să dezvăluie oricărei zburătoare ce înseamnă de fapt a cînta."

„O viață fără iubire, fără vecinătatea celui iubit nu e decît o *comedie ă tiroirs,* o proastă comedie cu sertăraşe. Le tragi afară unul după altul şi le împingi iarăşi la loc, trecînd în grabă la celălalt. Tot ce se petrece, fie chiar bun şi însemnat, abia dacă se înlănțuie. Trebuie pretutindeni s-o iei de la început şi ai vrea pretutindeni să termini."

Capitolul X

In ceea ce o priveşte pe Charlotte, ea e veselă şi mulțumită. Se bucură de vigurosul ei băiat, care încă de pe acum se dezvoltă armonios, încîntînd la tot ceasul ochii şi inima ei. Printr-însul i se creează un nou raport cu lumea ca şi cu averea; vechea ei Poftă de activitate se trezeşte iarăşi; ori-încotro îşi îndreaptă privirea, vede cît de multe au fost înfăptuite anul trecut şi le contemplă cu mulțumire. Animată de un sentiment straniu, urcă Pînă la coliba de muşchi împreună cu Ottilie şi copilul, şi, în timp ce-l culcă pe

acesta pe mica masă, ca pe un altar domestic, ea vede încă două locuri pustii, îşi aminteşte de vremurile trepte, şi o nouă speranță mijeşte pentru ea şi pentru Ottilie.

Fetele tinere îşi întorc poate cu modestie privirea după cutare sau cutare tînăr, întrebîndu-se în secret dacă şi l-ar dori drept soț;

dar acela care trebuie să-i poarte de grijă unei fiice sau unei pupile cercetează un cerc mai larg. E ceea ce se întîmplă în acest moment lui Charlotte, căreia unirea căpitanului cu Ottilie nu i se părea imposibilă; nu şezuseră ei încă odinioară, unul lîngă altul în această colibă? Nu-i rămăsese străin faptul că între timp avantajoasa perspectivă de căsătorie ce se deschisese acestui prieten dispăruse.

Charlotte urcă mai departe, în vreme ce Ottilie purta copilul. Cea dintîi se lăsă în voia gîndurilor. Există, fără îndoială, şi pe uscat naufragii; e frumos şi demn de laudă să te salvezi şi să te restabileşti în urma lor cît mai repede. Doar viața toată nu e întemeiată decît pe cîştig şi pierdere. Cine din noi nu făureşte un proiect oarecare şi se vede tulburat în înfăptuirea lui? De cîte ori nu apucăm un drum şi sîntem abătuți de pe el? De cîte ori nu sîntem distraşi de la o țintă ochită atent, pentru a atinge o alta mai înaltă? Călătorului i se rupe o roată pe drum, spre marele lui necaz şi, mulțumită acestui neplăcut accident, ajunge să-şi facă cele mai îmbucurătoare cunoştințe şi relații, care îi influențează întreaga viață. Soarta ne împlineşte dorințele, dar o face în felul ei, pentru a ne putea da ceva care să depăşească dorințele noastre.

Acestea, precum şi altele asemănătoare, fură reflecțiile făcute de Charlotte pînă să ajungă la noua clădire de pe culme, unde îşi găsiră toate o deplină confirmare. Căci împrejurimile erau mult mai frumoase decît ți-ai fi putut imagina. Cît vedeai cu ochii, în preajmă, orice amănunt supărător, meschin fusese îndepărtat; tot ce era bun în întregul ținut, tot ce înfăptuiseră pe întinsul lui natura, timpul ieşea cu limpezime în relief, izbind privirea, iar tinerele plantații, destinate să umple cîteva goluri şi să îmbine în chip plăcut părțile disparate, îşi şi îmbrăcaseră haina lor verde.

Casa însăşi aproape că putea fi locuită; vederea, mai ales din camerele de sus, era din cele mai variate. Cu cît îți plimbai privirea în jur, descopereai tot mai multe frumuseți. Ce efecte trebuia să nască aici fiecare ceas al zilei, ce efecte luna, soarele-

Nimic nu apărea mai îmbietor decît să-ți poți petrece vremea aici

şi ce repede se trezi din nou în Charlotte pofta de a clădi şi de a crea, de vreme ce găsea terminată toată munca brută. Un tîmplar, un tapițer, un zugrav în stare să se descurce cu şabloane şi cu o poleială uşoară - iată tot ce mai lipsea; în scurt timp clădirea se afla pusă la punct. Pivnița şi bucătăria fură instalate repede; căci dată fiind distanța pînă la castel, toate cele necesare trebuiau să se găsească la îndemînă aici. Astfel, doamnele împreună cu copilul se mutară sus şi, această reşedință ca nou punct central, le oferiră plimbări neaşteptate. Aici, într-o zonă mai înaltă, ele respirau cu deliciu aerul liber şi proaspăt, pe cea mai încîntătoare vreme.

Plimbarea cea mai dragă lui Ottilie, fie singură, fie cu copilul, cobora spre platani, pe o cărare comodă, care ducea apoi la punctul unde era legată una din bărcile folosite de obicei pentru traversarea lacului. îi făcea plăcere să se plimbe uneori pe apă, dar fără copil, căci Charlotte arăta o oarecare îngrijorare în această privință. Ea nu uita totuşi să-l viziteze zilnic pe grădinar în parcul castelului şi să i se alăture binevoitoare în grija ce purta numeroaselor răsaduri, care acum se bucurau toate de aerul liber.

Pe această vreme frumoasă, Charlotte găsi foarte bine venită vizita unui englez, care făcuse în călătoriile sale cunoştință cu Eduard, îl întîlnise de cîteva ori şi era acum curios să vadă frumoasele amenajări, despre care auzise vorbindu-se atît de elogios. El aducea o scrisoare de recomandație din partea contelui Şi prezenta în acelaşi timp, ca însoțitor al său, pe un bărbat liniştit, dar foarte amabil. întrucît începu de îndată să străbată împrejurimile, cînd cu Charlotte şi Ottilie, cînd cu grădinarul şi vînătorii, mai adesea cu însoțitorul său şi cîteodată singur, se putu recunoaşte uşor, după observațiile sale, că era un amator şi Un cunoscător al acestui gen de amenajări din care, de bună seamă, el însuşi înfăptuise cîteva. Deşi era în vîrstă, lua voios Parte la tot ce poate să înfrumusețeze viața şi să-i sporească interesul.

In compania lui, doamnele ajunseră în sfîrşit să guste pe deplin ambianța în care trăiau. Ochiul său exersat prindea orice efect în toată prospețimea lui; el observa cu atît mai satisfăcut

cele realizate, cu cît nu cunoscuse ținutul mai înainte şi abia dacă putea deosebi ceea ce fusese adăugat de ceea ce natura însăşi oferise.

Se poate spune pe buna dreptate că, datorită remarcilor sale parcul crescu şi se îmbogăți. El recunoştea cu anticipație ce promiteau noile plantații care se înfiripau. Nu-i scăpa nici un loc unde mai putea fi încă pusă în valoare sau creată vreo frumusețe. Aici atrăgea atenția asupra unui izvor care, odată curățat, promitea să devină podoaba unui întreg desiş; dincolo, asupra unei grote care, golită şi lărgită, putea oferi un loc de odihnă dorit, căci era suficient să fie tăiați cîțiva copaci pentru a zări de acolo o impunătoare îngrămădire de mase stîncoase. îi felicita pe locuitori pentru că le rămîneau atîtea lucruri de desăvîrşit, rugîndu-i să nu se grăbească, ci să-şi rezerve pentru anii următori plăcerea creării şi a amenajării.

De altminteri, nici în afara orelor petrecute în societatea celorlalți el nu era cîtuşi de puțin incomod, căci folosea cea mai mare parte a zilei ca să prindă într-o cameră obscură portativa aspectele pitoreşti ale parcului şi să le deseneze ca să poată dobîndi, pentru sine ca şi pentru alții, un rod frumos al călătoriilor sale. Făcea acest lucru încă de cîțiva ani, în toate ținuturile însemnate, procurindu-şi astfel cea mai plăcută şi cea mai interesantă dintre colecții. El prezentă doamnelor un mare portofoliu pe care-l ducea cu sine, distrîndu-le atît prin imagine cît şi prin comentarii. Se bucurau amîndouă de a putea aici, în singurătatea lor, să străbată atît de comod lumea şi să vadă perindîndu-se în fața lor maluri şi porturi, munți, lacuri şi fluvii, oraşe, cetăți şi atîtea alte locuri cu nume istoric.

Fiecare din cele două femei arăta un interes special: Charlotte, pentru locurile mai larg cunoscute, unde afla ceva istoriceşte memorabil, în timp ce Ottilie se oprea de preferință la regiunile despre care Eduard obişnuia să vorbească mult, unde zăbovise cu plăcere şi unde se întorsese adesea: căci orice om are, în preajmă sau departe, anumite detalii ale locurilor, care-' atrag şi care, potrivit caracterului său, îi sînt deosebit de dragi şi

îl emoționează, datorită primei impresii, unor împrejurări anumite, obişnuinței.

Ea îl întrebă, de aceea, pe lord ce regiune îi plăcea cel mai mult şi unde şi-ar stabili acum reşedința, dacă ar avea de ales. La această întrebare, el fu în măsură să-i înfățişeze nu numai o sin-

gură regiune frumoasă, relatîndu-i pe îndelete, în franţuzeasca lui cu accent ciudat, ce i se întîmplase în fiecare dintre ele ca să i-o facă dragă şi preţioasă.

Dar cînd fu întrebat unde locuia de obicei acum, în ce loc se întorcea cu mai multă plăcere, el se rosti fără înconjur, dar în chip neaşteptat pentru cele două doamne, după cum urmează: '. - M-am deprins acum să fiu pretutindeni acasă şi să nu găsesc la urma urmei nimic mai comod decît ca alţii să construiască, să planteze şi să se ostenească în gospodăria lor pentru mine. Nu mi-e dor să mă întorc pe proprietăţile mele, şi aceasta în parte din cauze politice, dar mai ales din aceea că fiul meu, pentru care de fapt am făcut şi am amenajat toate, căruia nădăjduiam să i le transmit, alături de care speram să mă mai bucur de ele, nu arată nici un interes pentru bunurile acestea, ci a plecat în India, ca atîţia alţii, ca să-şi folosească viaţa în chip mai înalt, sau poate chiar s-o irosească. Desigur, facem cu mult prea multe cheltuieli pregătitoare pentru viaţă. în loc să ne simţim bine de la început într-o situaţie modestă, căutăm să ne extindem tot mai mult sfera de existenţă, ca să sporim neîncetat propria noastră incomoditate. Cine se bucură acum de clădirile, de parcul, de grădinile mele? Nu eu şi nici măcar ai mei, ci oaspeţi străini, curioşi, călători fără astîmpăr. Chiar dacă dis-Punem de multe mijloace, sîntem totdeauna numai pe jumătate 'a noi acasă, mai ales la ţară, unde ne lipsesc atîtea din cele cu [c]are ne-am deprins în oraş. Cartea pe care am dorit-o cu cea mai niare ardoare nu se află la îndemînă şi tocmai lucrul de care [av]em mai multă nevoie a fost uitat. Ne instalăm totdeauna gos-Podăreşte ca să ne mutăm din nou, şi dacă n-o facem din voinţă Sau capriciu, ne-o impun împrejurările, pasiunile, întîmplările, şi cîte şi mai cîte.

Lordul nu bănuia cît de mult fură izbite prietenele de reflecţiile sale. Şi ce des ne expunem fiecare acestei primejdii atunci cînd dăm glas unei reflecţii generale, chiar într-o societate ale cărei condiţii de viaţă ne sînt destul de bine cunoscute. Pentru Charlotte, a fi astfel rănită întîmplător, chiar şi de către persoane binevoitoare şi bine intenţionate, nu era ceva nou; iar lumea se oferea şi aşa ochilor ei atît de clar, încît nu simţea nici o durere deosebita, chiar dacă cineva o silea în chip nechibzuit şi imprudent să-şi îndrepte privirea, ici şi colo, asupra cîte unui lucru neplăcut. Dar Ottilie care, cu tinereţea ei încă nepătrunzătoare, mai mult ghicea decît vedea şi putea, ba trebuia chiar să-şi întoarcă privirea de la ceea ce nu-i era pe plac ori nu se cuvenea să vadă, fu adusă de aceste confidenţe în starea cea mai

groaznică; căci ele sfîşiaseră brutal gingaşul văl din faţa ei, şi i se păru că tot ce fusese făcut pînă atunci pentru casă şi curte, pentru grădină, pentru parc şi toate împrejurimile era zadarnic în toată puterea cuvîntului, dacă cel căruia toate acestea îi aparţineau nu profita de ele, dacă şi el, întocmai ca oaspetele din faţă, fusese silit, de către cei mai iubiţi şi mai apropiaţi, să rătăcească prin lume, şi s-o facă în chipul cel mai primejdios. Ea se deprinsese să asculte şi să tacă, dar se găsea de astă dată în situaţia cea mai penibilă, care fu mai curînd agravată decît uşurată de urmarea conversaţiei străinului. în adevăr, acesta continuă cu originalitatea sa plină de bună dispoziţie şi cu un aer cumpănit:

- Cred, spuse el, că mă găsesc acum pe calea cea bună, căci

mă consider neîncetat un călător care, cu preţul multor renunţări,

cunoaşte multe plăceri. Sînt deprins cu schimbarea, ba simt chiar

nevoie de ea, aşa cum la operă aştepţi totdeauna un nou decor,

tocmai pentru că s-au succedat înainte atîtea altele. Ştiu bine ce

pot să-mi promit de la cel mai bun han sau de la cel mai prost;

oricît ar fi el de bine ţinut sau oricît ar lăsa de dorit, nicăieri nu

găsesc lucrurile cu care sînt obişnuit: şi la urma urmei e totuna

să atîrn cu totul de o deprindere imperioasă sau de cel mai capn'

cios hazard. Acum cel puţin nu îndur necazul că un lucru a fost

rătăcit sau pierdut, că o cameră pe care o folosesc tot timpul

devine de nelocuit fiindcă are nevoie de reparaţii, că mi se sparge o ceaşcă la care ţin şi că o bună bucată de vreme nu-mi place să beau din nici o alta. De toate acestea sînt scutit; iar, cînd casa începe să-mi ardă deasupra capului, slujitorii îmi fac, apoi îmi încarcă în tihnă bagajele, şi părăsesc curtea hanului şi oraşul. Şi în pofida acestor avantaje, dacă fac o socoteală exactă, constat la sfîrşitul anului că n-am cheltuit mai mult decît m-ar fi costat să rămîn acasă.

în cursul acestei descrieri, Ottilie nu-l vedea în faţa ei decît pe

Eduard, rătăcind acum şi el, printre lipsuri şi greutăți, pe drumuri necroite, ocupînd poziții de luptă pline de primejdii şi suferințe şi obişnuindu-se, în mijlocul unei atît de mari instabilități şi atîtor riscuri, să trăiască fără casă şi fără prieteni, să se lepede de toate numai pentru a nu putea pierde nimic. Din fericire, societatea se separă pentru cîtva timp. Ottilie avu răgaz să verse, în singurătate, şiroaie de lacrimi amare. Nici o durere surdă n-o cuprinsese cu mai multă violență ca această claritate pe care se străduia să şi-o facă şi mai clară, aşa cum obişnuim să ne chinuim noi înşine, de vreme ce sîntem pe cale să fim chinuiți.

Situația lui Eduard i se păru atît de mizerabilă, atît de jalnică, încît se hotărî, oricare ar fi fost prețul, să facă totul pentru a-l uni din nou cu Charlotte, să-şi ascundă durerea şi dragostea în vreun loc tăcut, amăgindu-le prin vreo activitate oarecare.

între timp, însoțitorul lordului, bărbat chibzuit şi aşezat şi bun observator, băgase de seamă greşeala făcută de prietenul său în conversație şi-i dezvăluise asemănarea situațiilor. Lordul nu ştia nimic despre relațiile din sînul familiei; celălalt însă, pe care, de fapt, în călătorie nimic nu-l interesa mai mult decît evenimentele neobişnuite, provocate de condițiile naturale şi cele artificiale, de conflictul dintre lege şi neînfrinare, dintre inteligență Şi rațiune, dintre pasiune şi prejudecată, celălalt spuneam, se informase încă dinainte şi, mai mult încă, chiar în casă, despre tot ce se petrecuse şi se mai petrecea încă.

Lordului îi păru rău, fără să se simtă însă încurcat. Ar trebui să tăcem cu totul cînd sîntem în societate, pentru a nu ajunge

uneori în această situație; căci nu numai reflecții importante, ci chiar şi afirmațiile cele mai banale se pot ciocni atît de disonant cu interesul persoanelor prezente.

- Vom drege deseară lucrurile, spuse lordul, şi ne vom abține de la orice conversație generală. Oferă companiei cîteva din numeroasele anecdote şi poveşti plăcute şi semnificative cu care ți-ai îmbogățit portofoliul şi memoria în timpul călătoriei noastre.

Totuşi, chiar şi cu cea mai bună intenție, străinii nu reuşiră să facă plăcere de astă dată prietenelor printr-o conversație inofensivă. Căci, după ce însoțitorul le trezise interesul şi le încordase la culme atenția cu mai multe poveşti ciudate, pline de tîlc, vesele, duioase, înspăimîntătoare, el se gîndi să încheie cu o întîmplare, ce-i drept stranie, dar mai blîndă, fără a bănui cît de mult se apropia aceasta de situația auditoarelor lui.

CIUDAŢII COPII AI UNOR VECINI

Nuvelă

Doi copii din familii de seamă, învecinate, un băiat şi o fată, potriviți ca vîrstă pentru a deveni într-o zi soț şi soție, erau crescuți împreună cu această plăcută perspectivă; şi de o parte şi de alta părinții se bucurau de o atare uniune viitoare. Curînd se observă însă că intenția părea sortită să dea greş, întrucît între cele două firi minunate se manifesta o ciudată aversiune. Poate că se asemănau prea mult. Amîndoi aplecați asupra lor înşişi, hotărîți în voința lor, fermi în proiectele lor, iubiți şi respectați fiecare de către tovarăşii lor de joacă; totdeauna adversari cînd se găseau împreună, construind totdeauna fiecare pentru sine, distnigînd tot ce făcea celălalt, oriunde se întîlneau; nerivalizînd în urmărirea aceleiaşi ținte, dar luptînd totdeauna pentru un scop unic: cu totul blînzi şi amabili, şi plini de ură şi răi numai cînd se refereau unul la altul.

Aceste ciudate relații se arătară încă în jocurile lor de copii; ele se manifestară şi mai mult cu înaintarea anilor. Şi, cum băieții obişnuiesc să se joace de-a războiul, să se împartă în tabere, să dea bătălii între ei, tot astfel viteaza şi îndărătnica fată se puse şi ea o dată în fruntea uneia dintre oşti şi se luptă împotriva celeilalte cu atîta violență şi îndîrjire, încît ar fi pus-o pe fugă în chip ruşinos, dacă adversarul ei personal nu s-ar fi purtat plin de curaj şi n-ar fi sfîrşit totuşi prin a-şi dezarma şi captura vrăjmaşa. Dar, chiar şi atunci, ea se apără cu atîta vehemența, încît el, pentru a-şi păstra ochii fără s-o vateme totuşi pe duşmană, fu nevoit să-şi smulgă de la gît cravata de mătase şi să-i lege cu ea mîinile la spate.

Ea nu i-o iertă niciodată şi întreprinse chiar pe ascuns Pregătiri şi încercări de a-i face rău, astfel încît părinții, care

luaseră în seamă de mult aceste stranii pasiuni, se înțeleseră şi hotărîră să separe aceste două ființe ostile renunțînd la acele dulci speranțe.

Băiatul se distinse repede în noile împrejurări. Orice fel de învățătură se lipea uşor de el. Protectorii săi şi propria lui înclinație îl împingeau spre cariera militară. Oriunde se afla, era iubit şi stimat. Natura sa destoinică părea să nu se manifeste decît spre binele şi plăcerea altora; şi fără a-şi da seama prea limpede, el era destul de fericit în sinea lui de a fi pierdut pe singurul adversar pe care natura i-l hărăzise.

Fata, deopotrivă, îşi schimbă deodată felul de a fi. Vîrsta, progresul educației şi, mai mult încă, un anumit sentiment intim o depărtară de jocurile violente cărora obişnuise pînă atunci să se dedea cot la cot cu băieții. în general, părea să-i lipsească ceva: nu se găsea nimic în jurul ei demn de a-i provoca ura. Şi nici nu găsise încă pe nimeni vrednic de iubire.

Un tînăr, mai în vîrstă decît fostul ei adversar şi vecin, fecior de neam mare, bogat şi cu vază, apreciat în societate, căutat de femei, îi dăruia toată afecțiunea lui. Pentru prima dată, un prieten, un adorator, un servitor se străduia să intre în grațiile ei. Preferința pe care el i-o arăta, față de atîtea altele, mai mari, mai instruite, mai strălucite, şi mai pline de pretenții decît ea, o măgulea peste măsură. Atenția pe care i-o dădea necontenit, fără a deveni prea îndrăzneț, fidela lui asistență în diferite întîmplări neplăcute, poziția de pretendent față de părinții ei, ce-i drept, fățişă, dar calmă şi deocamdată plină de speranță, deoarece ea era încă foarte tînără; toate acestea o cîştigară de partea lui, lucru la care contribuiră obişnuința şi relațiile exterioare, acceptate acum de lume ca un fapt cunoscut. Fusese atît de des numita logodnica lui, încît sfîrşi prin a-şi recunoaşte ea însăşi această calitate; şi nici ei, nici altcuiva nu-i trecea prin gînd că ar mai fi nevoie de vreo altă încercare, atunci cînd schimbă inelul de logodnă cu acela care trecea de atîta vreme drept mirele ei.

Cursul liniştit pe care-l luase întreaga afacere nu se văzu iuțit nici în urma logodnei. De ambele părți, totul fu lăsat să continue ca pînă atunci; logodnicii se bucurau de viața laolaltă şi voiau

negreşit să mai guste încă anotimpul frumos, ca pe-o primăvară a vieții viitoare mai serioase.

între timp, cel din depărtare se formase cum nu se poate mai frumos, înaintase datorită meritelor lui cu o treaptă în cariera şi veni în permisie să-i vadă pe ai săi. în chip cu totul natural, dar totuşi ciudat, el se găsi din nou față-n față cu frumoasa lui vecină. Ea nutrise în timpul din urmă numai sentimente familiale de prietenă şi logodnică; era în armonie cu tot ce o înconjura; se credea fericită şi era chiar fericită într-un anumit fel. Dar pentru prima dată, de mult timp încoace, ceva îi stătea din nou împotrivă; nu era ceva demn de ură, devenise incapabilă de ura; chiar ura copilărească, ce nu fusese, la drept vorbind, decît o recunoaştere obscură a valorii lăuntrice, se exprima acum într-o bucuroasă uimire, o cercetare plină de satisfacție, o prietenoasă

complezență, o apropiere pe jumătate voluntară, pe jumătate involuntară, şi totuşi de neevitat - şi toate acestea erau reciproce, îndelungata despărțire dădea acum loc la conversații prelungite. Chiar nesăbuirea copilărească de altădată apăru judecății lor de azi mai mature ca o amintire hazlie şi totul se petrecea ca şi cum ei s-ar fi simțit obligați să răscumpere acea duşmănie răutăcioasă cel puțin printr-o purtare atentă şi amicală, ca şi cum acea violentă nesocotire de odinioară nu putea rămîne de acum înainte fără o manifestă apreciere.

La el, totul păstră măsura rezonabilă de dorit. Situația, relațiile, aspirațiile, ambiția îl absorbeau suficient pentru a-l face să accepte cu calm atitudinea prietenoasă a frumoasei logodnice, ca o atenție mai mult demnă de recunoştința lui, fără să asocieze, de aceea, în vreun fel oarecare persoana ei cu el însuşi sau s-o rîvnească, pizmuindu-i logodnicul cu care se afla, de altfel, în cele mai bune relații.

La ea, în schimb, lucrurile stăteau cu totul altfel. Ea avea impresia că se trezeşte dintr-un vis. Lupta împotriva tînărului ei vecin fusese prima ei pasiune, şi această luptă violentă nu era totuşi, sub chipul aversiunii, decît o înclinație aprinsă, parcă înnăscută. De altfel, în amintire, totul îi apărea pur şi simplu ca Si cum l-ar fi iubit totdeauna. Zîmbea gîndindu-se la acea

urmărire duşmănoasă cu armele în mînă, pretindea a-şi aminti că simțise cea mai vie plăcere cînd el o dezarmase, îşi închipuia că încercase cea mai mare fericire cînd el o legase, şi tot ce pusese la cale spre a-l păgubi şi supăra îi apărea doar ca un mijloc inocent de a-i atrage atenția. Blestema acea despărțire, se căina pentru somnul în care căzuse, afurisea deprinderea lîncedă, visătoare care o făcuse să accepte un logodnic atît de neînsemnat; era transformată, îndoit transformată, pentru viitor şi pentru trecut, după cum vrem să privim lucrurile.

Dacă cineva ar fi putut să descurce şi să împartă cu ea sentimentele pe care le ținea cu totul ascunse, acela n-ar fi mustrat-o, căci, firește, logodnicul nu putea rezista comparației cu vecinul, de îndată ce erau văzuți unul lîngă altul. Dacă unuia nu i se putea refuza o oarecare încredere, celălalt inspira încrederea cea mai deplină; dacă acceptai cu plăcere societatea unuia, pe celălalt ți-l doreai ca tovarăş; şi dacă te-ai fi gîndit să ai pe cineva alături, într-un înțeles mai înalt, la împrejurări extraordinare, desigur de primul te-ai fi îndoit, în vreme ce al doilea ți-ar fi inspirat o sigu-

ranță deplină. în această privință, femeile posedă un simț înnăscut deosebit, avînd şi motiv şi prilej să-l dezvolte.

Cu cit nutrea mai intens frumoasa logodnică aceste sentimente tainice, cu cît se găsea mai greu cineva în situația de a exprima ceea ce putea fi invocat în favoarea logodnicului, ceea ce împrejurările, datoria recomandau, porunceau, ba chiar o necesitate inflexibilă părea să pretindă irevocabil, cu atît frumoasa inimă devenea mai părtinitoare. Şi cum, pe de o parte, ea era indisolubil legată, prin societate şi familie, prin logodnic şi prin propriul ei consimțămînt, cum pe de altă parte ambițiosul tînăr nu făcea nici un secret din ideile, planurile şi perspectivele sale, purtîndu-se cu ea doar ca un frate credincios şi nici măcar tandru şi cum se vorbea chiar de plecarea lui iminentă, vechiul spirit copilăresc al fetei, cu toate vicleniile şi violențele lui, păru să se trezească şi să se înarmeze, pe această treaptă mai înaltă a vieții, cu o indignare care să ducă la urmări mai grave şi mai funeste. Ea se hotărî să moară pentru a-l pedepsi pentru indiferența lui pe cel atît de detestat odinioară şi atît de pătimaş

iubit astăzi. Şi cum nu-l putea avea pentru ea, voia cel puțin să rămînă legată pe veci de închipuirea, de remuşcarea lui. Chipul ei de moartă avea să-l urmărească pretutindeni, el avea să se căiască fără încetare pentru că nu recunoscuse, nu pătrunsese, nu prețuise sentimentele ei.

Această stranie nebunie o însoțea pretutindeni. Ea o ascundea sub felurite forme; şi, cu toate că părea cam ciudată oamenilor, nimeni nu era destul de atent sau de înțelept pentru a aduce la lumină adevărata cauză intimă.

Intre timp, prietenii, rudele, cunoscuții se istoviseră cu organizarea a tot felul de serbări. Aproape că nu trecea nici o zi fără ca ceva nou să fi fost pus la cale. Abia dacă rămăsese vreun colț frumos din împrejurimi care să nu fi fost împodobit şi pregătit ca să poată primi un mare număr de oaspeți veseli. Tînărul nostru proaspăt sosit voi şi el să-şi îndeplinească obligațiile, încă înainte de plecare, şi invită tînăra pereche împreuna cu cîteva rude mai apropiate la o excursie pe apa. Se îmbarcară pe o navă mare şi frumoasa, reuşit ornamentată, unul din acele iahturi care pot pune la dispoziție un mic salon şi cîteva camere, în strădania de a oferi şi pe apă toate înlesnirile de pe uscat.

Pluteau în sunetul muzicii pe marele fluviu; pe arşița din timpul zilei, societatea se adunase în încăperile de sub punte,

pentru a se distra cu jocuri de spirit şi de noroc. Tînărul amfitrion, incapabil să rămînă vreodată inactiv, se aşezase la cîrmă înlocuindu-l pe bătrînui căpitan, care adormise lîngă el. Cel rămas de veghe avea tocmai atunci nevoie de toată prudența sa, căci se apropia de un loc unde două insule îngustau albia fluviului şi, lungindu-şi cînd într-o parte cînd în alta malurile plate de prundiş, lăsau navigabilă o porțiune plină de primejdii. Precaut şi ager, cîrmaciul era aproape tentat să-l trezească pe căpitan, dar se încrezu pînă la urmă în sine însuşi, îndreptînd vasul spre strimtoare. în acel moment, apăru pe punte frumoasa lui vrăjmaşă cu o cunună de flori pe cap. Şi-o scoase şi-o azvîrli cîrmaciului.

- Primeşte asta ca amintire! exclama ea.

- Nu mă stingheri, îi strigă el, prinzînd cununa. Am nevoie de toate puterile şi de întreaga mea atenție.

- Nu te voi mai stingheri, strigă ea; n-ai să mă mai vezi! Rostind acestea, alergă spre prora vasului, de unde sări în apă. Cîteva voci strigară:

- Ajutor! Ajutor! Se îneacă!

Tînarul nostru se găsea în cea mai groaznică încurcătură. Trezit de zgomot, bătrînul căpitan vrea să apuce cîrma şi tînărul îşi dă silința să i-o predea; dar nu au timpul să schimbe conducerea; nava eşuează şi, în aceeaşi clipă, lepădînd veşmintele cele mai stînjenitoare, tînarul se aruncă în apă şi înoată spre frumoasa lui vrăjmaşă.

Apa e un element prietenos față de cel ce-o cunoaşte şi ştie să se folosească de ea. Ea îl purta şi abilul înotător o stăpîni. Curînd el o ajunse pe frumoasa dusă de valuri; o apucă, izbuti s-o ridice şi s-o susțină; amîndoi fură antrenați violent de curent, pînă cînd ostroavele, prundurile rămaseră departe în urma lor şi fluviul începu să curgă iarăşi larg şi domol. Abia acum el prinse din nou curaj, îşi reveni de sub efectul spaimei dintîi, în care acționase, fără cugetare, pur mecanic; silindu-se să ridice capul, se uită în jur şi înotă cum putu către un loc puțin adînc şi acoperit de tufăriş, care se pierdea, în chip plăcut şi bine venit, în apele fluviului. Acolo duse pe uscat frumoasa lui pradă; dar nici un suflu de viață nu se simțea în ea. Tînărul fu cuprins de deznădejde, cînd, deodată, îi străluci în fața ochilor o cărare bătută ce străbătea desişul. Se încarcă din nou cu scumpa lui

povară, zări curînd o locuință singuratică şi ajunse la ea. Acolo dădu peste oameni buni, o tînără pereche. Nenorocirea, primejdia fură repede explicate. Toate cîte le ceru el după o scurta chibzuială fură procurate. Un foc luminos ardea, pături de lînă fură întinse pe un culcuş; se aduseră în graba blănuri, piei şi tot ce putea fi folosit spre a ține de cald. Aici, ardoarea de a salva era mai presus de orice alte rațiuni. Nimic nu fu lăsat la o parte pentru a rechema la viață frumosul trup gol, pe jumătate înțepenit. Şi lucrul reuşi. Ea deschise ochii, îşi zări prietenul, îi

^AFINITĂȚILE ELECTIVE

203

cuprinse gîtul cu brațele ei divine. Rămase multă vreme aşa; un potop de lacrimi i se revărsa din ochi şi-i desăvîrşi vindecarea.

- Vrei să mă părăseşti, exclamă ea; cînd te regăsesc?

- Niciodată, strigă el, niciodată! şi nu ştia nici ce spunea, nici ce făcea. Cruță-te doar, adăuga el, cruță-te! Gîndeşte-te la tine, de dragul tău şi al meu.

Ea se gîndi la sine şi observă abia atunci starea în care se găsea Nu-i putea fi ruşine în fața iubitului, a salvatorului ei; dar îi dădu drumul bucuros, ca să se poată îngriji de el însuşi; căci tot ce purta pe el era îmbibat de apă.

Tinerii soți se sfătuiră: el oferi tînărului, iar ea frumoasei, veşmintele lor de nuntă, care încă mai atîrnau cu toate accesoriile complete, gata să îmbrace un cuplu din cap pînă-n picioare, începînd cu cele de dedesubt şi pînă la cele exterioare. în scurt timp, cei doi eroi ai aventurii nu erau numai îmbrăcați, ci şi gătiți. Erau amîndoi o încîntare pentru ochi, se priviră uimiți cînd se reîntîlniră şi, cu o pasiune fără margini, dar pe jumătate zîmbind de costumația lor, se aruncară năvalnic unul în brațele celuilalt. Puterea tinereții, impetuozitatea iubirii îi făcură să se înzdrăvenească în cîteva clipe, şi numai muzica lipsea, spre a-i îmbia la dans.

A fi trecut din apă pe uscat, din moarte la viață, din cercul familiei în sălbăticie, de la deznădejde la încîntare, de la indiferență la iubire, la pasiune, şi toate acestea într-o clipită, capul singur n-ar fi de ajuns ca să le conceapă, ar plesni sau s-ar zăpăci. E nevoie ca inima să dea tot ce poate da pentru ca o atare surpriză să fie îndurată.

Răpiți cu totul unul de celălalt, ei nu fură în stare, decît după cîtva timp, să se gîndească la teama, la grijile celor lăsați în urmă, şi aproape că nici ei singuri nu se puteau gîndi fără teamă, fără grijă, la felul cum aveau să dea ochii din nou cu aceia.

- Trebuie oare să fugim, să ne ascundem? spuse tînărul.

- Vom rămîne împreună, zicea ea, atîrnîndu-se de gîtul lui. Țăranul, care auzise de la ei povestea navei eşuate alergă

fără să mai întrebe nimic înspre mal. Vasul se apropie plutind, neştirbit; fusese desprins cu multă trudă, şi continua drumul fără

țintă precisa, în speranța de a-i regăsi pe cei pierduți. Cînd, aşadar, țăranul atrase prin strigăte şi gesturi atenția navigatorilor şi alergă în direcția unde se arăta un punct prielnic de acostare, fără a înceta să facă semne cu mîna şi să strige, nava se îndreptă către mal — şi ce spectacol se oferi privirilor cînd vasul opri! Părinții celor doi logodnici se grăbiră cei dintîi să ajungă la mal; logodnicul, pradă dragostei sale, aproape că îşi pierduse cunoştința. Abia auziră că dragii lor copii erau salvați, şi aceştia ieşiră din tufiş în ciudata lor costumare. Nu fură recunoscuți înainte de a fi ajuns foarte aproape.

- Pe cine văd oare? exclamară mamele.

- Ce văd oare? strigară tații.

Cei salvați căzură în genunchi în fața lor.

- Pe copiii voştri! izbucniră ei; soț şi soție.

- Iertare! strigă fata.

- Dați-ne binecuvîntarea voastră! rosti tînărul.

- Dați-ne binecuvîntarea voastră! strigară amîndoi, în timp ce toată lumea stătea mută de uimire.

- Binecuvîntarea voastră! răsună pentru a treia oară şi cine ar fi putut s-o refuze?

Capitolul XI

Povestitorul făcu o pauză sau mai degrabă chiar sfîrşise cînd fu nevoit să observe emoția extremă de care Charlotte era cuprinsă; ea se sculă chiar şi părăsi cu o scuză mută încăperea; căci povestea îi era cunoscută. Această întîmplare se petrecuse cu adevărat între căpitan şi o vecină, e drept că nu întocmai cum o istorisise englezul; ea nu era însă deformată în trăsăturile ei principale, ci doar amplificată şi mai înflorită în amănunte, aşa cum se întîmplă de obicei cu poveştile de acest gen, atunci cînd au trecut întîi prin gura mulțimii şi apoi prin imaginația unui

narator plin de spirit şi de gust. Pînă la urmă, de cele mai multe ori, totul şi nimic nu rămîne aşa cum fusese.

Ottilie o urmă pe Charlotte, după cum ceruseră chiar cei doi străini, şi de astă dată fu rindul lordului să observe că probabil fusese iarăşi săvîrşită o greşeală, povestindu-se ceva cunoscut sau chiar legat de această casă.

— Trebuie să căutăm a nu face şi mai mult rău, urmă el. Pentru toată buna primire şi numeroasele clipe plăcute de care neam bucurat aici, s-ar părea că aducem prea puțină fericire gazdelor; am face bine să ne luăm într-un chip decent rămas-bun.

- Mărturisesc, răspunse însoțitorul său, că mă mai reține aici şi altceva, fără a cărui lămurire şi cunoaştere mai amănunțită nu mi-ar plăcea să părăsesc această casă. Ieri, cînd străbăteam amîndoi parcul cu camera obscură portabilă, milord, eraţi mult prea ocupat cu alegerea unui punct de vedere cu adevărat pitoresc, pentru ca să fi remarcat ce se petrecea alături. V-aţi abătut de la drumul principal, pentru a ajunge la un loc puțin umblat de pe marginea lacului, care vă oferea, de partea cealaltă, o vedere încîntătoare. Ottilie, care ne însoțea, şovăi să ne urmeze şi ceru permisiunea să meargă pînă acolo cu barca. M-am aşezat cu ea în luntre şi am urmărit cu plăcere dibăcia frumoasei vîslaşe. Am asigurat-o că, de la şederea mea în Elveția, unde şi cele mai fermecătoare fete iau locul luntraşului, nu mai fusesem legănat atît de plăcut pe valuri, dar nu m-am putut abține s-o întreb de ce refuzase de fapt să facă acel ocol pe mal; căci, în adevăr, în şovăiala ei fusese un fel de stinghereală temătoare. „Dacă sînteți dispus să nu rîdeți de mine, a răspuns ea amabil, am să vă dau cu plăcere unele lămuriri în această privință, deşi chiar pentru mine domneşte aici un mister. N-am păşit niciodată pe acel drum lăturalnic fără a fi cuprinsă de un fior cu totul deosebit, pe care nu-l simt în nici un alt loc şi pe care nu pot să mi-l explic. Prefer, de aceea, să evit a mă expune unei asemenea senzații, cu atît mai mult, cu cît imediat după aceea mă apucă o durere în partea stîngă a capului, de care sufăr şi alteori." Am acostat, Ottilie stătea de vorbă cu dumneavoastră, iar eu am examinat între timp locul

pe care mi-l indicase de la distanță. Dar care nu-mi fu mirarea cînd am descoperit o urmă foarte clară de cărbune de pămînt, care m-a convins că, săpînd puțin, s-ar găsi poate în adîncime un zăcămînt bogat. Iertați-mă, milord, dar vă văd zîmbind şi ştiu prea bine că nu datorez decît înțelepciunii şi prieteniei dum-

neavoastră faptul că treceți cu vederea atenția pasionată ce o acord acestor lucruri, în care nu credeți; îmi este însă cu neputință să plec de aici fără s-o pun pe frumoasa copilă să facă şi experiența oscilațiilor pendulului*.

Cînd se aducea vorba despre acest subiect, lordul nu omitea niciodată să-şi exprime din nou obiecțiile, pe care însoțitorul său le primea cu modestie şi răbdare, rămînînd totuşi în cele din urmă la părerea şi la dorințele lui. Repeta şi el că, întrucît asemenea experiențe nu reuşesc oricui, problema nu trebuie nicidecum abandonată, ci trebuie, dimpotrivă, cercetată cu atît mai serios şi mai temeinic, căci se vor dezvălui cu certitudine încă multe relații şi afinități ale substanțelor neorganice între ele, ale celor organice cu cele dinții şi iarăşi între ele, care ne sînt în prezent ascunse.

Se şi grăbiră să întindă aparatul de inele de aur, marcasite şi alte substanțe metalice, pe care-l purta totdeauna cu sine într-o frumoasă casetă; şi, cu titlu de experiență, cobori metalele suspendate de fire peste alte metale culcate pe masă.

- Vă conced, milord, spuse el, răutăcioasa plăcere, pe care v-o citesc pe obraz, de a constata că în mîna mea şi pentru mine nimic nu vrea să se mişte. Dar operația mea nu e decît un pretext. Vreau ca, la întoarcere, doamnele să manifeste curiozitatea de a cunoaşte minunățiile de care ne-am apucat aici.

Doamnele se înapoiară. Charlotte înțelese îndată ce se petrecea.

- Am auzit vorbindu-se multe despre aceste lucruri, spuse ea, dar n-am văzut niciodată un rezultat De vreme ce ați pregătit

încercările de a detecta zăcăminte minerale cu ajutorul pendulului erau foarte la modă la începutul secolului XIX, datorită demonstrațiilor unui italian pe nume Campetti. Printre altele, se spunea şi că femeile, în special, au o sensibilitate deosebită fată de zăcăminte.

totul atît de drăguț, dați-mi voie să încerc dacă nu cumva proba jeuşeşte la mine.

Prinse firul între degete şi, cum lua lucrul în serios, îl ținu ferm şi fără emoție; dar nu se observa nici cea mai mică oscilație. Fu poftită apoi Ottilie. Ea ținu pendulul şi mai calm, mai natural, mai ingenuu deasupra metalelor aşezate pe masă. Dar, în aceeaşi clipă, pendulul fu prins ca într-un adevărat vîrtej, învîrtindu-se, după cum se schimbau metalele de dedesubt, cînd într-o parte, cînd în cealaltă, cînd în cercuri, cînd în elipse, sau porni să

oscileze în linie dreapta, îndeplinind tot ce însoțitorul lordului îşi putea dori, ba întrecînd chiar aşteptările acestuia.

Lordul însuşi fu oarecum uimit, dar celălalt nici nu se mai putea opri, atît era de bucuros şi de nesățios, cerînd mereu repetarea şi diversificarea experiențelor. Ottilie fu destul de îndatoritoare pentru a-i satisface cererile, dar în cele din urma îl rugă amical să nu mai insiste fiindcă durerea ei de cap reîncepea. Uimit, ba chiar încîntat, el o asigură cu entuziasm că o va vindeca pe deplin de această boală, dacă se va încredința tratamentului său. Statură un moment la îndoială; Charlotte însă, care înțelese repede despre ce era vorba, refuză această propunere bine intenționata, fiindcă nu era dispusă să îngăduie în preajma ei un lucru care-i inspirase totdeauna o puternică aprehensiune.

Străinii plecaseră şi, în ciuda impresiei bizare pe care o făcuseră, lăsaseră în urma dorința de a mai putea fi întîlniți pe undeva. Charlotte folosi acum vremea bună pentru a sfîrşi să întoarcă vizitele în împrejurimi, lucru cu care abia putea să pridideascâ, dat fiind că toată societatea bună din ținut, în parte din reală simpatie, în parte doar din politețe, se interesase pînă atunci asiduu de ea. Acasă o înviora vederea pruncului; era cu adevărat vrednic de toată dragostea, de toată grija. Se vedea în el un copil minunat şi chiar un copil minune, nespus de plăcut la vedere prin aspectul proporționat, puterea şi sănătatea lui; şi ceea ce stîrnea o şi mai adîncă mirare era acea dublă asemănare, care se dezvolta din ce în ce mai mult. Prin trăsăturile obrazului şi întreaga conformație, copilul semăna tot mai mult cu căpitanul,

ochii lui se deosebeau din ce în ce mai puțin de aceia ai lui Ottilie.

Condusă de această stranie afinitate şi, poate, încă mai mult, de frumosul sentiment al femeilor, care învăluie cu dragoste duioasă copilul unui bărbat iubit, fie el chiar născut de o alta, Ottilie deveni pentru mica făptură în creştere o adevărată mama sau, mai degrabă, un alt fel de mamă. Cînd Charlotte se depărta, Ottilie rămînea singură cu copilul şi cu dădaca. Nanny, geloasa pe băiețel, căruia stăpîna ei părea să-i dăruiască întreaga afecțiune se depărtase de cîtva timp, îmbufnată, de ea, şi se întorsese la părinții ei. Ottilie continuă să scoată copilul la aer şi se obişnui cu plimbările din ce în ce mai lungi. Lua cu ea biberonul, pentru a hrăni copilul, dacă era nevoie. Rareori omitea

să ia şi o carte; şi astfel, cu copilul pe braţ, citind şi umblînd, ea întruchipa o foarte grațioasă „pensierosa"*.

Capitolul XII

Scopul principal al campaniei fiind atins, Eduard, împodobit cu distincții, fusese eliberat de sub arme în chip glorios. Se întoarse de îndată la acea mică moşie, unde găsi veşti amănunțite despre ai săi, pe care pusese să-i supravegheze de aproape, fără ca ei să observe şi să ştie. Liniştita lui reşedință îl primi în chipul cel mai prietenos, căci între timp, potrivit instrucțiunilor sale, se făcuseră multe lucrări noi şi se aduseseră îmbunătățiri şi amplificări, astfel încît amenajările şi cadrul înlocuiau prin intimitate şi agrementul nemijlocit pe care-l ofereau ceea ce le lipsea ca întindere.

Eduard, deprins acum printr-un ritm mai rapid de viață cu inițiative mai hotărîte, îşi propuse să ducă la îndeplinire ceea ce avusese destul timp să chibzuiască. înainte de orice, îl chemă pe

* După celebra statuie a lui Michelangelo „II Pensieroso" (Gînditorul).

maior. Bucuria revederii fu mare. Prieteniile din tinerețe, ca şi rudeniile de sînge au însemnatul avantaj că rătăcirile şi neînțelegerile, de orice natură ar fi, nu le distrug niciodată din rădăcini şi că, după cîtva timp, vechile relații se restabilesc.

în semn de bucuroasă primire, Eduard se interesă pe dată de situația prietenului său şi află ce desăvîrşit favorizase norocul dorințele acestuia. Pe jumătate glumind, Eduard întrebă apoi discret dacă nu se afla cumva în pregătire o frumoasă căsătorie. Prietenul său negă acest lucru cu multă seriozitate.

- Nu pot şi n-am dreptul să fiu ipocrit, urmă Eduard; trebuie să-ți destăinuiesc de îndată simțămintele şi intențiile mele. Cunoşti pasiunea mea pentru Ottilie şi ai înțeles de mult că ea este aceea care m-a aruncat în această campanie. Nu tăgăduiesc că dorisem să scap de o viață care, fără ea, nu-mi mai folosea la nimic; dar, în acelaşi timp trebuie să-ți mărturisesc, nu mă puteam convinge că trebuie să pierd orice nădejde. Fericirea de a o avea lîngă mine era atît de minunată, atît de ademenitoare, încît mi-a fost cu neputință să renunț cu desăvîrşire la ea. Atîtea presimțiri care mă consolau, atîtea semne prielnice m-au întărit în credința, în iluzia că Ottilie va putea să devină a mea. Un pahar purtînd gravate inițialele noastre, care a fost aruncat în aer

cu ocazia punerii pietrei fundamentale, nu s-a spart în bucăți; a fost prins din zbor şi se află iarăşi în mîinile mele. Vreau, aşadar, îmi strigai eu, după ce petrecusem atîtea ceasuri de îndoială în acest loc singuratic, vreau să fac din mine însumi, în locul paharului, semnul care să arate dacă unirea noastră este posibilă sau nu. Voi pleca la luptă şi voi căuta moartea, nu ca un turbat, ci ca un om care speră că va trăi. Ottilie să fie trofeul pentru care voi lupta; ea va fi aceea pe care voi nădăjdui s-o cîştig, s-o cuceresc în spatele fiecărei linii de bătaie a inamicului, după fiecare întăritură, în fiecare cetate asediată. Voi face minuni, cu dorința de a fi cruțat, cu gîndul de a o dobîndi pe Ottilie, nu de a o pierde. Aceste sentimente m-au călăuzit, m-au ajutat să trec prin toate primejdiile; şi acum mă găsesc în situația unui om care a ajuns la țel, care a învins toate piedicile, căruia nu-i mai stă în

cale nimic. Ottilie este a mea, şi nu pot privi decît ca neînsemnat tot ce mai desparte acest gînd de îndeplinirea lui.

- Vrei să ştergi cu cîteva trăsături de condei, răspunse maiorul, tot ce s-ar putea şi s-ar cuveni să ți se obiecteze; şi totuşi aceste lucruri trebuie să fie repetate. îți las ție însuți grija de a-ți aminti legătura care te uneşte cu soția ta şi toată greutatea ei; dar eşti dator față de ea, eşti dator față de tine să priveşti lucrurile în față. Şi cum aş putea să-mi amintesc numai că v-a fost dăruit un fiu, fără să exprim în acelaşi timp că vă aparțineți pentru totdeauna unul altuia, că, de dragul acestei făpturi, sînteți obligați să trăiți uniți, pentru a vă putea îngriji uniți de educația şi de fericirea lui viitoare?

- Nu e decît o prezumție a părinților, replică Eduard, să-şi închipuie că existența lor este atît de necesară copiilor. Tot ce vieţuieşte găseşte hrană şi sprijin; şi dacă, după moartea prematură a tatălui, un fiu nu are o tinerețe atît de lipsită de griji, atît de favorizată, el se adaptează, poate tocmai de aceea, mai rapid lumii, prin înțelegerea timpurie a faptului că trebuie să se acomodeze cu alții, lucru pe care mai curînd sau mai tîrziu, sîntem siliți să-l învățăm cu toții. De altminteri, nici nu este vorba de aşa ceva: sîntem destul de bogați pentru a căpătui mai mulți copii; şi nu e nicidecum o datorie sau o faptă bună să îngrămădeşti atîtea bunuri pe un singur cap.

Cînd maiorul căută să pună în lumină, în cîteva cuvinte meritele lui Charlotte şi legătura îndelung păstrată de Eduard cu ea, acesta îl întrerupse brusc:

- Am comis amîndoi o nebunie, de care îmi dau seama prea bine. Acela care, la o anumită vîrstă, vrea să realizeze vechi dorințe şi speranțe din tinerețe, se înşală totdeauna căci fiecare deceniu al omului îşi are fericirea proprie, speranțele şi perspectivele proprii. Vai de omul pe care împrejurările sau iluziile îl fac să anticipeze sau să se întoarcă la trecut. Am comis o nebunie; trebuie ea oare prelungită pe toată viața? Trebuie oare, din nu ştiu ce scrupule, să ne refuzăm ceea ce moravurile vremii nu ne interzic? Cîte nu sînt treburile în care omul revine asupra intenției, asupra acțiunii sale? Şi tocmai aici, unde este vorba de

ansamblu şi nu de detaliu, nu de cutare sau cutare condiție a existenței, ci de întregul complex al vieții, tocmai aici lucrul să nu fie posibil?

Maiorul nu omise să-i pună din nou în față lui Eduard, în chip pe cît de abil, pe atît de stăruitor, diferitele lui raporturi cu soția sa, cu familiile, cu lumea, cu proprietățile pe care le stăpînea, dar nu reuşi să trezească nici un interes.

- Toate acestea, prietene, ripostă Eduard, mi-au trecut prin fața sufletului în plin tumult al bătăliei, cînd pămîntul se cutremura de tunetul neîntrerupt, cînd gloanțele vîjîiau şi şuierau, cînd camarazii cădeau în dreapta şi în stînga, cînd calul meu era lovit, pălăria găurită; toate mi-au plutit în fața ochilor lîngă domolul foc noptatic, sub bolta înstelată a cerului. Mi s-au înfățişat atunci sufletului toate legăturile mele; am meditat asupra lor, le-am trecut prin sita simțirii; mi-am atribuit ce mi se cuvine, mi-am făcut socotelile în repetate rînduri, şi acum pentru totdeauna. în asemenea momente - cum aş putea să ți-o ascund — erai şi tu de față pentru mine, aparțineai şi tu cercului meu; şi oare nu ne aparținem încă de mult unul altuia? Dacă am contractat o datorie față de tine, ajung acum să ți-o întorc cu dobîndă; dacă tu mi-ai fost vreodată dator cu ceva, te vezi acum în măsură să te achiți. Ştiu că o iubeşti pe Charlotte, şi ea merită aceasta; ştiu că nu-i eşti indiferent, şi de ce nu ți-ar recunoaşte ea valoarea? Primeşte-o din mîna mea! Condu-o spre mine pe Ottilie şi vom fi cei mai fericiți oameni de pe pămînt.

- Tocmai fiindcă vrei să mă corupi prin daruri atît de prețioase, răspunse maiorul, trebuie să fiu cu atît mai prudent, cu atît mai plin de rigoare. Această propunere, pe care o respect în tăcere, în loc să uşureze lucrurile, dimpotrivă, le îngreuiază. Este vorba aici nu numai de tine, ci şi de mine, şi nu numai de

soarta, ci şi de reputația, de onoarea a doi bărbați care, fără pată pînă acum, se expun prin această acțiune ieşită din comun, dacă nu vrem s-o numim altfel, primejdiei de a apărea în fața lumii într-o lumină extrem de ciudată.

- Tocmai faptul că sîntem fără pată, replică Eduard, ne dă dreptul de a risca o dată să ni se găsească şi o pată. Acela care

toată viața lui s-a dovedit demn de încredere face demnă de încredere o acțiune care la alții ar părea echivocă. în ce mă priveşte, mă simt îndreptățit prin ultimele încercări pe care mi le-am impus, prin faptele grele şi primejdioase pe care le-am săvîrşit pentru alții, să fac ceva şi pentru mine. în ce vă priveşte pe tine şi pe Charlotte, rămîne să hotărască viitorul; pe mine însă, nimeni, nici tu, nici vreun altul nu mă va opri de la proiectul meu. Dacă mi se întinde mîna, sînt dispus din nou la orice; dacă sînt însă lăsat în voia mea sau chiar mi se aşază cineva în cale, atunci va trebui să se ajungă la o extremă, întîmple-se ce s-o întîmpla.

Maiorul se socoti dator să reziste cît mai mult proiectului lui Eduard şi se folosi acum, față de prietenul său, de o întorsătură dibace, părînd să cedeze şi aducînd în discuție numai forma, calea pe care s-ar putea ajunge la această despărțire, la cele două uniri. Ieşiră la iveală atîtea neplăceri, atîtea greutăți, atîtea aspecte potrivnice cuviinței, încît Eduard căzu pradă celei mai proaste dispoziții.

- Văd bine, exclamă el în sfîrşit, că nu numai de la duşmani, ci chiar de la prieteni eşti nevoit să iei cu asalt lucrul dorit. Nu mai scap o clipă din ochi ceea ce voiesc, ceea ce mi-e indispensabil; voi şti să pun mîna pe acel lucru şi, negreşit curînd şi cu îndemînare. Asemenea legături, o ştiu bine, nu se suprimă şi nu se stabilesc fără ca multe din cîte stau în picioare să fie răsturnate, fără ca multe din cîte tind să dureze să se năruie. Nu prin reflecție se pune capăt unei atari situații; în fața rațiunii, toate drepturile sînt egale, iar pe talerul balanței ce se ridică se poate pune oricînd o contragreutate. Hotărăşte-te deci, prietene, să porneşti la acțiune pentru mine, pentru tine, hotărăşte-te să descurci, să dezlegi, să înnozi pentru mine, pentru tine, aceste stări de lucruri. Nu te lăsa reținut de nici un fel de considerații; ani făcut şi fără asta lumea să vorbească despre noi; va mai vorbi o dată despre noi, pentru ca apoi să ne uite, cum se dă uitării tot ce încetează de a fi nou, şi să ne lase să facem ce putem, fără a se

mai ocupa de noi.

Maiorul nu avu altă ieşire şi trebui, în cele din urmă, să consimtă ca Eduard să trateze definitiv afacerea drept un lucru recunoscut şi convenit, să discute în amănunt cum anume aveau să fie toate puse la cale şi să descrie viitorul în chipul cel mai luminos, ba chiar lansîndu-se în glume.

Apoi iarăşi serios şi îngîndurat, Eduard continuă: - Dacă ar fi să ne abandonăm speranței, aşteptîndu-ne că totul se va dezlega de la sine, că întîmplarea ne va călăuzi şi ne va fi prielnică, aceasta ar însemna o condamnabilă iluzie. în acest chip e cu neputință să ne salvăm, să restabilim liniştea noastră, a tuturor; şi cum aş putea să mă consolez, de vreme ce sînt, fără vină, vinovat de toate? Prin stăruințele mele am înduplecat-o pe Charlotte să te accepte în casă şi Ottilie însăşi n-a pătruns la noi decît în urma acestei schimbări. Nu mai sîntem stăpîni pe cele ce au rezultat de aici, dar ne stă în putere să le facem inofensive, să cîrmuim împrejurările spre fericirea noastră. Vrei să-ți întorci privirea de la frumoasele şi plăcutele perspective pe care cuvintele mele ni le deschid; vrei să-mi impui, să ne impui tuturor o tristă renunțare, în măsura în care o socoteşti posibilă, în măsura în care ea ar fi posibilă? Şi chiar dacă ne-am propune să revenim la vechea situație, n-am avea oare şi atunci de îndurat multe necuviințe, situații jenante, neplăceri, fără ca din ele să izvorască ceva cît de cît bun, cît de cît vesel? Oare starea ta fericita de acum te-ar mai bucura, dacă vei fi împiedicat să mă vizitezi, să trăieşti lîngă mine? Şi, după cele ce s-au petrecut, viața ar fi totdeauna penibilă. Charlotte şi cu mine ne-am găsi, cu toata averea noastră, într-o situație tristă. Iar de crezi cumva, împreună cu alți oameni de lume, că anii, că depărtarea domolesc asemenea sentimente, şterg urme atît de adînc săpate, gîndeşte-te că este vorba tocmai de anii aceia pe care omul vrea să-i petreacă nu în durere şi renunțare, ci în bucurie şi împlinire. Şi ca să exprim în sfîrşit ceea ce e mai important: chiar dacă nouă, condiția noastră exterioară cît şi cea lăuntrică, ne-ar permite eventual să aşteptăm, ce s-ar face Ottilie, care ar fi obligată să plece din casa noastră, să se lipsească de sprijinul nostru în societate şi să rătăcească jalnic în această lume

blestemată şi rece! Zugrăveşte-mi o situație în care Ottilie ar putea fi fericita fără mine, fără noi, şi atunci vei fi adus un argument mai puternic decît oricare altul şi pe care, chiar dacă nu-l pot admite, chiar dacă nu pot ceda în fața lui, voi fi totuşi foarte dispus să-l apreciez şi să-l cîntăresc din nou.

Această problemă nu era atît de uşor de rezolvat; cel puțin prietenului nu-i veni în minte nici un răspuns satisfăcător, astfel încît nu-i rămase decît să repete cu insistență cît de grav, cît de delicat, şi, în multe privințe, chiar primejdios era întregul proiect şi să arate că ar fi cel puțin necesar să se chibzuiască în chipul cel mai serios asupra felului cum trebuie abordat. Eduard se învoi, dar numai cu condiția ca prietenul său să nu-l părăsească atît timp cît nu vor fi căzut amîndoi întru totul de acord în această privință şi primii paşi nu vor fi fost făcuți.

Capitolul XIII

Dacă oamenii cu totul străini şi indiferenți unii altora trăiesc cîtva timp împreună, ei îşi dau reciproc pe față simțămintele adinei, şi o anumită intimitate trebuie să ia astfel naştere între ei. Cu atît mai mult este de înțeles că locuind din nou unul lîngă altul, fiind zi de zi şi la tot ceasul în contact, prietenii noştri nu mai avură nimic să-şi ascundă unul altuia. îşi împrospătară amintirea situației trecute a fiecăruia şi maiorul nu trecu sub tăcere că pe Ottilie, Charlotte i-o destinase lui Eduard încă înainte de întoarcerea din călătoriile sale, că avusese de gînd să-l însoare apoi cu frumoasa copilă. Eduard, îneîntat şi tulburat de această descoperire, vorbi fără reticență despre înclinația reciprocă dintre Charlotte şi maior, pe care, întrucît faptul tocmai îi convenea şi era în sprijinul său, o zugrăvi în culori vii.

Maiorul nu putea nici să nege, nici să mărturisească pe deplin; dar Eduard deveni şi mai categoric, şi mai hotărît. In mintea lui totul nu era numai posibil, ci se şi împlinise. Toate

părțile nu voiau decît să consimtă la ceea ce doreau; un divorț putea fi obținut cu siguranță; o unire grabnica avea să urmeze, I şi Eduard făcea planuri să plece în călătorie cu Ottilie.

Printre toate lucrurile plăcute pe care şi le zugrăveşte închipuirea, nimic nu e poate mai fermecător decît speranța a doi ; îndrăgostiți, a doi tineri căsătoriți de a-şi gusta noua lor legătură într-o lume nouă şi proaspătă şi de a verifica şi dovedi trăinicia unei uniri în mijlocul atîtor situații schimbătoare. Maiorul şi Charlotte aveau să dispună în acest timp de puteri nelimitate de i a rîndui şi de a întocmi, potrivit cu dreptul şi echitabil, tot ce se I referă la bunuri, la avere şi la aranjamentele materiale de dorit, astfel încît toate părțile să poată fi mulțumite. Dar lucrul pe care Eduard părea să se bizuie cel mai mult, de Ia care părea să-şi promită cel mai mare avantaj, era următorul: întrucît copilul tre-

buia să rămînă la maică-sa, maiorul avea să-l poată educa, să-l 1 îndrume potrivit vederilor sale, să-i dezvolte facultățile. Nu degeaba fusese dat băiatului, la botez, numele lor comun de Otto.

Toate acestea se fixară atît de bine în mintea lui Eduard, încît nu vru să întîrzie nici măcar o zi să se apropie de înfăptuirea lor. Pe drumul lor spre moşie, ajunseră într-un mic oraş, unde Eduard poseda o casă, în care voia să se oprească şi să aştepte întoarcerea maiorului. Dar nu se putu hotărî să descalece îndată aici şi-l mai însoți pe prietenul său prin localitate. Erau călare amîndoi şi, absorbiți de o conversație serioasă, îşi urmară drumul împreună.

Deodată zăriră în depărtare noua casă de pe culme, ale cărei olane roşii le vedeau lucind pentru prima oară. Un dor irezistibil îl cuprinse pe Eduard; chiar în seara aceasta totul trebuia terminat. Avea să stea ascuns într-un sat foarte apropiat; maiorul îi expunea degrabă lui Charlotte întreaga situație, îi lua prudența prin surprindere şi o silea, prin neaşteptata propunere, să-şi deschidă liber inima. Căci Eduard, atribuind lui Charlotte propriile sale dorințe, credea că nu face altceva decît să vină în întîmpinarea năzuințelor ferme ale inimii ei şi spera într-un con-

simțământ atît de rapid din partea ei, tocmai pentru că voința lui nu putea fi alta.

Vedea cu bucurie în fața ochilor deznodămîntul fericit şi pentru ca acesta să fie vestit degrabă celui rămas în aşteptare, urmau să fie trase cîteva focuri de tun, iar dacă se va fi lăsat noaptea, să fie lansate cîteva rachete.

Maiorul se îndreptă spre castel. N-o găsi pe Charlotte, ci află că locuia în prezent în noua clădire de sus, dar că făcea o vizită în vecinătate, de unde nu avea să revină probabil prea devreme în ziua aceea. El se întoarse la han, unde îşi lăsase calul.

Eduard însă, mînat de o nerăbdare de neînvins, se furişă din ascunzişul său pe cărări singuratice, ştiute doar de vînători şi de pescari, pînă în parcul său şi se află, spre seară, în tufişul din vecinătatea lacului, a cărui oglindă o zări pentru prima oară în toată întinderea şi puritatea ei.

Ottilie făcuse în după-amiaza aceea o plimbare pe lac. Purta copilul şi citea în mers, după obiceiul ei. Ajunse astfel la stejarii de lîngă locul de traversare. Copilul adormise: ea se aşează, îl

culcă lîngă ea şi continuă să citească. Cartea era una dintre acelea care captivează o inimă gingaşă şi o ţin prinsă. Uită timpul şi ora şi nu se gîndea că mai avea de străbătut un drum lung de întoarcere pînă la noua clădire; şedea însă cufundată în carte, în ea însăşi, şi era atît de plăcută la vedere, încît copacii, arbuştii din jur ar fi trebuit să aibă viaţă, să fie înzestraţi cu ochi pentru a o admira şi a se bucura văzînd-o. Şi tocmai atunci, un mănunchi de raze roşietice ale soarelui ce asfinţea căzu pieziş în spatele ei, aurindu-i obrazul şi umărul.

Eduard, care reuşise pînă atunci să pătrundă atît de departe fără a fi observat şi îşi găsea parcul gol şi ţinutul deşert, se aventură tot mai mult. în sfîrşit, răzbeşte prin tufişurile de lîngă stejari; o vede pe Ottilie, îl vede şi ea: zboară spre ea şi-i cade la picioare. După o lungă pauză mută, în care amîndoi caută să se reculeagă, el îi explică în puţine cuvinte de ce şi cum a venit pînă aici. L-a trimis pe maior la Charlotte, soarta lor comuna se hotărăşte poate în această clipă. Nu s-a îndoit nicicînd de iubirea ei: şi desigur nici ea de a lui. O roagă să-şi dea consimţămîntul.

Ea şovăie, el o implora; vrea să-şi revendice vechile drepturi şi s-o strîngă în braţe; ea arată spre copil. Eduard îl zăreşte şi rămîne uimit.

- Dumnezeule! exclamă el. Dacă aş avea temei să mă îndoiesc de soţia mea, de prietenul meu, această făptură ar sta ca o grozavă mărturie împotriva lor. Nu este aceasta conformaţia maiorului? Niciodată n-am mai văzut o astfel de asemănare.

- Nicidecum! ripostă Ottilie! Toată lumea spune că-mi seamănă mie.

-Să fie cu putinţă? spuse Eduard, şi în clipa aceea copilul deschise ochii, doi ochi mari, negri, pătrunzători, adînci şi prietenoşi. Băieţelul privea de pe acum lumea cu vădită înţelegere! Părea să le cunoască pe cele două persoane care stăteau în faţa lui. Eduard se aruncă jos lîngă copil, îngenunche de două ori în faţa lui Ottilie.

- Tu eşti, exclama el, sînt ochii tăi! Ah, lasă-mă să-i privesc numai la tine. Lasă-mă să arunc un văl peste acel ceas nefericit care a dat fiinţă acestui prunc. Trebuie oare să înfricoşez sufletul tău curat prin gîndul funest că bărbatul şi femeia, înstrăinaţi unul de altul, se pot stringe în braţe, şi pot profana prin dorinţe aprinse o legătura legală? Dar, la urma urmei, de ce n-aş spune-o, de vreme ce am ajuns aici, de vreme ce unirea mea cu Charlotte trebuie desfăcută, de vreme ce vei fi a mea? De ce n-aş rosti

I cuvîntul greu: copilul acesta este zămislit printr-un dublu adulter! El mă desparte de soția mea şi pe soția mea de mine, aşa cum ar fi trebuit să ne unească. Facă-se deci ca el să stea mărturie împotriva mea, facă-se ca aceşti ochi minunați să spună ochilor tăi că în brațele alteia îți aparțineam ție, facă-se ca tu să simți, Ottilie, să simți că nu pot ispăşi acea greşeală, acea crimă decît în brațele tale! Ascultă! strigă el, sărind în sus.

I se păru că aude o împuşcătură, semnalul pe care trebuia să-l dea maiorul. Era un vînător, care trăsese un foc de puşcă în munții din vecinătate. Nu se întîmplă nimic mai mult! Eduard era cuprins de nerăbdare.

Acum de-abia văzu Ottilie că soarele coborise în spatele munților. Ultimele sale raze se răsfrîngeau sclipind în ferestrele clădirii de sus.

- Depărtează-te, Eduard! strigă Ottilie. Am fost lipsiți unul de altul atîta vreme, am răbdat atîta vreme. Gîndeşte-te la tot ce datorăm amîndoi lui Charlotte. Ea este aceea care trebuie să ne hotărască soarta, să nu i-o luăm înainte. Sînt a ta, daca ea se învoieşte la aceasta; dacă nu, trebuie să renunț la tine. întrucît socoti că hotărărea e atît de apropiată, să aşteptăm. întoarce-te în satul unde maiorul crede că te afli. Cîte împrejurări nu se pot ivi care să ceară o explicație. Se poate oare crede că o lovitură brutală de tun îți va anunța succesul tratativelor? Poate că te caută în acest moment. N-a întîlnit-o pe Charlotte, de asta sînt sigură. S-ar putea să fi pornit în întîmpinarea ei, căci se ştia unde plecase. Cîte presupuneri de tot felul sînt cu putință! Lasă-mă! Ea trebuie să sosească acum. Ne aşteaptă sus, pe mine cu copilul.

Ottilie vorbea grăbit. Evoca laolaltă toate eventualitățile. Era fericită lîngă Eduard şi simțea că trebuie acum să-l îndepărteze.

- Te rog, te implor, iubitul meu, exclamă ea, întoarce-te şi aşteaptă-l pe maior.

- Mă supun poruncilor tale, strigă Eduard, privind-o întîi cu pasiune şi strîngînd-o apoi puternic în brațele sale.

Ea îl cuprinse cu ale ei şi îl strînse cu cea mai mare tandrețe la piept. Ca o stea ce cade din cer, speranța trecu deasupra capetelor lor. Visau, credeau că-şi aparțin unul altuia; schimbară pentru prima oară liber sărutări neşovăitoare şi se despărțiră silnic, cu durere.

Soarele apusese, amurgul se lăsa şi o ceață uşoară plutea în jurul lacului. Ottilie stătea nemişcată în tulburarea şi emoția ei.

îşi ridică privirea spre casa de dincolo, pe culme, şi crezu că vede rochia albă a lui Charlotte pe balcon. Pe drumul ce ducea de-a lungul lacului ocolul era mare şi Ottilie cunoştea nerăbdarea lui Charlotte cînd aştepta întoarcerea copilului. Ea vede în față, pe celălalt mal, platanii; doar o mică întindere de apă o separă de cărarea ce urcă drept spre casă. Cu gîndul, cît şi cu ochii, a şi ajuns dincolo. în această grabă, scrupulele de a se aventura pe

apă cu copilul pier. Aleargă spre barcă; nu simte că inima îi bate, că picioarele îi tremură, că simțurile amenință s-o părăsească.

Sare în barcă, apucă vîsla şi se desprinde cu ea de mal. E nevoită să-şi adune forțele, împinge încă o dată, barca se clatină şi alunecă un timp spre mijlocul lacului. Cu copilul pe brațul stîng, cu cartea în mîna stingă, cu vîsla în cea dreaptă, Ottilie se clatină şi ea şi cade în barcă. Vîsla îi scapă într-o parte, şi, cum ea vrea să-şi păstreze echilibrul, copilul şi cartea îi scapă în cealaltă parte, în apă. Mai apuca veşmîntul copilului, dar poziția incomodă o împiedică să se ridice. Mîna dreapta, rămasă liberă, nu-i ajunge ca să se poată întoarce; în sfîrşit, reuşeşte! Trage , copilul din apă, dar ochii lui sînt închişi, a încetat să respire.

într-o clipă ea îşi recapătă toată luciditatea, dar cu atît mai mare îi este durerea. Barca este purtată de apă aproape pînă în mijlocul lacului, vîsla pluteşte departe de ea, Ottilie nu zăreşte pe nimeni lîngă mal... şi la ce i-ar fi servit să vadă pe cineva? Despărțită de toate, ea alunecă pe perfidul, pe inaccesibilul

element.

Caută ajutor în ea însăşi. Auzise adesea vorbindu-se despre salvarea celor înecați. Fusese martora unei asemenea salvări chiar în seara aniversării ei. Dezbracă pruncul şi-l usucă cu rochia ei de muselină. îşi dezvăluie cu o mişcare violentă sînul, arătîndu-l pentru prima dată cerului liber: pentru prima dată, ea strînge o ființa vie la pieptul ei imaculat şi gol. Vai nu! Nu una

Ivie! Membrele reci ale nefericitei făpturi îi îngheață pieptul pînă în adîncul inimii. Lacrimi nesfîrşite se revarsă din ochii ei, împrumutînd, la suprafață, corpului inert o aparență de căldura | şi de viață. Ottilie nu se dă învinsă! îl înveleşte cu şalul ei, şi, cu mîngîieri, cu apăsări pe piept, cu suflarea ei, cu sărutări, cu lacrimi, crede a putea înlocui mijloacele de salvare ce-i sînt ; refuzate în această izolare.

în zadar! Nemişcat, copilul zace în brațele ei, nemişcată stă

barca pe oglinda apei; dar nici aici frumosul ei suflet n-o lasă
[1] fără ajutor. îşi înalță capul. Cade în genunchi în barcă şi, cu
amîndouă brațele, ridică pruncul înțepenit deasupra sinului ei
nevinovat care, prin albeața, dar vai, şi prin răceala lui, e ase-

meni marmurei. îşi ridică privirea umedă spre cer şi imploră ajutor din locul unde o inimă simțitoare speră să găsească cea mai mare îmbelşugare cînd ea lipseşte pretutindeni.

Şi nu zadarnic se întoarce ea către stele, care încep să sclipească una cîte una. Un vînt domol se stîrneşte şi mînă barca spre platani.

Capitolul XIV

Ea aleargă spre clădirea nouă, îl cheamă pe felcer, îi încredințează copilul. Acest bărbat, pregătit pentru orice, aplică începutul cu începutul fragedului trup neînsuflețit tratamentul obişnuit. Ottilie îl asistă în toate; procură, aduce, are grijă de cele trebuitoare, dar umblă parcă în altă lume; căci culmea nenorocirii, ca şi culmea fericirii schimbă fața tuturor lucrurilor. Şi numai cînd vrednicul bărbat, după ce a încercat totul, clătină din cap, răspunzînd la întrebările ei pline de speranță mai întîi prin tăcere, apoi cu un „nu" încet, ea părăseşte camera de culcare a lui Charlotte, unde s-au petrecut toate acestea; şi abia intrată în salon, fără a putea ajunge pînă la sofa, se prăbuşeşte istovită cu obrazul pe covor.

Tocmai se aude trăgînd la scară trăsura lui Charlotte. Felcerul îi roagă stăruitor pe cei ce-l înconjoară să rămînă. Vrea să-i iasă înainte, s-o pregătească, dar ea a şi pătruns în salon. O găseşte pe Ottilie întinsă pe jos, şi o fată din casă se repede spre ea cu țipete şi plînsete. Felcerul intră şi ea află totul în aceeaşi clipă. Dar cum ar putea renunța dintr-o dată la orice speranță? încercatul, destoinicul şi înțeleptul bărbat o roagă doar să nu vadă copilul; el se retrage ca s-o amăgească făcînd noi încercări. Ea s-a aşezat pe sofa; Ottilie mai e culcată pe jos, dar cu pieptul ridicat pînă la genunchii prietenei ei, deasupra cărora e aplecat frumosul ei cap. Felcerul şi amicul lor umblă încoace şi încolo; are aerul că depune eforturi pentru copil, se îngrijeşte de femei.

Astfel se apropie miezul nopții, tăcerea de mormînt devine tot mai adîncă. Charlotte nu-şi mai ascunde că pruncul ei nu va mai

reveni niciodată la viață; ea cere să-l vadă. A fost învelit în scutece calde de lînă şi culcat într-un coş, care acum e aşezat lîngă ea pe sofa; doar obrăjorul îi este descoperit. El zace acolo frumos şi liniştit.

Nenorocirea tulburase curînd tot satul şi vestea răsunase îndată pînă la han. Maiorul urcase pe drumurile cunoscute, dăduse casei ocol, şi oprind pe un servitor care alerga spre dependințe pentru a aduce ceva, află amănunte şi puse să fie chemat afară felcerul. Acesta veni, se miră de ivirea fostului său protector, îl informă despre situația existentă şi-şi luă asupra sa sarcina de a o pregăti pe Charlotte pentru revederea cu el. Intră din nou în casă, începu o conversație pe ocolite, purtînd închipuirea de la un obiect la altul, pînă ce, în sfîrşit, i-l evocă lui Charlotte pe prietenul ei, participarea lui neîndoielnică la suferința ei, apropierea lui de ea prin cuget şi sentiment, făcînd apoi curînd ca aceasta apropiere imaginară să treacă în una reală. Pe scurt, ea află că prietenul ei aştepta la uşă, că ştia totul şi că dorea s-o poată vedea.

Maiorul intra; Charlotte îl salută cu un zîmbet dureros. Stătea în fața ei. Ea ridică învelitoarea de mătase verde ce acoperea cadavrul şi, la lumina palidă a unei luminări, el zări, nu fără o tainică spaima, propriul său chip încremenit. Charlotte îi arătă cu mîna un scaun, şi astfel ei petrecură în tăcere toată noaptea, şezînd față-n față. Ottilie mai era culcată liniştit pe genunchii lui Charlotte, respira lin, dormea, sau părea că doarme. Zorile se revărsară, luminile se stinseră, cei doi prieteni părură să se trezească dintr-un vis sumbru. Charlotte îl privi pe maior şi spuse calm:

- Lămureşte-mă, prietene, datorită cărei voințe a destinului soseşti aici pentru a lua parte la aceasta scenă de doliu?

- Nu este, răspunse maiorul, cu glas foarte scăzut, aşa cum întrebase şi ea, ca şi cum s-ar fi temut amîndoi s-o trezească pe Ottilie, nu este nici timpul nici locul pentru reticențe, introduceri şi ocolişuri. Situația în care vă găsesc este atît de înspăimăntătoare,

"■

încît, în fața ei chiar şi lucrul important care mă aduce aici îşi pierde însemnătatea.

Ii mărturisi după aceea, foarte calm şi simplu, scopul misiunii sale, în măsura în care sosea ca trimis al lui Eduard, şi pe acela al venirii sale, în măsura în care aceasta era determinată de libera sa voință şi de propriul său interes. Le expuse pe amîndouă

cu multă delicatețe, dar în acelaşi timp cu sinceritate. Charlotte îl ascultă liniştită, neapărind nici uimită, nici indignată. Cînd maiorul termină, Charlotte răspunse cu voce foarte înceată, astfel încît el fu nevoit să-şi apropie scaunul.

- Nu m-am găsit niciodată într-o situație ca aceasta, dar în cazuri asemănătoare mi-am spus totdeauna: „Ce va fi mîine?" Simt prea bine că soarta mai multora se află acum în mîna mea; şi ceea ce am de făcut nu dă loc la nici o îndoială pentru mine şi e repede rostit. Consimt la divorț. Ar fi trebuit să mă hotărăsc mai devreme! Prin şovăiala, prin împotrivirea mea, am ucis acest copil. Sînt anumite lucruri pe care destinul le urmăreşte cu îndărătnicie. în zadar rațiunea şi virtutea, datoria şi tot ce e sfînt i se pun în cale; dacă e vorba să se întîmple ceva ce-i convine, ceva ce nu ni se pare just, destinul va sfîrşi prin a se impune, oricît ne-am zbate. Dar ce spun? Destinul nu vrea decît să readucă pe făgaş propria mea dorință, propriul meu proiect, contra cărora am acționat nechibzuit. Nu unisem eu însămi, în gînd, pe Ottilie şi pe Eduard, drept cea mai potrivită pereche? N-am căutat eu însămi să-i apropii pe unul de celălalt? N-ai fost chiar dumneata, prietene, confidentul meu în ce priveşte acest plan? Şi de ce n-am fost în stare să deosebesc capriciul unui bărbat de o adevărată iubire? De ce am acceptat mîna lui, atunci cînd ca prietenă i-aş fi făcut fericiți pe el şi pe o altă soție? Şi priveşte-o doar pe această nenorocită care doarme! Tremur gîndindu-mă la clipa cînd, trezindu-se din letargia ei, îşi va recăpăta cunoştința. Cum să trăiască, cum să se consoleze, dacă nu va putea să spere că-i va înlocui lui Eduard, prin iubirea ei, ceea ce i-a răpit ca unealtă a celei mai stranii fatalități? Ea poate să-i redea totul, judecind după sinceritate, după pasiunea cu care-l iubeşte. Dacă dragostea e capabilă să îndure totul, ea e cu atît mai capabilă să

înlocuiască totul. în clipa de față nu-i e îngăduit nimănui să se gîndească la nimic. Depărtează-te în tăcere, scumpul meu maior. Spune-i lui Eduard că accept divorțul şi că las în seama lui, a dumitale, a lui Mittler pornirea întregii acțiuni; că nu-mi fac griji în ce priveşte situația mea viitoare şi că pot să fiu fără griji în toate privințele. Voi semna toate hîrtiile care mi se vor aduce; vreau numai să nu mi ce ceară să particip, să reflectez, să sfătuiesc.

Maiorul se ridică. Ea îi întinse mîna pe deasupra lui Ottilie. El îşi apasă buzele pe această mînă atît de dragă.

- Şi pentru mine, ce pot nădăjdui? murmură el încet.

- Dă-mi voie să-ți rămîn datoare cu răspunsul, replică Charlotte. Nu ne-am făcut vinovați de nimic, pentru ca să fim nefericiți; dar nici n-am meritat prin nimic să fim fericiți împreună.

Maiorul plecă, plîngînd-o pe Charlotte din adîncul inimii, fără a putea să-l regrete însă pe sărmanul copil care se stinsese. O astfel de jertfă i se părea necesară pentru fericirea lor, a tuturor. Şi-o imagina pe Ottilie purtîndu-şi în brațe propriul ei copil, înlocuindu-i astfel lui Eduard în chipul cel mai deplin ceea ce-i răpise; se imagina pe sine ținînd pe genunchi un fiu care să fie, cu mai mult drept decît pruncul dispărut, imaginea sa.

Aceste nădejdi şi imagini mîngîietoare îi umpleau sufletul, cînd, pe drumul de întoarcere spre han, dădu peste Eduard, care-l aşteptase toată noaptea afară întrucît nici un semnal luminos, nici o bubuitură nu venea să-L vestească un fericit succes. Aflase între timp despre nenorocire şi, la rîndul lui, în loc de a regreta biata făptură, vedea şi el în această întîmplare, fără a voi să şi-o mărturisească pe deplin, o sentință a destinului, menită să înlăture dintr-o data orice piedică din calea fericirii sale. Se lăsă, în consecința, foarte uşor convins de către maior, care-i anunță repede hotărîrea soției sale, să se întoarcă în sat şi apoi în micul oraş, unde avea să chibzuiască şi să inițieze primele măsuri.

Charlotte, după ce maiorul o părăsise, nu rămase decît puține minute cufundată în reflecțiile ei, căci îndată Ottilie îşi îndreptă trupul, privindu-şi cu ochii mari prietena. Se ridică întîi de pe

genunchii acesteia, apoi de la pămînt şi stătu drept în fața lui Charlotte.

- Pentru a doua oară, începu minunata copilă cu o gravitate de un farmec irezistibil, pentru a doua oară mi se întîmplă acelaşi lucru. Mi-ai spus o dată: „Oamenii trec adesea, în cursul vieții lor, prin situații asemănătoare, survenite în chip asemănător şi totdeauna în momente însemnate". Văd acum cît de adevărată era această observație şi mă simt împinsă să-ți fac o mărturisire. Scurt timp după moartea mamei, cînd eram încă mică, îmi apropiasem de tine scăunelul: şedeai, ca acum, pe sofa; capul meu se odihnea pe genunchii tăi; nu dormeam, nu eram trează, dormitam. Auzeam foarte clar tot ce se petrecea în jurul meu, mai ales tot ce se spunea. Şi totuşi nu eram în stare să mă mişc, să mă exprim $i, chiar de-aş fi vrut, nu puteam da vreun semn că

mă simt conştienta de mine însămi. Vorbeai atunci despre mine cu o prietenă: îmi deplîngeai soarta de a fi rămas pe lume o orfană săracă; descriai starea mea de dependență, arătînd ce viitor nesigur mă aşteaptă daca o stea norocoasă deosebită nu mă va oblădui. Am reținut bine şi precis, poate prea strict, tot ce păreai să doreşti pentru mine, şi să ceri de la mine. Mi-am făcut asupra acestor lucruri, după vederile mele mărginite, legi proprii; am trăit multă vreme potrivit lor; în vremea cînd mă iubeai, cînd te îngrijeai de mine, cînd m-ai primit în casa ta şi încă un timp după aceea, comportarea mea s-a călăuzit după ele.

Dar m-am abătut din calea mea, mi-am călcat legile, am pierdut chiar sentimentul necesității lor; şi, după un eveniment înfiorător, mă lămureşti din nou asupra stării mele, care e mai de plîns decît cea dintîi. Culcata pe genunchii tăi, pe jumătate amorțită, aud iarăşi, venind parcă dintr-o lume străină, vocea ta domoală deasupra urechii mele; aud cum stau lucrurile cu mine; mă-nfior de mine însămi; dar, ca şi atunci, mi-am trasat şi de astă dată, în acel somn vecin cu moartea, noua mea cale.

Sînt hotărîtă aşa cum eram! şi la ce anume sînt hotărîtă, trebuie să afli chiar acum. Nu voi fi nicicînd a lui Eduard. într-un chip înspăimîntător Dumnezeu mi-a deschis ochii asupra crimei în care sînt implicată. Vreau s-o ispăşesc; şi nimeni să nu creadă

că m-ar putea abate de la aceasta hotărîre. Iubita, preabuna mea, ia-ți măsurile pe care ea le impune. Adu-l înapoi pe maior, scrie-i să nu întreprindă nimic. Ce înfricoşată eram că nu mă pot urni cînd el a plecat. Voiam să sar în sus, să strig că nu trebuie să-l faci să plece cu speranțe atît de nelegiuite.

Charlotte vedea starea lui Ottilie, o simțea; dar nădăjduia că trecerea timpului şi îndemnurile ei o vor ajuta să cîştige un ascendent asupra fetei. Cînd rosti cîteva cuvinte care făceau aluzie la viitor, la o alinare a suferinței, la speranță, Ottilie

: exclamă cu exaltare:

- Nu! Nu căuta să mă datini, să mă înşeli. în clipa în care

' voi afla că ai consimțit la divorț, voi ispăşi în acelaşi loc vina mea, crima mea.

Capitolul XV

Dacă într-o conviețuire fericita şi liniştită, rudele, prietenii, oaspeții discuta, mai mult decît e necesar şi potrivit, despre ce se întîmplă sau trebuie să se întîmple; daca el îşi comunică reciproc în repetate rînduri proiectele, inițiativele şi, fără a-şi accepta

neapărat sfaturile reciproce, parca fac totuşi din întreaga viață un permanent obiect, de deliberări, constatăm dimpotrivă, în momente importante, adică tocmai atunci cînd s-ar părea că omul are cea mai mare nevoie de asistența altora, de aprobarea altora, că fiecare se retrage în sine, tinde să lucreze pentru sine, să procedeze în felul său; toți îşi ascund reciproc mijloacele particulare şi abia sfîrşitul, efectele, rezultatul obținut devin din nou bunul tuturor.

După atîtea evenimente stranii şi nefericite, o anumită gravitate calmă pusese stăpînire pe cele două prietene, manifestîndu-se într-o afectuoasă cruțare. Cu totul tainic, Charlotte pusese ca pruncul să fie dus în capela. Odihnea acolo, prima victima a unei fatalități amenințătoare.

Pe cît îi stătea în puteri, Charlotte se întoarse spre viață şi aici o întîlni în primul rînd pe Ottilie, care avea nevoie de ajutorul ei. Se ocupa mai ales de ea, fără a o lăsa să bage de seamă acest lucru. Ştia cît de mult îl iubea această minunată copilă pe Eduard; încetul cu încetul ea reconstituise scena dinaintea nenorocirii, aflînd fiecare amănunt, parte de la Ottilie, parte din scrisori ale maiorului.

Ottilie, la rîndul ei, uşura mult lui Charlotte viața de acum. Era deschisă şi chiar comunicativă, dar niciodată nu aducea vorba despre prezent sau despre trecutul apropiat. Fusese totdeauna atenta, pătrunsese totdeauna lucrurile, ştia multe şi toate acestea ieşiră acum la iveală. O interesa, o distra pe Charlotte, care tot mai nutrea speranța tainică de a vedea unită o pereche atît de scumpă ei.

La Ottilie însă, temeiurile erau altele. Dezvăluise prietenei secretul cursului pe care îl luase viața ei; era dezlegată de vechile îngrădiri, de servitutea ei. Prin căința, prin hotărîrea luată, se simțea eliberată de povara acelei vinovății, a acelei năpaste. Nu mai avea nevoie de nici o constringere de sine; se iertase în adîncul inimii numai cu condiția unei renunțări depline şi această condiție era pe veci irevocabilă.

Se scursese astfel cîtva timp şi Charlotte simțea că atît casa şi parcul cît şi lacurile, grupurile de stînci, pilcurile de copaci nu făceau decît să trezească zilnic din nou, în amîndouă, sentimente triste. Că locul trebuie schimbat era cum nu se poate mai vădit; în ce chip urma să fie făcut acest lucru nu era însă atît de uşor de decis.

Trebuia oare ca cele două femei să rămînă împreună? Voința mai veche a lui Eduard părea s-o ordone, declarațiile sale, amenințările, s-o facă de neînlăturat; dar cum s-ar fi putut nesocoti că amîndouă, cu toată bunăvoința, cu toată rațiunea, cu toate eforturile lor, se găseau, una alături de alta, într-o situație penibilă? Conversațiile lor erau. evazive. Uneori preferau să nu înțeleagă un lucru decît pe jumătate, dar, de cele mai multe ori, cîte o expresie era totuşi greşit interpretată, dacă nu de rațiune

cel puțin de sentiment. Se temeau să nu se rănească, şi tocmai această teamă era mai vulnerabilă şi rănea înainte de orice.

Dacă era vorba ca ele să plece de aici şi în acelaşi timp să se despartă, cel puțin pentru cîtăva vreme, se ivea iarăşi vechea întrebare: unde să se ducă Ottilie? Acea familie de vază şi bogată despre care s-a pomenit făcuse încercări zadarnice de a procura unei tinere moştenitoare care promitea mult, o tovarăşă distractivă şi capabilă să rivalizeze cu ea. încă la ultimul popas al baroanei aici şi, mai recent, prin scrisori, Charlotte fusese solicitată s-o trimită acolo pe Ottilie: acum ea redeschise discuția despre această propunere. Ottilie refuză însă cu hotărire să meargă într-un loc unde ar da de ceea ce se numeşte de obicei

lumea mare.

- îngăduie-mi, scumpă mătuşă, spuse ea, pentru ca să nu apar mărginită şi îndărătnică, să rostesc ceea ce, în alte împrejurări, ar fi de datoria mea să trec sub tăcere şi să țin ascuns. Un om care a trecut prin nenorociri stranii, fie şi fără vină, este stigmatizat în chip îngrozitor. Prezența lui trezeşte, la toți cei ce-l văd, ce-l remarcă, un fel de oroare. Fiecare crede a recunoaşte în el monstruosul destin care i-a fost hărăzit; fiecare este, în acelaşi timp, curios şi nelinişti t. Astfel, o casă, un oraş unde a fost săvîrşită o faptă cumplită rămîn înfricoşătoare pentru toți cei ce pătrund în ele. Acolo lumina zilei e mai puțin vie, iar stelele par să-şi piardă strălucirea. Ce mare şi poate totuşi scuzabilă este indiscreția oamenilor față de aceşti nenorociți, prostească lor sîcîială, stîngacea lor îngăduință. Iartă-mă că vorbesc aşa, dar am suferit nespus pentru acea biată fată, atunci cînd Luciane a scos-o din camerele retrase ale casei, s-a ocupat prietenos de ea şi a voit, cu cele mai bune intenții, s-o silească să ia parte la jocuri şi la dans. Cînd sărmana copilă, din ce în ce mai temătoare, a sfîrşit prin a fugi şi a leşinat, cînd am luat-o în brațe, cînd întreaga

societate a fost cuprinsă de spaimă şi emoţie, iar curiozitatea

Î fiecăruia s-a concentrat cu atît mai mult asupra nenorocitei, nu gîndeam că o soartă asemănătoare mă aşteaptă; dar simpatia mea, atît de adevărată şi de aprinsă, este încă vie. Acum pot să-mi

îndrept compasiunea spre mine însămi şi să mă păzesc de a da vreun prilej pentru asemenea scene.

- Dar, copilă iubită, răspunse Charlotte, n-ai să te poţi apăra nicăieri de privirea oamenilor. Nu mai avem mănăstiri unde se putea găsi altădată azil pentru sentimente de acest fel.

- Singurătatea nu înseamnă azil, mătuşă dragă, replica Ottilie. Cel mai preţios azil trebuie căutat acolo unde putem fi activi. Toate pocăinţele, toate renunţările nu sînt nicidecum apte să ne apere de un destin ameninţător, dacă acesta e hotărît să ne urmărească. Numai dacă, într-o stare de trîndăvie, trebuie să-i servesc drept spectacol, lumea îmi repugnă şi mă înfricoşează. Dacă sînt însă găsită voioasă la treabă, neobosită în îndeplinirea datoriei mele, atunci pot suporta privirile tuturor, pentru că nu am să mă tem de privirile lui Dumnezeu.

- M-aş înşela mult, răspunse Charlotte, dacă înclinaţia ta nu te-ar trage îndărăt la pension.

- Da, spuse Ottilie, nu tăgăduiesc; socot că este o menire fericită să creşti pe alţii în chip firesc, atunci cînd ai fost crescută tu însăţi în condiţiile cele mai ciudate. Şi nu vedem oare în istorie că oamenii care, din cauza unor grave accidente morale, se retrăseseră în pustiu, n-au rămas nicidecum ascunşi şi ocrotiţi acolo, aşa cum nădăjduiau? Au fost rechemaţi în sînul lumii pentru a-i aduce pe cei rătăciţi pe calea dreapta; şi cine putea s-o facă mai bine decît cei dinainte iniţiaţi în căile întortocheate ale vieţii? Au fost chemaţi să-i asiste pe nenorociţi; şi cine era mai capabil s-o facă decît ei, cărora nu li se putea întîmpla nici o nenorocire pămîntească?

- Alegi o soartă ciudată, răspunse Charlotte. Nu vreau să mă împotrivesc; fie şi aşa, dar, cum sper, numai pentru scurtă vreme.

- O, cît îţi mulţumesc, spuse Ottilie, pentru că mă laşi să fac această încercare, această experienţă! Dacă nu mă amăgesc cu prea mari iluzii, cred că voi reuşi. în acel loc îmi voi aduce aminte prin cîte necazuri am trecut şi cît de mici, de neînsemnate au fost ele alături de acelea pe care a trebuit să le îndur mai tîrziu. Cu ce seninătate voi privi nedumeririle vlăstarelor tinere, cum voi mai zîmbi în faţa durerilor lor copilăreşti şi le voi scoate

cu blîndețe din micile lor rătăciri! Cel fericit nu e făcut să-i conducă pe cei nefericiți: stă în natura omului să ceară cu atît mai mult de la sine şi de la alții, cu cît a primit mai mult. Numai cel nefericit, care se restabileşte, ştie să nutrească el însuşi şi să facă pe alții să nutrească sentimentul că o fericire, fie şi modestă, trebuie primită cu încîntare.

- Dă-mi voie, spuse în sfîrşit Charlotte după o oarecare reflecție, dă-mi voie să mai ridic împotriva proiectului tău o obiecție care-mi pare cea mai importantă. Nu este vorba de tine, ci de un al treilea. Sentimentele bunului, cumpănitului, vrednicului asistent îți sînt cunoscute; pe calea pe care vrei să apuci, îi vei fi în fiecare zi mai scumpă şi mai de neînlocuit. Dacă de pe acum sentimentul său face să-i vină greu a trăi fără tine, el nu va putea nici în viitor, cînd se va fi deprins cu colaborarea ta, să-şi gospodărească instituția fără tine. îi vei fi de ajutor, la început, în această muncă, pentru ca, pe urmă să i-o faci nesuferită.

- Soarta nu s-a arătat blîndă față de mine, ripostă Ottilie, şi nici cine mă iubeşte n-are poate de aşteptat ceva cu mult mai favorabil. Pe măsura bunătății şi înțelegerii, sper că se va dezvolta în el sentimentul unui ataşament pur față de mine; va vedea în mine o ființă binecuvîntata, care nu e în măsură să răscumpere poate, pentru sine şi pentru alții, un rău îngrozitor, decît devotîndu-se sacrului, a cărui prezența invizibilă în jurul nostru poate singură să ne ocrotească împotriva înfricoşătoarelor puteri ce ne asaltează.

Charlotte reținu cele exprimate cu atîta sinceritate de draga copilă, pentru a reflecta în linişte asupra lor. încercase în diferite rînduri, deşi în modul cel mai discret, să-şi dea seama dacă o apropiere a lui Ottilie de Eduard era de conceput; dar chiar şi cea mai uşoară aluzie, cea mai vagă speranță, cea mai mică bănuială păreau s-o răscolească pe Ottilie pînă în adîncul inimii; ba într-o zi, cînd nu putu ocoli acest subiect, ea se explică foarte limpede asupra lui.

- Dacă hotărirea ta de a renunța la Eduard este atît de fermă şi de nestrămutată, îi răspunse Charlotte, fereşte-te de primejdia unei revederi. Cînd ne aflăm departe de obiectul iubirii noastre,

s-ar părea că devenim cu atît mai stăpîni pe noi înşine cu cît dragostea noastră e mai vie, pentru că întoarcem spre interior întreaga foiță a pasiunii, astfel cum ea se desfăşura pînă atunci spre exterior; dar ce curînd, ce iute sîntem smulşi din această

eroare, atunci cînd obiectul la care credeam că putem renunța apare deodată din nou ca o necesitate vitală în fața ochilor noştri. Du acum la îndeplinire ceea ce ți se pare mai potrivit cu starea în care te afli; scrutează-te, da, schimbă mai degrabă hotărîrea ta actuală, dar fă-o prin tine însăți, din propria voință a unei inimi libere. Nu te lăsa readusă din întimplare, prin surprindere, la vechile condiții de viață: căci tocmai atunci s-ar isca în simțirea ta o discordie de neîndurat. Cum am spus, înainte de a face acest pas, înainte de a te depărta de mine şi de a începe o viață nouă care te va duce cine ştie pe ce drumuri, chibzuieşte încă o dată daca poți în adevăr să renunți pentru totdeauna la Eduard. Dacă te-ai decis însă la aceasta, leagă-te față de mine că nu vei intra cu el nici măcar într-o convorbire, dacă ar fi să te caute, să pătrundă pînă la tine.

Ottilie nu şovăi nici o clipă; ea dădu lui Charlotte cuvînrul pe care şi-l dăduse sieşi.

Dar pe sufletul lui Charlotte tot mai apăsa amenințarea lui Eduard că ar putea renunța la Ottilie numai atîta timp cît ea nu se va separa de Charlotte. E drept că de atunci împrejurările se schimbaseră în aşa măsură şi că se întîmplaseră atîtea lucruri, încît acel cuvînt ce-i fusese smuls de momentul cînd îl rostise putea fi considerat ca anulat prin evenimentele ulterioare. Totuşi ea nu voia nici pe departe să rişte sau să întreprindă ceva care ar fi putut să-l rănească şi de aceea Mittler urma să sondeze intențiile lui Eduard asupra acestui punct.

De la moartea copilului, Mittler o vizitase de mai multe ori pe Charlotte, deşi numai pentru cîteva clipe. Această nenorocire, între cei doi soți, îl impresionase adînc; dar neîncetînd, potrivit firii sale, să spere şi să năzuiască, el se bucura în tăcere de hotărirea lui Ottilie. Se încredea în efectul tămăduitor al trecerii vremii, se mai gîndea şi acum să mențină legătura dintre cei doi

soți şi privea aceste frămîntări pătimaşe numai ca puneri la încercare a iubirii şi fidelității conjugale.

Chiar de la început, Charlotte îl informase în scris pe maior despre prima declarație a lui Ottilie, rugîndu-l cu cea mai mare insistență să-l convingă pe Eduard de necesitatea ca nici un nou demers să nu fie făcut, ca toți să rămînă liniştiți, aşteptînd să vadă dacă inima frumoasei copile nu se întremează. Comunicase de asemenea esențialul despre evenimentele şi stările în care se aflase în urmă, iar acum îi fu încredințată lui Mittler greaua misiune de a-l pregăti pe Eduard în vederea unei schimbări a

situației. Dar Mittler, ştiind bine că oamenii se deprind mai uşor cu ceea ce s-a întîmplat, decît consimt la ceea ce abia urmează să se întîmple, o convinse pe Charlotte că soluția cea mai bună era s-o trimită imediat pe Ottilie la pension.

De aceea, îndată după plecarea lui, se făcură pregătiri de drum. Ottilie îşi împacheta lucrurile, dar Charlotte observă limpede că ea nu avea de gînd să ia cu ea nici frumosul cufăraş, nici vreun obiect din el. Prietena tăcu, lăsînd-o pe tăcuta copilă în voia ei. Ziua plecării sosi; trăsura lui Charlotte urma s-o ducă pe Ottilie în prima zi pînă la o stație de poştă cunoscuta, unde avea să poposească peste noapte, iar a doua zi pînă la pension; Nanny trebuia s-o însoțească şi să rămînă slujnica ei. Această fată pătimaşă se apropiase din nou de Ottilie îndată după moartea copilului şi era din nou ataşată de ea, ca altădată, prin natură şi înclinație; ba părea chiar să dorească a compensa prin flecăreala ei amuzantă ceea ce pierduse din vedere pînă acum şi a se consacra cu totul iubitei ei stăpîne. Nu mai putea de fericire la gîndul că o va însoți, că va vedea ținuturi noi, căci nu ieşise încă niciodată din locul unde se născuse. Alergă de la castel în sat, la părinți, la rude, ca să le vestească norocul ce dăduse peste ea şi să-şi ia rămas-bun. Din nefericire, ea nimeri cu acest prilej în camerele unor bolnavi de pojar şi simți îndată urmările contagiunii. Dar nimeni nu voi să amîne plecarea; Ottilie însăşi insista în acelaşi sens; mai făcuse acest drum, cunoştea pe hangiii la care urma să tragă, avea să fie condusă de vizitiul castelului; nu exista deci motiv de îngrijorare.

Charlotte nu se împotrivi; în inima ei se grăbea şi ea să plece din ambianța de aici; voia numai să pregătească în prealabil pentru Eduard camerele în care locuise Ottilie la castel, orînduite întocmai aşa cum fuseseră înainte de sosirea căpitanului. Speranța de a se restabili o veche fericire se reaprinde mereu în sufletul omului şi Charlotte era din nou îndreptățită, ba chiar silită să nutrească asemenea speranțe.

Capitolul XVI

Cînd Mittler sosi pentru a discuta cu Eduard chestiunea, îl găsi pe acesta singur, cu capul sprijinit pe mîna dreaptă, cu brațul proptit pe masă. Părea să sufere mult.

- Te chinuieşte iarăşi durerea dumitale de cap? întrebă Mittler.

- Da, mă chinuieşte, răspunse Eduard, şi totuşi n-o pot urî, căci îmi aminteşte de Ottilie. Poate că suferă şi ea acum, aplecată,

cred, pe brațul sting, şi suferă de bună seamă mai mult decît mine. Şi de ce n-aş răbda ca şi ea? Aceste dureri sînt folositoare sănătății mele, îmi apar aproape de dorit; căci imaginea răbdării ei, însoțită de toate celelalte însuşiri pe care le posedă, îmi pluteşte cu atît mai puternică, mai clară, mai vie, în fața ochilor, numai încercați de suferință simțim pe deplin toate marile calități ce sînt necesare pentru a o îndura.

Văzîndu-şi prietenul resemnat într-o asemenea măsură, Mittler nu-şi mai ascunse mesajul, prezentîndu-l însă gradat şi făcîndu-i istoricul: cum luase naştere ideea la cele două femei, cum se cristalizase încetul cu încetul într-un proiect. Eduard abia dacă se pronunța împotriva acestuia. Din puținul pe care-l rosti părea să reiasă că lăsa totul în seama lor, durerea sa prezentă părea a-l fi făcut nepăsător la toate.

Dar de îndată ce fu singur, el se ridică şi începu să umble încoace şi încolo prin cameră. Nu-şi mai simțea durerea, era pe de-a-ntregul preocupat cu gînduri care gravitau dincolo de pro-

pria sa persoană. încă în timpul relatării făcute de Mittler, imaginația îndrăgostitului îşi luase zborul. O vedea pe Ottilie singură, sau aproape singură, pe un drum bine cunoscut, într-un han cu care era deprins, în ale cărui camere poposise de atîtea ori; gîndea, reflecta, sau, mai degrabă, nu gîndea, nu reflecta: dorea, voia numai. Trebuia s-o vadă, să-i vorbească. în ce scop? De ce? Ce avea să rezulte de aici? Despre acestea nu putea fi vorba. El nu se împotrivea; se supunea necesității.

Camerierul fu înştiințat confidențial şi se informă de îndată asupra zilei şi orei cînd Ottilie avea să pornească la drum. Zorile se iviră; Eduard nu zăbovi să plece călare fără însoțitor, spre locul unde Ottilie urma să rămînă peste noapte. Sosi cu mult prea devreme acolo; hangița, surprinsă, îl primi cu bucurie: îi era îndatorată pentru o mare fericire familială. Procurase fiului ei, care, ca soldat, se purtase foarte curajos, o decorație, punînd în lumină, cu mult zel, pînă în fața comandantului suprem, faptele acestui ostaş, al căror unic martor fusese, şi învingînd împotrivirea cîtorva răuvoitori. Femeia nu ştia ce să facă pentru a-l mulțumi. Puse degrabă în ordine cum putu mai bine camera ei din față, care servea, ce-i drept, în acelaşi timp de garderobă şi de cămară de provizii; el îi anunță însă sosirea unei doamne, care urma să ocupe această încăpere, şi o puse să pregătească pentru el, cît mai simplu, o odăiță din spate, pe coridor.

Lucrul păru misterios hangiței; îi era plăcut să aducă un serviciu binefăcătorului ei, care se arăta foarte interesat şi activ în această treabă. Iar el, în ce stare sufletească îşi petrecea lungile ceasuri pînă la căderea serii! Contempla de jur-împrejur camera în care urma s-o vadă; ea îi părea, în toată ciudățenia ei rustică, un loc divin. Cîte nu frămînta în gînd; s-o ia pe Ottilie prin surprindere sau s-o pregătească! în sfîrşit, aceasta ultimă părere precumpăni; el se aşează şi începu să scrie. Ea avea să primească următorul bilet:

Eduard către Ottilie

„în timp ce citeşti această scrisoare, mult iubita mea, mă aflu în apropierea ta. Să nu te sperii, să nu te înspăimînți; n-ai de ce

să te temi din parte-mi. Nu mă voi grăbi să intru la tine; nu mă vei vedea înainte de a fi consimțit tu însăți la aceasta.

Cumpăneşte mai întîi situația ta, situația mea Cît de recunoscător îți sînt că pasul pe care ai de gînd să-l faci nu e unul hotărîtor; el este destul de important; nu-l face! Aici, ca la o răspîntie, mai chibzuieşte o dată; poți să fii a mea? Vrei să fii a mea? O, ar fi pentru noi toți o mare binefacere, iar pentru mine una nemăsurată.

Lasă-mă să te revăd, să te văd cu bucurie. Lasă-mă să-ți pun prin viu grai frumoasa întrebare şi răspunde-mi la ea prin frumoasa ta ființă. La pieptul meu, Ottilie, aici, unde te-ai odihnit uneori şi unde ți-e locul pentru totdeauna!"

Pe cînd scria fu cuprins de sentimentul că ființa mult dorită se apropia, că avea să fie aici într-o clipă. „Va intra pe această uşă, va citi scrisoarea aceasta, va sta cu adevărat în fața mea, ca odinioară, ea, a cărei apariție mi-am dorit-o de atîtea ori. Va mai fi aceeaşi? înfățişarea, sentimentele ei s-au schimbat oare?" Mai ținea pana în mină, voia să scrie aşa cum gîndea; dar trăsura intră huruind în curte. Cu o mînă grăbită, el mai adăugă: „Te aud sosind. Pentru o clipă, rămîi cu bine!"

îndoi scrisoarea, puse numele destinatarei; pentru a o sigila era prea tîrziu. Se repezi în cămăruță, de unde ştia cum să ajungă apoi pe coridor, şi deodată îşi dădu seama că-şi lăsase pe masă şi ceasul împreună cu pecetea. Ottilie nu trebuia să le vadă din prima clipă; alergă înapoi şi reuşi să le ia de acolo. Dinspre vestibul o şi auzi pe hangiță care se apropia de cameră pentru a o introduce pe călătoare. Se grăbi să ajungă la uşa cămăruței, dar aceasta se închisese. Cheia, pe care o trintise jos cînd fugise îndărăt în cameră, căzuse în interior; broasca se îmbucase şi el se găsea prins. împinse violent uşa; ea nu cedă. O, cît ar fi dorit să

se strecoare ca un duh prin crăpături! în zadar! îşi ascunse faţa lîngă uşcior. Ottilie intră; hangiţa, zărindu-l, se trase îndărăt. în aceeaşi clipă îl văzu şi Ottilie. El se întoarse spre ea, şi astfel cei doi amanţi se găsiră din nou, în chipul cel mai bizar, unul în faţa celuilalt. Ea îl privi cu un aer calm şi grav, fără a înainta sau a se

retrage; şi cînd el făcu o mişcare pentru a se apropia de ea, se dădu cîţiva paşi înapoi pînă la masa. El se retrase de asemenea.

- Ottilie, exclamă el, lasă-mă să rup această îngrozitoare tăcere! Sîntem oare numai umbre care stau faţă-n faţă? Dar înainte de orice, ascultă! E o întîmplare că mă găseşti de pe acum aici. Lîngă tine se află o scrisoare care trebuia să te pregătească. Citeşte, rogu-te, citeşte această scrisoare, şi apoi hotărăşte ce vei putea!

Ea cobori ochii asupra scrisorii şi, după o scurtă chibzuială, o ridică, o deschise şi o citi. După ce o citise fără a-şi schimba expresia, ea o puse liniştită deoparte; apoi împreună mîinile ridicate în sus, le trase spre piept, înclinîndu-se doar uşor înainte, şi îndrepta o asemenea privire spre cel ce o implora stăruitor, încît el se văzu silit să renunţe la tot ce putea cere sau dori. Această mişcare îi sfîşie inima. Nu putu îndura înfăţişarea lui Ottilie. Ea avea cu totul aerul că va cădea în genunchi dacă el ar stărui. Pradă deznădejdii, Eduard ieşi din cameră şi o trimise pe hangiţa la cea rămasă singură.

Umbla încoace şi încolo în anticameră. Se lăsase noaptea, din cameră nu se auzea nimic. în sfîrşit, hangiţa ieşi, încuie uşa şi scoase cheia. Biata femeie era mişcata, stingherită şi nu ştia ce să facă. La urmă, dînd să plece, îi oferi cheia lui Eduard, care o refuză. Ea lăsă lampa în vestibul şi se depărtă.

Copleşit de durere, Eduard se aruncă pe pragul lui Ottilie, pe care-l udă cu lacrimile sale. Niciodată poate doi îndrăgostiţi, atît de apropiaţi unul de altul, nu petrecură o noapte în chip mai jalnic.

Se lumină de ziuă; vizitiul trase la scara; hangiţa descuie şi intră în cameră. O găsi pe Ottilie adormita cu veşmintele pe ea, se întoarse şi, cu un zîmbet de simpatie, îi făcu semn lui Eduard. Amîndoi se apropiară de cea cufundată în somn; dar Eduard nu fu în stare să îndure nici această privelişte. Hangiţa nu îndrăzni s-o trezească pe copila adormită şi se aşeză în faţa ei. în sfîrşit, Ottilie deschise frumoşii ei ochi şi se ridică în picioare. Ea refuză dejunul, şi acum Eduard apare din nou în faţa ei. O roagă

fierbinte să rostească doar o vorba, să-şi lămurească voința; îi

jură că această voință va fi toată şi a lui. Ea însă tace. O întrebă încă o dată drăgăstos şi stăruitor dacă vrea să fie a lui. Ce dulce clătina ea din cap, cu ochii lăsați în jos, într-un blînd refuz! El o întrebă dacă vrea să meargă la pension. Ea negă cu indiferență, însă atunci cînd vrea să ştie dacă-i este permis s-o ducă înapoi la Charlotte, ea confirmă cu o încrezătoare înclinare a capului. El alergă la fereastră ca să dea ordine vizitiului; dar, pe la spatele lui, cu iuțeala fulgerului, ea a ieşit din odaie, a coborit scara şi a sărit în trăsură. Vizitiul porneşte îndărăt pe drumul spre castel; Eduard vine în urmă calare, la oarecare distanță.

Capitolul XVII

Ce imensă fu surpriza lui Charlotte cînd o văzu sosind în trăsură pe Ottilie şi, îndată după aceea, pe Eduard năvălind călare în curtea castelului. Ea aleargă pînă în prag: Ottilie coboară şi se apropie cu Eduard. Cu ardoare şi cu forța ea apucă mîinile celor doi soți, le strînge una în cealaltă şi se urcă în grabă în camera ei. Eduard se aruncă de gîtul lui Charlotte şi se topeşte în lacrimi. Nu se poate explica şi o roagă să aibă răbdare cu el, să poarte de grijă lui Ottilie, s-o ajute. Charlotte aleargă spre camera lui Ottilie şi se-nfioară intrînd: încăperea fusese golită toată, nu mai erau decît pereții goi. Părea pe cît de vastă pe atît de neospitalieră. Totul fusese scos, afară de cufăraş, lăsat în mijlocul camerei, din nehotărîre în privința locului unde să fie aşezat. Ottilie era culcată pe podea, cu capul şi brațele întinse peste cufăraş. Charlotte se îngrijeşte de ea, o întreabă ce s-a întîmplat şi nu primeşte răspuns.

O lasă lîngă Ottilie pe servitoarea ei, sosită cu o băutură întăritoare şi se repede spre Eduard. îl găseşte în salon, dar nici el nu-i dă nici o explicație. Se aruncă la picioarele ei, îi scaldă mîinile în lacrimi, fuge în camera lui, iar cînd ea vrea să-l urmeze, îl întîlneşte pe camerier, care o lămureşte pe cît poate.

Restul şi-l închipuie singură şi se gîndeşte îndată, cu hotărîre, la ceea ce reclamă momentul. Odaia lui Ottilie este aranjată din nou cu cea mai mare repeziciune. Eduard şi-a regăsit încăperile lui, pînă la ultima hîrtie, aşa cum le lăsase.

Cei trei par să-şi revină unul față de altul; dar Ottilie continuă să tacă, iar Eduard nu e în stare decît s-o roage pe soția sa să

aibă o răbdare ce pare să-i lipsească lui însuşi. Charlotte trimite curieri după Mittler şi după maior. Primul nu poate fi găsit; al doilea soseşte. Eduard îşi deschide inima faţă de el, îi mărturiseşte cele mai mărunte împrejurări, şi astfel Charlotte află ceea ce s-a petrecut, ceea ce a schimbat în chip atît de straniu situaţia şi a tulburat inimile.

îi vorbeşte soţului ei cu cea mai mare afecţiune. Nu ştie să-i facă altă rugăminte decît aceea ca biata copilă să nu fie incomodată în prezent. Eduard îşi dă seama de valoarea, de iubirea, de judecata soţiei sale; dar este stăpînit exclusiv de pasiunea sa. Charlotte îi dă speranţe, îi promite că va consimţi la divorţ. El nu se încrede; într-atît e de bolnav, încît nădejdea şi credinţa îl părăsesc pe rînd. Insistă pe lîngă Charlotte să acorde mîna ei maiorului. Un fel de agitaţie dementă l-a cuprins. Charlotte, pentru a-l domoli, pentru a-l ţine în frîu, face ceea ce cere el. Promite mîna ei maiorului pentru cazul cînd Ottilie ar voi să se unească cu Eduard, dar sub condiţia formală ca cei doi bărbaţi să facă, pentru moment, o călătorie împreună. Maiorul are o treabă în străinătate pentru curtea la care e angajat şi Eduard promite că-l va însoţi. Se fac pregătiri şi spiritele se calmează oarecum, pentru că pe moment se întîmplă totuşi ceva.

între timp se poate observa că Ottilie abia dacă se atinge de mîncare şi de băutură, stăruind în tăcerea ei.

I se adresează îndemnuri, ea se înfricoşează; ceilalţi renunţă. Căci n-avem oare, îndeobşte, slăbiciunea de a nu voi să chinuim pe un om, nici chiar pentru binele lui? Charlotte examinează în gînd toate mijloacele posibile; în sfîrşit îi vine ideea de a-l chema de la pension pe asistent, care avea un mare ascendent asupra lui Ottilie şi se interesase foarte politicos asupra cauzelor întîrzierii ei neaşteptate, dar nu primise nici un răspuns.

Pentru a nu o lua pe Ottilie prin surprindere se aduce vorba în prezenţa ei despre acest proiect. Ea pare să nu fie de acord; chibzuieşte; în cele din urmă, o hotărîre pare a se închega în mintea ei şi trimite încă înainte de a se lăsa seara, următoarea scrisoare celor adunaţi în casă:

Ottilie către prieteni

„De ce trebuie să pronunţ răspicat, iubiţii mei, ceea ce se înţelege de la sine? Am ieşit din făgaşul meu şi nu trebuie să

revin la el. Un demon potrivnic, care a dobîndit putere asupra mea, pare să mă împiedice din afară, chiar dacă aş fi ajuns din nou la o împăcare cu mine însămi.

Era cu totul pură hotărărea mea de a renunța la Eduard, de a mă depărta de el. Nădăjduiam că nu-l voi mai întîlni. S-a întîmplat altfel: a apărut în fața mea chiar împotriva propriei sale voințe. Făgăduiala mea de a nu intra în nici o conversație cu el am luat-o şi am interpretat-o poate prea literal. Potrivit cu sentimentul şi cu conştiința din acea clipă, am tăcut, am amuțit în fața prietenului meu, iar acum nu mai am nimic de spus. împinsă numai de sentiment, am luat asupra mea, sub influența momentului, un aspru jurămînt de călugărie, care-l stinghereşte şi înfricoşează poate pe acela care se leagă prin el cu chibzuială. Lăsați-mă să-l respect atît timp cît inima mi-o porunceşte. Nu chemați nici un mijlocitor! Nu stăruiți pe lîngă mine să vorbesc, să mănînc şi să beau mai mult decît am neapărată nevoie. Ajutați-mă prin indulgența şi răbdarea voastră să trec prin această vreme. Sînt tînără, tinerețea se restabileşte pe neaşteptate. Suferiți-mi prezența printre voi, bucurați-mă prin iubirea voastră, instruiți-mă prin conversațiile voastre; dar lăsați-mi inima în grija mea!"

Plecarea celor doi bărbați, pregătită de mult, nu avu loc, căci misiunea din străinătate a maiorului fusese amînată. Ce lucru bine venit pentru Eduard! Stimulat acum din nou prin scrisoarea lui Ottilie, încurajat iarăşi prin cuvintele ei consolatoare,

dătătoare de speranță, şi îndreptățit astfel să persevereze neclintit, el declară deodată că nu se va îndepărta.

- Ce nebunie, exclamă el, să ne lepădăm cu bună ştiință, în chip pripit, de ceea ce e mai indispensabil, mai trebuitor, de ceea ce ar mai fi poate de păstrat, cu toate că sîntem amenințați să-l pierdem! Şi ce înseamnă aceasta? Nimic altceva decît că omul ține să pară capabil de a voi, de a alege. Stăpînit de această neroadă îngîmfare, m-am smuls adesea de lîngă prieteni cu ceasuri, cu zile întregi prea devreme, numai ca să n-o fac constrăns de ultimul, de inevitabilul termen. De astă dată însă vreau să rămîn. De ce să mă depărtez? Nu e ea de pe acum depărtată de mine? Nu-mi trece prin minte să-i iau mîna, s-o apăs pe inima mea; însuşi acest gînd mă înfioară. Ea n-a plecat de lîngă mine, s-a ridicat deasupra mea.

El rămase deci acolo, aşa cum voia, cum trebuia. De altminteri, nimic nu egala plăcerea pe care o simțea cînd o întîlnea. Tot astfel şi ea păstrase acelaşi sentiment: nici ea nu se putea

sustrage acestei îmbătătoare necesități. Ca şi măi înainte, ei exercitau unul asupra altuia o atracție indescriptibilă, aproape magică. Locuiau sub acelaşi acoperiş; dar chiar şi atunci cînd tocmai nu se gîndeau unul la altul, cînd erau ocupați cu alte lucruri, cînd în societate, erau traşi încoace şi încolo, ei se apropiau unul de celălalt. Dacă se găseau în acelaşi salon, nu trecea multă vreme pînă ce stăteau sau şedeau unul lîngă altul. Numai vecinătatea imediată îi putea linişti, ba îi liniştea chiar pe deplin, şi această vecinătate le era de ajuns; nu aveau nevoie nici de o privire, nici de un cuvînt, nici de un gest, nici de o atingere, ci numai să fie împreună. Atunci nu mai erau doi oameni, nu era decît unul singur, într-o beatitudine neconştientă, mulțumită de sine şi de lume. Da, dacă unul din cei doi ar fi fost reținut la un capăt al casei, celalalt s-ar fi îndreptat încetul cu încetul de la sine, fără intenție, spre el. Viața era pentru ei o enigma, a cărei soluție n-o găseau decît cînd erau împreună.

Ottilie era pe deplin veselă şi calmă, astfel încît ceilalți puteau fi perfect liniştiți în privința ei. Se izola puțin de societate şi

obținuse să-şi ia mesele singură. N-o servea nimeni, decît Nanny.

Ceea ce se întîmplă de obicei fiecărui om se repeta mai des decît credem pentru că natura fiecăruia este cauza determinantă cea mai nemijlocită. Caracterul, individualitatea, înclinațiile, locul, ambianța şi obiceiurile alcătuiesc împreună un tot, în care fiecare om înoată ca într-un element, ca într-o atmosferă - singurele în care se simte mulțumit şi la largul lui. Aşa se face că pe oameni a căror nestatornicie este atît de mult deplînsă, îi găsim după mulți ani, spre marea noastră surprindere, neschimbați şi de neschimbat, în ciuda unor nesfîrşite imbolduri exterioare şi lăuntrice.

Astfel, şi în viața comună de zi cu zi a prietenilor noştri, aproape totul intrase iarăşi în vechile făgaşuri. Ottilie continua să-şi manifeste tăcut, prin diferite atenții, firea prevenitoare; şi tot astfel făceau ceilalți, fiecare după caracterul lui. în acest chip, cercul familiei apărea ca un miraj al vieții dinainte, şi iluzia că totul era iarăşi ca altădată era scuzabilă.

Zilele de toamna, la fel de lungi ca acelea de primăvară, readuceau societatea în casă la aceeaşi oră. Podoaba de fructe şi flori, proprie acestui anotimp, îi făcea pe toți să creadă că sînt în

toamna care a urmat după acea dintîi primăvară; răstimpul dintre ele fusese dat uitării. Căci acum îşi desfăşurau frumuseţea florile care arătau asemeni celor semănate în primele zile de atunci; acum se coceau fructele în pomi care atunci fuseseră văzuţi înflorind.

Maiorul pleca şi revenea; Mittler apărea şi el adesea. Reuniunile de seara decurgeau în general după aceeaşi regulă. De obicei Eduard făcea o lectura; mai vioi, mai simţit, mai bine şi chiar mai vesel, daca vrem, decît oricînd. Părea că, atît prin voie bună cît şi prin sentiment el dorea s-o scoată pe Ottilie din amorţeala, s-o reînsufleţească, să dezlege tăcerea ei. Se aşeza, ca odinioară, în aşa fel, încît ea să se poată uita în carte, ba chiar devenea neliniştit, distrat, dacă ea n-o făcea, dacă nu era sigur că ea urmărea cu privirea cuvintele sale.

Orice urmă a sentimentului neplăcut, apăsător, care domnise în perioada intermediară se ştersese. Nici unul nu mai nutrea vreun sentiment împotriva celuilalt; orice fel de amărăciune dispăruse. Maiorul acompania la vioară bucăţi executate la clavecin de Charlotte, după cum flautul lui Eduard se armoniza din nou, ca odinioară, cu maniera lui Ottilie de a cînta la instrumentul cu coarde. Astfel ei se apropiau de ziua naşterii lui Eduard, la a cărei sărbătorire nu se mai ajunsese cu un an înainte. Ea urma să fie petrecută de astă dată fără festivitate, în bucuria tihnită a prieteniei. Conveniseră asupra acestui lucru, pe jumătate tacit, pe jumătate expres. Dar cu cît se apropia această zi, cu atîta sporea în firea lui Ottilie o solemnitate care pînă atunci fusese mai mult simţită decît observata. Părea să cerceteze adesea florile în grădină; îi indică grădinarului să cruţe plantele de vară de tot soiul şi se oprise îndeosebi lîngă straturile de flori de aster, care tocmai în acest an înfloreau fără număr.

Capitolul XVIII

Dar faptul cel mai însemnat, pe care prietenii îl observaseră cu o atenţie mută, fu acela că Ottilie despachetase pentru prima oară cufăraşul, alegînd şi tăind cele strict trebuitoare pentru un singur veşmînt, dar care să fie complet. Cînd, ajutata de Nanny, voi să împacheteze din nou restul, îi fu aproape cu neputinţă s-o facă; cufăraşul era cu mult prea plin, cu toate că o parte din conţinutul lui fusese scos. Tînăra şi avida slujnicuţă nu se putea sătura privind, îndeosebi pentru că Ottilie se îngrijise şi de toate

accesoriile mai mărunte ale toaletei. Mai rămîneau de prisos pantofi, ciorapi, jartiere brodate cu devize, mănuşi şi atîtea alte lucruri. O rugă pe Ottilie să-i dăruiască din ele. Aceasta refuză, dar deschise îndată sertarul unui scrin şi o lăsă pe copilă să aleagă. Fata întinse mîna pe cît de iute, pe atît de stîngaci, apoi

porni în grabă cu prada pentru a vesti şi a arăta celorlalți slujitori norocul ce dăduse peste ea.

în cele din urmă, Ottilie izbuti să rînduiască cu îngrijire totul; deschise după aceea o despărțitură secretă aflată în capac. Acolo ascunse mici bilete şi scrisori ale lui Eduard, felurite flori uscate, amintiri ale plimbărilor de altădată, o şuviță de păr a iubitului ei şi cîte altele. Mai adăugă un lucru - era portretul tatălui ei - şi încuie totul, după care îşi atîrnă din nou la piept gingaşa cheie, prinsă de lănțişorul de aur petrecut în jurul girului.

Multe speranțe se treziseră între timp în inimile prietenilor. Charlotte era convinsă că Ottilie va începe din nou să vorbească în ziua amintită, căci ea arătase pînă atunci un zel tainic, un fel de împăcare senină cu sine, un zîmbet ca al celui care ascunde unor ființe iubite ceva bun şi îmbucurător. Nimeni nu ştia că Ottilie petrecea multe ceasuri într-o stare de mare slăbiciune, pe care n-o învingea decît prin forța ei sufletească, în clipele cînd apărea.

în această vreme, Mittler sosise mai des şi rămase mai mult decît de obicei. Acest bărbat tenace ştia prea bine că nu există decît un moment precis de care trebuia profitat. El interpreta în favoarea sa tăcerea lui Ottilie ca şi refuzul ei. Nu se făcuse pînă atunci nici un demers pentru divorțul soților, şi Mittler spera să stabilească în vreun alt chip mulțumitor soarta minunatei fete; asculta, făcea concesii, dădea de înțeles şi, în felul lui, avea o atitudine destul de chibzuită.

Dar nu putea rezista tentației, de îndată ce i se oferea ocazia, de a-şi expune judecățile asupra unor subiecte cărora le atribuia o mare însemnătate. Trăia mult timp închis în sine, dar, cînd se afla printre alții, urmărea, de obicei, doar să-şi exercite activitatea. Din clipa în care aşa cum am văzut adesea, şuvoiul vorbelor sale se dezlănțuia în fața prietenilor, el continua să se rostogolească fără cruțare, rănind sau tămăduind, folosind sau adunînd, după împrejurări.

în seara din ajunul aniversării lui Eduard, Charlotte şi maiorul şedeau împreună aşteptîndu-l pe Eduard, care ieşise călare;

Mittler măsura încăperea dintr-un capăt într-altul; Ottilie

rămăsese în camera ei, întinzîndu-şi găteala de a doua zi şi dînd unele indicații slujnicuței ei, care o înțelegea pe deplin şi urma cu dibăcie poruncile ei mute.

Mittler tocmai ajunsese la una din temele sale favorite. îi plăcea să afirme că, atît în educarea copiilor cît şi în cîrmuirea popoarelor, nimic nu e mai nedibaci şi mai barbar decît interdicțiile, decît legile şi ordonanțele prohibite.

- Omul e activ din fire, spuse el, şi dacă te pricepi să-i porunceşti, el se repede de îndată, acționează şi execută. In ce mă priveşte, prefer să tolerez în jurul meu greşeli şi cusururi pînă ce sînt în măsură să impun virtutea opusă, decît să înlătur un cusur şi să nu văd nimic potrivit de pus în locul lui. Omul face cu dragă inimă ce e bun şi util numai să ajungă pînă acolo; o face ca să aibă ceva de făcut şi nu meditează mai mult asupra acestei acțiuni decît asupra neroziilor de care se apucă din trîndăvie sau plictiseală. Cît mă supără de multe ori să aud cum, la catehizare, copiii sînt puşi să repete cele zece porunci! Cea de-a patra mai e o prescripție cît de cît drăguță şi rezonabilă: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta". Dacă ei îşi întipăresc bine în minte acest lucru, au prilej toată ziua să-l aplice. Cît despre a cincea, ce putem spune? „Să nu ucizi". Ca şi cum vreun om oarecare ar avea cea mai mică poftă să-l ucidă pe celălalt! Urăşti pe unul, te mînii, îți ieşi din fire şi, ca urmare a acestui fapt şi a multor altora, se poate prea bine întîmpla ca, accidental să ucizi un om. Dar nu e o concepție barbara să interzici copiilor a face moarte de om? Dacă s-ar spune: „îngrijeşte-te de viața aproapelui, înlătură ceea ce-i poate dauna, salvează-l cu riscul vieții tale; dacă-l păgubeşti, gîndeşte-te că te păgubeşti pe tine" - iată porunci ce-şi au locul în popoarele civilizate, rezonabile, dar care, în catehizare, abia daca apar în chip umil printre răspunsurile la întrebări. Cît despre a şasea, o găsesc cu adevărat dezgustătoare. Cum? Să atragi curiozitatea copiilor, care bănuiesc ei dinainte cîte ceva, asupra unor primejdioase mistere, să le îndrepți închipuirea spre imagini şi reprezentări stranii, care apropie cu de-a sila tocmai ceea ce vrem să depărtăm? Ar fi mult mai bine ca asemenea fapte vinovate să fie pedepsite după bunul

său plac de un tribunal secret, decît să fie lăsate a deveni

obiectul trăncănelilor în fața bisericii şi a comunității.

în clipa aceea Ottilie intră.

-„Să nu săvîrşiți adulter", continuă Mittler. Ce grosolănie, ce indecență! N-ar suna cu totul altfel dacă s-ar spune: „Să respecți legătura conjugală; acolo unde vei vedea doi soți ce se iubesc, să te bucuri de aceasta şi să iei parte la fericirea lor ca la aceea dăruită de o zi frumoasă. Dacă vreo tulburare s-ar isca în legătura dintre ei, să te străduieşti a o înlătura; să cauți a-i împăciui, a-i domoli, să le lămureşti foloasele ce şi le aduc unul altuia, cu o nobilă dezinteresare, să contribui la binele celorlalți, făcîndu-i să simtă din orice datorie şi îndeosebi din aceea care uneşte în chip de nedespărțit soțul şi soția".

Charlotte şedea ca pe ghimpi şi situația era cu atît mai neliniştitoare pentru ea, cu cît era convinsă că Mittler nu-şi dădea seama ce spunea şi unde vorbea; şi, înainte de a-l putea întrerupe, o şi văzu pe Ottilie, care se schimbase la față, ieşind din cameră.

- Ne vei scuti, cred, de cea de-a şaptea, spuse Charlotte cu un zîmbet forțat.

- De toate cîte rămîn, replică Mittler, numai s-o salvez pe aceea pe care se întemeiază celelalte.

Dînd buzna cu un țipăt înfiorător, Nanny strigă:

- Moare! Domnişoara moare! Veniți! Veniți!

Cînd Ottilie se întorsese, clătinîndu-se, în camera ei, găteala pentru a doua zi era întinsă toată pe cîteva scaune şi slujnicuța, care se plimba încoace şi încolo privind şi admirînd fiecare lucru, exclamă jubilînd:

- Priviți-o, iubită domnişoară, e o găteală de mireasă cu totul vrednică de dumneavoastră.

Ottilie auzi aceste cuvinte şi se prăbuşi pe sofa. Nanny îşi vede stăpîna pălind, înțepenind: aleargă la Charlotte, ea vine. Medicul casei soseşte în grabă; i se pare că e vorba doar de o istovire. Cere să se aducă puțină supă de carne; Ottilie o refuză cu oroare, ba e aproape apucată de convulsii cînd i se apropie ceaşca de gură. El întrebă repede şi cu toată seriozitatea, cum îi

cere împrejurarea, ce a mîncat Ottilie în ziua aceea. Slujnica şovăie: el îşi repetă întrebarea, fata mărturiseşte că Ottilie nu s-a atins de nimic.

Nanny îi pare mai înfricoşată decît ar fi firesc. El o trage cu sine într-o odaie alăturată. Charlotte îi urmează; fata cade în

genunchi; mărturiseşte că de multă vreme Ottilie nu mănîncă aproape nimic. La stăruința lui Ottilie, a consumat ea mîncărurile în locul acesteia; ascunsese faptul din cauza gesturilor rugătoare şi amenințătoare ale stăpînei ei şi de asemenea - adăugă ea ingenuu - din cauză că aceste mese prea îi plăcuseră mult.

Maiorul şi Mittler veniră şi ei. O găsiră pe Charlotte ocupată alături de medic. Palida, divina copilă şedea, conştientă pe cît se părea, în colțul sofalei. E rugată să se culce; ea refuză, dar face semn cu mîna să i se aducă cufăraşul. îşi aşază picioarele pe el, aflîndu-şi o poziție comodă, pe jumătate culcată. Pare a voi să-şi ia rămas-bun, gesturile ei exprimă celor din jur cel mai duios ataşament, iubire, recunoştință, căință şi cel mai cald adio.

Eduard, care descăleca, află ce se petrece, aleargă în camera, se aruncă lîngă Ottilie, îi apucă mîna şi o scaldă, mut, în lacrimi. Rămîne multă vreme aşa. în sfîrşit exclamă:

- Să nu-ți mai aud eu oare glasul? N-ai să revii la viața cu o vorbă pentru mine? Fie! Te voi urma pe celălalt tărîm: vom vorbi acolo în alt grai.

Ea îi strînge mîna cu putere, îşi îndreaptă spre el privirea plină de viață şi de iubire, şi, după un suspin adînc, după o cerească mişcare mută a buzelor:

- Promite-mi că vei trăi! exclamă ea, cu un efort plin de grație şi tandrețe, dar cade îndată pe spate.

- Ți-o promit! strigă el spre ea, dar, de fapt, numai pe urmele ei, căci ea se şi despărțise de această lume.

După o noapte de lacrimi, grija de a înmormînta scumpele rămăşițe căzu în sarcina lui Charlotte. Maiorul şi Mittler o asis-tau. Starea lui Eduard era de plîns. De îndată ce fu în stare să iasă puțin din deznădejdea lui şi îşi reveni oarecum în fire, el ceru insistent ca Ottilie să nu fie scoasă din castel, să fie vegheată, îngrijită, privită ca o ființă vie: căci nu era moartă, nu putea fi

moartă. I se îndeplini voința, cel puțin în sensul că se evită ceea ce interzisese el. Nu cerea s-o vadă.

O altă spaimă îi cuprinsese pe prieteni, o altă grijă îi preocupă. Nanny, pe care medicul o certase cu asprime, o silise prin amenințări să facă mărturisiri şi, după aceste mărturisiri, o copleşise de mustrări, fugise. După îndelungi căutări ea fu

regăsită; părea că-şi ieşise din fire. Părinții ei o luară acasă. Cel mai blînd tratament păru fără efect; fu nevoie să fie închisă, căci amenința să fugă din nou.

Treptat, cei din jur reuşiră să-l smulgă pe Eduard din cea mai adîncă deznădejde, dar numai spre nenorocirea lui: căci acum înțelese limpede, dobîndi certitudinea că pierduse pentru totdeauna fericirea vieții sale. Cei din casă încercară să-i demonstreze că, înmormîntată în acea capelă, Ottilie va rămîne încă printre cei vii şi nu va fi lipsită de un lăcaş prietenos şi liniştit. Con-simțămîntul lui fu greu de obținut; şi numai sub condiția ca ea să fie dusă la capelă într-un sicriu deschis, ca, în criptă, să nu fie, în orice caz, acoperită decît cu un capac de sticlă şi ca o candelă să ardă veşnic la căpătîiul ei, el acceptă în cele din urmă şi păru resemnat la toate.

Gingaşul trup fu înveşmîntat cu găteala pe care ea însăşi şi-o pregătise; i se puse pe cap o cunună de flori de aster, care strălucea misterios ca nişte stele funebre. Pentru a decora coşciugul, biserica şi capela, toate grădinile fură despuiate de podoabele lor. Zăceau pustiite ca şi cum iarna ar fi stîrpit bucuria de pe răzoare. în zorii zilei, ea fu dusă din castel în sicriul deschis, şi soarele ce răsărea îmbujora din nou divinul obraz. Lumea se înghesuia lîngă cei ce purtau sicriul, nimeni nu voia să păşească înainte, nimeni nu voia să-l urmeze; toți doreau s-o înconjoare, să se bucure încă o dată de prezența ei. Tineri, bărbați, femei, nimeni nu rămînea insensibil. Nemîngîiate erau fetele, care îi resimțeau cel mai mult pierderea.

Nanny lipsea. Fusese reținută sau, mai degrabă, i se ascunsese ziua şi ora înmormîntării. Era păzită, la părinții ei, într-o cameră ce dădea spre grădină. Cînd însă auzi clopotele sunînd, ea îşi dădu seama într-o clipită ce se petrecea: şi cum cea care o

păzea, curioasă de a vedea cortegiul, o părăsi, ea scăpă pe fereastră într-un gang şi, găsind toate uşile încuiate, se sui în pod.

Cortegiul tocmai străbătea satul în mers legănat pe drumul curat şi presărat cu flori. Nanny o văzu de sus pe stăpîna ei mai desluşit, mai deplin şi sub o înfățişare mai frumoasă decît o vedeau toți cei ce urmau cortegiul. Supranaturală, purtată parcă pe nori sau pe valuri, ea părea să-i facă semn slujnicei sale, şi aceasta, tulburată, amețită, se prăbuşi.

Mulțimea se împrăştie în toate părțile cu un urlet înfiorător. Din cauza îmbulzelii şi învălmăşelii, purtătorii fură nevoiți a aşeza jos sicriul. Copila zăcea foarte aproape de el; părea să aibă toate

membrele sfărîmate. Fu ridicată şi, din întîmplare sau dintr-o hotărîre a Providenței, rezemată peste cadavru; părea să tinda chiar cu ultimul rest de viață să ajungă pînă la iubita ei stăpîna. Dar de-abia atinseră membrele ei inerte veşmîntul lui Ottilie, iar degetele ei fără putere, mîinile împreunate ale acesteia, că fata sări în sus, îşi ridică întîi brațele şi ochii spre cer, apoi căzu în genunchi în fața sicriului, cu privirea ațintită asupra stăpînei ei, într-un extaz pios.

în cele din urmă, se ridică brusc, parcă iluminată, şi strigă

cu o sfîntă bucurie:

- Da, m-a iertat! Ceea ce nici un om, ceea ce eu însămi nu-mi puteam ierta, îmi iartă Dumnezeu prin privirea, prin mişcarea, prin gura ei. Acum odihneşte iarăşi în linişte şi pace; dar ați văzut cum s-a ridicat şi m-a binecuvîntat cu mîinile întinse, ce prietenos m-a privit! Ați auzit cu toții, sînteți martori că mi-a spus: „Eşti iertată!" Nu mai sînt o ucigaşă printre voi; ea m-a iertat, Dumnezeu m-a iertat şi nimeni nu mai poate să-mi aducă vreo învinuire.

Mulțimea stătea îngrămădită în jurul ei; toți erau uimiți, ascultau, se uitau cînd într-o parte cînd într-alta, şi nimeni nu ştia ce să facă.

- Duceți-o acum la locul de odihnă! spuse fata; a făcut şi a suferit ce i-a fost scris şi nu mai poate sălăşlui printre noi...

Cortegiul funebru îşi reluă drumul. Nanny îl urma cea dintîi; şi astfel se ajunse la biserică.

Acum racla lui Ottilie se găsea în capelă, la căpătîiul ei, sicriul pruncului, la picioare, sipetul aşezat într-o cutie de stejar masiv. Purtaseră de grijă să tocmească o femeie pentru pază, ca să vegheze în primele zile lîngă trupul neînsuflețit, care zăcea cu un farmec nespus sub capacul de sticlă. Dar Nanny nu se lăsă împiedicată de a îndeplini acest serviciu; voia să ramînă singură, fără tovarăşă, şi să îngrijească plină de rîvnă candela ce ardea pentru prima oară. Ea ceru acest lucru cu atîta ardoare şi îndărătnicie, încît el îi fu lăsat în seamă pentru a preveni o boală sufletească mai gravă, care ar fi fost de temut.

Dar nu rămase multă vreme singură: căci, pe înnoptat, cînd lumina difuză care era acum singura stăpînă, răspîndeă o lucire mai vie, uşa se deschise şi arhitectul intră în capela ai cărei pereți

împodobiți cu pietate îi apărură, în această blîndă licărire, mai vechi şi mai plini de mister decît ar fi putut crede vreodată.

Nanny şedea de o parte a sicriului. îl recunoscu de îndată şi, în tăcere, i-o arătă pe stăpîna ei moartă. El stătu de cealaltă parte, în tinereasca lui putere şi grație, nebizuindu-se decît pe propriile forțe, nemişcat, recules, cu brațele lăsate în jos, frîngîndu-şi mîinile de milă, cu fruntea şi privirea plecate asupra prietenei neînsuflețite.

Mai stătuse o dată aşa, în fața lui Belizarie. Fără să vrea, luă aceeaşi atitudine: şi cît de naturală fu ea şi de astă dată! Aici, de asemenea, o ființă de neprețuită demnitate se prăbuşise din înaltul ei; şi dacă, în primul caz, un bărbat era acela care deplîngea pierderea fără leac a vitejiei, a înțelepciunii, a puterii, a rangului şi a averii, dacă acolo însuşiri ce nu pot lipsi în momente hotărîtoare națiunii, prințului nu fuseseră prețuite, ci dimpotrivă, repudiate şi proscrise, aici tot atîtea alte virtuți calme, pe care natura abia le scosese la iveală din bogatele ei adîncimi, fuseseră repede nimicite din nou de mîna ei nepăsătoare; virtuți rare, frumoase, generoase, a căror paşnică înrîurire lumea, lipsită de ele, o primeşte oricînd cu nesfîrşită încîntare şi a căror pierdere o deplînge cu nostalgică durere.

Tînărul tăcu, o vreme tăcu şi fata; dar cînd ea văzu lacrimile curgîndu-i neîncetat din ochi, cînd jalea păru să topească toată

ființa lui, ea îi grăi cu atîta adevăr şi putere, cu atîta bunăvoință şi siguranță, încît el, uimit de şuvoiul cuvintelor ei, izbuti să-şi revină, iar frumoasa lui prietenă i se ivi în fața ochilor vie, hălăduind într-un ținut superior. Lacrimile i se uscară, durerea i se alină; îngenunchind, el îşi luă rămas-bun de la Ottilie, se despărți cu o călduroasă strîngere de mînă de Nanny şi încă în aceeaşi noapte părăsi călare locul, fără să mai fi văzut pe nimeni. Felcerul rămăsese peste noapte, fără ştirea fetei, în biserică, şi, mergînd dimineața s-o vadă, o găsi senină şi plină de curaj. Era pregătit pentru tot soiul de divagații; se aştepta s-o audă povestind despre convorbiri nocturne cu Ottilie şi despre alte năluciri de acest fel; era însă naturală, liniştită şi pe deplin conştientă. îşi aducea perfect aminte de trecut, de fiecare situație în toate amănuntele şi nimic din ce spunea nu ieşea din făgaşul adevărului şi al realității, afară de întîmplarea de la înmormîntare pe care o repeta adesea cu bucurie: cum Ottilie se redeşteptase, o binecuvîntase, o iertase, liniştind-o astfel pentru totdeauna.

Starea lui Ottilie, aducînd mai mult cu somnul decît cu moartea, persistenta ei frumusețe, atrăgeau multă lume. Oamenii

din sat şi din jur veneau s-o mai vadă şi fiecare era dornic să audă din gura slujnicuței povestea de necrezut: unii ca să rîdă de ea, cei mai mulți ca să se îndoiască şi cîțiva ca să-i dea crezare. Orice nevoie care nu poate găsi împlinire reală sileşte la credință. Nanny, zdrobită sub ochii tuturora, fusese vindecată prin atingerea trupului sfințit: de ce n-ar avea parte şi alții de o fericire asemănătoare? Mame drăgăstoase aduseră, mai întîi pe ascuns, copiii lor atinşi de vreo boală şi crezură că observă o bruscă îndreptare. încrederea se înmulți; şi pînă la urmă nimeni nu era prea bătrîn sau prea slab încît să nu caute în acest loc o înviorare sau alinare. Afluența crescu, ceea ce impuse închiderea capelei şi, afară de orele serviciului divin, chiar a bisericii.

Eduard nu îndrăznea să se apropie din nou de cea decedată. Trăia într-o stare de lîncezeală, părea să nu măi aibă lacrimi, să nu mai fie capabil de vreo durere. Pe zi ce trece, ia parte mai puțin la conversație, se atinge tot mai puțin de mîncare şi de băutură. Numai sorbind din cupa, care, ce-i drept, n-a fost pen-

tru el un bun profet, pare să mai găsească, o oarecare alinare. Tot îi mai place să contemple inițialele împletite, şi privirea lui, pe jumătate gravă, pe jumătate surîzătoare, pare să arate că mai speră şi acum într-o reunire. Şi, precum pe cel fericit orice împrejurare neînsemnată pare să-l favorizeze, orice hazard să-l tragă după sine, tot astfel întîmplările cele mai mărunte par să se unească bucuros pentru a-l răni, a-l nimici pe cel nefericit. Căci într-o zi cînd Eduard duse la gură paharul iubit, îl îndepărtă îndată cu spaimă: era şi nu era acelaşi; îi lipsea un mic semn de recunoaştere. Valetul luat din scurt e nevoit a mărturisi că paharul autentic s-a spart de curînd şi că un altul asemănător, datînd tot din vremea tinereții lui Eduard, i-a fost substituit. Eduard nu se poate mînia, soarta i-a fost rostită prin fapta; de ce l-ar emoționa simbolul? Şi totuşi îl apasă greu. Din acel moment pare a-i fi silă de orice băutură; el pare a se abține cu bună ştiință să mănînce, să vorbească.

Dar, din timp în timp îl cuprinde o nelinişte. Cere iarăşi puțină hrană, începe iarăşi să vorbească.

— Ah, spuse el o dată maiorului, care lipsea rareori de lîngă el, cît sînt de nenorocit! Toate sforțările mele rămîn veşnic o imitație, o falsă strădanie! Ceea ce a însemnat pentru ea fericirea devine

pentru mine chin; şi totuşi, de dragul acestei fericiri sînt nevoit să iau asupra mea acest chin. Trebuie s-o urmez, s-o urmez pe acest drum; dar natura mea mă împiedică, tot astfel ca şi făgăduiala dată. Este o sarcină cumplită să imiți inimitabilul. Simt bine, dragul meu, e nevoie de geniu pentru orice, chiar şi pentru martiriu.

Față de această situație deznădăjduită, la ce bun să amintim eforturile de tot felul depuse o bucată de vreme de cei din jurul lui Eduard: soția, prietenul, medicul. în cele din urmă fu găsit mort.

Mittler făcu cel dintîi această tristă descoperire. El chemă medicul şi, cu stăpînireă de sine obişnuită, observă toate împrejurările în care fusese găsit defunctul. Charlotte veni în grabă: bănuiala unei sinucideri se trezi în ea; voi să se acuze pe sine, să-i acuze pe ceilalți de o neatenție de neiertat. Dar medicul, pe

temeiuri naturale, şi Mittler, pe temeiuri morale, ştiură s-o convingă curînd de contrariu. în chip foarte vădit, Eduard fusese ajuns subit de sfîrşitul său. într-un moment de linişte, el întinsese în fața lui, scoțîndu-le dintr-o casetă, dintr-un portofoliu, lucrurile ce-i rămăseseră de la Ottilie şi pe care obişnuise pînă atunci să le ascundă cu grijă; o şuviță de păr, flori culese în clipe de fericire, toate biletele ce i le scrisese ea, începînd cu acela pe care soția sa i-l înmînase cuprinsă, ca printr-o întîmplare, de o sumedenie de presimțiri. Era cu neputință ca toate acestea să fi fost cu voia lui expuse unei descoperiri. Acum şi această inima, pradă pînă de curînd unui zbucium fără de margini, amuțise pentru totdeauna într-o linişte netulburată, şi întrucît el adormise gîndindu-se la o sfîntă, putea desigur să fie socotit preafericit

Charlotte îi dădu locul lui alături de Ottilie şi ceru ca nimeni să nu mai fie depus în acea criptă. Sub această condiție, ea făcu danii însemnate pentru biserica şi pentru şcoală, pentru preot şi pentru institutor.

Astfel iubiții odihnesc unul lîngă altul. Pacea pluteşte deasupra lăcaşului lor; chipuri gemene de îngeri coboară spre ei de pe boltă privirile lor senine; şi ce fericită va fi clipa cînd odată se vor redeştepta împreună!

în colecția RAO CLASIC au mai apărut:
□ *Mîndrie şi prejudecată* de Jane Austen
□ *Rațiune şi simțire* de Jane Austen
□ *Iluzii pierdute* de Honore de Balzac
□ *La răscruce de vînturi* de Emily Bronte

□ *Moli Flanders* de Daniel Defoe
□ *Impresii din Italia* de Charles Dickens
□ *Adolescentul* de F.M. Dostoievski
Q *Amintiri din casa morților* de F.M. Dostoievski
□ *Crimă şi pedeapsă* de F.M. Dostoievski O *Demonii* de F.M. Dostoievski
□ *Frații Karamazov* de F.M. Dostoievski Q *Idiotul* de F.M. Dostoievski
□ *Umiliți şi obidiți* de F.M. Dostoievski
□ *Doamna Bovary* de Gustave Flaubert
□ *Suferințele tînărului Werther* de J.W. Goethe
□ *Oblomov* de LA. Goncearov
□ *Departe de lumea dezlănțuită* de Thomas Hardy
□ *Tess d'Urberville* de Thomas Hardy
□ *Litera stacojie* de Nathaniel Hawthorne
□ *Notre-Dame de Paris* de Victor Hugo
□ *Quo vadis?* de Henryk Sienkiewicz Q *Mănăstirea din Parma* de Stendhal
□ *Roşu şi negru* de Stendhal
□ *Viețile celor doisprezece Cezari* de Suetoniu
□ *Blidul deşertăciunilor* de W.M. Thackeray
□ *învierea* de L.N. Tolstoi
□ *Un cuib de nobili* de I.S. Turgheniev
în continuare vor apărea:
□ *Middlemarch* de George Eliot
□ *Cazacii şi alte povestiri* de L.N. Tolstoi
□ *Pe urmele lui Homer* de Heinrich

CLUBUL CĂRŢII RAO

Honoie de BALZAC F.M. DOSTOIEVSKI
I.S. TURGHENIEV
Hermann HESSE FranzKAFKA Andre MALRAUX
Thomas MANN J.-P. SARTRE
M. VARGAS LLOSA
Don DeLILLO EL.DOCT0R0W
&*2Săg8î
Margaret UHADOLC Dommique FERNANDEZ JosephHELLER
John IRVING JuliaKRISTEVA JavierMARIAS RoseTREMAIN
TedALLBEURY
Noel BARBER Cathy CASK ° TomCLANi
Tom CLANCY & Steve PIECZENDC
Cath'yCASH-SPELLMAN - n CLANCY
Nelson DEMILLE William DIEHL

RAO CLASIC

y Strălucirea şi suferinţele curtezanelor y Umiliţi şi obidiţi y Suflete moarte y Un cuib de nobili

OPERE XX

> Narcis şi Gura-de-Aur

y Scrieri postume şi fragmente (I si II)

>■ Antimemorii I: Oglinda limburilor

y Ispita Occidentului, Saturn. Eseu despre Goya, Capul de obsidian, Omul precar şi literatura y Alteţă regala y Muştele, Cu uşile închise, Morţi fără îngropăciune, Diavolul şi bunul Dumnezeu,

Sechestraţii din Aîtona y Caile libertăţii hVîrsta înţelepciunii y Căile libertăţii II: Amînarea y Căile libertăţii III/TV: Cu moartea în suflet/

O prietenie ciudată y Războiul sfîrşitului lumii

RAO CONTEMPORAN

yMaoJI

y Labirintul apelor

y Drumul strălucitor

y îngerul destinului

> Cătch-22

y Ora închiderii

y Hotelul New Hampshire

y Samuraii

y Inima atit de albă

y Restauraţia

SUCCESE INTERNATIONALE

y Arata-rm rin erou

y De-o parte şi de alta a fonderei

>Plînsşirîs

y Binecuvîntat fie copilul

y Duel la înălţime (2 voi)

> Fără şovăire

y Centrul de comanda I

> Centrul de comandă **II: *Imaginea din oglindi*** *y Centrul de comandă* III: ***Jocuri de stat***

y La apa Babilonului y Spencerville y Cuvlnt de onoare

Cuvlnt de ono Chipul răului Huliganii Mri

Paul ERDMAN Ian FLEMING

Colin FORBES

Frederick FORSYTH Mark FROST Thomas GIFFORD JohnGRISHAM LauraHASTINGS Mary HIGGINS CLARK

ipu y Huliganii
> Maşinăria lui Sharky
> Un anotimp în purgatoriu
> Frăția mormînfului
> Numele fiarei
> Testamentul lui Iuda
> Panica din '89
> Sub semnul riscului
> Trăieşte şi lasa-i pe ceilalți sa moara
[seria JAMES BOND]
> Diamantele sînt eterne [seria JAMES BOND]
> Operațiunea Moonraker [seria JAMES BOND]
> Din R usia, cu dragoste [seria JAMES BOND]
> Doctorul No [seria JAMES BOND]
> Goldfmger [seria JAMES BOND]
> Abis
> Puterea
> Manifestul negru
> Cei 6 Mesia
y Puterea destinului
> Testamentul
> Secretul Şoimului
> Aminteşte-ți de mine
y Lasă-ma să-ti spun iubita mea
Chuck HOGAN P.D. JAMES
John KATZENBACH
DeanKOONTZ John le CARRE
Peter MAYLE Margaret MTTCHELL
Marcia MULLER Ridley PEARSON RalphPETERS Rosamunde PILCHER Stanley POTTINGER MarioTUZO AnneRICE
RobertROSENBERG
Kenneth ROYCE Lawrence SANDERS
Paul THEROUX Michael TOLKJN ScottTUROW A.E. van VOGT
> Noapte de vis
> Qopoțelul n-are limbă
> Ii place muzica, îi place dansul
> încercuirea
> Planuri şi dorințe
> Moartea unui expert
> Călătorul
> Ziua răfuielii
> Şoapte

> *Jocul*
> *Omul nostru din Panama*
> *Un an in Provence*
> *Din nou in Provence*
> *Insula pierdută*
> *Pe aripile vintului* (2 voi.)
> *Trofee* a *lucruri moarte*
> *Nume de cod: Albatros*
> *Flăcări din cer ' > Caruselul*
> *A patra tentativa*
> *Naşul*
> *Interviu cu un vampir*
> *Vampirul Lestat*
> *Regina damnaților*
> *Povestea hoțului de trupuri P Teroare la Ierusalim*
> *Camera de montaj*
> *Preşedintele a murit*
> *Reversul medaliei*
> *Norocul lui McNally*
> *Secretul lui McNally*
> *Dublă personalitate*
> *Printre morți*
> *Vinovăție dovedita*
> *Destinația Univers*
> *Cartea lui van Vogt*
> *Coriander*
> *Operațiunea Jessica*

Barbara VICTOR
Hernian WEISS > *Operațiunea Jessica*

PROZĂ ROMĂNĂ CONTEMPORANĂ

Răzvan Ioan BOANCHIS > *Portocaliu*
Ioan-Mihai COCHINESCU > *Visul de iama al Isabellei*
Damian NECULA > *Sărbătoare continuă*
Nicolae ROTARU > *îngerii de oțel*
Alex Mihai STOENESCU > *Misiunea dominicană*
Cristian TEODORESCU > *Povestiri din lumea noua*

RAO PENTRU COPII

>*Pinocchio*
> *35 Mai*
> *Nepotul magicianului*

> Şifonierul, leul şi vrăjitoarea
> Calul a băiatul
> Prinţul Castxan
> Ursuleţul Winnie-Puh
> Cartierul Winnie-Puh
> Războiul bumbilor
> Indianul din dulap
> Indianul se întoarce
> Secretul indianului
> Misterul dulapului
> Micul prinţ
> Răpit de tăhari
> MktyPoppins
> Mary Poppins se Întoarce
> Mary Poppins deschide uşa
> Mary Poppins in Parc
> Mary Poppins pe Aleea Cireşilor
> Mary Poppins şi casa de alături

Basmele copilăriei

Alice in Ţara Minunilor • Cocoşatui de la Notre-Dame • Degeţica • Frumoasa şi Bestia

Carteajunglei • Raţuşca cea urâtă • Bambi • Mica sirena • Albă ca Zăpada

Cenuşăreasa • Aii Baba şi cei patruzeci de hoţi • Tom Degeţelul

Aripioare

Bufniţa »Papagal ui • Pinguinul • Raţuşca

Carlo COLLODI Erich KASTNER C.S. LEWIS

A.A. MILNE

Louis PERGAUD Lynne REID BANKS

Antoine de SAINT-EXUPfiRY R.L. STEVENSON P.L. TRAVERS

Crant! Ce mai poveste!

Toby tucanul • Sdwin vulturul artist mHolly somnoroasa Lucy işi ascute cleştii • Sammy un piton de treabă

Gîza cea hoinară

Annie fumicuţa • Jack, un greiere sărit

Flexi-bau

Wanda vrăjitoarea farmecă licoarea %Sfărleazã, un schelet care dansează

St iu eu cum!

Şiretul tPermoarul • Capsa • *Nasturele*

O poveste ca un puf

lepurica • Puiuţul

Multiplan

Corpul omului «Sistemul solar • Mumiile egiptene • Broaştele fantastice

Cărti ilustrate

Ursuleţul Paddingon mPaddington la carnaval • Cartea mea de jocuri • Mantia şi pisoii ei pictează BiNiajxntw cd niid

Nu ştiam că...

Nu ştiam ca rechinii îşi schimbă mereu dinţii • Nu ştiam ca unii şerpi scuipă otravă

Nu ştiam că unele vase au aripi • Nu *ştiam că poţi sari mai sus pe Luna*

NON-FICTIUNH

> Puterea tăcerii
> Jurnalul Zlatei
> Sfirşit de secol la Havana
> Trădarea
> Elemente de budism
> Magicienii
> Soonaj
> Calea speranţei **RAO Istorie**
> 1968 - din primăvara pana in toamna
> Armata, Mareşalul şi evreii **SCIENCE FICTION**
> Crucea de gheaţă

Carlos CASTANEDA
ZlataFILIPOVIC
J F FOGEL/B. ROSENTHAL
Sam & Chuck GIANCANA
John SNELLING
GerardMAJAX
EmestVOLKMAN
SimonWIESENTHAL
^MI^T^ENESCU
fă^B^SON
Ray BRADBURY Jofin BRUNNER
David COPPERFIELD

CE FICTION

> Crucea de gheaţă
> Avatarul
> Orion va
> Avatarul
> Orion va răsări
> Fahrenheit 451

> *Oile privesc în sus ^ Să prinzi o stea căz*
> *Să prinzi o stea căzătoare*
> *Rețelele infinitului .*
> *La limita imposibilului*
wîîliămGÎBSON
Gerard KLEIN Walter M. MILLER Jr. Norman SPINRAD
John SAUL
KevinJ.ANDERSON Chris CARTER Brian LOWRY
Lewis GANNETT Elisabeth HAND
> *Chrome*
> *Contele Zero*
> *Povestiri de parcă ar fi.,.*
> *Cantica pentru Leibowitz*
> *Intre două lumi*
\n ^ « w i-
> *Strigat in noapte ^ "-ui* J# *. iect divin.*
> *Roiul .*
> *Proiect divin,*
> *Focul iadului*
> *Fulgerul negru*
DOSARELE X
> *Anticorpii*
> *înfrunta vutorul*
> *Noul ghid oficial -Nu vă încredeți*
MILLENNMJM
> *Gheena*
> *Francezul* **DOCUMENT**
> *Un englez neliniştit_____*
> *Biblia ilustrată*
5* *Incredibila călătorie...*
> *GU1NNESS - Cartea*
ENCICLOPEDIA RAO
> *Eclipsa de soare din 11 august 1999 ^ Deținători de recorduri recordurilor 2000*
Prima mea enciclopedie
Enciclopedia pentru tineri
fărea
este .vremea...
aurii
uimise face
Totul despre management
~m să prezentam

să negociem n_ _,.__.,_ i, i
sa gestionam timpul .... **Descoperiri**
sa vindem *> Să descoperim noi animale*
> Corpul uman
> Energia şi materia
> Pământul, o planetă activa ^ Plante şi animale
> Comunicarea, de la origini la Intemet
> Atlasul statelor lumii
> Istoria lumii
y Aventura vieții
> Lumea artelor
> Muzica

EmilyBRONTE F.M.TJOSTOIEVSKI I.S TURGHENIEV John GHRISHAM

BIBLIOTECA RAO

> La răscruce de vinturi
> Crimă şi pedeapsa
> Un cuib ae nobili >Testamentul

RAO EDUCAȚIONAL

Aurelia TURCU, Uie MINESCU > Manila/ *de limba franceză pentru clasa a V-a*
> Caiet de exerciții pentru clasa a V-a
Z. APOSTOIU, M. POPA, A. SOARE *> Manual de limba franceză pentru clasa a IV-a* Viorela ANASTASIU *> Geografia României (tesle pentru bacalaureat şi admitere)*
Steluța COCULESCU, Florinela RADI, *> Manual de limba franceza pentru clasa a Vi-a* Gabnel FORNICA-LLVAD A *> Manual de limba franceza pentru clasa a X-a*
A. BARNEA, F. BOHALTEA
\ LUNG, A. MADGEARU *> Manual de istorie pentru clasa a IX-a* IU, A. ClOROIANU, F. MULLER,
M.S. RADULESCU, M. RETEGAN Henry de MONTHERLANT
Frederick FORSYTH
Tom CLANCY & Steve PECZENK
> Manual de istorie pentru clasa a XII-a £* *Fetele* [OPERE XX]
> Alternativa diavolului [SUCCESE INTERNAJIONALE)
> Centrul de comandă IV: Acte de război
[SUCCESE INTERNAȚIONALE! C.S. LEW1S *> Călătorie pe mare cu ,Zon-de-rf**
fRAO PENTRU COPll]
John DARNTON *> Neandeithal*

[SUCCESE INTERNAȚIONALE]

Carlos CASTANEDA ** *Arta visatului* [NON-RCȚIUNE]

BIBLIOTECA RAO

Nelson DEMILLE > *Plum Island*

JohnGRISHAM > *Frapa*

Emesto SABATO > *înainte de tăcere*

L.N TOLSTOI > *Cazacii şi alte povestiri*

CARTEA RECORDURILOR GUINNESS 2001

Daca doriți titluri epuizate din colecțiile Editurii RAO, acum le puteți avea într-o serie noua - **RAO SPECIAL.** Pentru informații suplimentare tel/fax: 212.57.80

CLUBUL CĂRŢII RAO

Şi dumneavoastră puețI deveni malibru al *Clubului 'CărfiRAO,* beneficiind de urmatoaiele avantaje: *ț> veți primi cu maximum de rapiditate cărțile comandate şi veți fi informat cu

regularitate despre ultimele apariții, planuri editoriale, oferte speciale. ^ pentru cărțile comandate, *editura suporta costurile de transport prin poştă,* in plus: "!> pentru 2 cărți se acorda o reducere de *10%; %* de la 3 cărți în sus se acordă o reducere de *15%* şi titlul de membru al *Clubului Cănii RAO.*

Despre *alte avantaje* ce decurg din calitatea de membru al *Clubului Carpi RAO* vă puteți informa din taloanele editurii noastre sau scriindu-ne pe adresa:

CP. 2-l24, Bucureşti

Acum ne găsiți şi pe Internet

www.rao.ro sau www.rao.inet.ro.

Pagina proiectata şi găzduita de inet, www.inet.ro